Madenci

Natsume Soseki

JAGUAR

Natsume Soseki

Madenci

JAGUAR

NATSUME SOSEKİ

1867 yılında doğdu. Asıl adı Natsume Kinno'suke'dir. Beş çocuklu bir ailenin altıncı çocuğu olarak doğan Soseki, maddi zorluklar nedeniyle çocuksuz bir çifte evlatlık verildi. Fakat çiftin boşanması üzerine dokuz yaşındayken tekrar öz anne babasına gönderildi. Orta okul yıllarında Çin edebiyatına büyük ilgi duydu ve yazar olmaya karar verdi. Kendisine mahlas olarak "inatçı" anlamına gelen Soseki'yi seçti. Üniversitede İngiliz edebiyatı okuyan Soseki, akademik çalışmalar yapmak için hükümet bursuyla İngiltere'ye gitti ve orada iki yıl kaldı. Bu döneminden mutsuzlukla bahseden yazar, dönüşünde edebî ününü sağlayacak eserlerini vermeye başladı. Eserleri özellikle son otuz yılda kırka yakın dile çevrildi. Mide ülseri nedeniyle 1916'da yaşamını yitirdi. Birçok Japon edebiyatı tarihçisine göre modern Japon edebiyatının kurucularından biri olan ve en büyük yazarı olarak kabul edilen Natsume Soseki, başta Akutagava olmak üzere Kavabata, Mişima, Murakami gibi Japon edebiyatının dev isimlerini derinden etkilemiştir.

SİNAN CEYLAN

Bandırma'da doğdu. Lisans eğitimini Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Japonca Öğretmenliği bölümünde tamamladı. Mezun olduktan sonra çeşitli özel şirketlerde çalışmaya başladı. Japoncadan kısa öyküler ve makaleler çeviren Sinan Ceylan, aynı zamanda Tanizaki'nin yine Jaguar Kitap tarafından yayımlanan *Bir Kedi, Bir Adam, İki Kadın* adlı eserinin de çevirmenidir. Edebi çevirinin yanı sıra, üniversite yıllarında merak sardığı fotoğrafçılık ile de uğraşıyor.

Madenci / Natsume Soseki

Kitabın Özgün Adı
坑夫 (Kōfu)

© Natsume Soseki, 1908
© *Son Söz* Haruki Murakami
© Jaguar Kitap, 2018

1. Baskı: Aralık 2018
ISBN: 978-605-6840-56-2

Japonca Aslından Çeviren
© Sinan Ceylan

Editör
Cansu Canseven

Düzelti
Şükrü Eker

Sayfa Tasarım
Hakan Güngör

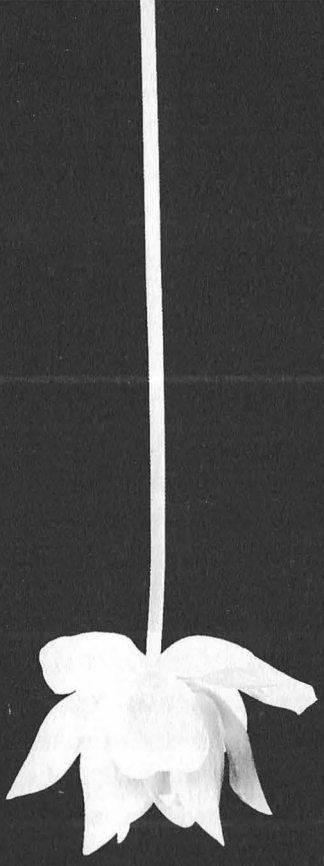
Baskı-Cilt
Ana Basın Yayın San. Tic. A.Ş.
Sertifika No: 20699

Bu kitabın yayın hakları Jaguar Kitap'a aittir. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

JAGUAR KİTAP

Cemal Nadir Sk. No: 16/77 Cağaloğlu / İstanbul
Tel: 0 212 522 94 22
www.jaguarkitap.com
iletisim@jaguarkitap.com
Sertifika No: 27215

/jaguaryayinlari /jaguarkitap /jaguarkitap

MADENCİ

NATSUME SOSEKİ

Yürüyorum, yürüyorum... Çamlığın içindeyim. Yürüdükçe yürüyorum. Benim resimlerde gördüğüm çamlıklardan büyük, çok daha büyük burası. Etrafımda sadece çam ağaçları varken ilerlediğimden bile emin olamıyorum. Şayet ağaçlar da bir şey *yapmayacaksa*, bir şey olmayacaksa yürümenin de pek manası yok. Olduğum yerde öylece durup bir ağaca dik dik baksam daha iyi olacak sanırım, bakalım ilk kim gülecek?

Dün akşam dokuzda Tokyo'dan çıkıp delirmişçesine kuzeye yürüdüm. Yorgun düştüm, uykum geldi, ne yatacak bir yerim ne de param vardı. Ben de karanlıkta bir Kagura sahnesine[1] uzanıp orada biraz kestirdim. Haçiman tapınağıydı sanırım. Soğuktan uyandığımda gün daha ışımamıştı. Bir daha mola vermeden yola devam ettim ama ucu bucağı olmayan bu çamlıkta insan hiç de yürüyormuş gibi hissetmiyordu.

Ayaklarım ağırlaşmıştı. Her adım bir eziyete dönüşmüştü, baldırlarıma demir çekiçler bağlanmış gibi hissediyordum. Rahat yürüyebilmek için kimonomu arkadan toplayınca bacaklarım açıkta kalmıştı. Başka yerde olsa koşu yarışına katılmaya hazır sayılırdım ama burada, bu ağaçların arasında olacak iş değildi.

Yolun kenarında bir çay evi var. Penceredeki bambu jaluzinin arasından, büyükçe bir toprak ocağın üzerinde duran paslı demliği görüyorum. Ön taraftaki bir peyke yola kadar uzanıyor,

1 Kagura sahnesi: Şinto tapınaklarında kutsal Kagura dansını icra etmek için yapılmış özel bir sahnedir. Haçiman tapınakları ise Japon savaş tanrısı adına inşa edilmiş tapınak türlerine denir. -ç.n.

üzerinde ise iki üç çift hasır terlik asılı. Tam olarak *hanten*[2] mi yoksa *dotera*[3] mı olduğunu çıkaramadığım kimono giymiş bir adam sırtı bana dönük oturuyor.

Ben oradan geçerken göz ucuyla içeriye bakıyor, bir yandan da kalıp dinlensem mi, yoksa yoluma devam mı etsem diye aklımdan geçiriyordum ki, hanten veya dotera giymiş adam aniden bana doğru döndü. Etli kalın dudakları arasından sigara içmekten kararmış dişlerini göstererek gülümsedi. Midem bulanıyor ama karşımdaki yüz aniden ciddileşiyor. O ana kadar içerideki yaşlı kadınla neşeyle sohbet ediyordu ve durduk yere yola doğru dönüverince o gülüşü benim suratımda patladı. Neyse ki ciddileşti de biraz rahatladım. Tam rahatladım derken tekrar içim kalktı. Adam ciddi bir yüz ifadesiyle oturmaya devam ediyordu ki başını hafifçe kaldırarak ağzımdan burnuma, burnumdan alnıma gözünün akıyla beni süzmesinden tedirgin olmuştum. Şapkanın siperliğinden tepesine kadar çıkıyor, yine gözünün akıyla ağır ağır aşağılara iniyor. Gözleri bu kez yüzümü atlayıp göğsüme, oradan da göbeğime inip sabitleniyor. Cüzdanım var orada, içinde de otuz iki *sen*[4] var. Gözler mavi beyaz kimonomun tam üzerine odaklanıyor. Hâlâ cüzdana takılıp kalmışsa da pamuklu kuşağımı geçip kasıklarıma iniyorlar. Daha da aşağıda çıplak bacaklarım var. Ne kadar baksan da kayda değer bir şey göremezsin bacaklarımda, normalden biraz daha ağırlaştılar sadece. Gözler bu ağırlaşmış yerlere uzun uzun baktıktan sonra nihayet büyük ayak parmaklarımın kararttığı *geta*larımın[5] tabanına kadar indi sakince.

Böyle yazınca sanki beni baştan ayağa süzmesine davetiye çıkaracak kadar uzun süre aynı yerde dikilmişim gibi anlaşılıyor

2 Soğuk havalarda giyilen dolgulu kimono çeşitlerinden biridir. Ceket gibi kısa olanına "hanten" denir. -ç.n.

3 Bir tür kimono çeşidi. Hanten'den farklı olarak uzundur. -ç.n.

4 Sen: Japon yeni'nin yüzde biri olan para birimi. Çok değersiz olduğu için günümüzde kullanılmamaktadır. -ç.n.

5 Geta: Takunyaya benzeyen geleneksel Japon terliği. -ç.n.

ama kesinlikle öyle değil. Aslında daha gözlerinin hareket ettiğini gördüğüm an oradan uzaklaşmak istediğimi biliyordum. Ama anlaşılan, yapmak istediğim şeyi bilmek tek başına yeterli olmuyor. Parmaklarımı büzüştürüp de geta'larımı çevirmeye niyetlendiğimde gözleri çoktan durmuştu. Karşımdaki ne yazık ki çok *hızlı*ydı. Gözleriyle bana öyle bakmasının uzun sürdüğünü düşünüyorsanız, yanılıyorsunuz. Gözleri elbette beni süzüyordu ve olabildiğince de sakindi ama bir o kadar da hızlıydılar. Fena hızlı hem de. Buradan geçip gitmek üzereydim ki kendimi, bir çift gözün ne acayip hareket edebileceğini düşünürken buldum. Keşke beni tepeden tırnağa incelemesine fırsat vermeden dönebilseydim! Bir yerden çıkması çoktan istenmiş de oradan gideceğini söylemek isteyen birisi gibiydim. Aptallık etmiştim. Karşımdakiyse meziyetini göstermişti.

Yürümeye başladıktan dokuz on metre kadar sonra tuhaf bir öfke duydum. Fakat bu dokuz on metre, o duyguyu yok etti. Sonrasındaysa ayaklarım tekrar ağırlaşmaya başladı. Neticede aynı ayaklar. Üzerlerinde şu demir çekiçler asılıydı ya, elbette hızlı hareket edemezdim. Elimin doğuştan ağır olması, adamın gözünün akıyla beni süzüp geçmesine neden olamazdı ki. Böyle düşündükçe öfkem kayboluyordu.

Dahası, böyle şeyleri kafaya takacak durumda değilim. Evden kaçtım ve eve dönmeye niyetim yok. Tokyo'da bile kalamam. Kırsala yerleşme planım da yok. Duraksayacak olursam peşimdekiler beni yakalar. Düne kadar kafamın içinde dolananlar tekrar harekete geçerse, hiçbir diyar derdime derman olamaz. İşte bu yüzden yürüyorum. Yine de belli bir amaç doğrultusunda yürümediğim için, dört yanımı bulanık fotoğraflarla kaplamışlar gibi bir buhranın içindeyim. Üstelik bu ucu bucağı belli olmayan buhran bulutlarının ne zaman dağılacağını kestiremiyorum. Ve artık ömrüm ne kadar vefa ederse –elli yıl mı olur, altmış yıl mı– ben ne kadar yürüsem de, ne kadar koşsam da bu bulutların dağılmayacağından hiç şüphem yok. Ah, çok

sıkıldım. Bu sisli geleceği alt etmek için değil, durulamadığım için yürüyorum aslında. Yoksa, ne kadar çabalasam da bu işten sıyrılamayacağımı biliyorum.

Dün akşam dokuzda Tokyo'dan ayrıldığımda da bütün bunları bildiğimi sanıyordum ama yürümeye başladığımdan beri sinirlerim bozuk. Ayaklarım ağırlaştı ve bitmek bilmeyen çam ağaçlarından usandım. Fakat aslında ne ayaklarım ne de ağaçlar canımı sıkıyor, karnım fena ağrıyor. Ne için yürüdüğümü bilmiyorum ama yürümeye bir an dahi ara verdiğimde tekrar katlanamayacağımı bildiğim kadar şiddetli bir ağrı bu.

Dahası da var, yürümeye devam ettikçe içinden sıyrılamayacağımı bildiğim bu dünyaya daha da battığımın farkındayım. Dönüp baktığımda gün ışığında parıldayan Tokyo bile çoktan farklı bir yaşama bürünmüş. Elimi ayağımı uzatsam da o dünyaya ulaşamam. İçinde bulunduğum dünya bambaşka. Sıcak ve aydınlık Tokyo tüm berraklığıyla gözlerimin önünde beliriyor. Gölgelerin arasından çağırmak istercesine net görebiliyorum. Ama aynı zamanda ayaklarımın beni götürdüğü yer sonsuz bir karanlık. Bu karanlığın –ömrüm yettiğince genişlemeye devam edecek bu karanlığın– içinde kaybolup amaçsızca dolaşacağım için çaresizim.

Bulutların kapladığı bu dünyanın genişleyip kalan günlerim tükeninceye kadar yolumu kapatacağını düşünmeye katlanamıyorum. Çünkü bu demek oluyor ki, kaygılarım beni bir adım atmaya sevk ederse, aslında kaygılarıma doğru bir adım atmış olacağım. Kaygılarım tarafından hem kovalanıp hem de çekilerek istemsizce hareket edecek; durmaksızın yürümeye devam etsem bile bir noktaya varamayacağım. Ömrüm boyunca çözüm bulamayacağım kaygılar içinde dolaşıp duracağım. Adım attıkça bulutların daha da kararduğını düşünürsem daha iyi olacak sanırım. Karanlık yerlerden geçtikçe daha koyu karanlık gelecek ve çok geçmeden dünyam zifiri karanlığa bulanacak, kendi gözümle kendimi dahi göremez olacağım. Böylece rahatlayacağım.

İşin kötü tarafı, yürümekte olduğum bu yol ne aydınlığa kavuşuyor ne de karanlığa gömülüyor. Her daim yarı karanlık yarı aydınlık vaziyette, çözümsüz kaygılarımın ortasında bir yerde duruyor. Yaşama amacım yoksa da nokta koyamıyorum. Hiç kimsenin olmadığı bir yere gidip tek başıma yaşamak istiyorum. Ama bunu başaramazsam, bari...

Gariptir ki nihai "bari" düşüncesi beni çok ürpertmedi. Şimdiye kadar Tokyo'da zaman zaman aceleyle bir şeyler yapma eşiğine geldiysem de her defasında korkuyla nabzım yükselirdi. Sonrasında ise hep bir dehşet girdabına kapılır, yapmak üzere olduğum şeyi yapmadığım için rahatlardım. Bu kez ise o kadar kaygı yüklüydüm ki muhtemelen nabzım ve korkularım benim gittiğim noktaya ulaşamayacakları için ne nabzım yükseldi ne de dehşete kapıldım. Ve muhtemelen, aklımın derinliklerinde bir yerde bu "bari" nin henüz gelmediğini biliyor da olabilirdim. Belki de endişelenecek bir şey olmadığını fark etmiştim. Yarın olabilir, sonraki gün olabilir veya haftaya bir gün olabilirdi ve hatta ihtiyaç duyarsam belirsiz bir süre için erteleyebilirdim. Günün birinde kendimi Kegon Şelalesi'ne bırakacağımın ya da Asama Dağı'ndaki volkan kraterine atlayacağımın kısmen farkında olduğuma dair şüphem yoksa da daha gidecek çok yolum vardı. Kimin önceden herşeye son vermeye karar verdiği yere geldiğinde heyecandan nabzı yükselir ki? İşte bu yüzden kendime bu konu üzerine düşünmeye müsaade ediyordum. Bu bulanık dünya ızdırap vericiydi ama o çarpıntıya kapılmadan önce kaçabilmeye dair bir umut kırıntısı dahi varsa, ağır ayaklarımı beraberimde sürüklemek için hâlâ bir sebebim var demekti. Kendim için en azından bu kadarına karar vermiştim. Ama daha öncesinde ruhsal durumumu masaya yatırmış olduğum için böyle olduğunu biliyorum. O zamanlar, karanlık olduğu sürece yürümemde sakınca yoktu. Karanlığa doğru yürümem gerektiğine inanıp bunu hayatımın temel amacı haline getirmiştim. Şimdi bakınca aptalca geliyor ama hayatımızda bazen, ölümü amaç edinip ona

doğru yürümek dışında huzur bulamayacağımızı düşünmekten kendimizi alıkoyamadığımız anlar oluyor. Fakat hedeflediğimiz ölüm elbette bize bunu hissettirmekten çok uzakta olsa gerek. En azından ben öyle düşünüyorum. Gerçekten yaklaştığındaysa huzur vermesi mümkün değil. Ölüm böyle işliyor. Yalnızca karanlığa gitmek isteyerek, karanlığa gitmek zorunda olduğumu düşünerek, zihnimde kara bulutlarla yürürken birisi arkamdan seslendi. Ne tuhaftır ki insanın ruhu sonsuzluğa sürüklenmeye hazır da olsa, birisi seslenince hâlâ bir yerlere bağlı olduğunu fark ediveriyor. Tam olarak sebebini bilmesem de arkama döndüm. Fakat yine de şundan eminim ki bunu bir şeye yanıt olarak yaptığımın bilincinde değildim. Arkamı dönünce fark ettim ki çay evinden henüz otuz beş kırk metre kadar uzaklaşmıştım. Ve yolun ortasında hanten ile dotera karışımı kimonosuyla dikilen adam, koca ağzını açmış, sigaradan sararmış dişlerini göstererek bana sesleniyordu.

Dün gece Tokyo'dan ayrıldığımdan beri kimseyle konuşmamıştım. Kimsenin benimle konuşacağını da düşünmemiştim. Laf atılmaya değer birisi olmadığıma neredeyse adım kadar emindim. Öyle ansızın olmuştu ki –adam kocaman çarpık dişlerini öne çıkarıp çılgınca el sallıyordu– etrafımdaki sis perdesi dağılıverdi ve ben daha farkına bile varmadan kendimi adama doğru yürürken buldum.

İşin doğrusu, bu adamın yüzünden, kıyafetinden ve hareketlerinden hiç hoşlanmamıştım. Dahası, az önce gözlerinin akıyla beni ağır ağır süzdüğünde, göğüs kafesimi neredeyse bir nefret dalgası kaplamıştı. Gerçi henüz kırk metre kadar yürüdükten sonra adama doğru arkamı döndüğümde bu duygu silinip yerini sıcaklık hissine bırakmıştı ama bunun sebebini bilmiyorum. Tek hedefim karanlığa doğru yürümekti. Fakat çay evine doğru yürüyor olmam, yegâne hedefim olan karanlıktan uzaklaştığım anlamına geliyordu. Yine de bu durumdan âdeta hoşnuttum. Sonrasında çok kez tecrübe ettim ki böyle çelişkiler sıkça karşıma

çıkıyor. Yalnız da değilim. Son zamanlarda karakter diye bir şeyin olmadığını düşünmeye başladım. Nice yazar, şöyle karakter yarattım, böyle karakter yazdım diye böbürlenir. Okurlar da o karakterlerin şusunu busunu çok iyi bilirmiş gibi konuşmaktan geri durmazlar, fakat işin özü yazarların yalanlar uydurarak kafa bulmasından, okurun da bu yalanlara bayılmasından başka bir şey değildir. Doğrusunu söylemek gerekirse sabit ve nihai karakter diye bir şey bile yoktur. Asıl olan, romancıların nasıl yazacaklarını bilmedikleri bir şeydir. Olur da bunu denerlerse ortaya çıkan ürün bir roman olmayacaktır. Gerçek insanları anlamak güçtür. Tanrı bile onları kolayca anlayacak güçte değildir. Fakat belki de sırf kendim böyle ne yapsan olmaz birisiyim diye diğer insanların da aynı olduğunu varsayarak doğrudan sonuç kısmına atlıyor olabilirim. Eğer öyleyse kabalık etmiş olurum.

Her nasılsa, bu koyu mavi giysili adama döndüğümde, geniş çenesi boynuna doğru basık, gözlerini alnıma dikmiş bir halde bana bakarak, beni ezelden beri tanıyormuş gibi bir ses tonuyla "Delikanlı," diye seslendi. Bense mesafemi koruyarak esmer bacaklarımı sabitleyip kibarca, "Buyurun," diye yanıt verdim. Normalde bunun gibi bir adam bana "Delikanlı," diye seslendiğinde böylesine sarımsı bir tepki vermem. En fazla homurdanır veya "Ne var?" diye soranım. Ama o an, bu korkunç görünümlü dotera ile aynı insani düzlemdeymişiz gibi geldi bana. Kesinlikle fayda sağlamak amacıyla karşısında kendimi alçaltmıyordum. Karşılığında da benimle eşit seviyede bir yanıt verdi: "İş lazım mı genç adam?" Bense o ana kadar kendimi karanlığa doğru yol almak dışındaki bütün işlerden men etmiş olduğumdan, durduk yere aldığım bu iş teklifi karşısında ne diyeceğimi bilemedim. Çıplak ayaklarım üzerinde dikilip ağzım açık karşımdaki adama bakıyordum. "Genç adam, iş lazım mı? Nihayetinde hepimiz çalışmak zorundayız," şeklinde teklifini yineledi. Sorusunu tekrar edene kadar geçen zaman zarfında durumun farkına vararak cevap verebildim: "Fark etmez."

Cevabım buydu. Ama bu cevabın ağzımdan çıkmış olması, zihnimin eğreti bir ustalıkla kelimeleri sıraya dizmeyi başardığı, basit dahi olsa belirli bir işlemden geçirdiği anlamına geliyordu.

Nereye gittiğimi bilmiyordum, bildiğim tek şey, insanların olmadığı bir yere gitmek istediğimdi. Ama buna rağmen arkamı dönüp doteraya doğru yürümeye başlamıştım. Yürürken bir yandan da kendi kendimi hayal kırıklığına uğrattığımı hissediyordum. Dotera da olsa bir insandı. İnsanlardan kaçmak niyetinde olan birisi, bir insanın çekimine kapılmış, ona doğru yürüyordu. Bu yalnızca insanların çekim gücünün ne kadar etkileyici olabildiğini ispatlamakla kalmıyor, aynı zamanda kendi bulduğum çözümü kolayca terk eden irademin ne kadar zayıf olduğunu da gösteriyordu. Kısacası, karanlığa yürümek istiyordum ama bunu istemsizce yapıyordum ve karşıma çıkacak ilk engel beni yakaladığında gerçek dünyada kalmayı tereddüt etmeden kabul etmeye meyilliydim. Tesadüfen, bu dotera bana ihtiyacım olan engeli sundu ve ayaklarım geri döndü de ona doğru yürüdü. Yani kendi büyük ülküme özür kabul görmez bir şekilde –birazcık– ihanet ettim diyelim. Doteranın ağzından çıkan ilk cümle "İş lazım mı genç adam?" yerine "Nerede yapacaksın delikanlı, dağda mı ovada mı?" olsaydı, unutmak üzere olduğum ülkü tekrar canlanacak, insanlardan arınmış karanlık diyar fikri tekrar korkuyla içimi dolduracaktı. Adımlarımı gözden geçirmeye başladığım an dünyayla olan bağımın nasıl da tekrar güçlendiğini göstermekten başka bir şey değildi bu. Adamın bana seslenmesine karşılık, ona doğru adım attıkça güçlenen bu bağ, adamın önünde ayaklarımı toprağa sabitleyip dikildiğim an en yüksek yoğunluğuna ulaşmıştı; tam da o pasaklı doterasının içinden bana, davetkâr bir tonla "İş lazım mı?" diye sorarak müthiş bir kurnazlıkla ruh halimi ezip geçtiği o an. Bu beklenmedik çağrıya olan içsel cevabım boş boş bakmaktan öteye gidemezdi ama ben kendime gelene kadar çoktan bu dünyaya ait olup çıkmıştım. Ve bu dünyaya ait

olan birisi olarak yemek yemek zorundaydım. Yemek içinse çalışmak zorundaydım.

"Fark etmez."

Bu cevap hiç takılmadan ağzımdan çıkıvermişti. Adamın yüzündeki ifade ise "Sana fark etmez tabii, nasıl fark etsin ki?" diyordu. Tuhaf olan, yüzündeki bu ifadenin çok doğal görünmesiydi.

"Fark etmez aslında ama nasıl bir iş?" diye sordum.

"Oldukça kazançlı bir iş ama çalışmak istiyor musun? Çok para kazanacağın kesin."

Dotera neşeyle sırıtarak cevabımı bekliyordu. Doteranın yüzündeki gülümseme karşı tarafın ruhunda en ufak bir kıpırtı yaratmıyordu oysa. Belli ki suratı gülümsemek için yaratılmamıştı. Ne kadar çabalarsa o kadar kötü görünüyordu. Fakat yine de gülümsemesini garip bir özlemle karşılayıp "Tamam, bir bakalım hele," diye cevapladım.

"Bakacak mısın gerçekten? İşte bu harika, bak çok para kazanacaksın."

"Çok kazanmasam da olur."

"Efendim?" dedi tuhaf bir sesle.

"Tam olarak nasıl bir iş bu?"

"Yapacaksan söyleyeceğim ama yaparsın, değil mi genç? İşi anlattıktan sonra cayarsan sıkıntı olur, o yüzden kabul edersin değil mi?"

"Yapmak niyetindeyim."

Bu cevap ilki gibi kendiliğinden çıkmadı ağzımdan. Kanlı canlı bir cevaptı. Sıradan bir iş olduğu sürece kabul edecektim ama ufak bir ihtimal de olsa kaçacak bir açık kapı bırakmak istiyordum. Bu yüzden "Yapacağım," demek yerine "Yapmak *niyetindeyim*," dedim. (Kendi öz meselelerini sanki başkasına aitmiş gibi yazmak biraz garip ama insanoğlu aslında tutarsız bir varlık olduğu için, gerçekten kendi başından geçmiş olsa dahi bunu öyle alenen söyleyemez. Hatta söz konusu geçmişte yaşananlar ise durum daha da kötüye gider ve kendimiz ile başkası arasındaki ayrım dahi ortadan

kalkar. Her şey birden, "muhtemelen"e ya da "galiba"ya dönüşüverir. Beni sorumsuzlukla itham edebilirsiniz ama gerçek bu olduğu için yapacak bir şey yok. Bundan sonra da belirsiz durumlar karşısında her zaman bu tutumumu korumayı planlıyorum.)

Dotera ise teklifi kabul ettiğim çıkarımında bulunarak "Pekâlâ, içeri geçelim. Çayımızı içerken sana işten bahsedeyim," dedi. Herhangi bir sorun göremediğim için çay evine girip doteranın yanına oturdum; çenesi yamulmuş, kırklarındaki kadın garip kokulu bir çay koydu önümüze. Daha ilk yudumda acıkmıştım. Ya da aç olduğumun henüz farkına varmıştım. Cüzdanımdaki otuz iki sen'i harcayıp bir şeyler yesem mi diye düşünürken, "Sigara içer misin?" diye sorarak bir paket *Asahi*'yi önüme koydu. Tam bir centilmenlik örneği. Paket, köşesinin yırtık olmasını bir yana koyarsak, kir pas içindeydi ve üstelik o kadar ezilmişti ki muhtemelen içindeki bütün sigaralar bütünleşmiş olmalı diye düşündüm. Görünüşe göre doterasının cebi yoktu ve sigarasını iş önlüğündeki cepte taşıyordu. "Yok, teşekkür ederim," diyerek geri çevirdim. Dotera ise herhangi bir hayal kırıklığı ifadesi göstermeden, kirden kapkara olmuş tırnaklarını kullanarak paketin içinden bir sigara çıkardı. Tahmin ettiğim üzere, sigara kırılmış ve ezilmişti. Yine de çok kötü görünmüyordu ve adam içine çekip üflediğinde burun deliklerinden duman çıkmıştı. Böyle bir ortamda sigaranın işlevini yerine getirmesi bir mucizeydi.

"Kaç yaşındasın delikanlı?" diye sordu. Dotera bana hitap ederken delikanlı veya genç adam diyordu ama neden böyle bir ayrım yaptığını anlamıyordum. Şimdiye kadar olan muhabbetimizi düşününce, para mevzusunda "genç adam", diğer zamanlarda ise "delikanlı" oluyordum. Anlaşılan para kazanma fikri aklını epey meşgul ediyordu.

"On dokuz," diye cevapladım. O zamanlar gerçekten de on dokuz yaşındaydım.

"Çok gençsin," dedi çenesi yamuk kadın. Ama o sırada bize sırtı dönük, bir tabağı temizlemekle meşgul olduğu için yüzündeki

ifadeyi göremedim. Kendi kendine mi söylenmişti, doteraya mı, yoksa bana mı konuşuyordu, tam olarak kestiremedim ama söyledikleri dotera için bir şeyler ifade etmiş gibiydi.

Ne olursa olsun beni çalıştırmayı kafaya koymuş bir ses tonuyla "Aynen öyle, on dokuz yaş *gençtir*. İnsanın tam çalışacak çağıdır," dedi. Hiçbir şey demedim ve kendimi biraz geri çektim. Önümüzde atıştırmalıkların olduğu bir masa bulunuyor. Üzerinde ise köşesi kırılmış bir tatlı kâsesinin yanında duran geniş bir tabak var. Tabağın üzerini tam kapatmayan mavi örtünün altında ise *manju*lar[6] görünüyor. Masaya bu manjulardan biraz yiyebilme düşüncesiyle yaklaşmıştım ama yakından bakınca tabağın sinek kaynadığını gördüm. Masaya yaklaşırken çıkardığım ayak sesini duyup dört bir yana uçuşmaya başladılar ama ben yaşadığım şoku atlatır atlatmaz sineklere bakmayı bırakıp manjuya odaklandığımda, sanki birbirlerine gönderdikleri sinyallerle tehlikenin geçtiğini haber vererek tabağın üzerinde tekrar toplandılar. Kurabiyelerin yağlı, sarı kabukları dağınık siyah noktalarla kaplandı. Tam bir kurabiyeyi almak üzereyken, sinekler yıldızlı bir gecede gökyüzünü kaplayan takımyıldızlar gibi farklı şekillere büründüler.

"Manju yer miydin? Tazedir. İki gün önce pişirdim," dedi kadın. El çabukluğuyla tabağı yıkamış, şimdi tatlı masasının diğer tarafında dikiliyordu. Şaşkınlıkla gözlerimi masadan kaldırıp ona baktım. Kadın bir şeyler düşünürken aniden –nedenini hiç anlamadım– şişman ellerini tabağın üzerinde gezdirmeye başladı.

"Bu sineklerden bıktım," diye söylenirken, elini iki üç kez sağa sola salladı. "Yiyeceksen buradan alıp veririm sana," dedi. Ben daha bir şey diyemeden raftan tahta bir tabak almış ve uzun bambu çubuklarla yedi tane kurabiyeyi hızlıca tabağa doldurmuştu bile. "Böyle daha iyi oldu değil mi?" diye sorarak tahta tabağı daha önce oturduğum yere bıraktı. Ben de çaresizce yerime dönüp

6 Tatlı fasulye ezmesinden yapılan dolgulu bir kurabiye çeşidi. -ç.n.

tabağın yanına oturdum. Sinekler yeni tabağı çoktan keşfetmişti. Sineklere, manjuya ve tahta tabağa bakarak doteraya dönüp "Bir tane almaz mısın?" diye sordum.

Bu *Asahi* sigarasına karşılık olarak yaptığım bir ikram değildi kuşkusuz. Doteranın iki gün önce pişirilmiş bu sinekli manjudan yiyip yemeyeceğini bir şekilde test etmek istiyordum bir bakıma. "Sağ ol," diyerek tabağın en üstündeki kurabiyeyi alıp hiç tereddüt etmeden ağzına attı. Etli dudaklarının hareketine bakılırsa tadı hoşuna gitmiş olmalıydı, ben de şansımı denemeye karar verdim. Tabağın bana bakan tarafından alttaki görece temiz bir kurabiyeyi alıp ısırdım. Isırır ısırmaz, yağın tadı ağzıma yayıldı ve ekşimiş dolgu, tat tomurcuklarımı âdeta mahvetti. Yine de mevcut şartları düşünerek durumu sakince kabullendim. Yağ, kabuk ve dolgu gırtlağımdan geçip mideme indiğindeyse işin garibi, elim tekrar tabağa gitmişti. Bu zaman zarfında dotera ikinci kurabiyeyi de yutmuş, bir üçüncüsünü almak için elini tabağa uzatmıştı. Hareketleri benden çok daha hızlıydı ve yemek yerken konuşmuyordu. Teklif ettiği iş meselesi ve kazanılacak paralar aklından çıkmışa benziyordu. Sonuç olarak yedi manju, iki üç nefeste kaybolup gitmişti. Ben ise sadece iki tanecik yiyebilmiştim. Dotera beş manjuyu göz açıp kapayıncaya kadar yutmuştu.

İlk başta yemeye tereddüt edeceğimiz bir şey olsa bile ilk lokmayı ısırdıktan sonra önceki kadar ızdırap çekmeden devam edebiliyoruz. Daha sonra kendimde ilk elden tecrübe edeceğim bu "gerçek", şu anda şaşılacak biçimde bariz görünüyor ama o zaman, manjuyu ağzıma atıp çiğnediğimde daha fazlasını yemek istediğime çok şaşırmıştım. Kanım *açtı*. Üstelik karşımdaki adam doteraydı. Doteranın tozla kaplı manjuları midesine indirdiğini görünce, kesin bir rekabet oluşturma ihtiyacı hissettim ve hassasiyetlerin yalnızca işe yaramaz olduklarını değil, insanı pek çok şeyden mahrum bıraktığı gerçeğini de fark ettim. Sonra kadından bir tabak daha manju istedim.

Bu kez "Bir tane alınaz mısın?" diye sormadan tabak masaya gelir gelmez ağzıma hemen bir manju attım. Dotera da "Sağ ol" filan demeden aynısını yaptı. Sonra ben bir tane daha aldım. Daha sonra dotera aldı. Altıncı manju da alınıp tabakta yalnızca bir tane kalıncaya kadar bu böyle sürüp gitti. Bereket versin ki sıra bendeydi ve adam elini uzatmadan aldım. Sonra bir tabak daha istedim.

Dotera, "İştahın da yerindeymiş hani," dedi. Öyle çok yediğimi filan düşünmemiştim ama böyle söyleyince sahiden de tabaktakileri silip süpürdüğümü fark ettim. Fakat bu, en başta yemek istemediğim şeyi, sonrasında hapur hupur yediğimi görmesiyle vardığı bir sonuçtu muhtemelen. Yine de çok yediğimi ondan duymak biraz garibime gitti. Kendimi ona karşı savunmak zorunda kalmış gibi hissettim ama uygun kelimeler aklıma gelmedi. Bulanık bir zihinle doteraya karşı sorumlu muyum diye düşünüyorken, tam olarak nasıl sorumlu olabileceğimi bilmediğim için sustum. "Anlaşılan manju yemeyi çok seviyorsun," dedi. Yağda kızartılmış manjuyu, kızartılmış bazı manjuları seviyordum ama bu, evvelsi gün pişirilmiş, tozla ve sinekle kaplı manjuyu da sevdiğim anlamına gelmiyordu. Ne var ki daha yeni üç tabak dolusu yediğim şeyden nefret ettiğimi de öne süremezdim. Bu yüzden yine sustum. Aniden kadının sesi çıktı:

"Bizim manjumuz buralarda meşhurdur, o yüzden herkes severek yer." Bu sözleri duyunca acaba benimle kafa mı buluyorlar diye düşünmeye başladım. Bu yüzden çıtımı dahi çıkarmadım. Dotera "Eşi benzeri yok," diye karşılık verdi. Bunu gerçek anlamda mı, yoksa kadına iltifat etmek amacıyla mı söyledi anlamadım. Her neyse deyip manjuyu bir kenara bırakarak, esas mesele olan iş konusuna geri dönmek istedim. "Şu az önce bahsettiğiniz mesele. Birtakım şartlardan dolayı, karnımı doyurmak için çalışmak durumunda kaldım da... Tam olarak ne iş yapacağımı anlatır mısınız?" diye lafa girdim. Dotera bir süre masanın üzerindeki tatlılara baktıktan sonra aniden bana dönerek, "Çok

para kazanacaksın genç. Yalan değil bak, sahiden çok kazanacaksın ama kabul etmen gerek," dedi. Anlaşılan beni zengin etme konusunda hâlâ istekliydi. Sahibi bana dönmüş, beni ikna etmeye çalışan bu suratı incelemek için biraz duraksadım. Çıkıntılı elmacık kemiklerinin altındaki et, eriyip akmış da çenesinin etrafında tekrar toplanmış gibi görünüyordu. Dükkânın ön cephesinden içeri sızan gün ışığı, burnunun altından başlayıp ağzının her iki tarafına doğru kıvrılan derin bir buruşukluğu belirginleştirmişti. Suratına böyle bakınca, para kazanma ihtimalinden biraz şüphe duymaya başlamıştım.

"O kadar para kazanmasam da olur. Çalışmasına çalışırım. Kutsal bir iş olduktan sonra ne olsa yaparım."

Doteranın yüz hatlarından kısa süreli bir şaşkınlık ifadesi geçip gittiyse de kıvrılan buruşukluğunu gerdirerek, tütünden kararmış dişlerini zafer kazanmış edasıyla tekrar ortaya çıkardı. Sonra kendine has şekilde güldü. Böyle bakınca, belki de "kutsal bir iş" ifadesini anlamamıştı. Hayalperest cümleler sarf etmeyi seven ama kendi kıstaslarına göre insan olmanın en temel niteliği olan para kazanma tutkusundan yoksun bu zavallıya bakıp gülüyordu. Daha kısa süre öncesine kadar ölmek istiyordum. Ya da en azından ıssız bir yere gitmeye kararlıydım. Ama bunu başaramadığım için, hayatta kalabilmek uğruna çalışmaya karar verdim. Çok kazanıp kazanamama mevzusu aklımın ucundan geçmiyordu. Şimdiye kadar Tokyo'da ailemle birlikte yaşayıp onlara yük olduğumdan bunu hiç düşünmemiştim. Hatta para kazanma odaklı yaşamayı hor görmüştüm. Japonya'nın herhangi bir yerinde böyle düşünen insanlar bulabileceğime inanıyordum. Dotera paradan bahsetmeye başlayınca, garibime gittiği için verdiğim tepkilerin sebebi buydu. Ona kızmıyordum elbette. Kızacak konumda değildim. Fakat birisini çok para kazanma vaadinde bulunarak ayartmaya çalışmak bana doğru gelmiyordu. Bu yüzden dotera bana gülüyordu. Gülüyordu ama ben anlamıyordum. Ne aptalmışım.

Gülüşünü değiştiren dotera durulduktan sonra, bu sefer biraz daha açık bir şekilde "Delikanlı, daha önce hiç çalıştın mı ki sen?" diye sordu. Ne çalışması, daha dün evden kaçmıştım. Şimdiye kadar tek yaptığım şey tahta kılıçlarla talim yapmak ve beyzbol oynamaktan ibaret olduğu için, para kazanıp karşılığında yemek yediğim tek bir gün dahi olmamıştı.

"Daha önce hiç çalışmadım. Ama artık çalışmak zorundayım."

"Demek öyle. Demek çalışmak zorundasın... Daha önce hiç para kazanmadın yani?" Laf olsun diye sormuştu. Cevap verme gereği duymadığım için sessizliğimi koruduğum sırada, masanın ardındaki kadın "Eh madem çalışacaksın, para da kazanırsın artık," diye araya girerek oturduğu yerden kalktı. Dotera ise bana iyilik yaptığını vurgulamak istercesine "Tastamam öyle. Ama bu zamanlarda para kazanmak istesen bile, güzel bir iş öyle ha deyince karşına çıkmıyor," diye ekledi. Fakat kadın henüz tam ikna olmamıştı ki "Doğru," diye mırıldanarak arka taraftan dışarı çıktı. Bu tavrı ilgimi çekti ve belki devamı gelir düşüncesiyle istemsiz olarak gözlerimi ayırmadan takip ettim ama kadın büyük bir karaçamın altına çömelip çişini yapmaya başlayınca başımı aniden çevirip doteraya döndüm.

Dotera ise hemen, "Bana rastladığın için şanslısın delikanlı, tanımadığım halde sana öğüt veriyorum. Başka hiç kimse bu işi bedavaya yapmazdı," diyerek yaptığı iyiliği vurgulamaya devam etti. Ben de kendisine, usanmış bir tevazuyla "Size minnettarım," şeklinde resmî bir ağızla cevap verdim. "İş aslında şöyle," diye ekledi çabucak. Ben ise sessiz kalıp dinledim. "İş aslında şöyle. Bakır madeninde çalışacaksın. Ama oraya seni ben önerirsem işe hemen kabul edilirsin, sen de hemen madenci olursun. Madenci diyorum bak, küçümsenecek bir iş değil."

Cevap vermek için kendimi baskı altında hissettim ama bu heyecan dalgasına kapılmaya henüz tam hazır değildim. Kaldı ki madenci olmak da neydi? Maden tünellerinde çalışan bir işçidir madenci. Dünyada çok türlü amelelik işi vardı ama bana

kalırsa madencilik bunların arasında en adisi ve en hor görüleniydi. Küçümsemek bir kenara, hemen bir madenci olabilme teklifi karşısında şaşırmıştım bile. Birisi gelip bana madencilerden de daha aşağı işçiler var dese, bunu 31 Aralık'tan sonra yılın bitmesine daha günler var demesiyle aynı kefeye koyacak kadar saçma bulurdum. Dotera beni çok genç ve toy gördüğü için böyle bir teklifte bulunmuş olabilir mi diye aklımdan geçirdim. Fakat şaşırtıcı olan, bütün ciddiyetini koruyordu.

"Yani oraya gider gitmez madenci olursun. Madencilik eğlencelidir. Kaşla göz arasında para kazanmaya başlarsın, sonra da istediğini yapabilirsin. Orada banka da var hem, paranı istediğin zaman bankaya da yatırabilirsin. Değil mi ama, daha yolun başında madenci olmak çok güzel olmaz mı?" diyerek az önce ağacın altına işini görürken takındığı yüz ifadesini sürdüren kadına döndü. Kadın ise sanki kendi kendine konuşuyormuşçasına "Sahiden öyle, şimdi madenci olup çalışmaya başlarsa, dört beş yıla kalmaz çuvalla parası olur. Daha on dokuz yaşında... Tam çalışılacak yaş... Şimdi çalışmazsa yazık olur," diyerek cümlelerini sıraladı.

Görünen o ki bu kadın da benim derhâl madenci olmam konusunda ısrarcı ve doterayla hemfikirdi. Elbette buna itirazım yoktu. Aynı zamanda madenci olmama ihtimali de bir problem teşkil etmiyordu. Garip bir şekilde hayatımda daha önce hiç bu kadar pasif kalmamıştım. Ne kadar sıra dışı olursa olsun, karşıma her kim çıksa dediği şeye inanıp rıza gösterecekmişim gibime geldi. Ama neden? Doğrusunu söylemek gerekirse, son bir yılımı mahveden tedbirsizlikler, görevler, tutkular ve acılar aniden kırılarak çok büyük bir felakete neden olduğu için kendimi ardıma bile bakmadan buralara kadar sürüklenmiş buldum. Ve bu yüzden daha düne kadarki halimi düşününce, daha önce hiç bu kadar pasif kaldığımı hatırlamıyorum ama gerçekçi olursak, şu anki konumda kimseye mukavemet gösterecek halim de yoktu. Ayrıca bu durumu garip veya çelişkili karşılamıyordum

çünkü muhtemelen bu konuya hiç kafa yormamıştım. İnsanoğlunun tek tutarlı tarafı vücududur. Ve sırf vücudumuz aynı kalıyor diye pek çoğumuz zihnimizin de aynı kaldığı sanrısına kapılır, bugün dün yaptığımızın tam tersini yapsak dahi kendi benliğimizi sürdürdüğümüzü düşünürüz. Sorumluluk meselesi patlak verip de sözlerimizi tutmamakla suçlandığımızda acaba neden hiçbirimiz "Çünkü zihnim hatıralarla dolu ama aslında hepsi paramparça," diye cevap vermiyoruz? Bu çelişkiye defalarca düşmüş birisi olarak, saçma olduğunu düşünsem bile bir şekilde sorumlu olduğumu hissediyorum. Böylece insanların topluma kurban gitmeye oldukça müsait bir şekilde bir araya getirildiği sonucuna ulaşıyorum.

Aynı zamanda, paramparça olmuş ruhumun düzensiz hareketlerine yakından tanık olduğum için, kendime başkasının gözüyle bakıp mevcut durumdan, insanların son derece güvenilmez olduğu sonucunu çıkarıyorum. Kendi ruhunun bilincinde olan herkes için verilmiş sözler ve edilmiş yeminler tamamen gerçeklik dışıdır. Dahası, verdiği sözleri bahane ederek birini baskı altına almak barbarlığın dik âlâsıdır. Verdiği sözü yerine getiren birisine yakından baktığınızda, o işi özgür iradesiyle değil tamamen baskı altında kaldığı için yaptığını ve durumu dışarıya yansıtmamaya çalıştığını göreceksiniz. Eğer bunu daha önce fark etmiş olsaydım, insanlardan nefret edip acıdan uzaklaşmak için evden kaçma zahmetine katlanmazdım. Ya da kaçıp bu çay evine geldiğimde bile, doteraya ve kadına karşı olan tutumlarımın daha düne kadar başkalarına gösterdiğimden çok farklı olduğunun bilincinde olup her iki durumu da soğukkanlı ve objektif bir şekilde kıyaslayabilseydim, durumu çok daha zekice kotarabilirdim diye düşünüyorum.

Fakat ne yazık ki o zamanlar kendi kendimi sorgulayabilme yetisinden yoksundum. Sadece incinmiştim, acı çekiyordum, üzgündüm, sinirlerim bozuktu ve hazin bir şekilde her şeyden tiksinmeye başladıysam da insanlarla bağımı koparamadığım için

amaçsızca yürümeye başlayıp doteraya yakalanmış, tabaklar dolusu da manju yemiştim. Dün dündü, bugün bugündü, bir saat öncesi bir saat öncesiydi, yarım saat sonrası da yarım saat sonrası olacaktı ama zaten yerinde olmayan aklım tümden gitmiş ve ruhumla aramdaki bağ öylesine incelmişti ki artık varlığından bile tam emin olamıyordum. Tüm bunlar yetmezmiş gibi, geçen yılın görkemli anıları sisle bütünleşip hayalet şekline girerek, bir tragedya rüyasındaymışım gibi etrafımdaki sonsuz boşlukları doldurmaya başlamıştı.

Böylece, aklım başımda olsaydı yapacağım gibi, *Madenci olmanın nesi güzel? Bir madenciden daha aşağıda olan var mı? Ben yalnızca kazanacağı parayı düşünerek çalışacak karakterde bir insan mıyım? Bu işin tek güzel yanı parası mı?* şeklinde bir mantık arayışıyla soru üstüne soru sorarak kararımı mümkün mertebe sorgulayacağım yerde, olabildiğimce sessiz kalıp kendimi dizginledim. Bu sadece dilimi tutmak da değildi üstelik, içimde en ufak bir direniş kıpırtısı dahi yoktu. O zamanda yalnızca, işim olsun da gerisi pek mühim değil diye düşünmüş olmalıyım. Çalışacak bir işim olduğu sürece, kopup gitmek üzere olan ruhum amaçsızca da olsa bedenimde kalmaya devam ettikçe, yani var olmaktan kendiliğinden vazgeçmedikçe, herhangi bir şeyi ölümü için zorlamadıkça, madenciden daha yukarıda ya da aşağıda olan biri var mıdır yok mudur, veya burada iyi para kazanabilir miyim, kazanamaz mıyım gibi sorularla ilgilenmiyordum. Ben bu işi kabul ettikten sonra, işin statüsü, doğası ve getirileri hakkında boş laflarla karın doyurmak veya bu düşüncelerin benimkilere uymaması ya da bu boş lafların beni tuzağa düşürmek için kurgulanmış olması veya bunları yutmam, benim zeki bir insan olarak yeteneklerimi ciddi biçimde sorgulamama neden olması aklımı fazla kurcalıyor gibi görünmüyordu. Böyle zamanlarda en karmaşık olan birey bile oldukça basit bir hal alır.

Ayrıca madenci olacağımı duyduğumda tuhaf gelecek ama sevinmiştim. İlkin belki de ölürüm düşüncesiyle evden kaçmıştım.

İkinci safhada düşüncem değişmiş, insanlardan uzakta olduktan sonra ölmesem de olur şeklini almıştı. Üçüncü safhada ise ben daha farkına varmadan çalışmayı kafaya koymuş hale gelivermiştim. Ama illa ki çalışacaksam da normal bir işte çalışmaktansa en azından ikinci safhaya yakın olan bir işte, hatta ilk safhadaki düşünceyle bağlantılı bir işte çalışmak en uygunu olurdu. İlk safhadan ikinciye, oradan diğerine kaşla göz arasında geçiş yapmış gibi görünüyordum ama aslında değişen ruh halim buna zorlanmıştı ve birinden öbürüne pişmanlıkla geçiyor, terk etmek zorunda bırakıldığı önceki duruma saf bir ümitle bakıyordu. Fakat çalışmaya karar verdiğim üçüncü safha, ne ikincisini baştan savacak bir geçiş olmuştu ne de ilkinde olan tüm bağlarını koparacak kadar ayrı düşmüştü. Nihayetinde hiç kimsenin olmadığı bir yerde, ölümün fazlasıyla yakınında çalışacaktım ve böylece bir bakıma esas amacımı gerçekleştirebilecektim. Hem madenci dediğin, madendeki bir adam, güneşin asla doğmadığı bir yerde çalışan, yine bu gerçek dünyada olan ama onun altında; karanlıkta maden damarlarından ve topraktan başka kimsesi olmayan ama dünya üzerindeki insanların seslerine kulak vermek zorunda kalmadan maden ocağında çalışan işçi değildi de neydi? Hiç şüphesiz kasvetli bir hayat sürmek durumundaydı ve bu benim isteklerime tam uyuyordu. Yeryüzünde pek çok insan vardı ama hiçbirisi madenci olmaya benim kadar uygun değildi, ben bunun için yaratılmıştım. Elbette üzerinde durup bu derece ayrıntılı düşünmemiştim ama "madenci" kelimesini duyduğum anda hissettiğim kasvet beni etkilemişti ve bundan memnuniyet duymuştum. Şimdi dönüp bakınca, bütün bunlar başka birine ait olmalı diye düşünmekten kendimi alamıyorum.

Doteraya dönüp "Var gücümle çalışmak istiyorum ama beni gerçekten madenci yaparlar mı?" diye sordum. Dotera ise oldukça cömert bir ifadeyle, "Normalde öyle ha deyince madenci olmazsın elbette ama ben sana kefil olursam sıkıntı olmaz," deyince, içimden sessizce *herhalde öyledir* diye geçirirken çaycı kadın

tekrar söz alarak, "Her şey Çozo'nun ağzından çıkacak bir kelimeye bakar, sonra seni hemen madene alırlar," dedi.

Doteranın gerçek adının Çozo olduğunu işte böyle öğrendim. Daha sonrasında da bir trenden inip diğerine binerken kendisine birkaç kez ismiyle hitap ettiğimi hatırlıyorum ama şu an Çozo ismini nasıl yazacağımdan bile emin değilim. Bu adam, evden kaçmamdan hemen sonra beni yakalayıp hiç beklemediğim bir tarafa yönlendirmiş ve böylesine büyük bir dönüm noktası oluşturarak hayatıma muazzam bir katkıda bulunmuştu ama acayip olan, ben ismini yalnızca duyarak öğrendiğim için nasıl yazacağını bilmiyordum.[7]

Böylece hem Çozo hem de çaycı kadın madenci olabileceğimi söylediğine göre, ben de duruma ikna olup "O halde gerisini size bırakıyorum," dedim. Fakat çay evinde takılıp oturan birisi olarak, madenci olabilmek için nereye gideceğimi, neler yapmam gerektiğini kesinlikle bilmiyordum.

Hem bu kadar ısrarcı olduğu için hem de gerisini ona bıraktığımı söylediğimden, Çozo bundan sonrasını bir şekilde halleder diye düşünerek ne yapmam gerektiğini sormadım. Ardından Çozo gayretle doterasının arkasını toplayıp ayağa kalktı.

"O halde derhâl yola koyulalım. Hazır mısın bakalım genç adam? Bir şeyini unutma sakın," dedi. Bense evden kaçarken sadece üstüme bir şeyler giyip çıktığım için vücudumun kendisi dışında unutabileceğim bir şeyim olmadığından "Sorun yok," diyerek ayağa kalkınca kadınla yüzyüze geldik. Çok kıymetli manjunun parasını ödemeyi unutmuştum. Çozo ise bambu perdeyi aralayıp kendisini dışarıya sarkıtmış, sakin bir surat ifadesiyle yolu izliyordu. Cüzdanımı çıkarıp içindeki otuz iki sen'imden üç tabak manjunun parasını ödedim, üstüne beş sen de bahşiş bıraktım. Manju için tam olarak kaç para ödediğimi hatırlamıyorum.

7 Japonca "kanji" denilen ve özel karakterlerden oluşan bir yazı sistemine sahip olduğu için bir ismin birden çok yazılışı olabilir. -ç.n.

Ama kadının "Madende çok çalışıp para biriktirdikten sonra evine dönerken yine uğra," dediğini hatırlıyorum. Madenden ayrılmıştım ama o çay evine tekrar uğramaya hiç fırsatım olmamıştı. Çozo'nun peşine takılıp artık bana bıkkınlık getiren şu çamlığa yine girerek, tek sıra patikada bilek hizasına kadar toza bata çıka yürüyüp önceki seferin aksine bu kez kolayca korudan çıkabildim. Çamlar bu kez bize yol vermişti ve kendimizi uzaktan İtabaşi anayolu üzerinde bulunan köhne posta kasabalarını andıran bir yerde bulmuştuk. Sarsak bir at arabası önümüzden geçince buranın İtabaşi yolu olduğuna iyice kanaat getirmiştim. Bir adım önümden yürüyen Çozo arkasını dönerek "At arabasına binelim mi delikanlı?" diye sordu.

"Fark etmez," diye cevap verdim.

"At arabasına binmesek de olur mu yani?" diye sordu.

"Fark etmez," dedim yine.

"Ne yapalım peki?" diye Çozo üçüncü kez sorduğunda, ona "Hiç fark etmez," şeklinde yanıt verdim. Bu arada at arabası gözden kayboldu. Çozo "Yürüyelim o halde," diyerek yola koyuldu. Ben de yürümeye başladım. İleride, at arabasının kaldırdığı tozlar, sabah güneşine karışarak yolun üzerinde sarımtırak bir bulut oluşturuyordu. Gelip geçenlerin sayısı arttıkça kasaba biraz daha canlanmaya başladı. Tokyo'nun Uşigome semtindeki Kagurazaka bölgesi kadar hareketli bir yer bulmuştuk. Buradaki insanların dükkânları, davranışları ve üstbaşları tıpkı Tokyo'daki insanlar gibiydi. Çozo'ya benzeyen hemen hemen hiç kimse yoktu. Çozo'ya dönüp sorumu sordum: "Buranın adı ne?"

"Burası mı? Bilmiyor musun?" diye şaşırmış bir ifadeyle yüzüme bakıp gülmeden hemen cevap verdi. Kasabanın adını bu şekilde öğrenmiştim ama burada söylemeyeceğim. Bu işlek muhitin adını bilmediğime gerçekten şaşırmış olacak ki Çozo hemen sordu:

"Delikanlı, nerelisin sen? Nerede doğdun?" Düşününce, beni bir işe önerecek olmasına rağmen Çozo'nun geçmişime ya da

hayatıma dair hiçbir şey sormamış olması bana biraz fazlaca tedbirsiz bir davranış gibi gelmişti fakat bu adamın böyle şeylerle hiç ilgilenmediğini fark ettim. Nerede doğduğumu sormuş olması, benim bilgisizliğimden kaynaklanmış geçici bir meraklanmanın eseriydi sadece. Buna kanıt olarak da "Tokyo'da doğdum," deyince, başka bir şey sormadan, yalnızca "Öyle mi?" diyerek beni de peşinde sürükleyip bir ara sokağa daldı.

İşin doğrusunu söylemek gerekirse, varlıklı bir ailenin çocuğuyum. İçinden çıkılamaz bir durumda olduğum için evden kaçmış gibi görünsem de ailemi sevmediğimden veya onları üzmek için kaçmadım. Bütün insanlara karşı bir şekilde tiksinti duymaya başladığım için evden de nefret etmeye başladım ve bu durumun önüne geçemeyip kendi ailem ve akrabalarım da dahil, herhangi bir insana tahammül edemez hale geldim. Bir noktada bu durumun farkına varıp mücadele etmeye çalıştıysam da iş işten geçmişti. Çabaladıkça işler çok daha kötüye gitmişti. Sonunda ok yaydan çıkmış, içimdeki sabır taşı çatlamıştı. O gece hemen evden kaçtım.

Olayların özüne inecek olursak, her şey genç bir kız ile başladı. O kızın yanı sıra bir başka kız daha var. Bu iki kızın etrafında aileler, akrabalar var. Onların etrafında ise bütün toplum var. Buna rağmen bir numaralı kız bana bakınca bir yuvarlak oluyor, bir dört köşe oluyor. Aramızdaki bir bağ ile ben de bir yuvarlak oluyorum, bir dört köşe oluyorum. Fakat bir numaralı kızla yaptıklarım, ben doğduğumda iki numaralı kıza verilen sözlere ters düşüyor. Her ne kadar genç olsam da durumun pekâlâ farkındayım. Ama ne kadar suçluluk duyarsam, o kadar çok şekil değiştiriyorum. Sonunda tek bir formdan ibaret olmayan bir şekle bürünene kadar değişip duruyorum. İki numaralı kız bunları sitem dolu gözlerle izliyor. Aileler de izliyor, akrabalar da. Toplum da neler olup bittiğini takip ediyor. Kalbim bir genişleyip küçülüyor, kıvrılıp bükülüyor ve bir ihtimal olanları gizleyebilir miyim diye çabalıyorum ama bir numaralı kız biraz

olsun rahat vermiyor; düşüncesizce büyüyüp küçüldüğünü göstermeye devam ettiği için artık daha fazla saklayamıyorum. Aileler de akrabalar da durumun farkına varıyorlar. Bunun edepsizlik olduğunu söylüyorlar. Ben de edepli olduğumu düşünmüyorum ama söylenenlere biraz daha kulak kabartınca, edep kavramının bendeki anlamıyla onlardaki anlamının çok farklı olduğunu anlıyorum. Durumu izah etmeye çalışıyorum ama dinlemiyorlar. Kendi ailemin bile bana inanmayacağı sanrısına kapılarak, bir numaralı kızla kalmaya karar verirsem ne olacağını bilmiyorum ve ben açıklama dahi yapamadan beni itham ettikleri gibi gerçek bir edepsiz olarak göreceklerini düşünmeye başlıyorum. Fakat yine de ondan ayrılamıyorum. Her geçen gün iki numaralı kıza karşı daha da mahcup hissetmeye başlıyorum. Öyle bir durumdayım ki dört bir yanımda çatışan duygular koca bir yumak haline geliyor. Buradan çeksem orası kopuyor, şurasını gevşetsem burası düğümleniyor. Hiçbir şekilde içinden çıkamıyorum. Farklı yöntemler deneyip kendi zekâmın sınırlarına ulaşacak kadar çabalıyorum ama işler hesapladığım gibi gitmiyor. Fakat sonunda kafama dank ediyor: Acı çeken ben olduğuma göre, buna son verecek olan da ben olmalıyım. Şimdiye kadar başka birisinin gelip çözüm üretmesini bekliyordum. Sanki yoldan geçen birini görmüşüm de onu gelip içine saplandığım bu batağın etrafında dolaşmaya ikna etmeye çalışıyormuşum gibiydi. Bataktan çıkmamak için türlü bahaneler üretirken, sorunu onun çözmesini bekliyordum. Aynanın önünde dikilip aynadaki yansımanızdan şikâyet ediyorsanız bir yere varamazsınız. Eğer toplumun yansıması da denilen bu aynanın yerini değiştiremiyorsanız, yapılacak en iyi şey aynadan uzaklaşmaktır.

Sonunda bu çıkmaza girmiş ilişkilerden kurtulmak için aniden duman olup uçmaya karar verdim. Fakat duman olmak için intihar etmek dışında bir alternatif görünmüyordu. Bu yüzden birkaç kez intihara teşebbüs ettim. Fakat her seferinde ölüme çok yaklaşmışken korkup vazgeçtim. Sonunda intiharın deneye

deneye ustalaşılacak bir şey olmadığını fark ettim. Eğer tek seferde kendimi öldüremiyorsam, kendimi zamanla çürümeye bırakmalıydım. Fakat daha önce de söylediğim gibi, varlıklı bir ailenin keyfi yerinde çocuğu olmaya devam ederek bunu başaramazdım. O veya bu şekilde kaçmak zorundaydım.

Bazen kaçıp gitsem de ilişkilerimi unutamayacağımı düşünürdüm. Kimi zaman da unutabileceğime inanırdım. Niyahetinde denemeden bilemeyeceğime karar verdim. Eğer hâlâ acı çekmeye devam edeceksem de bu sadece kendi içimde olacaktı. Arkamda bırakacaklarımsa yalnızca ben ortadan kaybolursam kurtulabilecekti. Fakat yine de sonsuza kadar kaçmaya devam edemezdim. Kaçmak istiyordum çünkü aniden ölmeyi başaramıyordum ve kaçmak bu amaca hizmet doğrultusunda yalnızca bir basamaktı. Yapmam gereken tek şey kaçmak ve geçmişim tarafından takip edilerek zulme uğrayıp uğramayacağımdan emin olmaktı, bu sayede doğal yollardan ölmek için farklı planlar yapmaya zamanım olacaktı. Eğer hiçbir şekilde çare bulamayacağıma kanaat getirecek olursam da hemen oracıkta kendimi öldürmem için geç sayılmayacaktı. Böyle yazınca aslında sıkıcı birisi gibi göründüğümün farkındayım fakat açık konuşmak gerekirse gerçeğin çok farklı olduğu da söylenemez. Dahası, işte tam da bu şekilde yazdığım için çok sıkıcıyım, ama o zamanlardaki avareliğimi olduğu gibi yazabilsem, bir romanın anlatıcısı olabilecek yetkinliğe erişebileceğimi düşünüyorum.

Öyle olmasa bile, o dönemde yaşananları, yani o iki kızın halini, günbegün değişen durumu, endişelerimi, çektiğim acıları, ailemin görüşlerini, akrabalarımın öğütlerini falan hepsini olduğu gibi yazabilsem oldukça enteresan bir yazı dizisi ortaya çıkarabilirim ama tüm bunları yazacak ne bir kalemim ne de zamanım olduğu için, bunları bir kenara bırakıp ne pahasına olursa olsun madencilik tecrübelerimi anlatacağım.

Nasıl olsa bütün bunları geride bırakıp kaçmıştım ve canlı canlı gömülmeye ya da kendimi canlı canlı gömmeye hazırdım,

fakat her ne kadar çaresiz olsam da annemle babamın isminden ve kendi geçmişimden Çozo'ya bahsetmek istemiyordum. Hatta sadece Çozo'ya değil, mümkünse kendim de dahil olmak üzere hiç kimseyle bunlar hakkında konuşmak istemiyordum. İşte bu kadar zavallı ve ezilmiş hissediyordum. İş konusunda bana referans olacak olmasına rağmen, Çozo'nun bana bu konularda soru sormamış olması her ne kadar garibime gitse de bu duruma içten içe seviniyordum. Ayrıca hayatımın o döneminde yalan söyleme konusunda henüz yetenekli sayılmazdım ve gerçeği saklamanın çok büyük bir kötülük olduğunu düşünürdüm. Açıkçası, bana geçmişim hakkında sorular soracak olsaydı ne yapardım hiç bilmiyorum.

Çozo'nun peşinden ara sokağa daldım ama henüz birkaç sıra ev geçmiştik ki evlerin sıklığı giderek azalmaya başlamış, binaların arasından ufak pirinç tarlaları gözüme ilişmişti. Çozo beni çekeleyip bir başka köşeyi dönünce tekrar hareketli bir noktaya vardığımız esnada, demek kasabanın bütün kargaşası sadece cadde boyundan ibaretmiş diye düşünüyordum. Sokağın diğer ucu ise tren istasyonuna çıkıyordu. İşte şimdi, madenci olabilmek için yapmam gerekenlerden birinin de trene binmek olduğunu anlamıştım. Oysa ben, maden şirketinin bu kasabada bir satış ofisi ya da ufak bir şubesi olduğunu, oradan da bir görevli eşliğinde madene götürüleceğimi filan düşünüyordum.

İstasyona birkaç metre kala, halen önümde yürümekte olan adama seslenip "Çozo, trene mi bineceğim?" diye sordum.

Ona ilk defa ismiyle seslenmiştim. Arkasına dönecek gibi oldu ama hiç tanımadığı birinin kendisine ismiyle hitap etmiş olmasına şaşırmış görünmüyordu. "Evet, aynen," diye cevap vererek istasyona girdi.

İstasyonun girişinde durup düşünmeye başladım. Bu adam benimle birlikte trene binip bana eşlik edecek miydi, eğer öyleyse haddinden fazla yardımseverlik yapmıyor muydu? Daha önce hiç görmediği halde, bana bu kadar ilgi göstermesinin altında

bir bit yeniği olabilirdi. Belki de dolandırıcının tekiydi. Bunca süre sonra ilk defa şüphe duymaya başlamıştım ve trene binip binmeme konusunda birden tereddüte düştüm. Hemen ardından, istasyondan koşarak çıkmam gerektiğini düşünüp çoktan platforma yaklaşmış olduğum halde, ayaklarımı çıkış kapısına doğru çevirdim. Fakat henüz çıkıp gidecek kararlılıkta değildim ve istasyonun önündeki çay ocağının kırmızı perdelerini uzun uzadıya izlediğim sırada, aniden uzaktan gelen bir kükreme kaçıp gitme planıma noktayı koymuştu. Sesi duyar duymaz Çozo'ya ait olduğunu anlamıştım, bu sesi çamlıktan beri duyuyordum. Arkamı dönüp baktığımdaysa Çozo kafasını kaldırmış, bir yukarı bir aşağı sallayarak gözlerini dikmiş bana bakıyordu. Vücudunun geri kalanı ise umumi tuvalet duvarının ardına saklanmış gibiydi. Bunun üzerine Çozo'nun olduğu yöne doğru yürümeye başladım.

"Trene binmeden önce bazı işlerini halletmelisin delikanlı," dedi. Aslında ihtiyacım olmadığından itiraz etmeyi denediysem de ısrarcı olduğu için Çozo'nun yanına geçip, affedersiniz, çişimi yaptım. O sırada düşüncelerim tekrar değişti. Vücudumdan başka hiçbir şeyim yoktu. Ne çalınacak bir eşyam ne de aşağılanacak bir gururum olduğundan ümitsiz bir vakaydım. Dünkü bene bugünkü beni karıştırıp Çozo'dan korkmak demek, işini kaybettikten sonra maaş konusunda endişe etmeye benzerdi. Çozo elbette eğitim görmemişti ama benim gibi birisine bakıp dolandırılacak bir şeyi olmadığını anlamak için âlim olmaya da gerek yoktu. Belki de gerçekten beni madene götürecek, karşılığında ise komisyon almaya çalışacaktı. Bunda bir sorun yoktu. Maaşımın bir kısmını ona verebilirim diye düşünerek işimi gördüm. Bu ufak çıkarımda bulunabilmek için kısa süre içinde epey kafa yormam gerekmişti. Fakat bütün bu çabaya rağmen, Çozo'nun, amiyane tabirle madenci pezevengi olduğunu anlamamıştım ve bunun tek sebebi henüz on dokuz yaşında olmamdı.

Genç olmanın tüm dezavantajıyla, Çozo'nun "pezevenk" olduğu gerçeğini idrak etmeye *bu kadar yaklaşmış* olmama rağmen, belki de sırf gerçekten yardımsever birisi olduğu için bana böyle kibar davranıyordur diye düşünüp tereddütlerimin silinmesi bir hayli garipti.

Aslında pisuvarlardan uzaklaşıp uyuşuk adımlarla üçüncü sınıf yolcu peronuna girdiğimizde, tüm ciddiyetimi toplayıp şöyle dedim:

"Buraya kadar beni getirerek zahmet ettiniz ama daha fazlasını yapmanıza gerek yok."

Çozo ise cevap vermek yerine garip bir ifadeyle yüzüme bakınca, belki de minnettarlığımı yeterince iyi gösteremediğimi düşünerek "Size gerçekten minnettarım. Ama artık bundan sonrasını ben tek başıma hallederim, sizin gelmenize hiç gerek yok, lütfen zahmet etmeyin," diyerek başımı eğdim. "Tek başına nasıl halledeceksin?" diye sordu. İlk defa 'delikanlı' demeden konuşmuştu. Ben "Bir şekilde yaparım," diye yanıt verince, "Nasıl peki?" diye sordu. Biraz kafam karışmıştı ama tereddüt etsem de "Bana tarif edeceğiniz yere giderim; orada sizin isminizi söyler, bir şekilde hallederim," dedim.

"Bak delikanlı, sadece benim adımı söyleyerek madenci olabileceğini düşünüyorsan fazlasıyla yanılıyorsun. Madenci olmak o kadar kolay değil," diyerek üste çıkmıştı. Çaresizce, biraz da mazeretle karışık "Ama size zaten yeterince yük oldum," diye devam ettim.

"Sen beni dert etme. Ben oraya kadar sana eşlik edeceğim, merak etme. Kaderimde köleleri kavuşturmak da varmış. Hahahaha," diye güldü. Ben de son olarak "Gerçekten minnettarım," diyerek konuyu kapattım.

Bekleme salonundaki banklardan birinde oturuyorduk ve istasyon giderek kalabalıklaşmaya başlamıştı. Çoğu kırsaldan gelen insanlardı. Adamın biri üstüne tıpkı Çozo gibi hanten-dotera karışımı bir şey giymişti ve omzunda da bir heybe taşıyordu. Diğer tarafta ise parlak bir önlük giymiş ve delik bir fötr şapka

takmış, Tokyolulara çok benzeyen bir tüccar dikiliyordu. Kısa süre içinde bankın etrafı adımların ve seslerin gürültüsüyle çevrilmişti ve aniden bilet gişesinin penceresi açıldı. Sabırsız insanlar ayağa kalkarak demir pencerenin önünde sıra oluşturmuştu ama Çozo her zamanki gibi soğukkanlıydı. Kalın dudakları arasından sarkan Asahi'siyle hafiften bana dönerek, "Bilet paran var mı, delikanlı?" diye sordu.

Ne kadar toy olduğumu tekrar tekrar gözler önüne sermek gibi olacak ama tren parası şu ana kadar aklımın ucundan dahi geçmemişti. Demek trene bineceğiz diye içimden geçirmiş olmama rağmen, "Acaba ne kadar tutacak?" ya da "Para ödemem gerekiyor mu?" diye hiç düşünmemiş olmam aptallığın daniskasıydı. Aptal olduğumu açıkça itiraf ediyorum ama işin doğrusu bu soruyla karşılaşıncaya dek, bedavaya binecekmişim gibi düşündüğüm için kafam rahattı. Neden böyle hissettiğimi tam olarak bilmiyorum ama sanki Çozo ile takılmaya devam edersem, o her şeyi halledermiş gibi bir algıya kapılıp ona bağlımlı hale gelmeye başladığımı hissetmiştim. Fakat elbette bunu bilinçli olarak yapmıyordum. Şu an bile bilinçli yaptığımı söyleyemem. Yine de bu güven duygusu olmasaydı, her ne kadar toy ve genç olsam da istasyona kadar gelip trene bedavaya bineceğimi düşünecek kadar salak değildim. Dahası, Çozo'ya daha fazla yardıma ihtiyacım olmadığını, gerisini halledebileceğimi söylerken aklımdan ne geçiyordu acaba? Bu andan sonra da buna benzer pek çok durumla karşılaştığım için sonunda kendi kendime şöyle bir teori geliştirdim: Tıpkı hastalıklar gibi düşünce ve duyguların da bir kuluçka dönemi var. Ve kuluçka döneminde bu duygu ve düşüncelere göre hareket edip davransak bile aslında bu düşünce ve duyguların varlığından haberdar olmuyoruz. Ve bu duygu ve düşünceleri bilinçaltımızdan gün yüzüne çıkaracak bir olayla karşılaşmazsak, asla duygularımızın etkisi altında kalmadığımızı iddia etsek bile hayatımızın geri kalanı boyunca onlar tarafından yönetiliyoruz. Duygu ve düşüncelerimize ters

düşse de çeşitli davranışlarla haklı olduğumuzu ispatlamaya çalışıyoruz ama dışarıdan bir göz bu çelişkiyi kolayca fark edebiliyor. Bazen bu çelişkileri kendimiz fark edince çok şaşırıyoruz. Bazen ise hiç farkına varmadığımız için muazzam acılar çekiyoruz. Daha önce bahsettiğim şu kız meselesinde de aslında kuluçkada bekleyen duygularımı önceden fark edemediğim için böylesine acı çekmiştim. Keşke bu varlığını bilmediğimiz şeyler kalplerimizi kırmadan önce onları fark edebilsek ve güçlü bir ilaçla köklerini kurutabilsek. İnsanlık pek çok çelişkiden ve sayısız felaketten kurtulurdu. Fakat ne yazık ki işler tam olarak bizim istediğimiz gibi yürümüyor.

Bu yüzden Çozo bana paran var mı diye sorunca, şok olmuş ve telaşa kapılmıştım. Manjuların parasını ödeyip üstüne bahşiş bırakınca otuz iki sen'den geriye pek bir şey kalmamıştı. Daha cebimde tren parası bile yokken madenci olacağımı vadettiğim için biraz yüzsüzlük yaptığımı fark etmiştim ve aniden yanaklarım kızarmıştı. Şimdi o zamanki halimi düşününce ne kadar da safmışım diyorum. Oysa bugün birisi tramvayda beni sıkıştırıp ulu orta borçlarını istese bile belki yine biraz canım sıkılır ama asla yüzüm kızarmaz. Hele hele Çozo gibi bir pezevenk karşısında masumiyetten kızarıp bozarmam hayal dahi edilemez. Her nedense Çozo'ya bilet param var demek istiyordum. Ama aslında param olmadığı için yalan da söyleyemezdim. Keşke yalan söyleyip işin içinden çıkabilseydim ama sıra bilet almaya gelince yalanım hemencecik ortaya çıkar, uğraşmak zorunda kalırdım. Fakat bilet alacak param yok demek de zoruma gidiyordu. Neticede çocuktum, çocuk sayılmasam bile, yetişkinliğe adım atmış, sevdaya tutulmuş, acı çeken, az da olsa sağduyu sahibi olan bir çocuk olduğum için işler sarpa sarıyordu. O sırada tam olarak param var ya da yok diyemediğim için "Biraz var," diyebildim.

Eğer bunu sesim yankılanmadan ve duraksamadan söyleyebilseydim daha iyi olacaktı ama yüzüm çoktan kızarmıştı ve korkuya kapılarak söylemiştim. Ne salakmışım.

"Biraz derken, delikanlı, tam olarak ne kadar var?" diye sordu. Çozo yüzümün kızarması veya korkuya kapılmış olmamla ilgilenmiyordu. Tek istediği ne kadar paramın olduğunu öğrenmekti. Fakat talihsizliğe bakın ki tam olarak ne kadar paramın olduğunu ben de bilmiyordum. Hepi topu otuz iki sen'den, üç tabak dolusu manju yiyerek üstüne beş sen de bahşiş bırakınca çok bir şey kalmadığı kesindi. Olsa ne olur olmasa ne olur denilecek kadardı.

"Çok çok az, muhtemelen yetmeyecek kadar," diye dürüstçe söyledim. Beklediğimden daha sakin karşılayıp "Yetmediği kadarını ben tamamlarım, önemli değil. Sen yeter ki ne kadar paran olduğunu söyle," dedi. Tek tek kuruş hesabı yapmaktan çekiniyordum, üstelik bir şey saklıyor gibi görünmek de istemiyordum, bu yüzden cüzdanımı çıkarıp olduğu gibi Çozo'ya verdim. Timsah derisinden yapılma son derece kaliteli bir cüzdandı ve babamın, bana verirken çok pahalıya patladığını üzerine basa basa vurguladığı bir hediyeydi. Çozo cüzdanı eline alınca şöyle bir inceleyip "Hmm, çok ucuz olmasa gerek," diyerek içinde ne kadar olup olmadığına bakmadan önlüğünün cebine attı. Cüzdanı açıp parayı saymadığı için rahatlamıştım ama sonrasında aceleyle kalkıp bilet gişesine doğru giderken bana döndü ve "Ben biletleri alırken sen buradan ayrılayım deme sakın. Kaybolursan madenci filan olamazsın," deyip kalabalığa karıştı ve tekrar ardına bakmadan sıraya geçip bekledi. Çozo çamlıktan ayrıldığımızdan beri hep yanımda olmuştu ve beni yalnız bıraktığı tek seferde ise tuvalet duvarından kafasını çıkarıp bana seslenmişti. Fakat cüzdanımı alıp bilet ayarlamaya gittiğinde ise sanki beni tamamen unutmuş gibiydi. Muhtemelen önü çok kalabalık olduğu için dönüp bakmaya fırsatı olmuyordu. Bense bu zaman zarfında, önündekiler tek tek biletini alıp gittiği sırada Çozo'nun adım adım gişeye yaklaşmasını gözümü dahi kırpmadan izlerken garip bir gerginliğe kapılmıştım. Cüzdanın dışına bakıldığında etkileyici görünebilirdi ama içi tamtakırdı. Çozo cüzdanı

açıp içindekileri görünce ne kadar az paramın olduğuna şaşıracaktı. Bu yüzden kendimi kötü hissediyordum ve Çozo her zamanki yüz ifadesiyle geri döndüğünde, acaba üzerine ne kadar ilave yapmak zorunda kaldı diye endişe etmiştim.

"Al bakalım, bu senin," diyerek kırmızı renkli bir yolcu biletini bana uzatırken para konusunda tek kelime etmedi. Çok utandığım için sadece "Teşekkür ederim," deyip para bahsini açmadım. Cüzdanı da bir kenara bıraktım. Çozo da cüzdandan hiç bahsetmedi. Nihayetinde cüzdanımı ona vermiştim.

Sonrasında ikimiz birden trene bindik. Trende ise sıra dışı bir şey olmadı. Sadece yüzü çıbanlarla ve sivilcelerle dolu, gözleri iltihaplı bir adam yanıma oturunca kendimi pek iyi hissetmediğimden koltuğumu bir kez değiştirdim. Şimdi geriye dönüp bakınca bu yaptığım oldukça saçma geliyor. Evdeki rahatını terk etmiş ve madenci olup her şeye katlanmayı göze alacak kadar düşmüş birisinden beklenecek bir hareket olmayabilirdi ama yine de bu tiksindirici şeylerden uzak durmak istiyordum. Sanırım ertesi gün intihar edecek olsam dahi o adamın yanında oturmak istemezdim. Peki ama, sanki her şey çok mu muntazamdı diye düşünecek olursak, öyle olmaması da canımı sıkıyordu. Çaycı kadın ve Çozo ile karşılaştığımdan bu yana, normalde yaptığım gibi sorgulayıp, iyice düşünüp tartmayı rafa kaldırmış, bu ikisi ne dediyse kabul etmiştim. Elbette o zaman açlıktan ölmek üzere olduğum gerçeğini de hesaba katmamız gerekir ama yine de bu durumun tek açıklaması açlık olamazdı. Neresinden bakarsanız bakın bu bir çelişkiydi ve işte bir çelişki daha çıkmıştı karşıma. N'apalım, olsun.

Ne zaman boş vaktim olsa, hayatımda yaşadığım en renkli maceraları anımsamak gibi kötü bir huyum var. Her anımsadığımda ise kendi geçmişim olduğu için çekinmeden ve acımasızca anılarımı masaya yatırıp parçalara ayırıyor, enine boyuna ölçerek kendi duygularıma eziyet ediyorum ama sonuç hiçbir zaman değişmiyor, yani bir şey anlamıyorum. Çok eskide kaldığı

için unuttuğumu düşünmeyin. Hayatımda bir daha asla böylesine yoğun bir deneyim yaşamadım. Hatların karıştığını da düşünmeyin çünkü bu anılar avare bir ergene ait. Bu yüzden hikâye zaten karmaşık ve bu yoldan çıkmış olayların gelişimine neyin sebep olduğunu anlayabilmenin tek yolu ise olanları bugünkü olgunluğumla tahlil edebilmek. Çünkü bu sayede madene olan yolculuğumu âdeta eski bir rüyaymış gibi anımsayıp en ufak detayına kadar yazabiliyorum. Tutkularım köreldiği için her şeyi yazabilecek cesarete sahip olduğum anlamına gelmiyor yani. O zamanki beni, şimdiki benin karşısına çıkararak merakla inceleyecek olgunlukta olmasam, bu kadarını bile yazmayı başaramazdım. Pek çok insan, bir tecrübeyi en isabetli şekilde aktarabilmek için hemen sonrasında yazmak gerektiğine inanır, fakat bu büyük bir hatadır. Kısa bir durum tasviri bile anın heyecanına kapılarak gerçek dışı söylemlere evrilmeye meyillidir. Mesela madene olan yolculuğum sırasında hissettiklerimi sadece günlük şeklinde yazsaydım bile, elbette çocuksu, çarpıtılmış ve yalanlarla dolu bir şey ortaya çıkardı. Ve muhtemelen bunu birisinin önüne koyarak açıp okumasını isteyemezdim.

Ben iltihaplı adamdan kaçmak için yerimden kalkıp karşı koltuğa oturunca, Çozo bir bana, bir de adama baktı ama istifini bozmadı. Çozo'nun hassasiyetinin benimkine kıyasla ne kadar sağlam olduğunu görünce hayranlık duymuştum. Fakat bu hayranlığım, sakin bir şekilde gözü iltihaplı adamla konuşmaya başlayınca yerini tiksintiye bıraktı.

"Tekrar dağa gidiyorsun demek?"

"Evet, birini daha götürüyorum."

"Bunu mu?" diyerek bana baktı gözü iltihaplı adam. Çozo tam o sırada cevap verecek gibi oldu ama göz göze geldiğimiz için kalın dudaklarını kapatıp başını uzaklara çevirdi. Gözü iltihaplı adam bakışlarını yakalayıp "Yine çok kazanacak birisi," dedi.

Bunu duyar duymaz kafamı pencereden dışarı çıkardım. Sonrasında tükürdüm. Ama trenin yarattığı rüzgârın etkisiyle

tükürük geri dönerek yüzüme yapıştı. Oldukça rezalet bir durumdu. Önümdeki koltuklarda tanımadığım iki adam oturmuş bir şey tartışıyordu.

"Farz et ki içeri bir hırsız daldı."

"Sinsice mi?"

"Yok yok, kapıdan pat diye girdi. Elinde de kılıç filan var ve tehditler savurmaya başladı."

"Tamam, sonra?"

"Dükkân sahibi de hırsızdan kurtulmak için eline sahte para tutuşturdu."

"Tamam, daha sonra?

"Sonrasında hırsız paraların sahte olduğunu çaktı ve dükkân sahibi insanlara sahte para veriyor diye bas bas bağırmaya başladı. Sence hangisi daha suçlu Tsune Bey?"

"Nasıl hangisi?"

"Dükkân sahibi mi, hırsız mı?"

"Düşünmem lazım," diyen ikinci adam bir sonuca varmak için kafa yoruyordu. Bense üzerime birden ağırlık çöktüğü için başımı pencereye dayayıp uyuyakaldım.

İnsan uykuya daldığı anda zaman ortadan kayboluyor. Bu yüzden zaman geçerken acı duyan insanlar için en iyi çare uyumaktır. Ölüm de muhtemelen aynı kapıya çıkıyor olsa gerek. Fakat ölmek öyle göründüğü kadar kolay değildir. Sıradan insanlar ölümün yerine uykuyu koyarak bundan faydalanır. Judo yapan insanlar bazen karşısındakinden boğazını sıkmasını istermiş. Böylece uzun yaz günlerinde beş dakika kadar dojonun[8] ortasında ölmüş vaziyette uzanır ve bir arkadaşı ona tekrar nefes verince sanki yeniden doğmuş gibi dinç bir halde ayağa kalkarlarmış –en azından ben böyle duydum. Ölmüş gibiyken sahiden ölüverirsem diye çok korktuğum için bu efsanevi yöntemi hiç denemeye yanaşmadım. Uyumak bu kadar etkili bir yöntem

8 Dojo: Dövüş sanatları öğrenilen ve antrenman yapılan yerler. -ç.n.

olmayabilir ama en azından sonrasında hayata dönememek gibi bir risk taşımadığından, derdi tasası olanlara, acı çekenlere ve hatta kendini mahvetme yolunda madenci olmak üzere olan kimselere, doğanın bahşettiği çok kıymetli bir hazinedir. İşte bu kıymetli hazine, o sırada üzerime çökmüştü. Şükranlarımı sunacak fırsatım dahi olmadan sürüklenerek, yaşadığım süre boyunca ne olursa olsun geçtiğinin bilincinde olacağım zamanı ziyan ettim. Fakat zaten uyandım. Muhtelemen tren hareket ettiği süre içinde uykuya dalmış olduğum için, tren durduğu zaman uyku ritmim bir yerlere uçup gitmişti. Anlaşılan uyuduğum süre boyunca zamanın geçmesini fark edemiyordum ama çevremdeki hareketliliğe tepkisiz de kalamıyordum. Bu da acılarımdan tamemen kurtulmak istiyorsam gerçekten ölmek dışında bir çıkar yolumun olmadığı anlamına geliyordu. Fakat şüphesiz acılarımdan kurtulur kurtulmaz tekrar hayata dönmek isteyeceğimden, açık konuşmak gerekirse, bir ölüp bir dirilmek benim için en ideal yöntem diye düşünüyordum. Böyle yazınca aptalca şakalar yapmaya çalışıyor gibi görünebilirim ama kesinlikle niyetim bu değil. Bunu bütün ciddiyetimle söylüyorum. Bu ideal, şimdi geçmişi anımsarken eğlence olsun diye uyduruverdiğim bir şey değil. Aksine, tren durup da gözlerimin açıldığı sırada kafama dank etti. Aptalca bir duygu olduğu için kulağa komik gelebilir ama o an gerçekten böyle aptalca hissettiğim için elimden yazmak dışında bir şey gelmiyor. Bu duygu komiklik sınırına yaklaştıkça, o zamanki kendime acıma duygum da giderek artıyor. Çünkü gerçeklikten bu kadar kopuk bir umuda ciddiyetle tutunmaya çalıştığımı görünce, ne kadar da sefil bir vaziyette olduğumu bütün çıplaklığıyla görebiliyorum.Gözlerimi açtığımda tren durmuştu. Trenin durduğunu fark etmeden önce ise ilk olarak trende olduğumu anlamam gerekmişti. Henüz bu gerçeği hazmetmeye çalışıyordum ki *Çozo ile birlikteyim*, *Madenci olacağım*, *Trene binecek param yoktu*, *Evden kaçmıştım*, şöyle olmuştu, böyle olmuştu gibi ondan fazla düşünce bir araya gelip aniden

zihnimin derinliklerinden fırlayıvermişti. Her şey o kadar ani olmuştu ki kelimeler yetersiz kalır mı desem, yıldırım gibi mi desem, işte öyle korkunç bir hızda gerçekleşmişti. Çok sonraları, boğulmakta olan bir insanın, bütün hayatının en ince ayrıntısına kadar gözünün önünden yıldırım hızında geçtiğini duymuştum ve o an yaşadığım bu tecrübeden yola çıkarak, bu olayın doğru olduğunu düşünüyorum. İşte içinde bulunduğum gerçek dünyadaki mevcut durumun bilincine bu hızda varmıştım. Bilincimin yerine gelmesiyle beraber tiksinme duygusu da geri gelmişti. Aslında buna tam olarak tiksinme de diyemezdim ama durumu daha iyi ifade edecek bir kelime olmadığı için bu kelimeyi kullanmakta sakınca görmüyorum. Daha önce benim yaşadıklarıma benzer olayları tecrübe etmiş insanlar neyi kastettiğimi kolayca anlayacaktır. Fakat böyle şeyler yaşamadıysanız, oldukça şanslı sayılırsınız çünkü kesinlikle öğrenmek istemezsiniz.

Çok geçmeden vagonda bulunan birkaç kişi ayaklandı. Dışarıdan birkaç kişi de trene bindi. Acaba nereye otursak diye aranan gözlerle telaşla etrafına bakınanlar, unutulan eşya var mı diye göz gezdirenler ve oturma pozisyonlarını değiştirip kafalarını camdan dışarı çıkaran veya esneyip gerinen diğer yolcular bir araya gelince bütün dünya kargaşaya sürükleniyormuş gibi hissettim ve yanıbaşımdaki her şeyin hareket etmeye başladığını fark ettim. Bununla beraber, normal insanlardan çok farklı olduğumu ve etrafımdaki diğer herkes hareket ediyor olsa bile bu hareket dalgasına katılmayıp dışlandığımı anladım. Karşımda oturan her kimse, onunla göz göze diz dize oturup konuşabiliyordum ama geçmişi olmayan bir ruh, öteki dünyadan kayıp düşmüş bir hayalet gibiydim. Şimdiye kadar o veya bu şekilde insanların temposuna ayak uydurabiliyordum ama trenin durduğu o an, dünya aniden neşeyle aydınlanıp yükselmeye başlamıştı. Bense aynı hızla melankoliye kapılıp alçalmaya başlamış, bir daha asla dünyaya yetişemeyeceğimi düşünmüştüm. Sırtım ve göğsüm hızla hacmini kaybediyor, âdeta bir kâğıt parçası kadar inceltmek istercesine iç

organlarıma baskı uyguluyordu. Sonrasında ruhum aniden yerin altına doğru sıyrılıp gitmişti. Çok mahcuptum ve utancımdan sersemlemiştim.

Kısa süre sonra Çozo kalkıp yanıma gelerek "Hâlâ uyuyor musun genç adam, burada ineceğiz," dedi. Nihayet durumu idrak ederek kalktım. İnsanın ruhu yerin altında geziniyor olsa bile damarlarında kan dolaşmaya devam ettiği sürece, çağrıldığında geri gelmesi çok ilginç. Fakat ipin ucu bir kere kaçtı mı, biz ne kadar istesek de ruh bir daha geri dönmez. Mesela yıllar sonra bir gün Tayvan açıklarında gemi battığında, ruhum neredeyse benden vazgeçmek üzereydi ve bayağı çetrefilli bir mücadele vermiştim. Beterin beteri vardır. Yolun sonuna geldik diyerek rahatlarsanız işler daha kötüye gider. Fakat o sıralar, daha önce bu duyguyu hiç tatmamış olduğumdan, bu benim için acı bir tecrübe olmuştu.

Çozo'nun doterasının peşine takılıp turnikeden geçtikten sonra büyükçe bir kasabanın anayoluna çıktık. Sıradan bir anayol gibiydi ama normalin aksine sadece çok geniş olmakla kalmıyor, aynı zamanda insanı ferahlatacak kadar dümdüz uzanıyordu. Bu geniş caddenin tam ortasına dikilerek, kasabanın sonuna kadar uzanan bütün yolu görebiliyorum. Böyle bakınca çok garip bir duyguya kapıldım. Ve bu duyguyu da ilk defa o zaman yaşadığım için buraya not düşmek isterim. Tam akciğerlerimin tıpası açılmış da ruhum kaçacak gibi olmuşken nihayet seslendikten sonra az buçuk insani algılarımı geri kazanmıştım ve yüzümü kasabaya dönüp bakınırken, ruhum son anda geri dönmüş, henüz yerine tam oturmamıştı. Biraz olsun sakinleşmiyordu. Bu yüzden, bu dünyadaysam, trenden inmişsem, istasyondan çıkıp şimdi bu kasabanın tam ortasında dikiliyorsam da ruhum, sanki zoraki çalışıyor, kesinlikle kendi uzmanlık alanı olan sorumlulukları bilmezden gelerek işini savsaklıyordu. Böylece sersem ve yarı bilinçli bir halde, artık herhangi bir şeye ilgi duymayan yorgun gözlerimi açınca, o ana kadar her yandan yalnızca vagonun

dörtgen şeklinin tacizine maruz kalan görüş alanım, bir anda tek şerit halinde yüzlerce metre uzanan yol boyunca açıldı. Fakat yolun sonundaki dağ, bir anlığına görüntüyü bölmüş olsa da manzaraya engel teşkil etmekten ziyade, gözlerimi benden alarak yeşilliklere doğru sürükledi. İşte daha önce bahsettiğim duygu tastamam böyle bir şeydi.

Evvela yolun kendisi, âdeta değirmen taşları gibi sade ve dümdüz olmakla birlikte canlandırıcı bir sadelik içindeydi. Daha anlaşılır söylemek gerekirse, gözlerinizi yoldan ayıramazdınız. "Hiç endişelenme, sen beni takip et," diyerek sizi davet edercesine uzanıp gidiyor ve ekliyordu: "Tereddüt etmene ya da ihtiyatlı davranmana gerek yok." Fakat sadece bu kadar da değil. "Beni takip et," dediği için, yola bir kez çıktınız mı sonsuza kadar gidebilirsiniz. Hangi tuhaf nedendendir bilinmez, gözleriniz ara sokaklara bakmak dahi istemez. Yol dümdüz uzandıkça, gözleriniz de kısıtlanmaktan kaçınarak yolu takip eder. Hatta bu yolun, gözün serbest hareketinden esinlenerek yapıldığına kalıbımı basarım. Ayrıca yol boyunca sağlı sollu sıralanmış evlere –bazılarının çatısı kiremitlerle kaplı, bazılarının ise sazlıklarla örülü ama ben bu ikisi arasında bir ayrım görmüyorum– dikkat ederseniz, uzağa baktıkça çatıların giderek alçaldığını ve bu yüzlerce evin, sanki bir ucundan diğerine uzanan bir tel ile hizaya getirilmiş gibi kusursuz bir açıyla sıralanıp sonsuza kadar gittiğini görebilirsiniz. Evler uzaklaştıkça çatıları yere yaklaşıyor. Şu an dikildiğim noktanın her iki tarafındaki iki katlı binalara –birkaç küçük otel diye hatırlıyorum– bakmak için başımı kaldırmam gerekse de yolun sonuna doğru bakınca binaların yükseltileri iki parmağımın arasına sığacak kadar alçalıyor. Kimi evin önünde rüzgârdan sallanan kepenkler sarkıyor, kiminin kapısına kocaman midye figürleri çizilmiş ve bu gibi ufak tefek farkları olsa da bu yan yana dizilmiş evleri uzak bir noktaya kadar takip edince, bir saniyenin de yarısında kilometrelerce yol almış oluyor insan. İşte öylesine berrak bir görüntü.

Daha önce de söylediğim gibi ruhum henüz kendine gelmediğinden kim bilir daha ne kadar böyle bakıp durmuştum. İşte bu yüzden istasyondan çıkar çıkmaz, bir körün bile ayan beyan görebileceği bu berrak manzara birdenbire karşımda bitmişti. Ruhumun derinliklerine işlemişti, esaslı bir şok yaşamıştım. Çok sarsılmıştım ama yine de ruhumun şuursuz ve istemsizce gezinme alışkanlığına bir son verip normale dönmesi zaman almıştı. İşte daha önce de bahsettiğim bu garip duygu, ruhum ters yüz olmadan hemen önceki o an ve manzaranın berraklığını fark ettikten hemen sonraki, o çok kısa zaman diliminde peyda olmuştu. Bu manzaranın tarifsiz pürüzsüzlüğü ve aydınlığı sayesinde, şimdiye kadar eşi benzerini yaşamadığım bir ruh halini tatmıştım ama sonunda, ruhum dış dünyayla etkileşimde bulunmaya başlar başlamaz manzaranın, ne kadar parlak ve pürüzsüz olursa olsun, dış dünyanın sıradan bir gerçeğine dönüşmesi kaçınılmazdı. Bu dünyaya inen kutsal bir ışık bile kendi parlaklığından biraz feragat etmek zorunda. Ruhum sıra dışı bir tecrübe yaşadığı için –öteki dünyayı tüm berraklığıyla hissedebilecek kabiliyete sahip olmasına rağmen, gerçekte ne yaşadığının bilincinde olma işlevini sürdüremediği için– bu dümdüz uzanan yolu ve dümdüz sıralanmış evleri, aslıyla eş değer netlikte bir rüya olarak gördüğüm için çok şanslıydım. Ancak bu dünyada görebileceğim bir açıklıkta, ferahlatıcı duygular eşliğinde öteki dünyadan gelen bir hayaletle temas halindeymişim gibi bir ruh haliydi bu. Geniş bir caddenin tam ortasında dikiliyordum. Cadde muazzam biçimde uzun ve düzdü. Yürümek istesem sonuna kadar yürüyebilir, şüphesiz bu kasabanın bir ucundan girip diğerinden çıkabilirdim. Sağlı sollu sıralanmış evlere uzanıp dokunabilirdim. İstesem ikinci kata çıkabilirdim. Eğer istersem yapabileceğimi biliyordum ama yalnızca mütevazı bir izlenimi kendi gözlerimle edinmeme izin verip dikilmeye devam ettiğim için 'yapabilme' kavramını tamamen yitirmiştim. Öğrenim görmüş birisi olmadığım için bu duygunun adını bilmiyorum. Ne yazık ki adını

bilmediğim için de böyle uzun yazmak zorunda kaldım. Hatta belki de akademik geçmişi olan insanlar "Bu muydu yani?" deyip gülecek ama yapacak bir şey yok. O zamandan sonra birkaç kez daha buna benzer deneyimler yaşadım. Ama hiçbirisi bunun kadar güçlü ve yoğun değildi. İşte bu yüzden belki birilerinin işine yarayabilir düşüncesiyle üşenmeden yazdım. Fakat bu duyguyu tattıktan sonra hemen silinip gitti.

Güneş alçalmaya başlamıştı. Şu uzun ilkyaz günlerinden birindeydik ve güneşin açısına göre çıkarımda bulunacak olursam saat dördü biraz geçiyor, bilemedin beşe geliyor olmalıydı. Dağa yakın olduğumuz için midir bilmiyorum, hava düşündüğüm kadar sıcak değildi ama en azından güneşli olduğu için kötü de diyemezdim. Çizgi halinde uzanmış kasabayı çaprazdan aydınlatan güneşe bakınca, güneşin batıda olduğuna kanaat getirdim. Tokyo'dan çıktığımda yalnızca kuzeye doğru gitmeyi planlıyordum ama trenden indiğimden beri yön duygumu tamamen kaybetmiştim. Kasabayı bir uçtan bir uca takip ederseniz yolun sonu dağa çıkıyor; dağ ise kuzey yönünde olduğuna göre demek ki Çozo ile ikimiz yoldan hiç sapmadan kuzeye doğru ilerlemişiz.

Dağa şöyle bir bakınca epey uzakta görünüyordu. Ayrıca kesinlikle alçak sayılmazdı. Masmaviydi ama yalnızca gün ışığının düştüğü tarafı aydınlandığı için, gölgede kalan kısmındaki mavi tonları siyaha çalıyordu. Fakat bu güneşin açısından ziyade dağın sedir ağaçlarıyla kaplı olmasından kaynaklanıyor da olabilirdi. Her hâlükârda sık ve derin görünüyordu. Gözümü alçalan güneşten kaçırıp bu mavi dağa baktığımda, acaba tek başına mı yoksa arkasında uzanan sıradağların bir parçası mı diye düşündüm. Çozo ile yanyana kuzeye doğru yürürken, yalnızca karşımdaki dağın ardını ve sonu gelmeksizin kuzeye doğru uzanan sıra sıra dağları düşünmekten kendimi alamıyordum. Durmaksızın dağın olduğu yöne doğru yürüyor olsak da dağın eteğine ayak basmak şöyle dursun, dağın giderek uzaklaşıyormuş gibi görünmesinin bir neticesi olarak bana öyle gelmiş de olabilir. Belki de

güneşin alçalmasıyla, dağın gölgede kalan mavi kısmı ile mavi gökyüzünün aşağı kısımları karşılıklı olarak kendi vazifelerini unutarak, sorumsuzca birbirlerinin mevkilerini işgal etmeye başladığı için dağ ve gökyüzünün keskin bir ayrımını yapamaz hale gelmiştim ve gözlerimi dağdan ayırıp gökyüzüne çevirdiğimde –artık dağa bakmadığımı fark etmediğim için– gökyüzünü dağın devamı olarak algılamıştım. Gökyüzü muazzam büyüklükteydi. Ucu bucağı olmadan kuzeye doğru genişliyordu. Ve biz de kuzeye gidiyorduk.

Önceki geçe Tokyo'dan ayrılıp Senju Köprüsü'ne kadar geldikten sonra kimonomun uçlarını topladığım için, çamlığa dalarken de çay evinde otururken ve trene binerken de çıplak bacaklarla yoluma devam etmiştim. Buna rağmen ateş basıyordu. Ama bu kasabaya adım attığımızdan beri, her nedense çıplak bacaklarım üşümüştü. Üşümekten ziyade, kendimi yalnız hissetmiştim. Çıt çıkarmadan sadece ayaklarımızı hareket ettiriyor, Çozo ile sanki bir sonbaharın ortasından geçip gidiyorduk. Sonra yine karnım acıktı. Tekrar tekrar acıktığımı söylemek şüphe çektiği gibi, bu betimlemelerin arasında kulağa hiç de şairane gelmiyor ama yapacak bir şey yok. Gerçekten çok acıkmıştım. Evden ayrıldığımdan bu yana, normal bir insan gibi beslenmeyip sadece yürüdüğüm için karnımın aniden bu kadar acıkması doğaldı. Canınız ne kadar sıkılan olursa olsun, ne kadar ızdırap çekerseniz çekin, hatta ruhunuz sizi terk etmek üzere bile olsa, karnınız pekâlâ acıkacaktır. Hayır, belki de bu ifadenin yerine, ruhunuza sahip çıkabilmek için bir şeyler yemek zorundasınız demek daha doğru olacaktır. Kulağa vakarsız bir tutum gibi gelebilir ama Çozo ile beraber caddenin tam ortasından yürürken, bir sağa bir sola bakıyor, her iki taraftaki lokantalara birden kaçamak bakışlar atarak uzun kasaba yolu boyunca ilerliyordum. Aksi gibi bu kasabada pek çok mekân vardı. Yüksek sınıf hanları veya pahalı restoranları bir kenara koysak bile, her taraf Çozo ile ikimizin girip yemek yiyebileceği lokantalarla doluydu. Fakat Çozo hiç oralı değildi. Daha önce at

arabası geçtiği zamanki gibi "Yemek yiyelim mi genç adam?" diye sormamıştı. Fakat yine de tıpkı benim gibi bir oraya bir buraya bakınıyor ve bir şeyler aradığını açıkça belli ediyordu. Çozo'nun her an güzel bir yer bulup beni de akşam yemeği için peşinden sürükleyeceğini düşündüğüm için, açlığımı bastırarak uzun yol boyunca kuzeye yürümeye devam ettim.

Aç olduğum doğruydu ama öyle düşüp bayılacak kadar da değildim. Midemde hâlâ biraz manju kırıntısı var gibime geliyordu. Yürümem icap ederse yürürdüm. Trenden iner inmez batacakmış gibi olan ruhum, şu dümdüz yolun ortasına fırlatılınca birden kendine gelmiş; batan güneşin ışınları arasından süzülen dağ köyünün serin havası ise tüylerimi ürpertmişti ve yaşadığım bu yeni başlangıcın sonucunda sadece bir şeyler yemek istemiştim. Bu yüzden gerekiyorsa açlığa dayanabilirdim. Çozo'dan bana bir şeyler ısmarlamasını isteyecek kadar zorda değildim. Fakat ağzım oyalanacak bir şeyler arıyordu ve bitmek bilmeyen ip perdeler, sebze yemekleri ve dükkân tabelaları gözüme batıyordu. Çozo'nun da benim gibi bir sağa bir sola bakındığını görünce iştahım daha da kabarmıştı. Sırf bu uzun kasabanın içinden geçerken bize uygun olduğunu düşündüğüm tam dokuz dükkân saymıştım. Dokuzuncu dükkâna vardığımızda bu son derece uzun yolun sonuna yaklaştığımızı, biraz daha yürürsek kasaba sınırlarından çıkacağımızı fark ettim. Artık son derece çaresiz olduğumu düşündüğüm sırada sağ tarafta "İçecek ve Yiyecek Bulunur" yazılı son bir tabela daha gördüm. Artık içimden bu sonuncusu olsa gerek diye geçiriyordum. Sanırım o sırada isli saçakların altındaki kâğıt kapıya kocaman harflerle yazılmış "Yiyecek, İçecek ve Atıştırmalık Bulunur" ifadesi müthiş bir şiddetle içime işlemişti. Ve bu ifade bugün bile gözümün önünden gitmiyor. "İçecek" kelimesini de, "Yiyecek" kelimesini de, "Atıştırmalık" kelimesini de hâlâ ayan beyan görebiliyorum. Uzun lafın kısası, ileride ne kadar bunarsam bunayayım bu üç kelimeyi olduğu gibi yazabileceğimden eminim.

Ben içecek, yiyecek ve atıştırmalık için son şansımız olan bu kapıya uzun uzadıya bakarken Çozo da âdeta bir mucize eseri, tüm ciddiyetiyle gözünü kapıdan ayırmıyordu. İnatçı Çozo'nun bu kez pes edip nihayet yemek yemeye içeri gireceğine kalıbımı basardım. Ama girmedi. Ne olduysa, pat diye öylece durmuştu. Kâğıttan kapının arkasında kırmızı bir şey hareket ediyordu. Çozo'nun yüz ifadesinden, bütün dikkatini bu kırmızı şeye vermiş olduğu anlaşılıyordu. Bu kırmızı şey şüphesiz bir insandı. Fakat Çozo'nun olduğu yerde çakılıp kalarak, neden bu kırmızı varlığa gözlerini ayırmadan baktığını bir türlü anlamıyordum. İnsan olduğuna şüphe yoktu ama bulanık bir kızıllıktan ibaret olduğu için dış hatları kesinlikle belli olmuyordu. Ben de meraktan durup bakmaya karar vermiştim ki kâğıt kapının ardından uçarak kırmızı bir battaniye[9] çıktı. Her ne kadar dağlık bir yerde olsak da mayıs ayının ortasında battaniyeyi gereksiz bulan okurlar olabilir ama bu adam sahiden de kırmızı bir battaniyeye sarınmıştı. Diğer taraftan, altında sadece el örgüsü, tek katlı bir kimono vardı. Yani kabaca bakarsanız, benden pek farklı sayılmazdı. Hatta daha sonrasında, sadece tek katlı kimono giydiğini anlamıştım ama kâğıt kapının ardından çıkıp geldiğinde gözüme kapkırmızı görünmüştü.

Ardından Çozo, bu kırmızılı adama kararlı adımlarla yaklaşıp "İş lazım mı genç adam?" diye sordu.

Çozo ile ilk karşılaşmamızda bana da ilk olarak "İş lazım mı genç adam?" diye sorduğu için, şimdi birini daha işe yerleştirecek diye aklımdan geçirerek pürdikkat kesilip ikisini seyretmeye başladım. İşte o zaman Çozo'nun aslında genç ve eli işe yatkın olduğuna inandığı her kimi görse, iş lazım mı diye soracak tipte bir adam olduğu kanısına vardım. Kısacası Çozo'nun

9 Japoncada "akagetto" kelimesinin Türkçedeki karşılığı. Kırsal kesimlerde insanların kırmızı bir battaniyeye sarınarak gezmesine eskiden sıkça rastlanırdı. Zamanla bu kelime taşralı insan anlamında kullanılır olmuştu. -ç.n.

işi, çalıştırmaya uygun gençler bulmaktı ve beni kesinlikle madenlerin aranılan adamı gördüğünden bana referans olduğu filan da yoktu. Muhtemelen herhangi bir yerde herhangi birine, aynı mekanik ses tonuyla bıkmadan usanmadan "İş lazım mı genç adam?" diye sabırla sorabilecek tiynette birisiydi. Uzun yıllarca bu işi pes etmeden yapmış olması inanılmazdı. Fakat Çozo bile karşısına çıkanlara "İş lazım mı genç adam?" diye soracak yeteneğe doğuştan sahip olmayabilirdi. Muhtemelen durum gereği, kendisini tekrarlayıp duruyordu. Böyle bakınca, her açıdan masum bir adamdı. Uzun lafın kısası, elinden başka bir iş gelmiyordu ama elinden başka bir iş gelmediğini kendisi de bildiği için, bu durumu kimseye çaktırmadan, karşısındakini koskoca dünyada bu işi yapacak bir başka kimse daha olmadığına inandıracak kadar kendinden emin bir ifadeyle "Selam, iş lazım mı?" diye soruyordu.

O zamanlar aklımdaki Çozo imajı böyle olsaydı durum çok daha enteresan olabilirdi ama ruhumun beni terk etme girişimlerinden ağır yara aldığım için olanı biteni tam olarak idrak edememiştim. Bu Çozo imajını, ancak şimdi yabancı bir gözle gençlik anılarımı kâğıda dökmeye başlayınca oturtabildim. Bu yüzden sadece kâğıt üzerinde yaşıyor. Üstelik geçmiş zamandaki Çozo imajından son derece farklı gibime geliyor.

Öyle durmuş, Çozo ile kırmızı battaniyenin konuşmasını izlerken, Çozo'nun beni bir birey olarak görmediğini fark ettim. –Tamam, bu olayda bireysellikten bahsetmek biraz abes kaçıyor. Ayrıca Tokyo'dan kaçıp madenci olacak kadar düşmüş birisinin birey yerine konulmamaktan söz etmesi de garip bir tezat oluşturuyor. Hatta şimdi kâğıda bireysellik yazarken az kalsın kahkahayı basacaktım. Fakat şöyle bir dönüp geçmişe bakınca kahkahayı atacak olmam, şimdiki halimin eskiye kıyasla çok daha sağlıklı olduğunu gösterir çünkü o zamanlar kahkahayla gülmeyi hayal dahi edemezdim.– Açıkçası Çozo beni birey yerine koymuyordu. Bundan kastım şu: Lokantadan telaşla çıkan kırmızılı

adamı yakalayıp ona tıpkı ikinci bir ben gibi davranarak, aynı ses tonu, aynı hareketler, aynı kelimeler, hatta ve hatta aynı gayretle yaklaşıyordu. Ve her nasılsa bundan incinmiştim. Bu durumu kabaca şöyle izah edebilirim sanırım:

Her ne kadar o sıralar aklım başımda olmasa da ben bile madenciliğin Çozo'nun bahsettiği kadar muhteşem bir meslek olmadığının farkındaydım. Madencinin, yük hayvanları arasında ancak öküzden ve attan üstün olduğunun pekâlâ farkındaydım ve madenci olmaktan utanacağımı biliyordum, bundan gurur duymayacaktım. Bu yüzden kendimi madenci olarak tek aday görüyordum ama bu kırmızılı adam lokantanın kapısından çıkıverdi diye sinirlerimi yıpratacak kadar şuursuz da değildim. Fakat bu adamın da benimle birebir aynı muamaleyi gördüğünü fark edince, muamelenin aynı olmasına üzülmekten ziyade, beni sanki onunla bir tutuyormuş gibime gelmişti. Muamele biçimi nasıl aynıysa, muameleyi görenler de aynı olsa gerek gibi saçma bir sonuca varmıştım. Anlaşılan buna takılıp kalmıştım. Çozo, kırmızılı adama iş teklifinde bulunuyordu, kırmızılı adam ise ben oluyordum. Kırmızı battaniyenin altındaki, benden başkası olamazdı. Ruhum beni terk ederek kırmızı battaniyenin altına kaçmıştı, Çozo tarafından madenci olmaya davet ediliyordu. O an kendime çok üzülmüştüm. Çozo ile başbaşa kalınca kişiliğimi bir kenara koysam da olurdu ama bir kenarda dikilip kendimi, çok fazla para kazanma vaadiyle kandırılan kırmızılı adam olarak izliyor olmak durumun vahametini özetliyordu. "İşte gerçek ben bu," diye iç geçirip dikkatle kırmızı battaniyeyi inceledim.

İşin daha garibi, kırmızı battaniye de Çozo'ya benim verdiğim cevabı verdi. Sadece sarındığı kırmızı battaniye içindeki vücut değil, yüreklerimizin içinden geçenler bile aynıydı bu adamla. Ve bu durum iyice canımı sıkmıştı. Bunun haricinde canımı sıkan bir diğer şey ise Çozo'nun rahatsız edici derecede tarafsız görünmesiydi. Madenciliğe hangimizin daha uygun olduğu konusunda en ufak bir ipucu vermiyor, kesinlikle robot gibi davranıyordu.

Ben daha önce geldiğim için az da olsa ayrıcalık gösterse iyi olur diye düşünüyordum. Bu, insan kibrinin nasıl ucu bucağı olmadan uzayıp gideceğine iyi bir örnektir. Acaba madenci olsam mı olmasam mı diye kafa yoracak kadar çaresiz olmama rağmen hâlâ kibirliydim. "Hırsızın gururu varsa, dilencinin nezaketi var" dedikleri bu olsa gerekti. Fakat gururuma yapılan bu ayıp bile, bu kırmızı battaniye ile aynı insan olduğumuz gerçeği kadar canımı sıkmıyordu.

Can sıkıntısıyla boş boş dikilip beklerken, bu ikisi çoktan anlaşmaya varmıştı bile. Fakat bu, kesinlikle Çozo'nun çok yetenekli olmasının değil; aksine, kırmızılının çok aptal olmasının bir neticesiydi. Bu adamı şartsız koşulsuz aptallıkla yaftalamam, kesinlikle onu kendimle kıyaslayarak küçümsememden kaynaklanmıyor. Çozo'nun anlattıklarına balıklama atladığını, hemen madenci olma hayalleri kurmaya başladığını ve başka pek çok şeyi düşünürsek, ben de en az onun kadar aptaldım. Eğer ikimiz arasında illa bir fark arayacaksak, onun üzerindeki kırmızı battaniyeye karşılık, benim desenli kimonom dışında bir şey bulamazdık. Bu yüzden aptal demekten tek kastım, iki aptal arası ufak bir sempati bağı oluşturarak, aslında benimle aynı talihsizliği paylaştığını vurgulamaktı.

Böylece Çozo, iki aptalın nezaretinde bakır madenine doğru yola koyuldu. Ne var ki, kırmızı battaniyenin yanında yola adımımı atar atmaz, az önceki can sıkıntımın kaybolduğunu fark ettim. İnsanın düşüncesi kadar değişken bir şey daha yoktur şu dünyada. Tam bir fikir edindim diye rahatlarsın, kaybolur gider. Yokken kafam rahat dersin, aklına bir şey takılır. Var mı yok mu diye elimize alıp bakamadığımız için bir fikrin varlığından emin olamayız. Bir keresinde bir kaplıcaya gitmiştim ve canım çok sıkıldığı için otelden bir kitap ödünç almıştım. Açıp bakınca saçma sapan bazı Buda öğretilerinin olduğunu fark ettiğim kitabın sayfaları arasındaki "Zihnin anlaşılması üç dünyada

da olanaksızdır"[10] cümlesi dikkatimi çekmişti. Üç dünya olayının göz boyamaktan ibaret olduğunu düşünsem de zihnin anlaşılmasının olanaksız olması tam da benim bahsettiğim şeydi. Hatta adamın biri söylediklerime kulak misafiri olup kitapta zihinden değil, fikirlerden bahsettiğini öne sürerek bana karşı çıkmıştı. Bense kendisine muhalefet etmeden sustum, sonuçta istediğiniz gibi anlamlandırabilirdiniz. Bu tarz tartışmalar amaçsızdır ama yine de neden sık sık baş gösterdiğini sorarsanız, dünyada çok zeki ama insan kalbi hakkında hiçbir şey bilmeyen insanların da var olmasındandır diyebilirim. Kalp tek parça olduğu için yıllarca, böceklere yem olmadığı sürece, muhtemelen mevcut formunu koruyacaktır diye düşünülmesi sinirlerimi zıplatıyor. Ama en çok da bu temelsiz görüşü baz alarak başka insanları serbestçe yönlendiren, eğiten ve onların kendi istedikleri gibi davranmalarını sağlayan insanlara şaşıyorum. Su bir kere akmaya başladı mı geri gelmez; insan bir şeyle oyalanırken, su çoktan buharlaşmaya başlar.

Her neyse, siz sadece ben bu kırmızı battaniyeyle yan yana yürümeye başlayınca, önceki can sıkıntımın buharlaşıp gittiğini hatırlayın, o bana yeter. Üstelik kırmızı battaniyeyle birlikte yürümekten keyif almama da şaşırmıştım. Dahası, bu adam İbaraki'den veya o taraflardan gelen gerçek bir taşralıydı ve kelimeleri burnundan çıkarıyormuşçasına garip bir telaffuzu vardı. Patatese "*ptatiz*" demesine daha sonra değineceğim ama, yürümeye başlayınca çıkardığı seslere müteşekkir olduğumu söyleyemem. Üstelik suratı henüz biçimlenmemişti. Buna kıyasla Çozo'nun suratı, köşeli hatları ve kalın dudaklarıyla bir kralınkini andırıyordu. Dahası, şimdiye kadar sadece İbaraki kırsalında koşup oynamış, Tokyo'ya adımını atmamıştı. Ayrıca kırmızı battaniyesi etrafa garip

10 *İlüzyonları Kesen Elmas Bilgeliğinin Mükemmelleştirilmesi Sutrası*'ndan bir alıntı. Zihinsel takıntılara bağlanmaktan kaçınmanın yöntemlerini öğreten *Elmas Sutra*'da bahsi geçen üç dünya; geçmiş, şu an ve gelecek olarak belirtilmiştir. -ç.n.

kokular yayıyordu. Yine de bu dağ kasabasında benimle beraber madene gelecek bir yoldaş edindiğim için mutluydum. Her ne kadar kendimi gömecek olsam da tek başıma gömülmektense birinin bana eşlik etmesini yeğlerdim. Kendi kendine harap olmak, yanında biriyle harap olmaktan çok daha yalnız hissettirir. Böyle düşündüğüm için kabalık ettiğimin farkındayım ama bu adamdan zerre hoşlanmadım, yine de benimle beraber harap olacağı için ona minnet duyuyordum ve bu yüzden neşe içindeydim. Biz yola çıktıktan kısa bir süre sonra, daha henüz iki sohbet bile etmeden yakın arkadaş olmuştuk. Bunu düşününce, şayet nehirde boğulup öleceksem, kesinlikle kayıktan bir ya da iki kişiyi daha yanımda sürüklemek isterim gibime geliyor. Ve eğer bu şekilde ölüp cehenneme filan gideceksem, içinde kimsenin olmadığı bir cehenneme gitmektense, şeytanlarla dolu bir cehenneme gitmeyi tercih ederim.

Böylelikle kendimi birden kırmızı battaniyeyi severken bulmuştum, yaklaşık birkaç yüz metre yürüdükten sonra tekrar acıkmıştım. Size sürekli acıkıyormuşum gibi gelebilir ama bu açlık öncekinin devamıydı, yeni değildi. Yaşananları bir gözden geçirecek olursam; ilk önce ruhum bedenimden çıkacak gibi olmuştu, gerçeklik duygumu neredeyse yitirdiğimde trenden inmiştim. Hemen sonrasında, dümdüz uzanan yola gözlerimi dikip kasabanın öteki ucundaki dağı görünce kendime gelmiştim ve nihayet normale dönmüştüm. Bu durumun etkisiyle acıkmıştım ve hemen ardından kişiliğimin adam yerine konulmadığını fark edince iyice canım sıkılmıştı. Can sıkıntısının akabinde, madene beraber gidecek bir yoldaş bulmuş, biraz olsun kendimi toparlamıştım. Umarım bu açıklamam, benim nasıl tekrar acıktığımı anlamanız konusunda yeterince aydınlatıcı olmuştur. Neticede karnım çok açtı ama yemek yiyebileceğimiz son yeri çoktan geride bırakmıştık. Kasaba sınırlarından çıkmak üzereydik. Önümüzde sadece karanlık bir dağ yolu uzanıyordu. Dualarım asla kabul olmayacaktı. Üstelik bizim kırmızı battaniye, daha az önce

karnını doyurmuş gibi kendinden emin adımlarla ilerliyordu. Sonunda pes ettim. Bu son şansı kaçırmamak için cesaretimi toplayıp Çozo ile konuşmaya karar verdim.

"Çozo, şu dağı mı aşacağız?"

"Şu önümüzdekini mi? Yok artık daha neler, şuradan sola döneceğiz," diyerek hız kesmeden yürümeye devam etti. Yine kendimi tutamadım.

"Peki daha çok var mı? Ben biraz acıktım da," diye usulca açlığımı itiraf ettim. Bunun üzerine Çozo "Öyle mi? Patates filan yer misin?" diyerek derhâl soldaki patates dükkânına daldı. Sanki birden, henüz cümlesini bitirdiği anda oracıkta bir patates dükkânı belirmişti. Kulağa abartı gibi gelebilir ama ilahi bir lütuf gibiydi. Şimdi bile o anın ne çok işe yaradığını hatırlıyorum; sadece şaşırmakla kalmamış, deli gibi sevinmiştim. Ama gittiğimiz yer, Tokyo'daki patatesçiler kadar güzel değildi. Neredeyse betimlenemeyecek kadar kararmış bir dükkândı, patates satmasına satıyordu ama tek satılan şey patates değildi. Fakat közlenmiş patatesin yanında başka ne sattıklarını şimdi hatırlamıyorum. Muhtemelen o an, patatesleri yerken çok fazla dikkat etmemiştim.

Kısa süre sonra Çozo avuçlarında taşımaya çalıştığı bir dolu patatesle, bu kara dükkândan usulca çıktı. Torba falan olmadığı için iki elini birden uzatarak "Hadi, ye bakalım," dedi.

Bense sadece "Teşekkürler," deyip gözümün önüne dizilmiş patateslere bakmayı sürdürdüm. Hangi patatesi alsam diye düşündüğümden filan değil. Aralarında seçim yapmanıza fırsat veren türden değillerdi. Kızarmış, kararmış, ezilmiş, ıslanmış, birkaç yerinden kabukları soyulmuş, soyulan yerleri ise küflenmiş patateslerdi. Hangisini aldığının bir önemi yoktu. Şunu da ekleyeyim, bu iğrenç patatesleri görünce içim kalktı diye elimin gitmediğini düşünmenizi de istemem. Karnımın ne kadar aç olduğunu hesaba katarsak muhtemelen patateslerin içindeki kurtları bile yiyecek kadar iştahım yerindeydi. Fakat "Hadi, ye bakalım,"

diye önüme uzatılınca biraz ürkmüştüm ve bir türlü elimi uzatıp alamıyordum. Muhtemelen Çozo'nun bana "Hadi, ye bakalım," derkenki ifadesi hoşuma gitmemişti.

Çozo hâlâ patatesten almadığımı görünce, sabırsızlanarak "Hadi," diye tekrar ederken, çenesiyle patatesleri gösterip yemem için işaret edercesine ellerini salladı. Şöyle bir düşündüm de her iki avucu da tıka basa patates doluydu ve ben durumu el atmadığım sürece, kendisi de her ne kadar yemek istese dahi, ağzına bir lokma götüremeyecekti. Sabırsızlanması normaldi. Nihayet kendimi toparladım ve kolumu garip bir hareketle eğip bükerek sağ elimle patateslere doğru bir hamle yaptım. Tam elimi uzatmışım sırada patateslerden biri yere düşüp yolun ortasına kadar yuvarlandı. Kırmızı battaniye aceleyle patatesi alıp "Ne güzel bir *ptatiz* böyle, bu benim olsun," dedi. İşte bu adamın patatesi "*ptatiz*" diye telaffuz ettiğini ilk o zaman öğrenmiştim.

Çozo'dan ilk seferde üç, sonrasında iki, toplamda beş tane olacak şekilde iki kez patates aldığımı hatırlıyorum. Derken, çok özlediğim bir arkadaşımı görmüş gibi patates yediğim esnada, nihayet kasabanın sınırlarına varmıştık ki bu sefer başka bir şey oldu.

Kasabanın bittiği noktada bir köprü, köprünün altındaysa mavi suları şırıl şırıl akan bir dere vardı. Ben, daha kasabadan çıkmadık mı yahu diye düşünürken, kendimi patateslere o kadar kaptırmışım ki köprünün üzerine çıkana kadar derenin varlığını bile fark etmemiştim. Aniden su sesini duyunca, kendimi köprünün ortasında bulmuştum. Altımızdan sular akıyordu. –Biraz deli zırvası bir muhabbet olacak ama gerçeklere sadık kalarak anlatmak gerekirse, böyle yazmak dışında bir çıkar yol göremediğim için olduğu gibi anlatacağım. Kesinlikle şu roman yazarlarının yaptığı gibi kelime oyunlarıyla bezeli bir betimleme olmayacak. Ve öyle mecazlar filan kullanılmayacaksa, o sırada patates yemekten aldığım keyif doğal olarak açığa çıkacaktır.– Su sesiyle şaşkınlığa uğradıktan sonra, parmaklıklara tutunarak aşağıya bakıp deredeki büyük kayaları görünce neden bu kadar

ses çıktığını anladım. Sahiden de kaba görünümlü bu kayalar, sanki suyun akışını önlemek istermiş gibi bir alçalıp bir dikleşiyordu. Su ise olanca hızıyla bunlara çarpıyor, alçalarak yoluna devam ediyordu; dağdan aşağı akarken kazandığı güçle parçalara bölünüyor, bir şeyden kaçarmışçasına şekerek ilerliyordu. Haliyle, her ne kadar dere olsa da aslında daha çok ödemesini ayda bir alan geniş bir şelaleyi andırıyordu. Yine de fazla derin olmayan bir dereye göre şaşırtıcı derecede kuvvetliydi. Burnu kalak bir Tokyolu gibi dikkatsizce çağlıyordu. Beyaz kabarcıklar çıkardıkça mavi renkli çubuk şekerleri andırıyor, bir oraya bir buraya kıvrılarak aşağıya doğru akıp gidiyordu. Üstelik oldukça gürültülüydü. Bu arada hava da yavaş yavaş kararıyordu. Kafamı kaldırıp yukarı baktığımda güneş ortalıkta görünmüyordu. Battığı tarafta belli belirsiz bir aydınlık vardı ve yalnızca göğün bu aydınlık kısmını sırtlanarak maviye çalan bir siyaha bürünmüş dağ göze çarpıyordu. Mayıs ayındaydık ama hava soğuktu. Suyun sesi bile yazı çağrıştırmıyordu. Güneş ardında batarken ön cephesi gölgelere bürünen dağın rengine gelince, tam olarak nasıl anlatsam bilemiyorum. Sadece dağı betimleyecek olsam, mor ya da siyah veya mavi deyip işin içinden çıkabilirim ama o rengin bana hissettirdiklerini kelimelere dökmek neredeyse imkânsız. Koskoca dağ sanki her an canlanıp kafamın üzerine kurulacakmış ve sırtıma yük olacakmış gibime geliyordu. Muhtemelen bu yüzden çok üşümüştüm. Önümüzdeki birkaç saat içinde dört bir tarafımın o dağ ile aynı can sıkıcı renge bürüneceği ve benimle birlikte Çozo ve İbaraki'nin de dünyayı ele geçirecek bu uğursuz renge teslim olacağı gerçeğinin az çok bilincinde olup; sonrasında oluşacak bu rengin, kısa zaman önce güneşin battığı bölgedeki renk olduğunu yazdığımdan, dağın büründüğü rengin o bölgeden çıkarak etrafa yayılıp her yeri kaplayacağına dair bir varsayımda bulunmuştum. İşte bu yüzden dağın canlanıp kafamın üzerine oturacağı sanrısına kapılmış olma ihtimalimi, şu an masa başında bunları yazarken fark ettim. Bundan

derhâl vazgeçmeliyim. İnsanın boş zamanı çok olunca ne yapacağını şaşırıyor doğrusu. Alt tarafı üşümüştüm, hepsi buydu. Hatta yanımdaki İbaraki'nin kırmızı battaniyesini kıskanacak derecede üşümüştüm.

Bundan sonrası köprünün diğer ucuna çıkıyordu ama o tarafta tek bir ev dahi yoktu; yalnızca dağ ve her iki tarafında orman vardı. (Açıkçası köprüye adımımı atana kadar, burada insanların yaşadığına dair izlerin böyle aniden kaybolacağını hiç düşünmemiştim.) Tenha dağ yönünde genç bir çocuk göründü. On üç on dört yaşlardaydı ve ayağında hasır terlikler vardı. Yüzünü ilk başta seçemedim ama kapkaranlık ormanın ortasındaki yarı aydınlık taşlık yolda hızlı adımlarla bize doğru ilerliyordu. Böyle bir anda nereden ve nasıl karşımıza çıktığını bilmiyordum. Belki de karanlık ağaçların altında uzanan dar patika, muhtemelen birkaç yüz metre kadar ileride, bulunduğumuz noktadan görülemeyecek şekilde, keskin bir dönüşle kıvrıldığından ve yol da âdeta beklenmedik birtakım giriş ve çıkışlar yaratan bir mekanizma görevi görüp, zaman ve mekân kendi seyrinde kaldığından, bu genç beni bir şekilde şaşırtmıştı. Tam dördüncü patatesi ağzıma götürmüştüm ki çiğnemeyi unutup bir süre bu küçük adama bakakaldım. Bir süreden kastım, aşağı yukarı yirmi saniyelik bir zaman dilimiydi. Şüphesiz hemen akabinde patatesi yemeye başlamıştım.

Bu küçük adamın da bizi görünce şaşırıp şaşırmadığından tam olarak emin değilim ama hiç tereddüt etmeden bize yaklaşmıştı. Aramızda dokuz on metre kadar bir mesafe kaldığında karşımızda yuvarlak kafalı, yuvarlak suratlı, yuvarlak burunlu, kısacası her tarafı yusyuvarlak bir çocuk gördüm. Ancak işçi kalitesi açısından, kırmızı battaniyeye kıyasla çok daha üstündü. Biz üç kişi yanyana dizilmiş, köprüye giden yolu neredeyse kapatmıştık ama çocuk hiç oralı bile olmadan yanımızdan geçecek gibi oldu. Son derece sakindi. Bunun üzerine Çozo, "Küçük adam," diye seslendi. Ufaklık ise hiç tereddüt etmeden, "Ne var?"

diye cevap verdi. Olduğu yerde aniden durdu. Cesaretine hayran kalmıştım. Ama günbatımında dağdan tek başına inen bir çocuktan da beklenecek bir hareketti. Ben onun yaşlarındayken, akşam saatlerinde Tokyo'nun göbeğindeki Aoyama Mezarlığı'ndan geçmekten bile korkardım. Ben çocuğa arnma cesurmuş diye hayranlıkla bakarken, Çozo araya girip "Patates ister misin?" diyerek elinde kalan fazladan iki patatesi cömertçe çocuğa doğru uzattı. Çocuk iki patatesi bir yankesici hızıyla kaptı ve teşekkür dahi etmeden patateslerden birini hemen yemeye başladı. Bu inanılmaz el çabukluğu karşısında, dağdan bir başına inip gelebildiğine göre çok farklı dünyalara ait olmalıyız diye düşünüp kendisine tekrar hayranlık duydum. Kafamdan geçenlerden habersiz olan çocuk ise kendini kapıtırmış, patates yemeye devam ediyordu. Fakat ağzına giren patatesi çiğnemeden yuttuğu için boğazından zorla geçiyormuş gibi sesler çıkıyordu. Keşke biraz daha yavaş yese diye kendime dert edindiğime aldırmaksızın, dışarıdan göründüğü kadar zorlanmıyorum dercesine yutmaya devam ediyordu. Sonuçta patates sert bir yiyecek değildi. Ağzına her nasıl atıyor olsa da boğazına zarar veremezdi ama ağzını boğazına kadar tıka basa doldurduğu için yemek borusunun tıkanmasından korkuyordum. Küçük adamın ise böyle bir endişesi yoktu. Bir öncekini yuttum demeden, bir lokma daha atıyordu. Sanki sonraki patates, kendinden önceki lokmayı kovalıyormuş gibi durmadan midesine iniyordu. Üstelik ona kalan patateslerin ikisi de oldukça büyüktü ama kaşla göz arasında ortadan kayboldular. Ayrıca çocukta olumsuz bir durum da gözlenmiyordu. Üçümüz de çocuğun başında durmuş, patatesleri yemesini izliyorduk; hepsini bitirinceye kadar hiçbirimiz tek kelime etmedik. Kendi kendime çocukta bir tuhaflık olduğunu düşünüyordum ama bir yandan da haline acımıştım. Bu sadece sempati duymak değildi. Daha birkaç dakika önce, karnım çok acıkmıştı ve Çozo'dan patates istemiştim, yani açlığa dair hatıralarım acınacak derecede hâlâ çok tazeydi ama bu

çocuğun önündekileri yalayıp yutmasına bakılacak olursa, benden iki üç kat daha fazla acıkmış olmalıydı. Sonunda Çozo "İyi geldi mi?" diye sordu. Ben daha patatesleri elime almadan kendisine teşekkürlerimi sunmuştum, haliyle bu çocuk da en azından karnını tıka basa doyurduktan sonra bir teşekkür eder diye bekliyordum ama ağzından tek bir kelime dahi çıkmadı. Sessizce durup öylece dikilmeye devam etti. Sonra dönüp kararmakta olan dağa doğru baktı. Sonradan anladığım kadarıyla bu çocuk yabani dünyaya aitti ve şükranlarını nasıl sunacağını hiç bilmiyordu. Bunu anlayınca o kadar da dert etmedim ama görünüşünün aksine hiç de dost canlısı olmadığını düşünmeye başladım. Fakat yuvarlak yüzünü eğip yavaş yavaş kararmakta olan dağın zirvesine doğru tuhaf ve uzun bir bakış attığında haline tekrar acımıştım. Sonra yeniden, neden olduğuna dair en ufak bir fikrim olmasa da kendisinin tekinsiz olduğunu düşündüm. Belki de bu küçük çocuğu, yüksek dağı, alacakaranlığı ve dağ kasabasını birbirine bağlayan derin ve ölümcül bir bağ vardı. Öyle şiirdi, öyküydü pek okuyan birisi değilim ama edebiyat dediğin şeyin işte böyle derin bağlara büyük önem atfedip yazmak olduğunu düşünürüm. Madem öyle, sıra dışı yerlerde pekâlâ mısralar biriktirip cümlelerle çarpışabilirsin. Uzun yıllar boyunca gezip dolaştığım yerlerde bazen böyle bağlantılara rastlar, kendimi bir acayip hissederdim. Fakat şimdi sakin kafayla düşününce, işin sırrını çözebiliyorum. Bu küçük adam, muhtemelen ben çocukken duyduğum "Dağdan uçtu bir çocuk,"[11] şarkısında bahsi geçen çocuğun ta kendisiydi. Fakat buna daha fazla kafa yormak istemiyordum. Nihayetinde bizim küçük adam, yüzünde garip bir ifadeyle karanlık dağın zirvesine bakıyordu.

11 Bu dize "Osamu kosamu" adlı bir Japon çocuk şarkısında geçmektedir. Şiddetli soğukla yüzleşen ve "Çok soğuk," diyerek dağdan aşağıya uçan bir çocuğun hikâyesini anlatan bu geleneksel çocuk şarkısının adı Türkçeye "Üşüdüm üşüdüm" şeklinde çevrilebilir. -ç.n.

Derken, Çozo tekrar "Nereye gidiyorsun ufaklık?" diye sordu.

Küçük adam dağa odaklanmış bakışlarını hızla çevirip "Hiçbir yere gitmiyorum," yanıtını verdi. Yüzüne uymayan kaba bir ses tonu vardı. Çozo bu cevabı sakince karşılayıp "Evine mi dönüyorsun?" diye yineledi. Küçük adam yine aynı sakinlikte "Bir yere döndüğüm filan yok," dedi.

Bu karşılıklı konuşma uzadıkça, kendimi iyiden iyiye rahatsız hissetmeye başlamıştım. Bu küçük adam tam bir avareydi. Bu kadar küçük, bu kadar yalnız ve kendine güvenen bir avare ile karşılaşacağım daha önce aklımdan bile geçmediği için, avarenin teki olduğunu bilsem bile, sıradan bir avareye karşı duyacağım merhamet duygusu, bu kez yerini doğal olarak endişeye bırakıyordu. Fakat Çozo hiç de endişeli görünmüyordu. Anlaşılan tek derdi, çocuğun gidecek bir evi olup olmadığını öğrenmekti. Ne gidecek ne de dönecek bir evi olan çocuğa dönerek "Eee, o halde bizimle gelsene. Sana para kazanmayı öğretirim," dedi.

Çocuk ise hiç düşünmeden "Tamam," diye yanıtladı.

Çozo'nun hem kırmızı battaniyeyle hem de bu küçük adamla "müzakerelerinin" böylesine etkileyici bir hızda karara bağlanmış olmasına şaşırmıştım. Bütün insanlık bu kadar kolay anlaşabilseydi, kimsenin kimseyle derdi kalmaz, hayat hepimiz için çok daha kolay olurdu. Fakat karar alma konusunda benim de kırmızı battaniyeden ve küçük adamdan aşağı kalır bir yanım yoktu. Garip. Ufaklığın teklifi kayıtsız şartsız kabul ettiğini görünce, biraz şaşırmakla beraber, dünyada benim gibi nereye çekersen oraya giden, sorumsuz, akıntıya kapılmaktan memnun tiplerden bir sürü olduğunu fark ettim. Tokyo'da insanlar her ne kadar sersemlik derecesinde hareket halinde olsalar bile kökleri bulundukları yere sıkı sıkıya bağlıdır. Koca memlekette durduk yere köklerini gevşetip tekrar harekete geçen tek kişi bendim muhtemelen ve kendimi Senju'da kimonomun etekliğini toplarken buldum. Bu yüzden diğerlerinden çok daha çaresiz hissediyordum ama bu dağ kasabasında beklemediğim bir şekilde

kırmızı battaniyenin dostluğunu kazandım. Kırmızı battaniyenin katılmasının üzerinden henüz yirmi dakika geçmemişti ki bu kez de küçük adam ekibe katıldı. Her ikisinin de kökleri benimkilerden çok daha gevşekti. Bana eşlik eden insanlar edindikçe, istikamet dağ olmuş, dere olmuş çok da fark etmezdi. İyisiyle kötüsüyle, ortalamanın üzerinde bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelmiştim ve evvelsi akşam saat dokuza kadar, şımartılmış klasik küçük beyefendi hayatı yaşıyordum. Elbette sıkıntılarım da beyefendiliğime yaraşır seviyedeydi ve sonunda canıma tak edince, evden kaçışım da beyefendiliğe yaraşır olmalıydı. Görüleceği üzere bu evden kaçma işine minnet duyarcasına fazla anlam yüklüyor, bu kaçışı hayatımda bir dönüm noktası olarak görüyordum. Bunun yaşam ve ölümün birbirinden ayrıldığı yol olduğunu düşünüyordum. Neticede evin küçük beyefendisi gözüyle baktığım dünyada, böyle bir kaçma olayı hiç yaşanmamıştı –varsa da gazetede filan okumuşumdur. Fakat gazetedeki hikâyeler yüzeyseldir, kâğıdın üzerindeki mürekkepten ibarettir ve dişlerinizin arasına alıp ısıramazsınız. Âdeta başka dünyadan size gelen telefonlara bakmak gibidir, "Efendim, evet, tabii," deyip geçersiniz. İşte bu yüzden, size tek gerçek, tek doğru olan kendi kaçışınızmış gibi gelir ve bu yaptığınızdan da gayet memnun olursunuz. Yine de ben alt tarafı çok acı çektiğim için kaçmıştım. Daha önce pek fazla şiir ya da güzel bir dille kaleme alınmış yazılar okumadığım için, kendi meselemin acısına ve kederine bir parça olsun edebi eser gözüyle bakmamış, üstüne kendi romanımın ortasında bir ileri bir geri dolanırken hem türlü ızdıraplar çekip çok üzülmüş hem de bedbahtlığımı dışarıdan bir yabancı gibi izlemiş biri olarak, yaşadıklarıma amma şairane bir hikâyeymiş diye hayranlık duymak bir an olsun aklımdan geçmemişti. Kendi kaçış hikâyeme orantısız önem atfetmiş olmam ise, işin doğrusu, tamamen kendi tecrübesizliğimden dolayı incir çekirdeğini doldurmayacak bir mevzuya fazla anlam yükleyerek bir başıma heyecana kapılmış olmamdan kaynaklanıyordu. Fakat

bu heyecanın, kırmızı battaniye ve küçük adamla karşılaşınca, her ikisinin soğukkanlı tavrı karşısında ben farkında olmadan ortadan kaybolması, tecrübe edinmenin bir meyvesiydi. Şimdi geriye dönüp o günkü hallerimize bakınca, kırmızı battaniyenin de küçük adamın da o zamanki bana kıyasla çok daha takdirlik bir duruş sergilediklerini itiraf etmek zorundayım. Kırmızı battaniyenin Çozo'nun eline düşmesi çok kolay oldu. Küçük adam da tıpkı benim gibi kendini hemen teslim etti. Çocukça saldırılmış gerçekleri bir araya getirip düşününce, Çozo'nun yaptığı işe bütünüyle potansiyel israfı demek doğru değildi. Şu koskoca dünyada "Madenci olabilirsin," cümlesine tav olup "Aaa, öyle mi, eh olayım bari," şeklinde karşılık verecek kadar aptal, kimonosunu ardına toplayıp evden kaçmış bir ben varım diye düşünüyordum. Üstüne üstlük, Çozo'nunki kadar gamsız bir mesleği, bütün Japonya'da tek bir kişinin icra etmesi yetmezmiş gibi, bu adamın büyük bir şans eseri bana rastlayacağı bir kaderle doğmuş olmam olacak iş değildi. Bu yüzden Çozo da bu işin, dere kenarından eliyle koymuş gibi üç tane sazan yakalayacağını düşünmekten çok daha çetrefilli bir mücadele gerektirdiğini fark edip elini en başından sıkı tutmuş olmalıydı. Ama bu kadar ciddiyetin de lüzumsuz olduğunu ima eden yüz ifadesiyle, sanki dünyadaki en sıradan mesleklerden birini yapıyormuş gibi olanca soğukkanlılığıyla yoldan adam toplamaya devam ediyordu. Bir de mucizevi şekilde, toplanan adamların hepsi birden en ufak bir soru bile sormadan onunla gitmeyi kabul etmişti. Hatta insanı, dünyadaki en sıradan mesleğin bu olduğuna dair bir şüpheye düşürecek kadar başarılıydı işinde Çozo. Böylesine iyi getirisi olan bir mesleğin Japonya'da yalnızca bir adam tarafından yapılıyor olması yetersizdir, daha pek çok kişiye ihtiyaç vardır –Çozo muhtemelen böyle düşünüyordu. *Ben de* öyle düşünmüştüm.

Gamsız Çozo, ondan da gamsız küçük adam ve kırmızı battaniye ve diğerlerini kendine örnek alarak iyice gamsızlaşan benden oluşan dörtlü, köprüyü geçerek sola dönen patikayı takip

ettik. Bundan sonra dere yatağı boyunca yukarı doğru gideceğimiz için, dikkatli olmamız gerektiği söylendi. Daha az önce patates yediğim için hiç aç değildim. Dün geceden beri durmaksızın yürüdüğüm için ayaklarım yorulmuştu ama yürümek icap ederse daha yürüyebilirdim. Çozo'nun uyarısı neticesinde, bütün dikkatimi toplayarak, Çozo ve kırmızı battaniyenin peşinden yürümeye devam ettim. Yol çok geniş olmadığından dördümüz yan yana yürüyemiyorduk. Ben de bu yüzden geride kalmıştım. Küçük adam ise hemen bir adım arkamdan geliyor, beni yakından takip ediyordu.

Ağırlaşmış karnım ve ağırlaşmış bacaklarım yüzünden pek konuşasım yoktu. Çozo da köprüyü geçtiğimizden beri bize seslenmeyi bırakmıştı. Kırmızı battaniye ise az önce lokantanın önünde anlaşmaya vardığından bu yana zaten pek konuşmamıştı ama bu yola saptığımızdan beri çıt çıkarmaz olmuştu. En sessiz olanımız ise küçük adamdı. Ayağındaki hasır terliklerin şap şup etmesi dışında kendisinden en ufak bir ses duyulmuyordu.

Biz sesimizi çıkarmayınca dağa giden yol da sessizliğe bürünmüştü. Üzerine gece olması da eklenince ortalık tamamen tenhalaşmıştı. "Gece" derken, güneş daha az önce battığı için yürüdüğüm yolu bir şekilde seçebiliyordum. Belki de bana öyle geliyordu ama sol tarafımızda akan su giderek aydınlanıyor gibi görünüyordu. Öyle bildiğimiz bir aydınlanma değildi. Böyle karanlıkta hareket eden yerleri parlıyor gibiydi sadece. Suyun kayalara çarptığı yerler görece daha belirgin bir beyazlıktaydı. Ve durmaksızın çağıldamaya devam ediyordu. Oldukça da gürültülüydü, haliyle geceyi iyice tenha kılıyordu.

Dar patikanın giderek yükseklik kazanmaya başladığını çok geçmeden hissetmiştim. Yükselmesi sorun değildi ama yol engebeden geçilmiyordu. Muhtemelen kayaların kökleri derenin altından buralara kadar uzanıyor, zemin üzerinde aniden yükseliyor veya çukurlar oluşturuyordu. Geta'larım da bu girintili çıkıntılı yolda takılıp duruyordu. Engebenin yoğun olduğu yerlerde ise

iç organlarım yerinden çıkacakmış gibi oluyordu. Oldukça çetrefil bir yerdi. Çozo ve kırmızı battaniye yola uyum sağlamış gibi görünüyor, karanlık ağaç altlarından istiflerini bozmadan hızla geçiyorlardı. Şaşılacak bir şey sayılmazdı ama, bu çocuk var ya, bu küçük adam gerçekten tekin değildi. Hasır terliklerini şaplata şaplata, karanlık engebelerin üzerinden kaygısızca atlayıp geçiyordu. Ama ağzından tek kelime çıkmıyordu. Gündüz vakti olsa bu kadar umursamazdım ama bu durumda, karanlığın ortasında topuklarına şap şap vuran hasır terliklerin sesi sinirlerimi hoplatıyordu. Sanki bir yarasayla yürüyormuşum gibi geliyordu.

Bu arada yol giderek dikleşmeye başlamıştı. Dere ben daha farkına varmadan çok uzakta kalmıştı. Nefes nefeseydim. Engebeler giderek güçleşiyordu. Aniden kulaklarım çınlamaya başladı. Bu tırmanışı evden kaçtığım için değil de gezi amacıyla yapıyor olsaydım, şimdiye çoktan şikâyet etmeye başlardım ama bu, intihar etmeyi beceremediğim için çıktığım kendimi mahvetme yolunda ilk adım olduğundan, canım ne kadar acısa da kimseye laf edecek halim yoktu. Sızlanacağım kim vardı sanki? Yalnızca ben vardım. Peki tamam, diğerleri de var belki ama reddedilmeyi göze alacak cesaretim yoktu. Dahası bana kulak asmayacak kadar umursamazdı hepsi. Tıpış tıpış yürüyorlardı. Çıtları çıkmıyordu. Yanlarına bile yaklaşamazdım. Nefesim kesilmiş, kulaklarım çınlıyor olsa bile sesimi çıkarmadan, uysalca peşlerinden gidiyordum. "Uysal" kelimesini çocukluğumdan bu yana biliyordum ama anlamını ilk defa şimdi idrak ediyordum. Hatta bundan, uyanışın başı ve sonu diye komik bir hikâye bile çıkar ama bu uyanışın etkisi uzun zaman sürecek, sonunda madenin ortasında uysallığın zirvesine ulaşıncaya kadar devam edecekti. Uysallığın sınırlarına bir kez ulaşınca, akması gereken gözyaşları bile yerinde kalıp akmaz oluyor. İnsanlar gözümden yaş akacak raddeye geldim diye hayıflanır ama gözünüzde yaş varsa endişelenmeye mahal yoktur. Gözünüzden akacak yaşlar olduğu sürece şüphesiz hâlâ gülebilirsiniz.

Tuhaftır ki kendisini uysallığa bu derece kaptırmış birinin, tıpkı benim yaptığım gibi, bu halden bir an önce tamamen çıkması gerekiyordu. Artık uysallıkla uzaktan yakından bir alakam yok. Doğrusu, oldukça da kibirli bulunuyorum. O zamanlar sırtına yük olduğum Çozo şimdiki halimi görse kesinlikle kendimi dev aynasında gördüğümü filan düşünür. Aynı şekilde, şimdiki arkadaşlarım eski halimi görse benim o zamanlar zavallı olduğumu düşünebilirler. Kibirli de olsam, zavallı da olsam fark etmez ki. Dünkü uysalın yerini bugünkü kibirliye bırakmış olması son derece doğal. İnsanlar böyledir işte. Birisine yaz ortasında kışın nasıl üşüdüğünü hatırlatıp soğuktan titremesini beklemek anlamsızdır. Birisine sırf hasta olup ateşi çıktığında canı et yemek istemedi diye kaşığını ömrübillah et tenceresine sokmamasını emretmek saçmalığın daniskasıdır. İnsanlar zor zamanlarında diğerlerinin senin için neler yaptığını asla unutmamanı iyice tembihlerler ama unutmak kaçınılmazdır, bunun aksini iddia eden yalan söyler. Bu bir çeşit aldatmaca gibi görünebilir ama hiç de öyle değil. Ben size işin doğrusunu söyleyeyim. İnsanlar kendilerinin bir kaya gibi sağlam olduğu sanrısına kapılıp başlarını belaya sokarlar. Kişinin çevresel etmenlerini asla kaale almayıp onu önceden çizilmiş kalıplara oturtmaya çalışırlar. Başkalarına böyle davranmayı kendilerince haklı görürler ama ait olmadığı bir yere uyum sağlamaya çalışırken mutlu olan birisine hiç rastlamamışımdır. Bu bakış açısını her şeye uygularsanız, üç boyutlu dünyadan kaçıp çareyi düz bir dünyaya yerleşmekte bulursunuz. Düşüncesizce yaklaşarak başkalarını dürüst ve adil olmamakla veya tutarsızlıkla suçlayıp hemen her şeye muhalif olup ses çıkaranlar, aslında bu Düzdünya'nın birer vatandaşı olmakla birlikte, basmakalıp kalplere kaş çatarak savaş bayrakları sallayan kimselerdir. Hanım kızlar, paşa oğlanlar, bilginler, ağalar ve patronlar arasında bu tür insanlardan bolca var ama hiçbiri de işlerin nasıl gittiğini bir türlü anlayabilmiş değil. Ben de o zamanlar evden kaçmayıp bir evin bir oğlu olarak uysalca yetişkinliğe

adım atsaydım; kalbimin müternadiyen hareket halinde olduğunu bilmeden, hiç hareket etmediğine ve hiç değişmediğine inanmış bir halde –hareket edemez zaten, değişirse bu günaha girer– büyüseydim; eğitimimi tamamlayıp maaşlı bir işe girmek, huzurlu bir yuva kurmak ve sıradan dostlara sahip olmak kendi iç denetimimin gerekli olduğunu asla idrak edemeden –zaten iç denetim yapabilecek bir zihin yetkinliğine sahip olduğumdan da bihaberdim– beni tatmin etseydi; başımdan geçen envai çeşit acı olayı, her türlü maddi zorluğu, hayatın binbir çeşit cilvesini, türlü türlü avareliği, yorgunluğu, kederi, kazanıp kaybetmeyi, getirisi olmadan kazandığım deneyimleri ve nihayetinde bu deneyimleri sakin kafayla masaya yatırıp en ufak parçasına kadar es geçmeden, tek tek muhakeme edebilme yeteneğim –şükürler olsun ki bu lütfa sahibim– olmasaydı, bütün bunları böyle cesurca ortaya dökemezdim. Amma da gözü pek biriyim diye övünmek için söylemiyorum. Sadece işin aslını astarını anlatmaya çalışıyorum. Durumlar böyle olunca, bir zamanlar uysal olup şimdi arsızın tekine dönüşen birinin tekrar ne zaman uysallaşabileceğini tahmin etmek mümkün görünmüyor.

Artık kopacakmış gibi olan ayaklarımı çomak gibi yere saplayıp kulak kabartınca, çınlayan kulaklarıma uzaklardan beni çağıran suyun sesi çalındı. Daha da uysal birisine evrilmiştim.

Bu şekilde çok mesafe katettim. Kaç kilometre yürüdüğümü hesaplayamayacak kadar çok. Gece yolculuğu olduğu için normale göre ideal şartlardaki kadar uzun değildi belki ama engebe tırmanmaktan bacaklarım şişmişti, diz kapaklarım birbirine sürtüyordu ve donum yere düşmek üzereydi. Bu yüzden uzaklığı önemsemeyi geçmiştim. Her hâlükârda yaşadığımın bir kanıtı olarak, o veya bu şekilde Çozo'yu on-on iki metre geriden takip edebilmeyi başarmıştım. Fakat bu, kendi şahsiyetimi örtmeyi uysalca kabul etmiş olmamın içler acısı sonucu değildi. Bu, Çozo'nun sayesindeydi; fark on-on iki metrenin üzerine çıkınca başını arkaya çevirip mesafe kapanıncaya kadar bekler, ben

çaresizce yetişip arayı kapatır kapatmaz tekrar yola koyulur, bu sayede ister istemez beni yolda tutmayı başarırdı. Çozo'nun arkasını böylesine iyi görebilmesi de hayret vericiydi. Gecenin köründe hem de. Yol o kadar karanlıktı ki ancak kafamın üzerindeki dar açıklıktan gökyüzüne bakınca, her iki yanımdaki ağaçların üstümüzü nasıl güzelce kapattığını anladım. Yıldızların ışığını sorarsanız, çok fazla etkisi olduğunu söyleyemem. Ve elbette hiçbirimizin elinde kâğıt fener falan olduğunu düşünmeyin. Kendi adıma şunu söyleyeyim, ben önümde yürüyen kırmızı battaniyeyi takip ediyordum. Gece olduğu için kırmızısı pek anlaşılmıyordu ama yine de bir şekilde seçebiliyordum. Muhtemelen henüz hava kararmadan, "Şu battaniye, şu battaniye," demeyi âdet edinerek gözümü ayırmadan yola devam ettiğim için, gün battıktan sonra da artık battaniye olup olmadığını seçemesem bile, bana kırmızı battaniye gibi geliyordu. Şüphesiz imanın gücü gibi meseleler de bu şekilde ortaya çıkmış olsa gerek. Böylece ben karanlıkta kendi nirengi noktamı bir şekilde takip edebiliyordum ama Çozo'nun o kadar uzaktan beni görebilmesinin anlaşılır bir tarafı yoktu. Fark ne zaman açılsa durup bekliyordu. Benim için mi, yoksa kendi istediği için mi duruyordu, bunu açıkçası bilmiyorum ama her nasılsa durup beklediğinden emindim. Sıradan insanlarda olmayan türde bir beceriydi bu. Çozo'nun işini yapması için elzem bir yetenekti ve her ne kadar acı çekiyor olsam da bu teknik üzerinde uzun yıllar çalışarak ustalaşan Çozo'ya bir yandan hayranlık duyuyordum. Çozo'nun hemen yanında yürüyen kırmızı battaniye, Çozo durur durmaz duruyor, Çozo yürümeye başlayınca da derhâl yürümeye başlıyordu. Ortada âdeta kukla gibi hareket eden bir adam dolaşıyordu. Geride kalmaya meyli olan bana kıyasla, bu kırmızılı adamı yoluna koymak çantada keklikti. Küçük adam ise... bizim ufaklık ortadan kaybolmuştu. İlk başlarda küçük olduğu için geride kaldığını filan düşünüp eğer çok yorulmuşsa onu gayrete getirecek konuşma yapmayı bile göze almıştım ama hasır terliklerini

şaplatarak taşların üzerinden seke seke geçtiğini görünce, buna katlanamayacağıma kanaat getirmiştim. Fakat bu uzun zaman önceydi. Yine de bir süre bizim şapşapçının nefesini ensemde hissederek tırmanmaya devam etmiştim ama artık gölgesi dahi yakınımda değildi. Yanıbaşımda yürürken küçük bir çocuğa göre çok fazla zindeydi –sadece zinde olsa iyiydi ama aşırı derecede sessizdi üstelik– ve bu yüzden içim ürperiyordu. Bana gülmeden önce, gözünüzün önüne oldukça küçük, son derece hareketli ve de çıt çıkarmayan bir hayvan getirin; ne demek istediğimi anlayacaksınız. Öyle alışıldık türden bir şey değildi. Her kim olursa olsun, gecenin bir vakti böyle bir hayvanla beraber dağa çıkacak olsa korkacaktır. Şu an bile bu ufaklığı düşününce bir tuhaf hissediyorum. Daha öncesinde yarasaya benzediğini söylemiştim ama sanırım benzemekten öte ta kendisiydi. Çozo ve kırmızı battaniye de orada olduğu için idare ediyordum ama yarasayla bir başıma olsaydım çoktan pes ederdim açıkçası.

Derken, Çozo aniden karanlığın ortasında "Heeey," diye seslendi.

Gece vakti ıssız yolda böyle bir ani çağrıyı duyan kimse var mıydı bilmiyorum ama ben size şu kadarını söyleyeyim, ses insanın içini bir garip ediyor. Normal bir konuşma tonunda olsa sorun değildi ama birinin yüksek sesle "Heeey," diye bağırması inanın sizin de çok hoşunuza gitmez. Dağ yolunda, karanlığın ortasında, kimsenin olmadığı bir yerdeydim; daha da fenası yarasa gibi bir yaratık bana yol arkadaşlığı ediyordu. Çozo da sanki bir şey olmuş gibi birden sesini yükseltmişti. Her şeyin olabileceği bir yerde hiçbir şeyin olmaması gerektiği bir zamanda bağırdığı için, türlü türlü olasılıklar bir araya gelip kafamda tuhaf biçimde yankılanmaya başladı. Eğer bu ses beni çağırıyor olsaydı bir an için irkilir, "Ah, kötü giden bir şeyler var," derdim. Ama bu sesleniş, dokuz on metre geriden gelen birine, yani bana olamayacak derecede yüksekti. Üstelik ses yanlış bir istikamete doğru gidiyordu. Bana yönelmiyordu. Sağlı sollu sıralanmış ağaçlara çarparak perdelenip, dar patika boyunca ilerleyerek uzak bir noktada

yankılandı. Sesin aksi kesinlikle duyuluyordu ama bir cevap geldiği yoktu. Sonra Çozo öncekinden de yüksek bir sesle, "Hey, küçük adam," diye tekrar seslendi.

Şimdi düşününce, Çozo'nun adını bile bilmediği birine "Hey, küçük adam," şeklinde seslenmiş olması bana biraz aptalca geliyor ama o zamanlar hiç rahatsız etmemişti. Çozo'yu duyar duymaz, yarasanın bir yerlere saklanmış olduğunu düşündüm. Böyle bir durumda normal olan, demek önden gitmiş diye düşünmek ya da en kötü ihtimalle kaçmaya çalıştı demek şeklinde bir varsayımda bulunmak olacaktır ama aklıma ilkin saklanmış olma ihtimali geldiği için, şüphesiz yarasanın laneti altında olmalıydım. Lanet, ertesi sabah güneş doğunca üzerimden kalkmıştı ve kendime dönüp amma salaksın deyip kızmıştım. Ama "Hey, küçük adam," diye seslendiğini duymak beni *gerçekten* tedirgin etmişti.

Bu sırada yankı, önceki seferde olduğu gibi dümdüz ilerleyip bir sona varamadan, kayan bir yıldızın ardında bıraktığı iz gibi usulca silinmiş; buna cevaben ağaçlar, dağ ve vadi hep birden sessizliğe bürünmüştü. Cevap yoktu. Hiç. Bu yankılar çaresizce devam edip tamamen yok olana dek geçen sürede, yankıların son bulmasından bütün dünyanın sessizliğe bürünmesine kadar; Çozo, kırmızı battaniye ve ben karanlığın ortasında birbirimize sokulmuş vaziyette çıt çıkarmadan dikiliyorduk. Pek hoş bir durum değildi.

Sonunda Çozo bana "Biraz acele edersek ona yetişiriz. Sana uyar mı delikanlı?" diye sordu.

Elbette bana uymazdı ama yapacak bir şey olmadığı için kabul edip hızlandım. Mantıken böyle bir durumda hayatıma mal olsa bile "biraz acele edecek" durumda değildim. Acele edecek takatim yoktu –bacaklarımda da derman kalmamıştı– ama işte tuhaf olan şu ki bana uyacağını söylemiştim. Şüphesiz o an yüzümde komik bir ifade vardı ama kabul ettikten sonra yapar mıyım yapamaz mıyım diye düşünmeden hızlanırım demiştim hızlanmıştım. Bu sırada yol boyunca nerelerden, ne şekilde geçtiğimizi

kesinlikle hatırlamıyorum desem yalan olmaz. Çok geçmeden Çozo aniden durunca kendime gelmiştim. Bir evin önüne çıkmıştık. İçeride bir lamba yanıyordu. Lambadan yayılan ışık yola kadar geliyordu. Acayip sevinmiştim. Kırmızı battaniyeyi açıkça görebiliyordum. Üstelik küçük adam da oradaydı. Küçük adamın gölgesi yolu diklemesine kesiyor, karşı taraftaki vadiye kadar uzanıyordu. Boyuna göre oldukça uzun bir gölgesi vardı.

Böylesine bir yerde insanların yaşadığı bir ev bulacağımız aklımın ucundan dahi geçmezdi. Sersemce hızlanıp oraya kadar nasıl gidebileceğimi bilmeden amaçsızca ve umutsuzca yola koyulmuş yürüyorken, lambanın göz alıcı ışığıyla karşılaşıp aniden durduğumuzda gözlerim kamaşıyor, kulaklarım çınlıyordu. Şaşırmıştım. Şaşırmakla beraber, lamba ışığının ne kadar insancıl bir nesne olabildiğine hayran kalmıştım. Daha önce bir lambaya hiç o anki kadar minnet duymamıştım. Sonradan duyduğuma göre, küçük adam lambayı yakmak için önden gitmiş, sonra da bizi beklemiş. Çozo'nun her iki çağrısını da duymuş ama cevap vermemiş. Ne harika bir velet! Ekip tekrar bir araya gelmişti ama bundan sonra ne olacak acaba diye düşünüp sessizliğimi korurken, Çozo bizi yol kenarında bırakıp tek başına eve girdi. Ev dediğime aldanmayın siz, aslında evle alakası bile yok. İçine öküz koysanız ahır, at koysanız hara olacak kıvamda bir yer. Burada hasır terlik satılıyordu sanırım. İçeride duvarlardan, hasır terliklerden ve lambadan başka bir şey olmadığı için bu kanıya vardım. Ön cephe iki metre genişliğindeydi ve girişteki rüzgârlık kapısı yarım kapatılmıştı. Belki gece boyu yarı açık bırakıyorlardı. Ya da kim bilir, sürgülü kapı eşiğinin yarısı yenmiş olduğu için artık hareket etmiyor da olabilir. Çatı hasırdan yapılmıştı; kamışlar muhtemelen yağmurdan ve çamurdan çürüyüp eskimiş, ufalanmaya başlamıştı; dağınık görünüyordu. Gece ile çatının nerede birleştiğini seçemeyeceğiniz kadar helmelenmişti. İşte Çozo bu eve girmişti. Âdeta emekleyerek bir deliğin içine girmiş gibime gelmişti. Sonra içeriden konuşmalar duyuldu. Üçümüz dışarıda

bekliyorduk. Kendi yüzüm nasıl görünüyordu bilmiyorum ama küçük evden çaprazlama süzülen lambanın ışığında kırmızı battaniyenin ve ufaklığın yüzleri ayan beyan seçiliyordu. Kırmızı battaniye her zamanki gibi boş boş bakıyordu. Bu adamın, şiddetli bir depremde kirişler yıkılsa bile, annesiyle babası ölüm döşeğinde olsa bile, herhangi bir felaket karşısında dahi hep aynı yüz ifadesini koruyacağından emindim. Küçük adam ise gökyüzüne bakıyordu. Hâlâ ürkünç duruyordu.

Sonra Çozo çıkageldi. Ama yol tarafında görünmedi. Yüzü bize dönük olarak eşiğe basıp dikildiği için, dışarı çıkan ışığı bacaklarıyla perdeliyordu. Bu sırada lambanın ışığı da kısılmış gibiydi. Çozo'nun yüzü elbette seçilmiyordu.

"Delikanlı, bu saatten sonra dağı aşmak çok zor olacağı için geceyi burada geçireceğiz. Haydi, herkes içeriye."

Bu cümleyi duyar duymaz şimdiye kadar korumuş olduğum uysallığım aniden parçalandı ve oracıkta bitap düştüm. Bu ahırda sabahlamayı, bu kadarcık bir tesellinin bana bahşedileceğini, ahın gördüğüm o ana kadar aklımdan bile geçirmemiştim. Fakat aşırı uysallığın bir getirisi olarak, kalacak yer bulmuş olmamıza rağmen yatıp dinlecek havada değildim. Buradan da insan kadar kolay güdülen başka bir varlığın olmadığı sonucuna varabilirsiniz. İmkânsıza yakın görevleri bile hazır olda dinleyip kabul eder, en ufak bir maraza çıkarmadan bundan mutluluk duyar. O zamanları hatırladıkça, en itaatkâr ve en sebatkâr insan olduğuma inandığımı da anımsıyorum. Hatta o günlerde tıpkı bir asker kadar itaatkâr olduğumu filan düşünüyorum. Ayrıca insanın bir nesnenin işlevini görmezden gelmesi mümkünse, pekâlâ o nesnenin işlevini unutmasının da mümkün olduğunu fark ettim.

Kafamdakileri kâğıda böyle döktüm fakat şöyle bir dönüp okuyunca anlaması bana bile zor geldi. Aslında durum gayet basitti ama kısaca özetlemeye çalışayım derken biraz anlaşılmaz bir hal aldı. Mesela diyelim ki sake içmeye hakkınız olmadığına inanıyorsunuz ve kendinizi bu içkinin hiçbir değeri olmadığına ikna

ediyorsunuz. Önünüzde şişe şişe sake olsa bile artık bunun içilecek bir şey olduğunun ayırımına varamıyorsunuz. Bizlerin hırsızın teki olmasını engelleyen şey de çocukluğumuzdan beri bunun gibi yapay sınırlara alıştırılarak büyütülmemiz herhalde. Ama diğer taraftan, bu tür bir ruh hali insanlığımızın bir yönüyle köreltilmesi neticesinde ortaya çıkmaktadır, böyle olunca da kendilerinden memnun olup durmadan sınırlarını zorlayan insanlar sonunda aptallaşıyorlar. Kimsenin hırsız olmasını istemezsiniz ama naçizane düşüncem, bir başkasının psikolojik eğilimlerini uygun bir şekilde gerçekleştirmesini sağlamak bana göre erdemlerin en büyüğü olduğu yönündedir. O eski halim hiç değişmeden bugünkü hayatına devam ediyor olsaydı, son derece itaatkâr, son derece çalışkan ama bir o kadar da aptal –hatta muhtemelen aptaldan da öte– olurdum ve bakmaya zahmet eden herkes aptaldan da öte olduğumu görebilirdi. İnsanların zaman zaman öfkelenmesi gerekir, isyan etmeleri beklenir. Bu onların doğasında var. Kendinizi öfkelenmeyen ve isyan etmeyen bir varlığa dönüştürme çabasının, aptal olma yolunda kendinizi keyifle eğitmenizden bir farkı yoktur. Her şeyden önce, sağlığınıza zarar verirsiniz. Eğer insanların tepki göstermesi canınızı sıkıyorsa, onları öfkeye ve isyana sürüklemeyecek şekilde davranışlar sergilemeniz daha mantıklı olmaz mı?

O zamanlar şartlar ne olursa olsun Çozo'nun her dediğini yapıyor, üstelik ona itaat etmeyi son derece doğal karşılıyordum ama şimdiki bana, Çozo gibi yüz tanesi gelip yedi gün yedi gece damarıma bassa kılımı bile kıpırdatmam çünkü şu an böyle yapmayı doğal karşılıyorum. Ayrıca böylesine bir değişimin beni insan kıldığına inanıyorum. Söylediklerim kolay anlaşılsın diye Çozo'yu örnek gösterip duruyorum ama konuya dikkatle yaklaşırsanız, insan karakterinin saat başı değiştiğini göreceksiniz. Bu değişim son derece doğal olmakla beraber, değişim esnasında çelişkilerin yaşanması da pek tabidir. Özetle insan karakterinde çok fazla çelişkinin barındığı anlamını çıkarabiliriz. Hatta karakterin olduğu

ya da olmadığı sonucuna varmak bir şeyi değiştirmeyecektir. Yalan söylediğimi düşünüyorsanız, kendiniz bir deney yapıp görebilirsiniz. Başkasında denemek pek hoş olmayacağından önce kendinizde deneyip görün. Madenci olacak kadar küçük düşmenize gerek yok. Tanrı'ya filan sormaya kalksanız da alacağınız yanıt daha iyi olmayacak. Böyle bir düşünce tarzını kavrayabilecek tek Tanrı yalnızca sizin içinizde yaşıyor. Bu arada, herhangi bir akademik geçmişim olmamasına rağmen eğitimci edasıyla konuştuğum için kusurumu bakmayın. Hiç de böyle serzenişte bulunma gibi bir niyetim yoktu ama işte anlatmadan duramadım. İnsanlar bana sürekli amma çelişkili adamsın yahu diye serzenişte bulunurlardı. Ve her serzenişten sonra yüzümü buruşturup özür dilerdim. Aynı zamanda, ben de onlar kadar üzülür; artık adam yerine konulmayacağımı, bir şekilde kendime çekidüzen vermezsem insanların bana olan güvenini kaybederek sokaklara filan düşeceğime inanıp kaygılanırdım ama daha önce bahsettiğim gibi kendimi çeşitli şartlar altında sınayınca, çekidüzen vermenin gereksiz olduğunu gördüm. Bu benim gerçek benliğimdi ve beni insan yapan tek şey buydu. Aynı şekilde başkalarını da gözlemledim. Ve nihayetinde onların da tıpkı benim gibi olduklarını gördüm. Bana gelip serzenişte bulundukları konular pekâlâ onlarla da paylaşılabilecek türden, tamamen insani şikâyetlerdi. Karnı acıkınca yemek yerdi; karnı doyunca uykusu gelirdi; beş parasız kalınca kendini bozardı; parayı bulunca yoldan çıkardı, âşık olunca evlenirdi, aşk bitince de boşanırdı gibisinden basit şeylerdi. Hepsi ezbere bilinen meselelerdi. Zaten insanı insan yapan da bunlardı.

Anlayacağınız, kendi fikirlerimden etkilenince buraya yazmak istedim. Fakat dünyada bir sürü bilim adamı, din âlimi ve eğitimci varken ve bu insanların her biri kendi uzmanlık alanlarında çeşitli araştırmalar yürütüyorken, benim çıkıp bu işlerden çok anlıyormuş gibi konuşmam pek hoş olmadı.

Bu kadar kendimi pohpohlama yeter. En iyisi yeniden uysal halime bürünüp dağda olup biteni anlatmaya devam edeyim.

Çozo yola doğru bakıp eşiğin üzerinde dikilirken, geceyi burada geçireceğimizi söylediğinde, böylesine harabe bir yerde konaklanabileceğini ilk defa fark etmiş olmaktan çok, nihayetinde bütün evlerin, içinde insanların konaklamasına hizmet etmek amacıyla inşa edildiğini idrak etmiş, konaklama fikrine hazırlıksız yakalanmıştım. Yine de bedenim yorgunluktan pelte kıvamına gelmişti. Normal şartlarda bütün iç organlarımın, ne olur burada kalalım diye feryadı basması gerekiyordu ama bilhassa kendimi benliği tamamen bastıran bu madencilik işine adadıktan sonra bu yorgunluk ortaya çıktığı için, yani bu son yozlaşmaya kadar ölümüm için bir tür hazırlık olarak, dinlenmeye ne kadar muhtaç olsa da bedenim ruhumdan herhangi bir konaklama talebinde bulunmamıştı. Sonra birden bu konaklama emri, allak bullak olan ruhuma çıkagelmiş; notu oradan derhâl el ve ayaklarıma ilettiğinde büyük bir coşkuyla karşılanmıştı. Ruhum da nihayet şükran duyarak, Çozo'nun iyiliğini ilk defa takdir etmişti. Olaylar işte böyle gelişmişti. Rakugo[12] anlatıcısı gibi abartarak anlatmam tuhaf gelebilir ama o zamanki ruh halimi başka türlü izah etmem gerçekten mümkün değil.

Çozo'nun ağzından çıkanları duyar duymaz sinirlerim boşaldı ve artık dikilmekte bile güçlük çeken ayaklarımı sürükleyerek, herkesten önce kapıya doğru yaklaştım. Ardından kırmızı battaniye yavaşça içeri girerken ufaklık uçarak içeri daldı. Uçtuğu filan yoktu tabii, hasır terlikleri heyecanla topuklarına vurarak şap şap ettiği için bana öyle gelmişti.

İçeriye güçlü bir koku hâkimdi ama nereden geldiği konusunda en ufak bir fikrim yoktu. Küçük adamın burnunu oynattığını görünce onun da kokuyu aldığını fark ettim. Çozo ile kırmızılı ise oldukça kayıtsız görünüyordu. Gün boyu tozun toprağın içinde yürüdüğüm için ayaklarımı bezle silsem mi diye düşündüğüm

12 Rakugo: Sahnede tek bir anlatıcı tarafından komik hikâyeler anlatılarak sergilenen geleneksel Japon güldürüsü. -ç.n.

esnada ufaklık, detaylara takılmadan terliklerini fırlatıp atmıştı. Terliklerinin arka kısmı çoktan erimiş olduğundan onun bu hareketi hoş görülebilirdi, zaten terlikliyken de yalınayak gibiydi. Zavallı çocuk diye düşünürken, Çozo bana dönüp "Sen de öyle uzakta durma. Ayağında geta var nasılsa," dedi. İçim rahat etmemişti ama söyleneni yaptım. Ben tatami'ye[13] henüz basmıştım ki ayağım içine çöktü. Küçük adam ise döşemenin üzerinde rahatlıkla yuvarlanıyordu. Kıçımı yavaşça yere koyup shoji'ye[14] –bunlardan iki tane vardı, biri diğerinin üstüne doğru açılıyordu– arkamı dönerek bağdaş kurup oturdum. Evin girişinde oturduğum için başımı çevirip bakınca Çozo ve kırmızı battaniyenin de terliklerini çıkarmak üzere olduklarını gördüm. Her ikisi de arka ceplerinden birer mendil çıkarıp kabaca ayaklarının tozunu alıp hemen tatamiye bastılar. Anlaşılan ayaklarını yıkamaya üşenmişlerdi. Hemen ardından ev sahibi, elinde çay ve kül tablasıyla yan odadan çıktı.

"Ev sahibi", "yan oda", "çay", "kül tablası" gibi ifadeler kulağa oldukça sıradan gelebilir ama bütün bunları gerçekte oldukları gibi tek tek betimlemeye kalksam, ortamı ne kadar yanlış hayal ettiğinize siz bile şaşırırdınız. Fakat ev sahibi sahiden yan odadan çay ve küllük getirmişti. Sonra Çozo ile sohbet etmeye başladı. Neden bahsettiklerini hatırlamıyorum ama hallerine bakılırsa eskiden beri tanışıyorlardı ve aralarında bir borç meselesi vardı. Bir de sık sık bir attan bahsediyorlardı. Benden, kırmızı battaniyeden veya küçük adamdan hiç konuşmamışlardı. Kesinlikle bizi kaale almadığından değildi. Çozo az önce konaklama meselesini çözmek için eve tek başına girdiği zaman ona her şeyi detaylıca anlatmamış olmalıydı. Ya da Çozo arada bir bizim gibilerini bakır madenine bu yol üzerinden getirip götürdüğü için, ev sahibi durumu gayet sıradan karşılamıştı.

13 Tatami: Geleneksel Japon evlerinde kullanılan, pirinç saplarından örülerek yapılan zemin döşemesi. -ç.n

14 Geleneksel Japon mimarisinde kâğıtla kaplı ahşap çerçeveli, sürgülü kapı. -ç.n.

Çozo ile ev sahibinin konuşmasını dinlerken uyuklamaya başladım. Tam atı satmayı becerememişti, falanca yerde bilmem ne olmuştu derken her şey giderek bulanıklaştı ve Çozo oracıkta eriyip gitti. Kırmızı battaniye de eridi. Ufaklık eridi. Ev sahibi, çaylar ve kül tabağı da eriyip gitti, hatta tam harabenin kendisi bile eriyip uçmuştu ki aniden uyandım. Farkında olmadan kafam önüme düşmüştü. Kaldırmaya çalıştım ama oldukça ağırlaşmıştı. Ev sahibi yine at muhabbeti yapıyordu. Hâlâ mı at diye içimden geçiriyordum ki yine kendimi kaybettim. Gözlerim açılana kadar gidebildiği kadar gitsin diye kendimi iyice salmıştım. Loş odanın ortasında, Çozo ve ev sahibi birer gölge gibi diz dize oturmuş konuşuyorlardı. Tam o sırada ev sahibi borcundan bahsediyor, neşeyle gülüyordu. Profilden bakınca ev sahibinin geniş alnı, Tokyo'daki dik Kridoşi Yokuşu'nu andırıyordu. Yukarılara çıktıkça saçlar da gürleşiyordu. Saçları kimi yerde üç santim, kimi yerde onun yarısı kadardı ve düzensizce birbirine girmiş, darmadağın görünüyordu. Uyuklamayı bırakıp gözlerimi aniden açınca, gözüme ilk çarpan şey işte bu kafaydı. İsli lambanın loş ışığında, kafa da isli görünüyordu. Fakat aramızdaki mesafe kısaydı. Bu yüzden gözlerime yansıyan sureti gayet netti. Yani bu bilinçsiz uyuklama seanslarından uyanır uyanmaz ev sahibinin hem net hem sisli kafasını görmüştüm. Hoş bir duygu sayılmazdı. Hemen ardından mahmurluğum geçti ve odaya şöyle bir göz gezdirince ufaklığın karşı köşeye yayıldığını gördüm. Benden tarafa olan köşede ise İbaraki uzanıyordu. Battaniyesinin altından koca ayakları görünüyordu. Yanıbaşımda duvar, duvarın da dibinde ucu bucağı görünmeyen kapkara bir delik vardı. Yukarıdaysa tavan döşemesi vardı ve lambadan yayılan isten yer yer kararmış kısımlarına vuran ışığa dikkatle bakınca, döşeme sanki titreşiyor gibi görünüyordu.

Sonra tekrar uykum geldi. Başım yine öne düştü. Kaldırmaya çalışınca tekrar düştü çünkü çok ağırdı. İlk önce kafam düşerken kademeli olarak mayıştım, iyice mayıştıktan sonra çenem pat

diye göğsüme düşer düşmez tekrar kendime geldim. Bu döngüyü üç dört kez yaşadıktan sonra, artık gözlerimi açsam bile görüntü netleşmiyordu. Dermansızca dünyaya dönüyor, hemen sonra tekrar bilincimi yitiriyordum. Sonra her zamanki gibi boynum bükülüyordu. Belli belirsiz yaşıyordum. Derken yine Sunyata'ya[15] giriyordum. En sonunda kafam düşse de artık hareket edemez olmuştum. Muhtemelen sarkan başım, kendi ağırlığıyla enlemesine düşüvermişti. Her hâlükârda şafak sökene kadar mışıl mışıl uyumuştum ve gözlerimi açtığımda artık bağdaş kurmuyordum. Normal bir uyku pozisyonunda olduğu gibi, tatamimin üzerinde boylu boyunca uzanmış, yatıyordum. Üstelik ağzımın suyu akmıştı. Attan bahsettikleri sırada uyuklamaya başlamıştım, gözlerimi açtığımda konu borçlara gelmişti, tekrar tekrar bir dalıp bir uyanırken, sonunda uyuklamayı bırakıp bir güzel uzanıvermiştim. Ruhumun çağrılarına uzun süre kulak asmadığımdan gözlerimi açtığımda güneşin çoktan doğduğunu, dünyadaki Yin[16] ile Yang[17] dengesinin tam tersine döndüğünü fark ettim. Bense gözlerimi henüz açmış, ağzımın suyunu akıta akıta uzanıyordum. Hani mümkün olsa, bilinci yerinde olan bir ölü gibiydim. Yaşıyordum ama kıpırdayacak takatim yoktu. Dün gece ne olup bittiğini eksiksiz hatırlıyordum. Fakat her şey eksiksiz olmasına rağmen nasıl kendiliğimden uzanıp sabaha çıktığımı idrak edemiyordum. Bütün bu deneyimler benim için çok yeni ve bir o kadar da şiddetliydi ama bütün bu yeni ve şiddetli şeyler, bir şekilde çok uzak görünüyordu. Uzaktan ziyade, sanki dün gece ile bu sabahın arasına kalın bir set çekilmiş de ikisi birbirinden kati bir şekilde ayrılmış gibiydi. Güneşin yalnızca ortaya çıkışı

15 Sunyata: Budist öğretisindeki "Kendin Olmama" ifadesinden hareketle ortaya çıkmış boşluk, gereksizlik anlamına gelen bir kavramdır. Mahayana Budizmi'nin merkezi sayılan bu görüşe göre, mutlak varlık ve gerçeklik yoktur. -ç.n.

16 Karanlık.

17 Aydınlık.

ve kayboluşu benim kalbimin düzenini bu şekilde sekteye uğratacaksa, ben tuhaf bir biçimde kim olduğumun ayırdına varamam. Hayat âdeta bir rüya gibi. Ya da bana öyle geldiği için ağzının suyunu bile silmeden uzanırken, Çozo birtakım sesler çıkararak gerinmeye başlayıp ellerini sıkarak kulak hizasına kadar uzattı. Sıkılmış yumrukları pat diye tatamisinin üzerine dümdüz yayıldı. Kollarını boylu boyunca uzattıktan sonra kaslarını yavaşça gevşetti. Bir an için, yeniden uyuyacak mı acaba diye düşünürken, sağ elini aşağıya inidirip çökmüş yanağını kaşımaya başladı. Belki de uyanıktı. Tam o sırada, kendi kendine mırıldanarak bir şeyler söylediğini duyunca, hâlâ uyuyor olduğuna kanaat getirdim. Hemen o sırada küçük adam uçarak yerinden kalkmıştı. Sahiden de ayakları üzerinde zıplayarak dikildiği için, epey patırtı yapmış, döşemeyi de çökertecek gibi olmuştu. Bunun üzerine doğal olarak Çozo mırıldanmayı bırakıp omzu üzerinde dönerek bir dirsek boyu kadar doğruldu. Gözlerini kırpıştırıyordu.

Böylece, ben de artık kendi düşüncelerim arasında batıp çıkamayacağıma göre kalktım. Çozo da büsbütün doğruldu. Çocuk ayakta dikiliyordu. Sadece kırmızı battaniye hâlâ uyuyordu. Olanca umursamazlığının üzerine, ayaklarını battaniyenin altından çıkarmış horul horul uyumaya devam ediyordu. Çozo uyandırmaya çalıştı.

"Genç adam. Hey, genç. Hemen uyanmazsan öğleye kadar madene varamayız."

Art arda üç dört kez "Genç adam," diye seslendi ama kırmızı battaniye hâlâ uyuyordu. Başka çaresi kalmadığı için, Çozo elini adamın omzuna koyup "Hey, hey," diye dürtmeye başlayınca, battaniye de ister istemez "Hey," diye cevap vererek doğrulmaya çalıştı. Böylece hepimiz kalktığımıza göre, henüz yüzümü yıkayıp bir lokma bile yememişken, ne yapsam diye kendimden geçtiğim esnada, Çozo "Eh hadi, yavaş yavaş yola çıkalım," diyerek evin girişinde çıkardığı terlikleri ayağına geçirince irkildim. Küçük adam peşinden gitti. Battaniye de kocaman ayaklarını anlamsızca

sürüye sürüye onları takip etti. Sıra bana gelip de bir şeyler yapmak zorunda kalınca, ekibin sonuncusu olarak geta'larımı ayağıma geçirdim. Çozo ile battaniye, hasır sandaletlerinin bağcıklarını bağlarken ellerim ceplerimde somurtarak bekledim. Girişe adımımı attığım sırada, yüzümüzü yıkamayacak mıyız, kahvaltı etmeyecek miyiz gibi oldukça doğal sorular dilimin ucuna kadar gelmişti ama sonra bunların epey lükse kaçacağını düşünüp sormaktan vazgeçtim. Alışkanlıkların bir sonucu olarak elzem gördüğümüz şeylerin, bir anda lüzumsuz uğraşlara dönüşmesi çok garip olmakla beraber, daha sonra bu baştan aşağı değişim meselesi üzerinde etraflıca düşününce, bu gibi şeylerin sıkça tekrarlandığını anladım. Kısacası, normal olan herkesin yaptığıdır, tek başına yaptıklarınız ise lüzumsuz görülür. Normal olmanın tek yolu da kendinize pek çok yandaş bulup normal olmayanı âdeta baştan sona normalmiş gibi yapmaktan geçer. Bunu henüz ben de denemedim ama kesinlikle işe yarayacaktır. Karşımda yalnızca Çozo ve battaniye ikilisi olduğu halde bende meydana gelen değişikliklere bakarsanız ne demek istediğimi anlarsınız.

Çozo bağcıklarını bağlayıp ayağıyla ilgili bütün işini hallettikten sonra aniden kafasını kaldırdı. Bana baktı. Sonra şöyle dedi:

"Delikanlı, kahvaltı yapmasak da olur, değil mi?"

Elbette kahvaltısız olmazdı ama olmaz desem bile fayda etmeyeceği için yalnızca "Olur," demekle yetindim.

Bunun üzerine Çozo dayanamayıp "Yapmak istiyor musun yoksa?" diye sordu sırıtarak.

Ya yüzümde bir şeyler yemek istediğimi bir şekilde dışa vuran bir ifade olduğu için ya da henüz on dokuzunda olan birinin beklentilerine ters düşecek şekilde, yola kahvaltı etmeden çıkacak olmaktan duyduğum doğal hoşnutsuzluğumu belli ettiğim için bunu sormuş olmalıydı. Yoksa bağcıklarını bağladıktan sonra böyle bir şey soracak biri değildi. Bu soruyu ne kırmızı battaniyeye ne de ufaklığa sormamış olmasından bile durum açıkça anlaşılıyordu. Şimdi düşününce, aynı soruyu ikisine de sormalıydı

gibime geliyor. Ancak gerçek bir evsiz ya da işte ona yakın birisi, kahvaltısını etmeden onlarca kilometre yürümeyi göze alırdı. Gün doğmuştu, ayılmışlardı ama bu insanlar bu tür şeyleri, dumanı tüten çorbayla veya tsukemono[18] kokusuyla bağdaştıramadıklarından, daha çok anı yaşayıp her şey olacağına varır diye günlerini geçirecek kadar bahtsız –ya da bahtlı–, gün ola harman ola diye düşünecek kadar da umutlu ve mutlu olurlardı. On dokuz yıllık hayatım boyunca, ilk defa böyle insanlarla birlikte bir gece geçirmiştim ve sonrasında da yola tekrar birlikte çıkacaktık. Ne kırmızı battaniyenin ne de küçük adamın yüzünde kahvaltı yapmak istediklerini belirten bir ifadeye rastlamadığım için, bu âdete hiç aşina olmayan bir insan türüne ait olduklarından şüphelendiğimde, kaderimin ben daha madenci bile olamadan madenciden de aşağı bir yöne doğru sürüklendiğini anladım. Fakat bu üzücü bir durum sayılmazdı. Elbette gözümden yaş gelmedi. Ama yine de Çozo'nun, kahvaltı tecrübesi oldukça az olan diğer ikisine dönüp "Kahvaltı etmek ister misiniz?" diye sormamış olmasını hâlâ içim burkularak hatırlarım. Acaba çok yemeye alışık olmadıkları için yemesek de olur mu derlerdi, yoksa bir ihtimal bir şeyler yiyebiliriz diye umuda kapılıp isteriz mi derlerdi? Esasen öyle mühim bir konu değildi ama yine de cevaplarını duymak isterdim.

Çozo girişte dikilirken hafifçe arkasını dönüp "Yine görüşürüz Kuma. Her şey için çok sağ ol," dedi ve güçlü ayaklarını birkaç kez hafifçe yere vurdu. Kuma elbette ev sahibinin adıydı ama hâlâ arka tarafta uyuyordu. Başımı uzatıp bakınca, gece bana huzursuzluk veren o dağınık kafa, döşeğin ucundan görünüyordu. Anladığım kadarıyla ev sahibi, döşeğin altında uyumayı âdet edinmişti. Çozo bu tarafa hitaben konuşunca, dağınık kafa döşemenin üzerinde hafifçe yükseldi ve Kuma'nın yüzü göründü. Dün gece düşündüğüm kadar tuhaf görünmüyordu.

18 Tsukemono: Karışık sebzelerden yapılmış bir çeşit turşu. -ç.n.

Ama sabahın alaca karanlığında bile eğimli alnının, başının üstüne kadar uzandığı yadsınamaz bir gerçek olarak kendini gösteriyordu.

Kuma yatağın içinden "Yok yahu, bir şey yapmadım ki," dedi.

Haklıydı, bir şey yapmamıştı. Yorganı olan tek kişi kendisiydi. Bir de "Üşümediniz, değil mi?" diye sordu. Öyle rahattı ki misafirler umrunda değildi. Çozo "Yok yok," deyip tam dışarı adımını atmıştı ki Kuma esnemeyle karışık "Dönüşte yine uğrarsınız," diye seslendi arkadan.

Sonra Çozo yola indi. Ben de kırmızı battaniye ile küçük adamın bir adım gerisinden onu takip ettim. Herkes telaş ve acele içindeydi. Sanki bu türden yolculuklara alışkınmış gibi görünüyorlardı. Çozo'nun dediğine göre artık dağı aşacakmışız ama öğleye kadar madene varmak zorunda olduğumuz için acele etmeliymişiz. Neden öğle vaktine kadar varmak zorunda olduğumuzu açıklamamıştı ama kendisine soracak cesaretim olmadığı için takibimi sessizce sürdürdüm. Sonra Çozo'nun da daha önceden uyardığı gibi eğim tekrar yükselmeye başladı. Dün tırmanmaya yeterince doyduğum için şu an tekrar tırmanacak olmamıza inanmak istemedim ama şöyle bir etrafa bakınca gerçekten de dört tarafımızın dağlarla çevrili olduğunu gördüm. Dağın içinde dağ, o dağın içinde başka bir dağ vardı; derinlere inip duruyorduk, bu tam bir saçmalıktı. Anlaşılan bakır madeni oldukça ıssız bir yerde kalıyordu. Bir yandan var gücümle tırmanmaya devam ediyor, diğer yandan kendimi çaresiz hissediyordum. Buraya kadar gelmişken artık şehre dönmenin çok zor olacağını düşünüp bir anlık hevesle kaçtığım için suçluluk duyuyordum. Elbette şehirde kalmak istemediğim için kaçmıştım; bu yüzden de ailemden ya da akrabalarımdan birileriyle karşılaşmaktan korkmadan çürüyüp gidebeleceğim, terk etmesi zor olan bir yere gitmeliydim. Dik bir yokuşa gelince, soluklanmak için biraz duraksayıp etrafımdaki dağlara baktım. Her biri kapkara ve gür ağaçlarla kaplı olmakla birlikte, etraflarında yükselen bulutların da etkisiyle çok

uzakta görünüyorlardı. Belki de uzaktan soluyorlarmış gibi görünüyorlardı desem daha doğru olur. Dağların olabildiğince zayıf görünmesinin de etkisiyle şimdiye kadar birer siluetten ibaret olan şekilleri tümden görünmez oluncaya kadar sisin derinliklerine doğru yavaş yavaş çekiliyordu. Siluet kaybolur kaybolmaz bulutlar da harekete geçerek dağın zirvesini yeniden aşıyor, hareket halinde olan beyaz sis tabakalarının arasından solgun dağın silueti seçiliyordu. Siluetin uçları giderek belirginleşip ağaçlar tam rengine kavuştuğu anda az önceki bulut hemen bir yanındaki zirveyi ele geçiriyordu. Peşi sıra bir başka bulut geliyor, dağın henüz açığa çıkmış rengini yeniden karartıyordu. En sonunda hangi dağın ne tarafta olduğunu ayırt edemez olmuştum. Dikilip etrafa bakındığım sırada, ağaçlar, dağlar ve vadi tümden birbirine girmiş gibi görünüyordu. Başımın üzerindeki uçsuz bucaksız gökyüzü bile yüksekliğini kaybedip dokunabileceğim kadar yakınıma alçalıvermişti.

Çozo "Tüh, yağmur yağacak," diye kendi kendine söylenerek yürümeye devam etti.

Kimseden bir cevap çıkmadı. Dördümüz birden üzerimize çullanan, etrafımızda dönen ve âdeta bizi gömmüş bulutların arasında tırmanmaya devam ettik. Bana soracak olursanız, bulutlardan son derece hoşnuttum. Zaten toplumdan saklanmak istiyordum, bulutlar sayesinde bunu tam anlamıyla başarmıştım. Etrafımda onlar varken kederli düşüncelere kapılmadan yürüyebiliyordum. Üzerimde herhangi bir baskı hissetmeden, ellerimi ve ayaklarımı özgürce oynatabiliyor, kendimi toplumdan soyutlayabiliyordum. Diri diri gömülmek tastamam böyle bir şeydi. O zamanlar benim için biçilmiş bir kaftandı âdeta. Bu yüzden bulutlara son derece minnet duyuyordum. Hatta minnetten ziyade, bulutların içine gömülmeye başlayınca rahatlamış, derin bir nefes alabilmiştim. Şimdi düşününce neden rahatladığımı bilmiyorum. İsterseniz bana zırdeli diyebilirsiniz, fark etmez. Zaman ve şartlara göre, yarın bile olabilir, bulutların tekrar etrafımı

kuşatmasını isteyebilirim. Böyle düşününce içim bir tuhaf oldu. Sanki kendi kendimi müdafaa edemiyormuşum hatta kendimde değilmişim gibi geliyordu.

Yine de o bulutlardan son derece hoşnuttum. Dördümüzün bulutların arasında bir ayrılıp bir birleştiği, bir uzaklaşıp bir birleşerek ilerlediği o anın görüntüsü bir türlü aklımdan çıkmıyor. Küçük adam buluta bir gömülüp bir çıkıyordu. İbaraki'nin battaniyesi bir kırmızı oluyor, bir beyaza çalıyordu. Çozo'nun doterası dokuz on metre kadar ileride koyulaşıp zayıflıyordu. Üstelik kimse tek kelime etmiyordu. Fena halde acele ediyorduk. Dünyadan bağını koparmış biz dört gölgenin bir geri kalıp bir öne geçerek, ne çoğalıp ne azalarak, bir birleşip bir ayrı düşerek, ama yine de bu dörtlüyü koruyarak bulutların arasından, aksi mümkün değilmiş gibi her daim dördümüz birlikte yürümeye devam ettiğimiz anı asla unutamam.

Bulutların içine gömülmüştüm. Diğer üçü de gömülmüştü. Bütün dünya bulut olmuş, dünyada ise yalnızca dördümüz kalmıştık. Diğer üçünün her biri evsizdi. Onlar için yüz yıkamadan, ağzına iki lokma bile koymadan bulutların arasında yolunu kaybetmek gayet normaldi. Bu avare takımı eşliğinde, uğuldayan bulutların arasında ayaklarımın son demine kadar direnip üç kilometre tırmanıp beş kilometre yokuş aşağı yürürken yağmur başlamıştı. Saatim olmadığı için vaktin ne olduğunu da bilmiyordum. Gökyüzüne bakılırsa, sabah olabileceği gibi, öğleden sonra veya akşam üzeri de olabilirdi. Tıpkı zihnim gibi, dünya da allak bullak olmuştu ama yağmur damlalarının arasından görünen dağların rengine gözüm takılmıştı. Renk baştan aşağı değişmişti. Ben daha ne olduğunu anlamadan, ağaçlar sökülmüş, tepeler çoraklaşmış, bazı yerler ise tamamen kelleşip parçalanarak zincifre rengini almıştı. Bu âna kadar bulutlar dünyayla olan bütün bağlantımı koparmıştı ve buraya kadar bir yandan sendeleyerek mümkün olduğunca hızlı hareket edip geldiğim için, kırmızı tepelerle karşılaşınca bulutların etkisini aniden üzerimden

atmıştım. Bir renk için böyle büyük bir tepki gösterebileceğimi hiç düşünmemiştim. (Yaradılış gereği renklere karşı o kadar ilgisizim ki bir gün renk körü olduğum filan ortaya çıkarsa hiç şaşırmam.) Şu kırmızı dağlar, görme sinirlerimin üzerinde oldukça şiddetli bir etki yaratınca, kendimi artık bakır madenine yaklaştığımıza inandırmaya başladım. Belki de bu bir çeşit önseziydi ama dağın renginin bana bakırı çağrıştırdığından şüphem yoktu. Her hâlükârda varmak üzere olduğumuzu sezgilerime güvenerek –bu dünyada ancak böyle şeyler sezgisel olarak nitelendirilebilir zaten– anladığım sırada Çozo "Neredeyse geldik," diyerek aklımdan geçenleri dile getirmişti.

On beş dakika kadar daha yürüyünce bir kasabaya vardık. Dağ içindeki dağı aşıp, bulutların arasındaki bulutları geçince karşımıza çıkan yeni bir kasaba beni öyle bir hayrete düşürdü ki emin olabilmek için gözlerimi ovuşturdum. Burası eski bir posta kasabası veya şogun[19]ların döneminden kalmış eski bir yerleşim yeri filan olsaydı, bu kadar şaşırmazdım ama buradaki her şeyin, üzerinde ot bitmemiş denecek kadar yeni olduğunu görünce şaşkınlığımı gizleyemedim –yepyeni bankalar, yeni bir postane, yeni restoranlar filan derken makyajlı kadınlar bile yeniydi. Sanki bir rüyadaydım ve ben daha şoku üzerimden atamadan kasabadan çıkıp bir köprüye geldik. Çozo köprünün üzerinde durup altta akan suyu bir süre izledikten sonra "İşte burası giriş kısmı. Artık çok yaklaştık, ona göre davranın," diyerek bizi uyardı.

Çozo'nun bu uyarıyla neyi kastettiği konusunda en ufak bir fikrim olmadığı için sesimi çıkarmadan köprünün üzerinde dikildim ve giriş tarafından arka kısımlara doğru baktım. Sol tarafta tepeler vardı, sağ tarafta tepeler vardı. Yokuş boyunca sıralanmış evler vardı. Evlerin ahşap cepheleri de kasabanın kendisi kadar yeni görünüyordu. Bazısının duvarı beyazdı ama boya mı sıva mı olduğu tam anlaşılmıyordu. Elbette onlar da yeniydi. Eski

19 Japonya'da üst rütbedeki askerî yönetici. -ç.n.

ve çorak görünen tek şey dağın kendisiydi. Sanki tekrar gerçek dünyaya doğru çekiliyormuş hissi uyandırdığı için biraz hayal kırıklığına uğradım. Çozo köprüde öylece dikilip etrafı incelediğimi görünce "İyi misin delikanlı, bir şey mi oldu?" diye sordu.

"İyiyim," diye net bir cevap verdim ama içim hiç öyle demiyordu. Nedendir bilinmez, Çozo sanki sadece benim için endişeleniyor gibiydi. Kırmızı battaniyeyle küçük adama dönüp "İyi misiniz?" veya "Bir şey mi oldu?" diye sormadı. Bu ikisinin kaderinin ta en başından beri madenci olarak yazıldığından ve kalan ömürlerini bakır madeninde geçireceklerinden emin görünüyordu. Haliyle Çozo'nun güvenemediği tek kişi bendim ve belki de kendisi bu yüzden buna güven olmaz düşüncesiyle beni gözünün önünden ayırmıyordu. Ah zavallı ben!

Sonra dördümüz birden köprüyü geçtik. Sağ tarafta oldukça gösterişli duran birkaç ev vardı. Çozo aralarından en ihtişamlı olanını göstererek, oranın ustabaşının evi olduğunu söyledi. Ardından da sola dönerek "Burası da *çukur*, anladın mı delikanlı?" dedi.

Çukur kelimesini daha önce hiç duymamıştım.

Derhâl çukurun nasıl bir yer olduğunu sorarak kendisine karşılık vermek geçti içimden ama herhalde böyle yerlere çukur deniyor diye düşünüp sustum. Sonrasında, çukurun ne olduğunu tüm çıplaklığıyla idrak etmekten başka bir çarem kalmayınca, ilk duyduğumda gözümde canlanan imgeden çok da farklı olmadığını anladım. Bu sırada sola dönüp çukurun olduğu istikamete saptık. Rayların arasından geçip daha yukarılara doğru tırmandık. Civarda köhne ve küçük evler vardı. Çozo madencilerin buralarda yaşadığını söyleyince, demek artık ben de buralarda yaşayacağım diye düşünürken yanıldığımı anladım. 6 mat'a 3 mat[20]

20 Geleneksel Japon evlerinin döşemesinde kullanılan tatamiler, standart dikdörtgen kalıplarda üretilir ve mat biriminden sayılır. 1 mat yaklaşık 1.65 metrekareye denk gelir. Buna göre 6 matlık bir oda yaklaşık 10 metrekare genişliğinde, 3 mat ise bunun yarısı genişliğindedir. -ç.n.

genişliğinde iki odadan oluşan bu kulübelerin her birinde, evet, madenciler yaşıyordu ama sadece ailesi olanlara kiraya verildiği için benim gibi yalnız yaşayanların içeri girmesi mümkün görünmüyordu. Bunun gibi kulübelerin arasından geçerek usanmadan tırmanmaya devam ediyorduk. Bu kez karşımıza, taş duvarın dibinde uzun ve dar bir yapıda ama enlemesine geniş olan birtakım konutlar çıktı. Epey çoktular. İlk başta iki üç bloktan ibaret olduklarını sanmıştım ama biz rakım kazanmaya devam ettikçe, birbiri ardına uzanıp gittiklerini gördüm. Boyutları ve genişlikleri hemen hemen aynıydı ve her biri falezlerin altında inşa edildiği için konum açısından farklı sayılmasa da farklı bir cepheye bakıyordu. Dağın eğiminden istifade, daracık alanlara inşa edilmişlerdi ve bu yüzden yok güneye baksın, aman doğu cepheli olsun gibi seçme lükslerinden yoksun görünüyordu. En önemlisi de, yükselerek ilerleyen yol kıvrımlıydı. İnsan bir konutun sağından geçtiğini düşünürken, farkına bile varmadan önüne çıkıveriyordu. Ya da evin, tam karşı istikamette olmasını beklerken yol aniden kopuyor ve evden uzaklaşıveriyordunuz. Yani tam olarak nerede olduğunuzu bir türlü anlayamıyordunuz. Ayrıca, bu uzun ve dar yapılardan suratlar sarkıyordu. Bir evin penceresinde suratların görünmesi çok sıra dışı bir olay sayılmazdı ama sarkan suratların sıradan olduğu da söylenemezdi. Hepsi birbirinden şekilsiz ve bet renkliydi. Çirkinlikleri bile sıra dışıydı. Maviye çalan, siyaha kaçan veyahut kahverengimsi bu renkleri, şehir hayatında görmeyi hayal bile etmek mümkün değildi. Hastanede yatan hastalarla bile kıyaslanamazdı. Dağ yolunda ilerlemeye devam ederken bu suratlarla ilk karşılaştığımda, çukurun anlamını tam olarak kavrayamamış olmama rağmen neye benzediğini görmüş kadar olmuştum. Her ne kadar çukur da olsa, bu suratlardan daha fazla olamaz diye düşünüyordum ama tırmanmaya devam ettikçe önünden geçtiğimiz evlerden korkunç suratlar çıkıyordu ve hepsi birbirinin aynısıydı. Sonunda, o kadar çok çirkin surat görmeye maruz kaldım ve aynı suratlar tarafından

dikizlendim ki –pencerelerden sarkan suratlar da istisnasız bizi izliyordu ve her birinin gözünde kötücül bir bakış vardı– çukurun hakikaten korkunç bir yer olduğunu düşünmeye başladım. Derken, öğleden sonra saat birde aşevine[21] varmıştık.

Barakalara neden aşevi dediklerini bilmiyordum. İşçilere servis edilen yemekler burada pişirildiği için adı öyle kalmıştır belki de. Sonrasında bir madenciye aşevinin anlamını sorduğumda, saçma bir şekilde, "Sen neyi soruyorsun yahu? Aşevi aşevidir işte," diyerek ağzının payını vermişti. Bu yörede kullanılan tabirler –çukur olsun, aşevi olsun, yaygara olsun– tamamen şans eseri bir araya gelip yine şans eseri tedavüle girdiği için, olur da birisi hani anlamını sormaya kalkınca yanıt olarak güzel bir fırçadan ötesini alamıyordu. Burada kimse ne bir şeylerin anlamını soracak ne de soruları cevaplayacak kadar aylak olmadığından, sorgulayan birisi olunca aptalın önde gideni muamelesi görüyordu. İşte bu yüzden bu tabirler, son derece basit olmanın yanı sıra bir o kadar işlevseldi de.

Sonuç olarak aşevinin asıl anlamını hâlâ bilmiyorum ama kabaca falez altına inşa edilmiş toplu konutları kastettiğimi hatırlamanız yeterli olacaktır. İşte nihayet o konutların yanına varmıştık. Onca ev içinden neden özellikle bu evi seçtiğimizi ancak Çozo açıklayabilir. Anladığım kadarıyla, Çozo getirdiği adamları sadece bu barakaya bırakmıyordu. Beni buraya bırakır bırakmaz kırmızı battaniye ve küçük adamı da başka bir aşevine götürdü. O ikisinin artık başka aşevinde yemek yiyeceklerini çok sonradan anladım. Bir daha onlardan hiç haber alamadım. Onlara bir daha madende bile rast gelmedim. Tuhaf bir durum doğrusu. Lokantadan uçarak çıkagelen kırmızı battaniyeyle ve gece yarısı dağdan inen küçük adamla kaynaşmış, o yaz akşamı birbirimizi

21 Aşevi olarak çevrilen tabirin Japonca aslı günümüzde "işçi yatakhanesi" gibi bir anlama evrilmiş durumda olsa da yazar bu cümlenin devamında kelimeyi eski anlamında kullanmaya devam ettiği için burada da böyle kullandık. -ç.n.

takip ederek yürümüş, yıkılmak üzere olan hasır çatının altında beraber uyuduğumuz akşamın sabahında yağmurun altında ilerleyip saati öğlen etmiştik; istikametimiz olan konutlara nihayet geldik derken, kırmızı battaniye ve küçük adam aniden ortalıktan kaybolmuştu. Böyle giderse bu kitaptan bir roman çıkmaz. Dünya sanki bir zaman yerli yerine oturacak gibi görünen ama asla oturmayan, tabiri caizse beş para etmez romanlardan alınmış olaylarla dolu. Geçmiş uzun yıllara şöyle bir dönüp bakınca, kuyruklarını usulca mavi göğün derinliklerine saklamış tecrübelerimin epey ilginç olduklarını düşünüyorum. Geçmişe dönüp bakınca hatırlamaya değer anıların hepsi birer rüyadır ve nostalji de bu anıların rüya gibi olan kısımlarında yattığından, geçmiş gerçeklerin kendi içlerinde bir yerde müphem ve bulanık noktalar olmazsa rüyanın değerini korumak da mümkün olmaz. Bu yüzden beklentilerimizi oturmuş hikâyelerle tatmin etmektense başı ve sonu kaybolup gitmiş ama orta kısmı tam gözümüzün önünde duran bizim kırmızı battaniyenin yaşamında, bir geceyle gündüzün resimlerini daha ilginç bulabilirsiniz. Roman olacak gibi görünüp bir türlü romana dönüşmüyor ama toplumun kötü kokularına da bulanmıyor en azından. Sadece kırmızı battaniye de değil üstelik. Küçük adam da var. Bir de Çozo tabii. Çamlığın içindeki çay evini işleten kadını da unutmamak gerek. Daha geniş bir açıdan bakacak olursak, bu *Madenci* kitabı da tastamam buna örnek işte. Tek yaptığım, birbirine hiç benzemeyen gerçekleri olduğu gibi buraya not düşmek. Romana benzeyen bir tarafı olmadığından bir roman gibi ilginç değil. Buna karşın, bir romandan çok daha gizemli. Bütünüyle kaderin sahneye koyduğu doğal gerçeklerden oluştuğu için insanın kurguladığı bir romandan çok daha kuralsız ilerliyor. Gizemini de buradan alıyor. Ya da bana hep öyle geliyor.

Kırmızı battaniyenin ve küçük adamın ortadan kayboluşu aslında daha sonraydı tabii; biz aşevine vardığımızda her ikisi de yanımızdaydı. O sırada Çozo, benim madenci olabilmem için

çeşitli müzakerelere başlamıştı. Müzakere deyince kulağa meşakkatli bir işe kalkışmış gibi geliyor ama aslında son derece basitti. Sadece "Bu adam madenci olmak istediğini söylüyor, işe alsan olmaz mı?" diye soruyordu. Hepsi buydu. Kesinlikle ismimi vermiyor, doğduğum yerden, geçmişimden veya önceki iş deneyimlerinden filan bahsetmiyordu. Zaten istese bile bahsetmesi mümkün değildi çünkü hakkımda bildiği bir şey yoktu ama bu kadar üstünkörü iş yapacağını da düşünmemiştim. Ortaokula kaydolurken yaşadıklarımdan yola çıkarak, alt tarafı madencilik olsa bile kişinin gerekli prosedürleri izlemedikçe işe alınmayacağını düşünüyordum. Bütün bu olayları, bize aracı veya referans olan kişilerin bir evrağa mühür basması gerekecek, o zaman ben de bunun için Çozo'dan ricada bulunacağım diye kendi kendime kurgulamıştım. Fakat beklentimin aksine, ustabaşıyla müzakere etmeye başladığında –elbette o sıralar ustabaşı olduğunu filan bilmiyordum; kalın kaşlı, kirli sakallı, kırk yaşlarında ve güçlü kuvvetli bir adamdı– Çozo'nun söylediklerini kabaca dinleyip "Aaa, öyle mi? Öyleyse onu burada bırak git madem," dedi.

Sanki bir çuval kömürü mutfağın ortasına öylece bırakan bir hamal gibi umursamazlıkla söylemişti. Adam ta o kadar uzaklardan dağları aşarak madenci olmaya gelmiş gibisinden bir takdirde bulunmadı. Bu yüzden içten içe ustabaşına biraz bozulmuştum ama bu benim hatamdı. Hatamın sebebini ise çok yakında öğrenecektim.

Ustabaşı, aşevine bağlı madencilerin patronu gibi bir şeydi ve buradaki her madenci bu adamın dediklerini yapmak zorundaydı. Haliyle oldukça nüfuzluydu.

Bu ustabaşıyla yaptığı bir dakikalık müzakarenin sonucunda Çozo "O halde, size emanet," diyerek kırmızı battaniye ve küçük adamla birlikte uzaklaştı. Geri döner diye beklemiştim ama kendisini bir daha hiç göremeyince aslında kandırıldığımı anladım. Ne pis adammış. Beni buralara kadar yanında sürüklerken benimle yakından ilgileniyormuş gibi davranmasına rağmen giderken bir

hoşça kal bile demedi. Yine de aracılık komisyonunu nerede ne zaman aldığını hâlâ bilmiyorum.

Bu şartlar altında ustabaşı tarafından bir çuval kömür muamelesi görmüş, Çozo tarafından ise bir kese kâğıdı misali buruşturulup atılmıştım. Kendimi bir insan gibi hissetmiyordum, haliyle hevesim de kırılıyordu. Diğer üçlünün gitmesini izlerken ustabaşı aniden bana döndü. Yüzü diğerlerinden farklıydı; asla kimseye bir çuval kömür muamelesi yapacak bir ifade taşımıyordu. Kesinlikle Tokyo'da sabah akşam karşılaşabileceğiniz, görmüş geçirmiş bilge bir adamın yüzüne sahipti. "Yanılıyor da olabilirim ama sende pek işçi tipi yok gibi evlat..."

Ustabaşı henüz lafını bitirmeden ağlayacak gibi olmuştum. "Delikanlı" diye seslenilmekten bıkma raddesine geldikten sonra, artık delikanlıdan ötesine geçemeyeceğim kanısına varmıştım ki "evlat" olunca, hiç beklenmedik bir yerde birey yerine konulmanın verdiği mutluluğu, özlemi ve de geçmişimi anımsatan –daha iki gün öncesine kadar şüphesiz evlat diye çağrılıyordum– çeşitli duygular göğüs kafesimi doldurdu. Üstelik adamın ses tonu son derece kibar ve nazik olduğu için aniden ağlayacak gibi olmuştum. O zamana kadar türlü türlü olaylar yaşamış, pek çok kez de ağlama noktasına gelmiştim ama bugünkü kaşarlanmış halimle dönüp bakınca çoğunun gözyaşına değmez olaylar olduğunu anlıyorum. Fakat o zaman içimde biriken gözyaşlarını, şu an bile aynı durumda kalırsam tutmakta zorlanırım diye düşünüyorum. Acı, zorluk, pişmanlık ve çaresizlik gözyaşları, hepsi tecrübe kazandıkça unutulabilir. Minnet gözyaşları bile düşmeden tutulabilir. Ne var ki, yozlaşmış bir benliğin başka birinin gözünde yine eski günlerdeki gibi birey yerine konulmasının verdiği mutluluk gözyaşlarının ölene kadar unutulmayacağından eminim. İnsan, benlik duygusu oldukça güçlü bir varlıktır. Bu gözyaşını minnet gözyaşıyla karıştırıp gururlanmak, kendi ev işlerini gördürmek adına

bir öğrenci tutup[22], öğrenciye yardım etmek için onu eve aldım demekle aynı olsa gerek diye düşünüyorum. Böylece ustabaşının söylediklerini duydukça ağlayacak gibi olmuştum ama aslında ağlamadım. Oldukça üzgün olmama rağmen kontrolü elden bırakmamıştım. Nereden geldiği bilinmez bir direniş gösteriyordum. Fakat düşündüklerimi bir türlü söyleyemiyordum ve bu yüzden susup karşımdakini dinlemekle yetiniyordum. Derken, ustabaşı tarafıma mutluluk aşılayan bir ses tonuyla konuşmaya başladı: "Senin gibi bir gencin böyle bir yere neden geldiğini, bilhassa seni getiren adamı da göz önünde bulundurarak az çok tahmin edebiliyorum ama... Bir kez daha düşünelim bakalım. Seni gözüne kestirip o tatlı diliyle, madenci olursan çuval dolusu para kazanacağını filan söylemiş olmalı. İşin doğrusu sana vadettiğinin onda birini bile kazanamazsın. Madenci olmak öyle dile kolay geliyor ama herkesin yapabileceği bir iş değil. Hele senin gibi okul yüzü görmüş birisi kesinlikle bu işin altından kalkamaz."

Ustabaşı bunları söyledikten sonra dik dik yüzüme baktı. Bir şeyler söylemek zorundaydım. Neyse ki şu ağlamaklı ruh halimi üzerimden atmıştım da artık ağzımı oynatabiliyordum. Kendisine şöyle bir karşılık verdim:

"Ben... Ben... Çok para kazanmasam da olur. Sadece para kazanma amacıyla gelmediğim için... Ne demek istediğinizi biliyorum, gayet iyi biliyorum..."

"Biliyorum", "Biliyorum" şeklinde iki kez tekrarladığımı dün gibi hatırlıyorum. Oldukça cüretkâr konuşmuşum. İnsan gençken üzgün olsa bile karşısındakinin tavrına göre hemen ayaklanabiliyor. Gerçekten yüz kızartıcı bir durum, kabul ediyorum. Üstelik biliyorum demiştim ama biliyorum derken, az önce beni buraya getiren adamın, yani Çozo'nun, bir çeşit komisyoncu olduğunu ve diğer bütün komisyoncular gibi palavracının teki

22 Japonya'da Meiji ve Taişo dönemleri (kabaca 1868-1926 yılları) arasında çeşitli ev işlerini görmeleri için öğrenci tutulurdu ve öğrenciler bunun karşılığında o evde ücretsiz konaklardı. -ç.n.

olduğunu kastetmiştim. Yoksa ne kadar bildiğimle övünmek gibi bir amacım kesinlikle yoktu. Titiz bir şekilde, ben aldatılmadım ve her şeyin farkında olarak buraya madenci olmaya kendi rızamla geldim diye açıklama yapmak için ise artık çok geçti. Yine de gençken oldukça kibirli olduğum için –şu an bile aksi söylenemez ya– bir nebze mazur görülebilirdi ama aslında sırtımdan soğuk terler boşandıracak türden bir aptallık yapmıştım. Şansıma, karşımda yaptığı işin gerektirdiğinden çok daha fazla samimi bir adam vardı da benim toyluğumun azizliğine uğramasına rağmen küstahlığımı görmezden geldiği için yara almadan atlatmıştım. Son derece müteşekkirim. Bu aşevinde yaşamaya başladıktan sonra ise ustabaşının sahip olduğu yaptırım gücü karşısında şaşkınlığa uğramıştım ve "Biliyorum," dediğimi her hatırladığımda yüzüm kızarıyordu. Müsadenizle ustabaşının adının Hara Komakiçi olduğunu belirtmek isterim. Hâlâ güzel bir isim olduğunu düşünüyorum.

Hara yüzünü buruşturmadan, yaptığım açıklamayı sessizce dinliyordu ama çok geçmeden kafasını salladı. Kocaman, kısacık traş edilmiş bir kafası vardı ve alnı tıpkı bir zırh maskesi gibi geriye uzanıyordu.

"Bu geçici bir heves. Bunca yolu geldikten sonra yaparım diyorsun da, evden çıkarken madenci olmayı mı kafaya koymuştun sanki? Tesadüfen gelmişsin buraya. Çalışmaya başlayınca çok geçmeden nefret edeceğinden adım gibi eminim ve bu yüzden hiç başlamasan daha iyi olacak. Buraya gelen öğrenciler en fazla on gün katlanabiliyorlar. Ha, öğrenciler geliyor elbette. Çok geliyor hem de. Gelmesine geliyorlar da, pişman olup kaçıveriyorlar sonra. Kesinlikle herkesin yapabileceği bir iş değil bu. Sen söylediklerime kulak ver. Geçimini sağlamak için illa madenci olacaksın diye bir kaide yok ya?"

Bağdaş kurmuş oturan Hara bunları söyledikten sonra pozisyonunu bozarak kıçını yerden kaldırdı. Kesinlikle testi geçemedim diye düşünüyordum. Fena çuvallamıştım. Çuvallamanın

sonucunda ise madenci olmayı bir kenara bırakıp kendimi sorgulamaya başlamıştım ki birden üşüdüğümü hissettim. Üzerimdeki kimono yağmurda ıslanmıştı. Ayaklarımsa çıplaktı. Mayıs ayındaydık ama hava dağın derinliklerinde Tokyo'nun şubatı, martı gibi hissediliyordu. Tepeleri aştığımız sırada heyecandan pek aldırış etmemiş, Hara tarafından reddedilinceye kadar çok fazla hissetmemiştim. Fakat aşevine gelip dinlenmeye koyulduktan sonra madenci olma hayallerim suya düşünce, hayal kırıklığı ve soğuğun birleşen etkisiyle aniden üşümüştüm. O anki yüz ifadem şüphesiz katlanılamayacak derecede çirkin olmalıydı. Henüz az önce elveda bile demeden beni bırakıp gitmiş olmasına rağmen Çozo'yu özlemiştim. Çozo olsa ne yapıp edip beni madenci yapardı. Madenci yapamasa bile bir şeyler ayarlardı. Neticede bilet parasını bile o vermiş, kendi yolumu bulacağım bu noktaya kadar bana eşlik etmişti. Cüzdanımdaki son parayı da Çozo aldığı için beş kuruşum kalmamıştı. Geri dönmek istesem bile dağ başında bir yerde açlıktan ölüp gidecektim. Yoksa hemen Çozo'nun peşine mi takılmalıyım? Bütün evleri tek tek ararsam illa birinde karşılaşırım. Karşılaşınca durumu izah ederim, o da beraber geldiğimiz bunca yolun hatırına bana yol gösterir en azından. Ne var ki giderken bir hoşça kal bile demediğine göre, herhalde... Hara'nın karşısında dikilirken aklımdan işte böyle boş boş düşünceler geçip duruyordu. Gayet de sevdiğim Hara tam karşımda olmasına rağmen, umut vadetmeyen, üstelik hemen kayıplara karışan Çozo'yu yol gösterici olarak benimsemek de neyin nesiydi? Bu gibi durumlar sıkça başınıza gelebilir. Önemli olan, dostum dost, düşmanım düşmandır alışkanlığına düşmeden düşmanların arasındaki dostları, dostların arasındaki düşmanları görebilmek ve tek taraflı düşünmeyip zihninizi özgür bırakabilmektir. Genç ve toy birisi olarak durumun altından kalkamadığım için Hara'nın karşısında titreyerek bekliyordum. Kafam karışmıştı. Anlaşılan Hara bana acıdı da "Eğer geri dönmek istersen elimden geleni yaparım," diye bir teklifte bulundu.

Hazırlıksız yakalanmıştım ve aniden adama minnet duymaya başladım. Olması gereken buydu zaten ama dahası da vardı. Umutlarımı un ufak etmiş olsa da Hara dışında bana doğru yolu gösterecek kimsemin olmadığını fark ettim. Bunu fark etmemle birlikte dilim tekrar tutuldu. İlla da madenci olacağım diye yalvaramıyor veya geri dönmem için bana para verir misiniz diyemiyor, felç olmuşçasına öylece olduğum yerde dikiliyordum. Bu uyanış neticede hiçbir kapıya çıkmamıştı. Sadece sağ elimi yumruk yapıp üşümüş dudaklarımı ovaladığımı hatırlıyorum. Daha önce gittiğim eğlence salonlarında hikâye anlatacılarının ağlamamak için bu hareketi yapmalarına defalarca tanık olmuştum ama kendim ilk kez denemiştim.

Bunu gören Hara ise bu kez "Haddimi aşmak istemem ama bilet parasını mesele ediyorsan, canını sıkmaya değmez. Ben bir şekilde ayarlarım" dedi. Söylememe gerek bile yok, bilet alacak param kalmamıştı. Üzerimde para yerine geçebilecek hiçbir şey yoktu. Ölmek üzere olan birisi bile cebinde parası varsa kendini güvende hisseder. Hele günden güne eriyip bitmekten memnuniyet duyan benim gibi birisi için üç beş kuruş bile çok önemlidir. Eğer eve döneceğime kesin karar verseydim, gerekirse kafamı yerlere sürte sürte Hara'dan bilet parası dilenecektim. Para için onurumdan da gururumdan da vazgeçmeye hazırdım. Her türlü ahlaksızlığa vardım. Eminim benim dışımda pek çok insan da böyle yapardı. Böyle yapmaları da beklenir zaten –ama bu kesinlikle övülecek bir davranış değildir. Bu tarz şeyleri sadece insan doğasını gerçekte olduğu gibi göstermek için böyle açıkça yazıyorum, asla övgüler yağdırmak gibi bir niyetim yok. İnsanın özü böyledir deyip böyle olmasında bir sakınca bulunmadığını söylemek, yokan'ın[23] özünde fasulye var diye yokan yerine çiğ fasulye tanelerini yiyip arada fark olmadığını iddia etmekle aynı

23 Yokan: Kırmızı fasulye püresinden yapılan jöle kıvamında bir Japon tatlısı. -ç.n.

kapıya çıkar. Aşevindeki bu sahne ne zaman gözümde canlansa, nasıl o kadar ben merkezli olabildiğimi düşünüp kendimden tiksiniyorum. Böylesi sefil bir ruh haline asla esir düşmeden hayatına devam eden her kimse, tecrübesiz birisi de olsa, kesinlikle şanslıdır. Ve benim gibilerden katbekat daha soyludur. Çiğ fasulyenin iğrençliğini bilmeden yokanın tadını çıkararak hayatını sürdüren de harika bir insandır.

Artık ellerimi kavuşturup daha önce hiç tanımadığım bu ustabaşından birkaç kuruş para istemek üzereydim. Beni bunu yapmaktan son anda alıkoyan ise gerçekten iyilik yapmak istediği için bulup buluşturacağı parayla ucuz otellerde ancak iki üç gün idare edebileceğimi ve para suyunu çeker çekmez tekrar belirsizliğe sürükleneceğimi idrak etmemdi. Tüm cesaretimi toplayıp parayı reddettim. Dışarıdan erdemli bir davranış gibi görünüyordu. Ben de öyle düşünüyordum ama yakından bakınca aslında sadece terazide avantajları ağır basan tarafı tercih etmiştim. Bunu kanıtlarcasına, yardım teklifini reddeder etmez kendisine şöyle dedim:

"Onun yerine rica ediyorum beni madende işe alın. Onca yolu aşıp geldiğim için, ne olursa olsun denemek istiyorum."

"Amma da hevesliymişsin," deyip düşüncelere dalarak başını yana çevirdi ama sonunda iç çekerek "yani ne olursa olsun evine dönmek istemiyor musun?" diye sordu.

"Dönemem ki, dönecek bir evim yok."

"Bu da ne demek?"

"Evet, dönecek bir yerim yok. Şayet madende çalışamazsam, sokaklarda dilencilik yapmaktan başka çarem kalmayacak."

Bu karşılıklı soru-cevap esnasında gayet rahatça konuşabildiğimi fark ettim. Muhtemelen ağzıma geleni söylememem gerektiğini bilerek sabredip kendimi tutmamın neticesinde üzerime böyle bir rahatlık gelmişti. Bunun bir bakıma mekanik bir değişim olduğu söylenebilir ama ne gariptir ki bu mekanik değişim benim ruhumda ters etki yaratmıştı. Söylemek istediklerimi

rahatça dile getirmiştim, insanlar bazen söylemek istemediklerini de öylece ağzından kaçırıverir, işte dil öyle bir mekanizmadır ve bu mekanizma kullanıldıkça hız kazanmış, bunun sonucunda ben de giderek daha cüretkâr olmuştum. "Hayır, zaten cesaretin yerinde olduğu için ağzına geleni söyledin, olayları tersten anlatıyorsun," diyerek beni köşeye sıkıştırmak isterseniz devam edin. Buyurun devam edin ama bu klişe bir yöntemdir ve dahası, iş olayları çarpıtmaya kadar gidebilir. Yalan ve klişelerle yetinmeyen insanlar ise er ya da geç benim anlattıklarımın doğru olduğuna kanaat getirecektir.

Cesaretlenmiştim. Cesaretim arttıkça hayatımı illa madenci olarak geçirmeye giderek daha çok azmediyordum. Daha fazla konuştukça madenci olabilme ihtimalimin arttığına inanıyordum. Evvelsi gün evi terk edinceye kadar rüyamda bile madenci olmaya heves etmemiştim. Dahası, eğer evden kaçarken madenci olmayı kafaya koymuş olsaydım, yaptığımdan utanır, bir hafta boyunca oturup düşünmekle kalmaz, evden kaçma işini belirsiz bir süre ertelemeye çalışırdım. Evden kaçacaktım. Kaçacaktım ama bu işi efendi gibi yapacaktım. İnsan mı çamur yığını mı olduğu belli olmayan, aşağılık bir varlığa dönüşecek kadar alçalma amacıyla kaçmak aklımın ucundan bile geçmemişti. Ne var ki Hara'nın karşısında soğuktan dişlerimi birbirine vurarak bu kaçınılmaz münakaşayı sürdürmeye çalışırken, şu veya bu şekilde madenci olmanın kaderimde yazdığını, yok hayır, bu vazifenin bana emanet edildiğini fark ettim. Dağları, bulutları ve yağmurları aşıp bu kadar yol geldikten sonra ne pahasına olursa olsun madenci olmak zorundaydım. Binde bir ihtimal reddedilecek olursam sabaha çıkacak yüzüm olmazdı. –Okurlara komik gelebilir fakat o zamanki ruh halimi bütün samimiyetimle aktarmaya çalışıyorum. Başkalarının komik bulacağı şeylere ben de o zamanki kendimi düşünüp üzülerek bakıyorum. Garip bir inat mıdır, yenilgiyi kabul etmek istemediğimden midir, yoksa yol kenarında düşüp ölmekten korktuğum için midir bilmem,

her nedense canım dönmek istemiyordu. Ne sebeple olursa olsun, Hara'ya dönüp daha hevesli bir ses tonuyla şöyle dedim:

"Endişelerinizi anlıyorum ama siz yine de beni işe alın. Sahiden de işinize yaramazsam durumu kabullenmekten başka çarem kalmaz ama denemeden de bilemeyiz. Sırf bu iş için dağları aşıp ta uzaklardan buralara geldim. Bana en azından bir iki gün verin. Deneme süresi gibi olsun. Yine de işe yaramazın teki olduğuma kanaat getirirseniz geri dönerim. Kesinlikle dönerim. Söz veriyorum. İşimi layıkıyla yapamazsam sizi zorlayacak değilim. Henüz on dokuz yaşındayım. Daha gencim. Tam işe girip çalışacak çağımdayım..."

Daha dün çay evinin sahibesinden duyduğum kelimeleri olduğu gibi aktarmıştım. Çok sonraları düşününce, bu ifadelerin bir başkasını değerlendirirken kullanıldığını ve kişinin kendisini pazarlamak için bizzat söylemesinin uygunsuz kaçtığını fark ettim. Konuşmamın üzerine Hara hafifçe gülümseyerek "Madem bu kadar isteklisin, yapacak bir şey yok. Belki de kaderinde burada çalışmak vardır. Deneyip görelim bakalım. Fakat bu zorlu bir süreç olacak" dedi.

Hara böyle dedikten sonra kafasını kaldırıp arkadaki kırmızı dağa doğru bir göz attı. Muhtemelen havanın durumuna bakmak istedi. Ben de gözlerimi Hara ile beraber dağa doğru çevirdim. Yağmur dinmişti ama kapkara bulutlar gökyüzünü kaplıyordu. Dağın etrafına uğursuz bir hava hâkimdi. İşte o an dileğim gerçekleşmişti ve iyi kötü bir dağ adamı olmuştum. Yine de Hara'nın "zorlu bir süreç olacak" cümlesi kafamı kurcalamıyor değildi. İnsanın hedefine nihayet ulaştığı, hemen sonrasında ise hedefine ulaşmış olmaktan pişman olduğu zamanlar vardır. Tıpkı hedeflediğim gibi buraya yerleşebilmek için sözlü izin aldığımda hissettiklerim, işte tastamam buna denk düşüyordu.

"Peki," dedi Hara farklı bir ses tonuyla. "Peki madem. Yarın sabah çukura girip bir bakarsın. Sana eşlik etmesi için birini bulurum. Sonra... Ha, evet, onun öncesinde konuşmamız gereken

birkaç şey daha var. Söylemesi kolay belki ama sağda solda duyduğun kadar basit bir iş değil. Öyle ha deyince madenci olunmuyor," dedikten kısa bir süre sonra bana bakıp "hatta sen bu cüsseyle biraz zorlanabilirsin. Madencilikten başka bir şey daha iyi olur sanki," diye acınaklı bir ses tonuyla devam etti. Madenci olana kadar hatırı sayılır bir çaba harcayıp sırasıyla rütbe atlamak gerektiğini ilk kez idrak etmiştim. Çozo'nun bu işi madenci de madenci diye son derece prestijli bir işmiş gibi pohpohlamasına hak vermiştim.

Emin olabilmek için "Madencilikten başka işler de var mı ki? Buradaki herkes madenci değil mi?" diye sordum. Hara ise beni aptal yerine koymadan demek istediğini detaylıca izah etmeye başladı.

"Şimdi bu madende on bin kişi çalışıyor. Çalışanlar ise kazıcı, kakmacı, yontmacı ve madenci olarak dörde ayrılıyor. Kazıcılar tam olarak madenci sayılmazlar, madencilerin bir alt rütbesi olduklarını söyleyebiliriz. Kakmacı ise çukurda çalışan bir çeşit marangoza denir. Yontmacıların çoğunluğu çocuklardan oluşur, şu az önce sizinle gelen ufaklık gibi, tek yaptıkları iş de taş ufalamaktır. Yani herkes zamanla madenciliğin inceliklerini öğreniyor. İşte kabaca böyle özetleyebiliriz. Madenciler sözleşmeli çalışır ve şanslarının yaver gittiği günlerde bir yen hatta iki yen bile kazanabilirler. Ne var ki, kazıcıların günlük geliri sabittir ve yıllar yılı günde otuz beş sen kazanmak için çalışıp didinirler. Üstüne, onun yüzde beşini de ustabaşı alır, bir de o gün hasta filan olurlarsa yevmiyesinin yarısı kesilir. Kalan paradan da üç sen –soğuk günlerde kesinlikle iki kat almak gerekeceği için toplamda beş sen– yorgan kirası, pirinç pilavına ise yan yemekler hariç günlük on dört sen beş rin verirler. Ne diyorsun peki? Madenci olamazsan kazıcı olmak ister misin?"

İşin doğrusu çoşkuyla "Olurum tabi," diyecek takatim yoktu ama buraya kadar gelmişken şu saatten sonra reddedecek de değildim. Haliyle olabildiğince şen bir ses tonuyla, "Olurum," diye

yanıtladım. Hara cevabımı ciddi bir kararlılık olarak mı gördü, yoksa olayı gurur meselesi yapıp kabul ettiğimi mi düşündü, tam olarak bilemiyorum ama cevabımı dinledikten sonra samimi bir tavırla açıklama yapmaya girişti:

"Peki öyleyse. Buraya gel lütfen. Yarın sana birini ayarlayınca çukura gidip şöyle bir bakarsın. Nihayetinde çalışan on bin tane adam var ve alt gruplara bölünmüş olsalar bile sadece bir aşevini idare etmek bile her gün canıma yetiyor. Benden rica minnet iş istiyorlar, alınca da ertesi gün kaçıyorlar. Her gün en az iki üç kişi kesinlikle kaçıp gidiyor. Diğer taraftan ise bazılarının sessiz sakin işini yaptığını düşünürken, ertesi gün hasta düşüp öldüklerini görüyorsun. Hiçbir şey yolunda gitmiyor. Gün geçmiyor ki beş altı kişi ölüp gitmesin. Çalışmak istiyorsan işini layıkıyla yapmalısın. Gel otur şöyle, ayakların ne biçim yorulmuştur. Buraya gel hele."

Bu detaylı açıklamayı dinledikten sonra ister kazıcı, ister yontmacı olsun; ne iş verirse versin, canımı dişime takarak çalışmazsam Hara'ya karşı mahcup olacağımı düşünmeye başladım. Sonrasında Hara'nın canını sıkacak herhangi bir şey yapmama konusunda kendime söz verdim. –Ne de olsa henüz on dokuz yaşındaydım, son derece naifim.

Hara'nın tavsiyesine uyarak tam ayaklarımı silip kıçımı yere koyuyordum ki arka taraftan yaşlı bir kadın çıkageldi, o kadar ani oldu ki bir an için ürktüm. Kadın "Benimle gel," diye seslenince baştan savma bir baş eğişle peşine takıldım. Ufak tefek bir kadındı ve arkadan bakınca oldukça narin görünmesine karşın, yaşam doluydu ve zıp zıp zıplayarak yürüyordu. Dar ve açık kahve kuşağını sıkıca bağlamıştı ve varla yok arası saçlarını ensesinde toplamış, kurşuni bir saç tokasıyla birbirine tutturmuştu. Kimonosunun kollarını sarkmasın diye kurdeleyle bağlamıştı. Anlaşılan bana rehberlik etmesi için çağrıldığında mutfakta –mutfak yoksa bile arkada bir yerlerde– bir işle uğraşıyordu ve bu yüzden aceleyle sekerek hareket ediyor olmalıydı. Ya da belki

dağlarda yetiştiği için böyleydi. Hayır, muhtemelen aşevinde işleri ağırdan alma lüksü olmadığı içindi. Üstelik, yarından itibaren bu aşevinin yemeğini yiyeceksem, bu kural benim için de geçerli olacaktı, burada kollarımı bağlayıp öylece oturamazdım. Her şey bu yaşlı kadının tez canlılığıyla yapılmak zorundaydı. Çaba ve emek harcayarak yapılmalı diye düşünürken, yorgun düşmüş el ve ayaklarının birden bu zorunluluk hissinin verdiği enerjiyle doldu ve âdeta kafam ve göğsümdeki her hücrenin çabucak değiştiğini hissettim. Bu enerji ile geniş merdivenleri, rehberime layık bir şekilde, hızla tırmanmaya başladım. Fakat kafam basamakların üzerinde otuz santim kadar yükselmişti ki yelkenleri suya indiriverdim.

İkinci katı görebilecek hizaya kadar yükseldiğimde gördüklerim karşısında çok şaşırmıştım. Burası o kadar genişti ki onlarca tatami matı tek bir duvar ile dahi bölünmeden uçsuz bucaksız uzanıyordu. Âdeta bir judo dojosu veya gösteri salonu gibiydi ama en az iki ya da üç katı daha genişti. Bu yüzden, oda alabildiğine ferah görünüyor, insanda geniş bir araziye ayak basmış hissiyatı yaratıyordu. Bu bile başlı başına şaşırmaya yeterdi ama iki tane yer şöminesi bu geniş araziyi tam ortadan bölüyor ve şöminelerin etrafında yaklaşık on dört-on beş adam oturuyordu. Kulağa korkakça gelebilir ama, yelkenleri tamamen bu adamları gördükten sonra suya indirmiştim. Şimdiye kadar hep cesurane bir tavır sergileyegelmiştim ama genç bir birey olarak daha önce tanımadığım bir kalabalığın karşısına hiç çıkmamıştım. Törensel etkinlikler normal şartlarda bile huzurumu kaçırmaya yeterdi. Buraya gelip aniden bir grup madenci tarafından göz hapsine alınmıştım ve dolayısıyla bu kapkara insan yığınını görür görmez biraz ürkmüştüm. Buradakiler sıradan insanlar olsalardı yine iyiydi. Böyle deyince durumu tam olarak izah edemiyorum sanırım. Yani şayet sıradan insanlar madenci olmuş olsaydı ortada herhangi bir sorun olmazdı. Fakat kafam daha ikinci katı görebilecek hizaya ulaştığında, bu yığını oluşturan kim varsa ağız birliği etmişçesine bir anda bana dönmüştü. Suratlarını görünce –itiraf

ediyorum– ödüm patladı. Demek istediğim, kesinlikle sıradan bir insan suratına sahip değildiler. Sıradan bir insan suratı böyle olamaz zaten. Katıksız birer madenci suratıydı hepsi. Onları daha farklı şekilde betimlemek mümkün değildi. Bir madenci suratının tam olarak neye benzediğini merak edenler için, bu merakı gidermenin bizzat gidip görmekten başka çaresi de yoktur. Ama illa benim anlatmamı isterseniz, kabaca betimlemeye çalışayım: Elmacık kemikleri çıkmıştı. Çeneleri sivrilmiş, yanakları ise içeri çökmüştü. Göz yuvaları çukurlaşmış, gözleri oyuk gibi derinlere kaçmıştı. Burun delikleri iyice sarkmıştı. Bir başka deyişle, vücutlarında et namına ne varsa çekilmiş, kemikleri ise hep birden zafer çığlıkları atarak öne çıkmış, sivrilmişti. Surattan kemiklere mi, yoksa kemikten suratlara mı baktığımın ayırdına varamayacağım kadar haşindiler. Durum belki de çetin şartlar altında çalışmanın getirdiği erken yaşlanma şeklinde açıklanabilirdi ama doğal bir yaşlanmanın asla böyle sonuçları olamazdı. Bu suratlarda yuvarlak hatlara, sıcaklığa veya yumuşaklığa dair en ufak bir ize rastlamak mümkün değildi. Tek kelimeyle yabaniydiler. Enteresan olan, yabanilik bu adamların her birinin ortak bir özelliği olmuşa benziyordu ve yer şöminesinin etrafına çöreklenmiş bu kara yaratıklar hepsi bana dönüp baktıklarında, on dört-on beş yabani surat bir anda bir bütün halini alıp karşımda bitivermişti. Odanın diğer tarafındaki ateşin etrafında oturan gruptakilerin de suratı şüphesiz aynıydı. Az önce tepeleri tırmanırken yolda gördüğümüz pencerelerden sarkıp bizi inceleyen suratlar da kesinlikle böyleydi. Bu da tüm bu konutlarda yaşayan on bin kişinin birden aynı yabanilikte suratlara sahip olduğu anlamına geliyordu. Muhakkak burada ölüp gidecektim.

O sırada yaşlı kadın arkasını dönüp bana "Buraya gel lütfen," diye sabırsızca seslenince, gardımı alıp yabanilere doğru ilerledim. Nihayet şömineye yaklaşınca, kadın bu kez "Geç, otur şöyle," diye işaret etmişti ama benim için ayrılmış özel bir yer olduğunu değil, boş bulduğum bir yere oturabileceğimi anlatmak istemişti.

Bu kapkara insan yığınından kaçıp döşemenin üzerine çömeliverdim. Bu arada yabani gözler durmaksızın beni taciz etmeye devam ediyordu. En ufak bir çekinmeleri yoktu. Üstelik kimse tek kelime de etmiyordu. Aralarında bir boşluk bulamadığım sürece gruba dahil olmam mümkün görünmüyordu ve bir kenarda yalnız başıma oturunca, yabanilerin gözünde hedef tahtası haline gelmiştim ve canım iyice sıkılmıştı. Yaşlı kadın ise beni gruba takdim etmek yerine, mekanik bir sesle "Buraya otur," demiş, kuşağını sallaya sallaya merdivenlerden inip gitmişti. Geniş bir oyun sahnesine bir başıma çıkarılmış, sahne arkasından çıkıp gelen mübaşirler tarafından alaya alınıyormuş gibi hissediyordum ve kaçınılmaz olarak canım sıkılmıştı. Son derece çaresizdim ve ne yapacağımı bilemiyordum. Dahası, üzerimde sadece kimono olduğu için üşüyordum. Ne kadar soğuk olduğunu, yabanilerin bile mayıs ortasında yer şöminesi etrafına toplanıp kömür yakmalarından tahmin edebilirsiniz. Elimden başka bir şey gelmediği için utancımı saklayarak içliğimin düğmelerini çözüp ellerimi koltuk altlarıma sokuyor, dizlerimi kendime çekerek ayak parmaklarımı ovuşturuyor ya da iki elimle birden kalçamı sıvazlıyordum. Böylesi zamanlarda, sakin bir yüz ifadesi takınma –hatta sadece yüz ifadesi değil, yüreğinizi sakinleştirip soğukkanlılığınızı koruyarak oturma– talimleri yapmadıysanız, vay halinize. Fakat on dokuz yaşındayken bu gibi ustalıklara erişmek mümkün olmadığından yukarıda betimlediğim bir alay zırvalığın içinde, eli kolu bağlı bir halde oturmaya devam ederken, birisi aniden "Hey," diye seslendi. O esnada başımı öne eğmiş, pamuklu kuşağımı tekrar bağlıyordum ama sesi duyar duymaz, ense kökümden elektrikli bir alet değmiş gibi irkildi. Kafamı kaldırıp bakınca suratların olduğu yerde durduğunu ve tüm gözlerin bana doğru parlamaya devam ettiğini gördüm. "Hey," diye seslenenin hangisi olduğunu bilmiyordum ama hangisi olduğu çok da önemli değildi. Hepsi eşdeğer seviyede yabaniydi ve yüzlerine dikkatle bakınca bu yabaniliğin içindeki küçümseme, alay etme

arzusu ve merak duygusu açıkça görülebiliyordu. Bunu kafamı kaldırınca fark etmiştim ama fark eder etmez oldukça rahatsız edici olduğunu da anladım. Çaresizce kafam dik bir halde, bir kez daha "Hey" diye seslenilmesini bekledim. Kaç saniye geçtiğini bilmiyorum ama bu süre zarfında istifimi hiç bozmadan bir beklenti içinde oturmaya devam ettim. Sonra aniden "Bak cevap da vermiyor hiç," dedi birisi. Bu, önceki "Hey" diyene nazaran, biraz daha boğuk bir sesti ve bu yüzden bir başkasına ait olduğu kanısına vardım. Ama cevap gerektiren bir hitap olmadığı için –kâğıt üzerinde sıradan bir "hiç" gibi görülebilir ama aslında gizliden gizliye bir emir anlamı taşıdığı için küfür sayılırdı– sesimi çıkarmadım. Fakat içten içe çok korkmuştum. Buraya geldiğimden beri karşılıklı konuştuğum tek kişi Hara ve yaşlı kadındı. Ayrıca yaşlı kadını da kadın olduğu için ayrı tutarsak, Hara beklediğimden çok daha nazikti. Ustabaşı olduğu halde öyleydi. Başları böyle olduğuna göre sıradan madenciler de çok kaba olmasa gerek diye düşünmüştüm. Bu yüzden durduk yere hakaret işitince, korkmaktan ziyade sersemlemiştim. Bu noktada derhâl bir karşılık verseydim iş, ya toplu dayak yemeye ya da onlarla eşit seviyede muamele görmeye kadar uzayıp bir şekilde sonuçlanacaktı ama karşılığında tek kelime edememiştim. Gerçek bir Tokyolu olarak bu durumda bir iki kelime söylemem gerekirdi. Yine de, ne durumu alttan almış ne de hazırcevaplık yapmıştım. Acaba karşımdakini kendime layık görmeyip horladığım için mi yoksa korkup cevap veremediğim için mi böyle davranmıştım? Birincinin cevap olmasını isterdim. Fakat ne yazık ki gerçekler ikinci olasılığı işaret ediyordu. Neyse, her ikisinden de biraz olduğunu söylemek en doğrusu olacaktır belki de. Şu dünyada hem küçümseyeceğiniz hem de korkacağınız bir yığın şey olsa gerek. Bunda bir çelişki görmüyorum.

Artık her nedense küfre karşılık vermemiştim ve madenciler bu fırsatı, benim makul bir şekilde görmezden gelmeye çalıştığımı düşünüp kahkahalarla gülerek değerlendirdiler. Şüphesiz ben

sessizliğimi korudukça, onların kahkahaları daha gür yankılandı. Maden ocağı dışında kimse tarafından kaale alınmamalarına karşılık, soluğu tesadüfen madende almış sıradan bir insanla kafa bulmanın ayrıcalığını yaşıyorlardı. Bana soracak olursanız, topluma olan hınçlarını yalnızca benden çıkarıyorlardı. Madene gelinceye kadar, topluma uyum sağlayamayan birisi olduğuma kanaat getirmiştim. Fakat aşevine gelip gördüğüm bu muamele karşısında, bu adamların arasında benim gibilerine kesinlikle yer olmadığını anladım. Bildiğimiz toplum ve madenci topluluğu arasında sıkışıp kalmış, mükemmel bir boşluğu doldurmuştum. İşte bu yüzden on dört-on beş madencinin kahkası yüzümde patladığında yüzüm kazardı; kendim için üzülmekten, utanıp sıkılmaktan çok, karşımda duran bu zalim yaratıklara acıdım. Eğitimsiz oldukları en başından belliydi. Elbette eğitimsiz olduklarını bildiğim için imkânsızı gerçekleştirmelerini beklemiyordum ama her ne kadar madenci de olsalar, en azından ana rahminde kazandıkları temel insani değerlere sahip olduklarını varsaydığım için, kahkalarını duyar duymaz bu kastası bile karşılamayan birer hayvan olduklarına kanaat getirdim. Bana kalırsa insan değillerdi. Halk ağzındaki, sinirlenince söylenen hayvan gibi de değil ama. Basbayağı insan olmayan bir canlı olarak hayvan anlamında. Tecrübelerimin neticesinde insan ile hayvan arasındaki mesafe nazarımda iyice daraldığı için, körelmiş sinirlerim böylesi bir olayı bugün olsa kaale bile almaz ama ne de olsa on dokuz yaşındaydım ve bu kahkahaların, o sıralar hâlâ körpeliğini koruyan beynimde yarattığı hasar acı vericiydi. Ne zaman bu anı hatırlasam içim cız eder ve o masum çocuğun sinir sistemini olduğu gibi alıp pamuklara sarıp sarmaladıktan sonra kimsenin ulaşamayacağı bir yere saklayasım gelir.

Bu şeytani kahkahalar nihayet sona erdiğinde "Nerelisin sen?" diye bir soru yükseldi. Bu sorunun kaynağının en yakınımda oturan eleman olduğunu adım gibi biliyordum. Üzerinde kuşak niyetine sımsıkı beline bağladığı açık sarı bir mendil vardı, başı

arkaya dönük bir şekilde bağdaş kurmuş oturuyordu ve eğimli bir açıyla bana bakıyordu. Benden taraftaki gözünün doğuştan kırmızıymış gibi görünmesi yetmezmiş gibi, göz zarı kanla kaplıydı.

"Tokyoluyum," deyince, kırmızı gözlü olan, zayıf yanaklarını iyice içine çekip dalga geçer gibi gülümsedi ve çenesini öne çıkarıp kendisine üç sıra mesafede oturan bir başka madenciyi işaret etti. İşaretin muhatabı, rahipten bozma dilenci kılıklı bir diğeri, sözü devralıp "Bakın şu okul çocuğuna. Demek Tokyolusun. Paranı kadınlara mı kaptırdın da çulsuz kaldın? Utanmaz seni. Zamane gençlerinde ahlak diye bir şey kalmadı. Sen bu işi kaldıramazsın, derhâl geri dön. O zayıf kollarla yapabileceğin bir iş değil bu."

Tek kelime etmedim. Öyle bir sustum ki benden cevap alamadıkları için eğlenceleri baltalanmış, gülüşmeleri azalmıştı. Sonra bir başka madenci... Bunun suratı görece normaldi. Dışarıdaki dünyada gayet sıradan karşılanacak derecede eli yüzü düzgündü. Benimle her dalga geçişlerinde gözümü açıp bu kara insan yığınına baktıkça sayıları, giysileri, yabanilik dereceleri gibi konularda fikir sahibi oluyordum ama ilk gözüme çarpan her birinin kemikten ibaret, hayvani bir çeşit yağ içinde yüzen ve birbirinden ayırt edilemez suratları olmuştu. Üç ya da dördüncü kez baktığımda ise dış görünüşlerindeki farklılıkları ayırt etmeye başlamıştım ve işte bu madencinin yüzü aralarında en çok göze çarpan olmuştu. Henüz otuzunda bile değildi. Güçlü bir yapısı vardı. Kaşları ile burun direğinin birleştiği nokta, sürekli gözlük kullanmasından dolayı biraz basık kalmış gibi görünüyordu. Bu vasfı, onu kalıcı bir öfke dalgası hâkimmiş gibi gösteriyordu ama karşılığında yabanilik seviyesini düşürdüğünü söylesem yalan olmazdı. İşte bu madenci ilk defa konuşmaya başladı:

"Ne diye geldin buraya? Burası bir işine yaramaz ki. Burada para kazanamazsın. Biz hepimiz karın tokluğuna çalışıyoruz. Derhâl geri dönsen iyi edersin. Git, gazete filan dağıt. Ben de eskiden okula giderdim ama parayı alkole ve kadınlara yatırdığım

için soluğu çukurun başında aldım. Benim gibi olursan iş işten geçer. Artık istesen de geri dönemezsin. O yüzden hazır fırsatın varken Tokyo'ya dönüp gazete işine filan gir. Buraya gelen herhangi bir öğrenci bir aydan fazla dayanamaz. Senin için diyorum, dön evine. Anladın mı?"

Oldukça samimi bir tavsiyeydi. Bizim yabaniler bile sözünü kesmeden usulca dinlediler. Hatta konuşma bittikten sonra bile sessizlik bir süre daha devam etti. Sanki bu madencinin diğerleri üzerinde belli bir ağırlığı varmış da bu ağırlığın etkisiyle sükuneti sağlayabilmiş gibime gelmişti. İşte o an içimi bir sevinç kapladı. Bu madenci ve diğerleri arasında fiziksel birtakım farklılıklar olabilirdi fakat nihayetinde hepsi aynı çukura girip cevher kazıyordu. Çok fazla ustalık gerektiren bir iş sayılmazdı. Yani bu adamın ağırlığının kaynağı kesinlikle, okuyabilmesinde, anlayabilmesinde ve akıl yürütebilmesinde, kısaca eğitim görmüş olmasında yatıyor olmalıydı. Şu an hepsi bir olmuş, benimle kafa buluyorlardı; kendilerinin ait olduğu en alt tabakaya bile yakışmayan, yarı insan yarı canavar birisiymişim gibi hakarete uğruyordum. Fakat bu gruba bir şekilde sızabilirsem, en az onlar kadar yabanileşip bir iki ay geçirdikten sonra tıpkı bu adam gibi bir ağırlığım olabilirdi. Olabilirdi diye düşünüyorum. Olmalıydı. Bu yüzden kimin ne dediğine kulak asmadan bu topluluğun tam teşekküllü bir üyesi olup onlara kendimi kanıtlayacaktım.

Meğer ne pembe hayaller kurmuşum. Ama bugün bile o zaman yaptıklarımda biraz olsun mantık emareleri görebiliyorum. O esnada bu madencinin dediklerini saygıyla dinlemiştim ama talebini, benden beklediği üzere, kalkıp eve döneyim bari diyerek yanıtlamamıştım. Çok geçmeden o alaycı ifadeler yine harekete geçti. "Eğer istersen kalabilirsin ama bizim burada birtakım kurallarımız var ve bunları yalayıp yutsan iyi edersin," dedi birisi.

"Ne gibi kurallar?" diye sordum.

"Aptal herif. Ne demek istediğimi gayet iyi anladın! Patronlarımızın ve kardeşlerimizin kuralları," diye yüksek sesle gürledi.

"Patrondan kastınız nedir?" diye soru sormaya devam ettim. Aslında azarlanmaktan çekindiğim için susmayı düşünmüştüm ama olur da bu kurallardan birisini çiğneyip başımın belaya girmesinden korktuğum için sormak istedim.

Bunun üzerine bir başka madenci derhâl yanıtladı: "İşe yaramaz herif! Patron nedir bilmez misin sen? Patronu, kardeşliği bilmeden madenci olabileceğini mi sandın? Defol git buradan, hemen şimdi."

"Aynen, patronlarımız ve kardeşlerimiz var. Bu yüzden beş kuruş para kazanamayacaksın. Defol."

"Para kazanmak mı? Nah! Defol git buradan."

"Defol!"

"Defol git!"

Mütemadiyen gitmemi söylüyorlardı. Fakat anlaşılan, benim iyiliğimi düşündüklerinden filan değildi. Beni aralarına kabul etmeyecekleri için defolup gitmemi istiyorlardı. Şüphesiz para kazanmak mümkündü ama parayı bölüşmek istemedikleri için beni vazgeçirip geri döndürmek istiyorlardı. Fakat nereye dönmem gerektiğini kimse söylemiyordu. Artık bir nehrin dibini mi boylamışım, bir mağaraya mı tıkılıp kalmışım, umurlarında olmazdı. Hiç karşılık vermedim.

Bu tutumumu sürdürmeye devam edersem olayların nereye varacağını az çok kestirebilirsiniz. Düşmanım sadece bu şöminenin başındakilerden ibaret değildi. Daha önce bahsettiğim gibi odanın karşı tarafında bir başka karanlık grup daha vardı. Buradaki grupla uğraştığım yetmezmiş gibi diğerlerinin de olaya dahil olmasını istemezdim. Alay edildiğim esnada bile ara sıra kaçamak bakışlar atarak gelecekteki düşmanımı –mevcut şartlar altında kim olursa olsun hepsini düşman olarak görüyordum; henüz uzakta olsa bile çaktırmadan bana doğru yaklaşmaya niyetli gibi görünen düşmanımı– inceliyordum. Aklım eş zamanlı olarak dört bir yana dağılmıştı ama kendi başına muktedir olmadığı için, her gördüğü şeyin peşine takılıyordu

ki bundan daha acı verici neticeler doğuran başka bir şey de yoktu. Hani derler ya, düşmanla karşılaştığın yerde onu yutacaksın, yoksa yutulan sen olursun. İkisini de yapamıyorsan kimseye bel bağlamadan onurlu bir tavır sergileyerek gözünü düşmandan ayırmayacaksın. Ya düşmanla tek vücut olacaksın ya da düşmanın etki alanından kaçmaya bakacaksın, aksi takdirde düşmanın kıçını koklamak zorunda kalman kaçınılmaz olur. Bu tarz durumlarla defalarca karşılaştığım için, olası kaçış yolları üzerinde kafa yorma fırsatım olmuştu ama aklıma söz geçirip uygulamaya koymam mümkün değildi. Bu yüzden, söylediğim üç taktik de Śakyamuni[24] öğretisi gibi gelecektir size. Fakat bunlar herkes tarafından zaten biliniyorsa ben boşa konuşuyorum demektir. Ah, doğru düzgün bir eğitim görmüş birisi olmadığım için kimin neyi bildiğini kestiremediğimden kaynaklanıyor işte tüm bunlar.

Dört bir yana dikkat kesilmiş, varlığımı olabildiğince küçülterek çaresizce oturmaya devam ettiğim sırada yaşlı kadının sesini duydum:

"Afiyet olsun."

Ruhum bir güvercin yumurtası kadar küçülüp kabuğuna çekilmişti. Yemek için bana seslendiğini duyana kadar bu ihtiyar kadının ne ara üst kata çıktığını anlamamıştım. Geniş servis tepsisinin üzerinde kenarları soyulmuş bir kâse ters çevrilmiş duruyordu. Tepside küçük bir pirinç tenceresi de vardı. Yemek çubuklarının yarısı sarı, yarısı kırmızıydı; sarı renkli kısmın boyası neredeyse soyulduğu için altında yatan ahşap desenini ele veriyordu. Pilavın yanına ek olarak bir tabak *konnyaku* eriştesi vardı. Başımı eğip tepsiye şöyle bir göz atınca hepsini yemek istedim. Doğrusu sabahtan beri boğazımdan bir yudum su bile geçmemişti. Midem bomboştu. Tamamen boş değilse bile, en fazla dün

24 Buda'nın eski isimlerinden birisidir. Yazarın buradaki asıl amacı, Buda öğretilerinin kulağa dâhiyane geldiği ama gerçekte bir işe yaramadığına vurgu yapmaktır. -ç.n.

yediğim kızarmış manju ve patateslerin kırıntısı filan olmalıydı. Bir kâse pilav görmeyeli neredeyse iki gün iki gece olmuştu ve bu yüzden, ruhum ne kadar küçülmüş olursa olsun, pirinçleri görür görmez vahşi bir iştah dalgası boğazıma kadar kabarmıştı. Böylece benimle alay etmelerine ya da bana hangi gözle baktıklarına aldırış etmeyi ani bir kararla bir kenara bırakıp kaşığımı pilav tenceresine daldırarak tabağımı ağzına kadar doldurdum. Bu basit işlem bile sabrımı zorluyordu. Sonunda yemek çubuklarını elime alıp kâseden pirinç almaya girişti̇ğimdeyse çok şaşırmıştım. Pirinçler bir türlü çubuğa gelmiyordu. Bu kez daha fazla çaba sarfederek çubukları ta dibe kadar daldırdım ama çıkardığımda sonuç yine aynıydı. Kaygan pirinç taneleri çubuğa gelmeyi reddediyor, kâseyi terk etmeye hiç niyetli görünmüyorlardı. On dokuz yaşıma kadar hiç böyle bir şey başıma gelmediği için, şaşkınlığa uğramış ve birkaç başarısız denemeden sonra pes edip çubukları bir kenara bırakmıştım. Sudan çıkmış balık gibiydim. Bunu gören madenciler ise kahkahayı patlattı. Seslerini duyar duymaz derhâl kâseyi ağzıma dayadım ve rengi solmuş pilavdan bir lokma aldım. Ağzımdaki tat o kadar tuhaftı ki kahkaha sesleri, madenciler ve açlık bir anlığına önemini yitirmiş, ruhum sanki dilimin ucunda yaşıyormuş gibi gelmişti. Ağzımdakine pirinç demeye bin şahit isterdi. Olsa olsa balçıktı. Ve bu balçığın tükürüğümle temas etmesiyle birlikte ağzımın her noktasına yayıldığı o hissiyatı tarif etmem imkânsızdı.

"Surata bak. Sevdin mi?" dedi birisi.

"Bundan iyisini anca bayramda seyranda yersin. Bu yüzden sana git deyip duruyoruz ya," dedi bir diğeri.

"Daha ucuz pirincin tadını bile bilmiyorsan madenci olma hayalinden vazgeç," diye devam etti bir başkası.

Benimle kafa buldukları sırada tek yapabildiğim ağzımdaki adi pirinçleri yutmaktı. İlk lokmadan sonra bırakmayı düşündüm ama tabağıma doldurduğum pilavı bitirmezsem tekrar alay

konusu olacağını bildiğim için kendimi ayı safrası yediğime[25] ikna edip en azından önümdekileri bir güzel mideye indirdim. Bunun kesinlikle açlıkla bir ilgisi yoktu. Dün yediğim kızarmış manju ve haşlanmış patates ne çok makbule geçmişti halbuki. Ömrüm boyunca böylesine kötü bir pilav hiç yememiştim. Tabağımdaki pilavı ite kaka bir şekilde bitirdim ama bir ikinci tabağa girişecek iştahım kalmamıştı. Eriştleri de ağzıma atarak elimdeki çubukları tepsiye bıraktım. Bu kadar tahammül gösterip hoşlanmadığım bir şeyi zorla yemiş olmama rağmen çubukları elimden bırakır bırakmaz yeniden gülüşmelerin hedefi oldum. O an durumun zalimce olduğunu düşünmüştüm ama daha sonra günde istisnasız üç kez bu kötü pilavdan yemeyi iple çeker olmuştum. Balçığa alışmakla kalmadım, onun da tıpkı diğer lezzetli yemekler gibi herkesin yemesi gereken, en az diğerleri kadar besleyici olduğuna kanaat getirdim; geçirdiğim bu değişim sonrası o kadıncağızın bana yemem için önüme koyduğu tabağa tereddüt içinde baktığım o anı hatırlayınca kendimden utanıyordum. Madencilerin hep bir ağızdan benimle dalga geçmesine şaşırmamalıydı. Şimdi şöyle soylu ama acemi bir madencinin bir kâse ucuz pilav karşısında kıvrandığını görsem, mevcut şartları da göz önünde bulundurarak, ben bile gülerim sanırım. Yani alay etme raddesine çıkmasam bile iyi niyetli bir gülüşü hak ettiğini düşünüyorum. İnsan sahiden de değişiyor.

Ucuz pirinç meselesini bu kadar uzattığım için kusura bakmayın, daha fazla ayrıntıya girmeyeceğim. O sırada basiretsizliğimle alay edilme konusunu kendi haline bıraksak nereye kadar giderdi bilmiyorum zaten. Sonrasında birileri ellerine tenekeden leğen almış da birbirlerine çarpıyormuş gibi bir ses duyuldu. Bu tek seferle kalmadı üstelik. İkiydi üçtü derken, tan ta ta tan diye belirli bir tempo tutturmuş, giderek yaklaşıyordu. Tantananın peşi sıra işçi marşı duyuldu. Elbette gerçek bir işçi marşı

25 Ayı safrası kesesi, eski Çin uygarlığından bu yana bazı hastalıklara iyi geldiği düşüncesiyle tıbbi amaçlarla kullanılır. Günümüzde hâlâ çeşitli Doğu Asya ülkelerinde ticareti yapılmaktadır. -ç.n.

değildi ama bildiğim işçi marşlarına yakın bir şey söylüyorlardı. Bütün bu gırgır şamata bir anda kesildi. Çıkan sesler tan ta tan şeklinde ıssız dağ havasında yankılanırken, garip bir marş tuttur-up tantanaya eşlik eden bir şeyler yaklaşmaktaydı.

"Yaygara!" diye bağırdı içlerinden birisi dizlerini yere vurarak.

"Yaygara! Yaygara!" diye diğerleri de hep bir ağızdan seslerini yükseltti. Siyah grup dağılarak pencere kenarına doğru ilerledi. Yaygaranın ne olduğu konusunda en ufak bir fikrim yoktu ama üzerimdeki dikkatleri dağılınca gelen ani bir rahatlamanın etkisiyle yaygarayı görme arzusuna kapılmıştım ve bu arzunun etkisiyle enerjim de yerine gelmişti. Etraflıca düşününce insan kalbinin suya çok benzediğine kanaat getirdim. İterseniz kendini çeker, siz geri çekilirseniz o baskın gelir. İnsan hayatı el kullanmanın yasak olduğu bir sumo güreşi yapmaya benziyor desem haksız sayılmam. Derken, herkes ayaklanınca ben de ayağa kalktım. Onlar pencereye doğru ilerleyince ben de o tarafa yöneldim. Kara kafalar pencerenin alt tarafını işgal ettiğinden dışarıyı görebilmek için parmak uçlarımda dikilip şöyle bir uzanınca, dik bir açıyla kıvrılan yol boyundaki taş duvarın köşesinden mavi renkli dar kimono giymiş iki adamın çıktığını gördüm. Onların ardından iki adam daha çıktı. Her birinin iki elinde de ezilip düzleştirilmiş gibi duran teneke leğenlerden vardı. Demek o ses bunlardan çıkıyormuş demeye kalmadan iki adam ellerindeki tenekeleri birbirine vurdu. Bu ahengi bozuk ses, dimdik uzanan taş duvara çarpıp arkadaki çorak tepelerde yankılanıyor, henüz kesilmeye fırsat bulamadan arkadan gelen diğer bir ikili tarafından ta tan diye yineleniyordu. Onların peşi sıra iki adam daha göründü ama bunların elinde teneke yoktu. Onun yerine işçi marşını –şu az önce bahsettiğim şeyi– söylüyorlardı fakat bu kez çıkardıkları ses, işçi marşından ziyade nanivabuşi masallarında[26] geçen savaş nidalarını andıracak derecede sıra dışı geliyordu kulağa.

26 Tek bir anlatıcı tarafından, şamisen adı verilen üç telli bir çalgı eşliğinde anlatılan hikâyeler. Çoğunlukla savaş teması işlendiği için özellikle Edo dönemi Japonya'sında popüler olmuştur. -ç.n.

Derken kara kafalardan birisi "Bizim Kin nerelerde ya?" diye bağırdı. Herkes arkası bana dönük pencereden baktığı için bağıran kişinin yüzünü göremedim.

Ardından "Sahi, Kin'in bunu görmesi lazım," diye devam etti bir diğeri. Daha cümlesi bitmeden beş altı kara kafa bana doğru hareketlendi. Tekrar bana laf atacaklarını düşünüp kendimi hazırlayarak çaresizce olduğum yerde kalakalmıştım ama tuhaftır ki bu kez bakışların hedefi ben değildim; geniş odanın en uzak köşesine doğru yönelmişlerdi. Ben de orada ne olduğunu görmek için başımı çevirip onların bakışlarını takip edince uyumakta olan birisini gördüm. Üzerine ince bir yorgan çekmiş, uyuyordu.

"Hey Kin!" diye yüksek sesle bağırdılar ama uyuyan adam hiç oralı olmadı.

"Kin, uyansana yahu," diye seslendi bir diğeri ama tekrar yanıt alamayınca üç tanesi camın önünden ayrılıp adama doğru gitti. Üzerindeki yorganı kaldırıverince ortaya geceliğini giymiş bir adam çıktı. Hepsinin bir ağızdan "Kalk deyince kalk yahu. Sana bir şey göstereceğiz," dediklerini duydum.

Yatan adam nihayet yanında duran iki kişinin omuzlarından destek alıp doğruldu. Bana doğru baktı. O an, işte o kısacık an, suratını görür görmez içimi bir korku kaplamıştı. Bu adam dinlenmek için uyuyan birisine benzemiyordu. Kesinlikle hastaydı. Üstelik kendi başına ayakta duramayacak kadar ağır hastaydı. Ellisine yaklaşmıştı. Kaba ve dağınık sakalı günlerdir traş olmadığını ele veriyordu. Karşınızdaki bir yabani bile olsa bu denli bitap düştüğünde içiniz cız edebilir. Hatta cız etmenin de ötesinde, korkuya kapılırsınız. İşte suratını görünce hissettiğim şey, acıma duygusunun aksine kesinlikle korkuydu. Hasta adam oltaya takılmış bir canlı gibi ağırlığını bu ikiliye verip cansız ayaklarını sürüyerek cama doğru ilerledi. Pencere önündeki ahali ise bu görüntüyü neşe içinde karşıladı.

"Gel hele Kin, yoldan yaygara geçiyor. Acele et de gör."

"Yaygara falan görmek istemiyorum." Hasta adam zorla sürüklendiği için isteksizce cevap verdi. Neyi görmeyi isteyip istemediğinin

pek bir önemi yoktu. Adamı alelacele pencerenin aralık olduğu köşeye doğru götürdüler.

Yaygara tan ta tan diye olanca kayıtsızlığıyla taş duvara doğru ilerlemeye devam etti. Bunun bir sonu gelmeyecek mi acaba diye düşünürken tekrar parmak uçlarımda yükselip şöyle bir uzanınca gördüklerim karşısında bir kez daha dehşete kapıldım. Tencere ve leğenlerin arasında, dağ yolunu tuttumuş ilerlemekte olan gelişigüzel yapılmış kare şeklinde bir tabut gözüme takıldı. Üzerine beyaz bir çarşaf örtülmüştü ve adamların her iki ucundan, sanki kendilerine su emanet edilmişçesine, omuzladıkları ince sedir direkler üzerinde taşınıyordu. Buradan bakınca, omuzlayanlar da dahil olmak üzere, malum şarkıyı sanki eğlenmek için söylüyormuş gibi görünüyorlardı. İşte o sırada yaygaranın anlamını öğrenmiştim. O saatten sonra başıma ne gelirse gelsin unutamayacağım kadar iyi öğrenmiştim hem de. Yaygara, cenaze demekti. Bu dört sınıfın dört madencisine, yani kazıcılara, kakmacılara, yontuculara ve madencilere has olarak düzenlenen –ve düzenlenmek zorunda olan– bir cenaze türüydü. Buda'dan alıntıları nanivabuşi şarkısıymış gibi bir ezgiyle söyleyip teneke leğenler eşliğinde, tabutu direklerin ucunda su kovası taşıyormuş gibi omuzlamış götürüyorlardı; ve son olarak yarı ölü bir halde yatmakta olan bir adam zorla sürüklenip itirazları görmezden gelinerek bu cenazeyi izlemeye zorlandı. Gerçekten hem masumiyetin hem de zalimliğin doruğuydu.

"Ne dersin Kin, görebildin mi? Hoşuna gitti mi?"

"Evet, gayet iyi gördüm. Şimdi beni yatağıma götürün de uyuyayım. N'olur," diye rica etti hasta adam. Az önceki iki kişi tekrar yaşlı adamı aralarına alıp "Haydi, haydi bakalım," diyerek küçük, kısa adımlarla yorganın serili olduğu yere götürdüler. O sırada, bulutlarla kaplanmış gökyüzü sanki toz olup dökülüyormuşçasına yağmur yağmaya başladı. Yaygara ekibi ise yağmurun ortasında istifini bozmadan kasabaya doğru yoluna devam etti. Adamlar "Yine mi yağmur?" diye söylenerek pencereleri sımsıkı

kapatıp ateşin başına döndü. Bu kargaşa esnasında ben de çaktırmadan yabani sürüsüne dahil olmuş, nihayet ateşe yaklaşmayı başarmıştım. Bunda şansımın yaver gitmesinin yanı sıra istekli olmamın da etkisi vardı. İstekli olmak derken, havanın insanı ateşin yaydığı sıcaklığa muhtaç edecek kadar soğuk olduğunu kastediyorum. Dağ başında tek kat kimonoyla hayatta kalınamayacak cinsten bir soğuktu. Yetmezmiş gibi bir de yağmur başlamıştı. Yağmur, çisenti de denilebilecek kadar ince taneliydi; etraftaki çorak tepeleri örtmekle kalmıyor, gökyüzünü de ele geçirip her şeyi sırılsıklam ediyordu. Evin içinde dahi otursanız un zerresinden bile küçük bu nem taneleri, cildinizin gözeneklerinden içeriye girip canevinize kadar sızmış gibi hissederdiniz. Ateşin sıcaklığı olmadan buna katlanmak mümkün değildi.

Gözüme rastgele bir yer kestirip oturunca, yer şöminesinin yaydığı sıcaklığı yüzümde hissetmiştim ve beklediğimin aksine, diğerleri bu kez beni görmezden geldiği için daha fazla alay konusu olmaktan da kurtulmuştum. Fakat inisiyatif alıp aralarına girdiğimden dolayı beni de herhangi bir yabani olarak kabul edip yaptığımı mazur gördükleri için mi, yoksa az önceki yaygaranın etkisiyle kafaları dağıldığından beni bir süreliğine unuttukları için mi, veyahut da dalga geçmekten yoruldukları veya küfretmekten usandıkları için mi bana böyle davranıyorlardı, bilmiyorum. Her hâlükârda kendime yer bulduğum için nispeten rahatlamıştım. Ve elbette şöminenin etrafında dönen muhabbet, yaygara üzerine yoğunlaşmıştı. Konu üzerinde çeşitli sesler yükseliyordu:

"Bu yaygara nereden geldi acaba?"

"Nereden geldiyse geldi, yaygara sonuçta."

"Muhtemelen Kuroiçi'lerden geldi. Bence yani."

"Peki yaygaradan sonra nereye gidiliyor dersiniz?"

"Nereye olacak saf, tapınağa gidiliyor."

"Sen kime saf diyorsun? Onu biliyorum herhalde, tapınaktan sonrasını soruyorum ben."

"Adam haklı. Mevzunun tapınakta bitecek hali yok. Şüphesiz bir yerlere gidiliyordur."

"İşte ben de onu diyorum. Son durak nasıl bir yer acaba? Buraya benziyor mudur ki?"

"Eh, insanların ruhu oraya gittiğine göre, benziyordur elbet."

"Bence de öyle. İlla bir yere gideceksek, böyle bir yere gideriz."

"Cennet de olsa cehennem de olsa yemek yeniyordur herhalde."

"Orada kadınlar da var mıdır ki?"

"Dünyada kadınların olmadığı bir yer mi var yahu?"

İşte dinlediğim muhabbetin zırvalık seviyesi kaba hatlarıyla böyleydi. İlk başta şaka yaptıklarını sanmıştım. Gülmenin göze batmayacağını düşündüysem de dudağımın kenarıyla şöyle bir gülümseyip durumu yoklamaktan öteye gidemedim. Görünen o ki gülmek isteyen tek kişi bendim ve şömine etrafına dizilmiş duran diğer bütün suratlar taştan oyulmuşçasına sertti. Olanca ciddiyetleriyle öteki dünya denilen şu önemli meseleyi tartışıyorlardı. Gerçekten de her birinin çatık kaşından yabana atılamayacak bir ciddiyet okunuyordu. İçimdeki gülme arzusunu törpülemek için bir bakış atmam yetmişti. Bu kadar umursuz ve kaygısız –ellerine fener alıp çukurdan aşağı indikten sonra belki bir daha gün ışığını göremeyeceklerinin farkında olan, insan kılıklı birer makine, makine görünümlü birer hayvan kadar yabani– adamın böyle ciddiyetle öldükten sonra kendilerini neyin beklediğine dair kafa yormasını görmek, açıkçası beni hazırlıksız yakalamıştı. Toplumların, öbür dünyayı garantileme lütfunda bulunan dinlere ihtiyaç duymasına şaşmamalı. Gözümü açıp şömine etrafında bağdaş kurmuş oturan adamların suratına bakınca yaşadığım tereddütle karışık korkunun, yüzümde belirmek üzere olan gülümsemeyi silip attığının elbette bilincinde değildim. Gırgır, şamata görme beklentisiyle gözlerimi açıp zırhını kuşanmış bir alay savaşçıyı karşımda bulunca kendime çeki düzen vermek zorunda kalmıştım. Uzun lafın kısası, hayatımda ilk kez dini inançların özünü görmüş ve bu yarı hayvan-yarı insan

yaratıkların karşısında huşu içinde irkilmiştim. Yine de hâlâ bir inanç sahibi değilim.

O sırada bizim hasta adam köşesinde inlemeye başladı. Çıkardığı iniltiler elbette özel bir anlam taşımıyordu. Hasta bir adamın sıradan sızlanmalarıydı ama yaygara ve ölümden sonrası hakkında derin düşüncelere dalmış elemanlar için esrarengiz bir anlam ifade ediyor olmalıydı. Herkes birbirine bakmaya başladı.

"Canın mı acıyor Kin?" diye sordu birisi yüksek sesle. Hasta adam ise sadece "Aah," demekle yetindi; bu bir cevap da olabilirdi, sızlanma da. "Senin şu hatun meselesine bu kadar kafa yormayı bırakman lazım artık. Başkası kaptı gitti. Hâlâ sızlanıp durmanın kime ne faydası var? Onu rehin veren sensin. Parasını ödemezsen başkası alıp gider elbette. Bu işler böyle," diye şömine başındaki rahatını bozmadan yüksek sesle konuştu bir başkası. Bunu yaşlı adama teselli vermek için mi, yoksa onunla alay etmek için mi söylediğini kestiremedim. Madenci gözünde ikisi de aynı şey olsa gerek. Yaşlı adam ise sadece homurdanarak cevap vermekle –ya da sadece homurdanmakla– yetindi. Kalabalık, sağlıklı bir diyaloğa dönüşemeyen teselli etme işini bırakıp şömine başı sohbetlerine devam etti. Yine de Kin, bahis konusu olmayı sürdürdü. İçlerinden birisi "Eh, hasta olmasaydı da karısını kaptırmasaydı. En başından beri onun hatası," diyerek, Kin sanki hasta olmakla kötü bir şey yapmış gibi bir imada bulundu.

Peşi sıra bir diğeri de "Tastamam öyle. Kendini hasta edip borca batıp, borcunu ödeyemeyince de rehin gösterdiği karısını elinden aldılar. Sızlanmaya hakkı yok bence," diye bir öncekinin söylediklerini doğruladı.

"Ne kadara karşılık rehin verdi acaba?" diye sorulunca arka taraftan birisi "Beş akçe," diye cevapladı.

"Böylece bizim İçi gelip Kin'i yerinden etti demek. Hahaha."

Yer şöminesinin başında oturmak bana acı veriyordu. Sırtım soğuktan titriyor, buna karşılık koltuk altımdan ter akıyordu.

"Kin bir an evvel iyileşip karısını kurtarsa iyi eder."

"Bir de tekrar İçi'nin yerini alması gerekecek. Çok zor."

"Ya da en mantıklısı, çok para kazanıp daha değerli bir teminat bulmak olabilir."

"Hah tam üstüne bastın," diye bir başkası son noktayı koyunca herkes kahkahaya boğuldu. Onca kahkahanın ortasında sıkışıp kalmıştım ama bir türlü gülesim gelmediği için başımı öne eğdim. Bir de baktım ki dizlerimin üzerinde resmî bir biçimde oturuyormuşum. Amma aptalım diyerek bağdaş kurdum. Fakat içim bir türlü bağdaş kurmuş gibi rahatlamıyordu. Çok geçmeden akşam olmaya başlamıştı. Havanın erken kararmasında sadece zamanın geçmesinin değil, aynı zamanda kapalı olmasının ve etrafımızı saran dağların da etkisi vardı. Bir an hiç ses çıkarmayıp kulak verince yağmur damlalarını duyamadığım için yağmurun dinmiş olabileceğini düşündüm. Fakat havanın ne kadar kapandığını düşününce yağmaya devam ettiğine ikna oldum. Pencereler elbette sımsıkı kapalıydı. Dışarıda ne olduğunu anlamanın mümkünatı yoktu. Ne var ki karanlık ve nemli hava kâğıt kapılardan içeri sızıyor, şöminenin etrafındaki boşluklara hücum ediyordu. Sıra sıra oturmuş on dört-on beş adamın suratı giderek bulanıklaştı. Şöminenin ortasında öbeklenmiş kömür korunun kırmızı rengi de bir parlayıp bir sönerek usul usul öne çıkıyor, sıcaklığını her yöne iletiyordu. Âdeta çukurun dibine batıyormuşum gibi hissetmiştim ve ateşin de bunun aksine, çukurdan yükseldiğini zannetmiştim. Birden oda aydınlandı. Birisi lambaları yakmıştı.

"Yemek yiyelim artık," dedi adamlardan biri. Bunun üzerine içerideki herkes sanki unuttukları bir şeyi hatırlamışçasına "Yemekten sonra yine bizim vardiya var, değil mi?" dedi. "Bugün biraz soğuk sanki." "Yağmur devam ediyor mu acaba?" "Bilmem, çık dışarı bir bak," gibisinden bir şeyler söyleyerek ayaklanıp alt kata indiler. Koskocaman odada tek başıma kalmıştım. Benden başka bir de hasta Kin vardı. Kin hâlâ birtakım zayıf homurtular çıkarmaya devam ediyordu. Ellerimi ateşe göstererek bağdaş kurmuş oturduğum sırada başımı çevirip Kin'e doğru baktım.

Kafası yorganın altındaydı, görünmüyordu. Ayakları da içeri çekilmişti. Bedeni tek kat yorganın altında ufalmış, dümdüz uzanıyordu. Acınacak derecede ufak ve düz. Kısa süre sonra homurdanması da bir şekilde kesilince tekrar başını çevirip şöminede yanan ateşi izledim. Fakat kendimi Kin'i düşünmekten alıkoyamadığım için başımı tekrar öbür tarafa çevirdim. Kin tıpkı az önceki gibi ufak ve düz bir halde yatmaya devam ediyordu. Ve çıtı çıkmıyordu. Yaşıyor muydu, ölmüş müydü anlaşılmıyor, sessizce yatıyordu. Sızlanmasını dinlemenin çok keyifli olduğu söylenemezdi ama birden sessizliğe bürününce daha fazla endişe etmeye başlamıştım. Endişe doruğa ulaşıp yerini korkuya bırakınca kalkıp bakmaya yeltendiysem de kendimi "İyidir herhalde, insan böyle pat diye ölmez ya," diye ikna ederek kıçımı tekrar yere koydum.

O sırada iki üç kişinin patır kütür merdivenleri çıktığını duydum. Hemencecik yiyip bitirmişler mi, ama daha çok erken değil mi, diye kendi kendime düşünürken geldikleri yöne doğru başımı çevirince karşımda hiç beklemediğim iki kişi belirdi. Üzerlerinde siyah mı lacivert mi olduğu tam seçilemeyen giysiler vardı. Altlarındaysa işçilerin giydiği türden ince ve dar pantolonlardan vardı ve rengi üzerindekilerle aynıydı. Ellerinde gaz lambası taşıyorlardı. Dahası her ikisi de çamura bulanmıştı ve üzerleri ıslaktı. Tek kelime etmediler. Öylece dikilip bana doğru dik dik bakmakla yetindiler. Her kim olsa hırsız olduklarını düşünürdü. Nihayet ellerindeki lambaları indirdiler, düğmelerini açtıktan sonra üstlerindeki ceketleri çıkardılar. Sonra pantolonlarını da. İçliklerinin üzerine duvarda asılı duran geniş kollu elbiselerden geçirdikten sonra bel hizasında sımsıkı bir kuşak bağladılar ve yine tek kelime etmeden alt katın yolunu tuttular. Onlar gidince daha kalabalık bir grup geldi. Bunların da üzerleri ıslaktı. Çamurla kaplılardı. Lambalarını yere koydular. Üzerlerini değiştirdiler. Alt kata indiler. Sonra başkaları daha geldi. Böyle sırayla değişerek bir yığın adam geldi gitti. İstisnasız her biri parıldayan gözlerle bana

baktı. İçlerinden birisi bana "Sen yeni misin?" diye sordu. Bense sadece "Evet," diye yanıtladım. Şansıma bu yeni gelenler önceki kitle gibi benimle alay etmedikleri için biraz olsun kafam rahatlamıştı. Hem yukarı çıkanlar hem de aşağı inenler benimle kafa bulamayacak kadar aceleciydiler. Buna karşın, her gelen beni şöyle bir gözden geçirmeden de gitmiyordu. Öyle böyle derken nihayet yukarı çıkanların sonu gelmişti ve ben de sonunda rahatlayıp şöminedeki korların kırmızısına gözlerimi dikip düşüncelere dalmıştım. Kafam elbette allak bullaktı ve düşünmeye devam ettikçe giderek daha saçma şeyler zihnimde canlanmaya başlıyor, ateşe bakmaya devam ettikçe korların arasından kaçınılmaz olarak yeni birtakım tasarılar zihnime hücum ediyordu. Ruhumun usul usul kırmızı korların arasına sıvıştığını ve ateşte kavrularak fütursuzca dans etmeye koyulduğunu hissettiğim esnada aniden bir ses "Yorgun olmalısın, uyu istersen," dedi. Dönüp bakınca ihtiyar kadının başımda dikildiğini gördüm. Kimonosunun kolları hâlâ kurdeleyle bağlı vaziyetteydi. Hangi arada yukarı çıktığını kesinlikle fark etmemiştim. Ruhum özgürce ateşin içinde salınıyor; bazen Tsuyako oluyor, bazen de Sumie oluyordu. Sonra babama dönüşüyor, ardından Kin oluyor; şık giysiler, lüle saçlar, kırmızı battaniye, inlemeler, manju, Kegon Şelalesi oluyordu. Bir öyle bir böyle büründüğü sayısız şekil şöminenin ortasında çılgınca dans ediyor; gün ışığında açığa çıkan toz bulutları gibi, yükselen alevlerin arasında köşe kapmaca oynuyorlardı. O sırada aniden gözümün önünde beliren ihtiyar kadın son derece ilginç görünmüştü. Fakat sadece "Uyu istersen" tavsiyesi açıkça zihnime sızabildiği için ona yalnızca "Peki," diyebildim.

Kadıncağız bunun üzerine arka taraftaki dolabı işaret ederek "Yorganlar şunun içinde, kendin alabilirsin. Tanesi üç sen. Soğuk olduğu için iki tane alman gerekecektir muhtemelen," dedi.

"Peki," diye yineleyince kadın karşılık vermeden alt kata indi. Böylece, uyuma izni aldığıma göre artık alay konusu olma endişesi duymadan rahatça yatabilirim diye düşünerek kadının gösterdiği

dolabı açtım. Bir sürü yorgan vardı. Fakat hepsi birbirinden kirliydi. Evde kullandığımız yorganlara kesinlikle benzemiyorlardı. En üstteki iki yorganı yavaşça indirdim. Sonra ışığın altında şöyle bir baktım. Kılıfı soluk mavi renkteydi. Üzerinden beyaz şeritler geçiyordu. Her ikisinin de bir tarafı tozla kaplanmış, rengi değişmişti. Özellikle beyaz şeritler normal şartlar altında katlanılamayacak kadar pis görünüyordu. Dahası, her biri son derece sert yorganlardı. İçlerindeki pamuk, pamuk olmaktan çıkmış; kumaşla, örtüyle kesinlikle alakası kalmamıştı. Âdeta taze haşlanmış pirinci ezerek lapa yapmışlar, onu da kumaşın içine tepmişler denebilecek kadar sertti.

Yorganlardan birini döşemenin üzerine yaydım. Diğer yorganı da onun üzerine koydum. Sonra üzerimdekileri çıkarıp sadece iç çamaşırlarımla iki yorganın arasına girdim. Nemli boşluğu ortalayıp ayaklarımı uzatınca topuklarım döşemeye değdiği için dizlerimi biraz kırdım. Dizlerim ne kırarken ne de ayaklarımı uzatırken alışageldiğim esneklikte hareket ediyordu; o kadar sertleşmiş ki hareket ettirince çatırdıyordu. Dizlerimi hareket ettirmeden yorganların arasında toplamaya çalışınca bacaklarımın yorgunluğun da ötesinde ağırlaştığını fark ettim. Sanki birisi uyluklarımdan aşağısını kesmiş de yerine tahta ve metalden yapılma takma bacaklar takmış gibi ağırdı. Tıpkı hissiyatı olan birer çubuk gibiydiler. Soğuk ve ağır bacaklarımdan endişe ederek kafamı yorganın altına soktum. Bu, belki de bacaklarımın ısınmasına bir derece faydası olur diyerek çaresizce yaptığım bir hamleydi.

Fakat şüphesiz çok yorgundum. Soğuktan, bacaklarımdan, yorganların kokusundan, endişelerimden, bıkkınlığımdan çok daha kötüsü yorgun olmaktı. Doğrusu, bu derece yorgun olmaktansa ölmeyi yeğlerdim. İşte bu yüzden, yatar yatmaz –daha doğrusu ayaklarımı döşemenin üzerinden kurtarıp kafamı yorganın altına sokmayı başarır başarmaz– uyuyakaldım. Nasıl uyuduğumun bilincinde olmadan uyuyakaldım. Bundan sonra ne olup bittiğini ben bile yazamam.

Sonra aniden sırtıma bir iğne saplandı. Rüyamda mı, yoksa ayıkken mi saplandığının ayırdına varamayacağım kadar belirsiz bir hisli. İş bununla kalsa; iğne saplanmış, diken batmış, çok da umurumda olmazdı. Tek yapmam gereken, ayık iğneyi rüyama sürüklemek veya dikeni bilinçsizlik yatağının altına gömmek olurdu. Ama işler böyle yürümedi. Saplanmış da olsa, iğne meselesini unutacak kadar kendimden geçmiştim ki iğne tekrar saplandı.

Bu kez gözlerimi kocaman açtım. Sonra yine saplandı. Ne oluyor yahu demeye varmadan tekrar saplandı. Nihayet işlerin yolunda gitmediğini fark ettiğim esnada, baldırıma acıdan yerimde zıplatacak kadar sert bir iğne daha battı. O sırada, ilk defa normal bir insana dönmüştüm. Ve vücudumun her yerine bir şeylerin battığını fark ettim. Sonra elimi fanilamın altına sokup sırtımı yavaşça ovalayınca tüm cildimin pürüzlendiğini hissettim. Parmak ucum cildime değdiği anda kesinlikle korkunç bir cilt hastalığına yakalandığımı düşündüm. Ama parmaklarımı cildimin üzerinde birkaç santim sağa sola kaydırınca pürüzlerin döküldüğünü fark ettim. Sıra dışı bir şeylerin olduğuna kanaat getirip zıplayarak doğruldum ve tek kat fanilam ile çırılçıplak bir görüntü oluşturarak şöminenin başına geçtim. Başparmağım ve işaret parmağım arasında tuttuğum pirinç tanesi büyüklüğündeki şeyi incelemeye koyulunca tuhaf bir böcekle karşılaştım. Açık konuşmak gerekirse, bu yaşıma kadar tahtakurusu görmemiştim ve bu yüzden, böceğin tahtakurusu olduğuna dair bir tanı koymam mümkün değildi fakat kendi sezgilerime dayanarak onun tahtakurusu olduğunu anlamıştım. Böylesine tiksinç bir durumu betimlemek için böyle süslü püslü bir dil kullandığım için kusurumu bakmayın ama bu durumu başka kelimelerle tarif edemeyeceğim için, kaçınılmaz olarak bu kelimeleri seçtim. Sonrasında böceği incelemeye geçince son derece iğrendim. Onu hemen şöminenin kenarına koyup başparmağımın tırnağıyla ezdim. Böcekten otumsu bir koku yayıldı. Bu keskin ve

tarif edilemez kokuyu koklamak o an çok hoşuma gitmişti. Bu denli iğrenç şeyleri bile ciddiyetle yazacak hale gelmiştim işte. Doğrusu, bu kötü ot kokusunu koklayıncaya kadar kendimi bir iş başarmış saymıyordum. Bu yüzden böcekleri birbiri ardına yakalayıp ezdikten sonra her defasında parmağımı burnuma yaklaştırıp kokuyu içime çekiyordum. Sonunda burnum koku alamaz duruma gelmişti. Ağlayacak gibi olmuştum. Ah ne büyük acizlik. Buna rağmen tırnağımı koklayınca mutlu oluyordum. Tam o sırada, alt kattan bir kahkaha tufanı duyuldu. Ben de aniden böcek ezmeyi bıraktım. Salona şöyle bir göz gezdirince kimsenin olmadığını fark ettim. Sadece Kin vardı ve boylu boyunca kıpırdamadan, sessizce yatıyordu. Kafası ve ayakları görünmüyordu. Ondan başka bir kişi daha vardı. Hatta ilk fark ettiğimde insan olduğunu düşünmemiştim. Pencerenin eşiğiyle karşısındaki sütun arasında gerdirilmiş gibi duran beyaz bir kumaşa sarılmış, ürpertici bir şey görüyordum. Ama daha detaylı bakınca, beyazlığın ortasından siyah bir şeyin sarktığını gördüm. Kısa tıraşlı bir insan kafasıydı. Koskocaman odada ben ve bu ikisi dışında kimsecikler yoktu. Fakat lambalar yanmaya devam ediyordu. Burası ne kadar da sessiz diye içimden geçirdiğim sırada alt kattan bir başka kahkaha dalgası yükseldi. Artık az önce benimle dalga geçenler mi, yoksa vardiyasından dönenler miydi bilmiyorum ama bir araya toplaşıp eğlendiklerinden şüphem yoktu. Kafam hâlâ yerinde olmadığı için yorganların olduğu yere döndüm. Sonra fanilamı çıkararak yastığımın yanına bıraktığım kimonomu giyip kuşağımı bağladım ve son olarak yaydığım yorganları güzelce katlayıp dolaba kaldırdım. Bundan sonra ne yapacağımı bilmiyordum. Acaba saat kaçtı? Gün henüz ağarıyor gibi görünmüyordu. Kollarımı bağlayıp durmuş, ne yapacağımı düşünürken, ayaklarımın üst kısmı tekrar kaşınmaya başladı.

Daha fazla dayanamayarak "Lanet olsun," deyip birkaç küçük dans figürü sergiledim. Sonra sağ ayağımın altıyla sol ayağımın üstünü, sol ayağımın altıyla da sağ ayağımın üstünü kaşıyıp

öfkeyle "Yaa, nasıl oluyormuş bakalım," diyerek dişlerimi gıcırdattım. Bütün bunlardan sonra hâlâ bana gelmeye devam edecekler miydi? Camdan atlayıp dışarı kaçacak halim yoktu. Uyumaya cesaretim olmadığı gibi alt kata inip kalabalığa karışmayı göze alacak takatim de yoktu. Az önce uğradığım hakaretleri düşününce, aşağıya inmek tahtakurularından bile beter bir fikirdi. Ne olur sabah olsun artık diye diye dışarıya bakan pencereye doğru yürüdüm. Orada bir de sütun vardı. Ayakta dikilir vaziyette sütuna yaslandım. Ayaklarımı öne uzatıp sırtımı sütuna verdim. Çok geçmeden ayak tabanlarım tatami döşeme üzerinde usul usul kaymaya başlayıp sütundan giderek uzaklaştı. Sonra tekrar doğruldum. Ayaklarım tekrar kaydı. Tekrar doğruldum. Bu böyle bir süre devam etti ama neyse ki tahtakurularından kurtulmuştum. Ara sıra alt kattan kahkaha sesleri yükseliyordu.

Hani derler ya otursan bir türlü, kalksan bir türlü; işte bu deyişi gerçek hayatta bizzat tecrübe ettim. Bu yüzden bir oturup bir kalkıyor, durmadan hareket ediyordum. Bu harekete tam olarak ne kadar katlandığımı hatırlamıyorum. Zaten yorgundum, bir de kol ve bacaklarımı da iyice yorunca, artık tahtakurularını bile umursamayacak raddeye gelip nihayet uykuya dalmıştım. Sabah olduğunda sütunun dibinde sırtımı eğik bir şekilde yaslamış, ayaklarımı boylu boyunca uzatmış vaziyetteydim. Her ne kadar can yakıcı olsalar da tahtakurularının iki üç geceden sonra giderek çok fazla acıtmıyor olması enteresandı. Yaklaşık bir ay sonra, üzerimde ne kadar çok tahtakurusu olursa olsun, pirinç tanelerinden daha fazla endişe vermiyorlardı artık ve geceleri hemencecik huzurla uykuya dalıyordum. Hatta dediklerine göre birkaç gün sonra tahtakuruları da iştahlarını kaybediyormuş. Yeni gelenlerin üzerine çullanıp gece boyunca baştan ayağa taciz ediyorlarmış ama biraz olsun dirayet gösterirseniz, ilgilerini kaybedip sizi rahat bırakıyorlarmış. Bir arkadaşım bunun her gün aynı insan etini yemekten bıktıkları için olduğunu; bir başkası da etin kalitesinin değişmesi ve ete maden kokusunun

sinmesi gibi sebeplerle böceklerin kokudan tiksindiği için gelmeyi bıraktığını söyledi. Bu açıdan bakınca tahtakuruları ve madenciler birbirine çok benziyor gibi görünüyor. Hatta sadece madenciler değil, insanlığın büyük bir kısmının tahtakurularıyla aynı psikolojiyle yönetildiğini söylesem yalan olmaz. Bu açıklama insanları ve böcekleri aynı düzleme yerleştirdiği için oldukça ilgi çekici bir teoriye dönüşerek güzelliğiyle filozofları memnun edebilir ama ben bu görüşe kesinlikle katılmıyorum. Böceklerin çekindikleri veya taze ete doydukları filan yok; aksine etini yedikleri insan bunu bir alışkanlık olarak görüp giderek duyarsızlaşıyor. Böcekler her zamanki gibi kemirmeye devam ediyor ama insanlar artık bunu kafaya takmıyor. Her ne kadar ısırılıp hissetmemekle ısırılmadığı için hissetmemek arasında kayda değer bir fark olsa da neticede her ikisi de aynı kapıya çıktığı için bu konu üzerinde daha fazla kafa yormanın kimseye bir faydası olmayacaktır. Bu yüzden konuyu burada noktalıyorum.

Gözlerimi açtığımda güneş çoktan doğmuştu. Alt kattan birtakım insan sesleri geliyordu. Mutluydum. Kafamı camdan çıkardım, yine yağmur yağıyordu. Yine de çok şiddetli sayılmazdı. Koyu renkli bulutlar yeterince yoğunlaşmayı beceremedikleri için sadece belirli noktalarda ince tabakalar halinde yağıyor gibi görünüyordu. Bu yüzden hava çok basık sayılmazdı. Bulutlar çok ama çok yavaş bir tempoyla su biriktiriyor, biriktirdiği yerlerdeyse yağmur ip gibi aşağı iniyordu. Bunlar olurken bulutlardan düşen damlacıkların arasında kalan şeffaf boşluklardan çevreyi görebilirdiniz. Dağ ve tepeden başka görecek bir şey de yoktu; ottan ve ağaçtan arınmış, son derece kurak ve nemsiz dağlar. Yaz güneşinin altında, dağın derinlerine inseniz bile sıcaktan kavrulacağınıza şüphe etmeyeceğiniz kadar kızıl, çorak arazilerle kaplıydı bu dağlar. İstisnasız her yer ıslanmıştı. Dağlar özünde çok kuru oldukları için seramik bir vazoyu su püskürterek ıslatır gibi, ne kadar püskürtürseniz püskürtün bir türlü suya doymuyordu. Bununla beraber üşüyordum. Tam kafamı içeri sokmak üzereydim

ki gözüme bir şey takıldı. Karşıdaki taş duvarın altında, kafalarına havlu dolayıp kıçlarına saman bağlamış, iş kıyafeti giyen birkaç adam vardı. Dün yaygaranın geldiği yolda ters istikamette yürüyorlardı. Uzaktan bakınca acınacak derecede kederli ve perişan görünüyorlardı. Bu sabahtan itibaren benim de böyle olacağımı fark edince havlulara –yağmurdan ıslanmış havluların geldiği hale– bir yabancı gözüyle değil de durumu kendimle özdeşleştirerek, acıyan gözlerle baktım. O sırada yağmurun ortasında eski bir şapka belirdi. Ardından yine iş elbiseli adamlar göründü. Herhalde madenciler sabah vardiyası için çukura gidiyor olmalı diye düşündüm. Sonra nihayet kafamı camdan içeri soktum. Peşi sıra beş altı adamın patır kütür üst kata çıktığını duydum. "İşte yine geldiler," diye iç geçirsem de yapacak bir şey olmadığı için kollarımı göğsümde bağlayıp sütuna yaslanarak beklemeye başladım. Adamlar gelir gelmez üstlerini değiştirerek derhâl alt kata indiler. Sonra başka adamlar geldi. Onlar da iş elbisesi giyip indiler. Görünüşe göre barakada vardiyası gelen kim varsa işe gidiyordu.

Bütün baraka böyle hareket halinde olacaksa, benim de öylece ortalıkta takılacak halim yoktu. Henüz kimse gelip git yüzünü yıka veya hadi gel kahvaltı edelim dememişti. Bir evin bir oğlu olsam bile burada zaman bolluğundan sıkılmıştım ve cesurca alt kata inmeye karar verdim. Elbette sakin olduğum söylenemezdi ama geceyi handa geçirip sabahında bahşiş bırakan bir müşteri edasıyla ilerledim. Her ne kadar gözüm korkmuşsa da daha farklı bir davranış sergilemesi beklenmeyecek, efendi bir evlattım. Alt kata inince her zamanki gibi kollarını toplamış, elinde bir çift hasır terlik tutan bizim ihtiyar kadınla karşılaştım.

"Yüzümü nerede yıkayabilirim?" diye sordum.

Kadın göz ucuyla bana bakıp "Aha şurada," diyerek gözlerini giriş kapısına doğru yöneltti. Şuranın tam olarak neresi olduğunu bilmiyordum ama herhalde kadının çıkıp geldiği yer olsa gerek diye düşünüp o yöne doğru ilerleyince genişçe bir mutfağa çıktım. Mutfağın ortasında yarıya bölünmüş bir fıçıyı

andıran tahtadan bir pirinç leğeni duruyordu. Bir an bu leğenin dün yediğim iğrenç pirinçle tıkabasa dolu olduğunu düşününce –herhalde günde üç öğün yesem bir ayda anca bitireceğim kadar pirinç olmalıydı– iştahım oracıkta kaçtı. Yüzümü yıkayabileceğim yeri buldum. Mutfağın altına inince uzun bir lavabo çıktı karşıma ve soğuk suyla yanaklarımı hafifçe ovuşturdum. Mevcut şartlar altında özenle yüz yıkamanın bir anlamı yoktu. Bu tavrı böyle devam ettirirsem, bunun bir adım sonrası ise "Aman yüzümü yıkamasam da olur"a çıkıyordu muhtemelen. Dünkü kırmızı battaniye ve küçük adam şüphesiz bu basamakları çoktan geçmiş olmalıydı.

Sonunda kendi irademle yüzümü yıkamayı başardım. Acaba kahvaltı ne olacak derken tekrar mutfağa çıktım. Neyse ki kadın da mutfağa dönmüştü de bana yiyecek bir şeyler hazırladı. Şansıma bu kez sofrada miso çorbası da vardı ve çorbayı derhâl pirincin üzerine boca ederek balçık tadını bastırabilmiş, hapur hupur yemeye koyulmuştum.

İhtiyar kadın "Yemeğin bitince Hatsu seni çukura götürecek. O yüzden çok oyalanmasan iyi olur," deyince yemek çubuklarımı tekrar tepsiye koymaya fırsat bulamadan önümdekileri yiyip bitirdim. Doğrusu o esnada gün boyu idare etmek için bir kâse daha pirinç yesem mi diye düşünüyordum ama kadının uyarısı üzerine bir kâse daha istemek abes kaçacaktı. Devamında "Ah, öyle mi?" derken kendimi ayakta buldum. Dışarıya çıkınca girişteki basamak üzerinde oturan adamı gördüm. Yüzüme bakıp "Sen misin çukura götürülecek eleman?" diye sanki kaya yontuyormuşçasına hiddetle sordu.

"Benim," diye yanıtlayınca da "Seni ben götüreceğim," dedi.

"Bu kıyafetlerle gelsem olur mu?" diye kibarca sordum.

"Katiyen olmaz. Bu şekilde asla madene giremezsin. Senin için ustabaşından bir takım alıp geldim zaten, al bunları giy," diyerek şu işçilerin giydiği ceketlerden çıkardı.

"Bu üstlük. Bu da altlık. Al bakalım," diyerek vücudu saran pantolonu önüme fırlattı.

Giysileri yerden aldığımda hepsinin pislik içinde olduğunu gördüm. Sağında solunda çamur parçaları vardı. Sık dokunmuş kalın bir kumaştan yapılmışlardı. Sakince, demek nihayet hizmetçi kıyafeti giyme sırası bende diye düşünürken, desenli kimonomu çıkarıp lacivert takımı giydim. Şöyle bir bakınca kabine üyelerinden herhangi birinin hizmetçisi gibi görünüyordum ama aslında böyle bir hizmet ettiğim zamanki halimden daha beter hissediyordum. Herhalde hazırlanma faslı bitti diye düşünüp basamaktan aşağıya doğru bir adım atmıştım.

"Dur bir yahu," diye Hatsu tekrar gür sesiyle bağırdı.

"Bunu kıçına tutturman gerekiyor," diyerek içinden ip geçirilmiş ve samandan yapılmış, yuvarlak, garip bir oturma matını bana uzattı. Tarif ettiği gibi yaparak matı kıçıma bağladım.

"Buna oturacaksın. Anlaşıldı mı? Bu da keski. Bunu ise kuşağına tutturman lazım."

Hatsu'nun keski diye bana verdiği şey, yaklaşık otuz santim uzunluğunda, ucu sivriltilmiş demir bir çubuktan ibaretti. Kuşağıma sıkıştırdım.

"Bunu da sıkıştır oraya," diyerek çekici uzattı. "Biraz ağır. Tamam mı? Sıkıca bağlamazsan kendini yaralarsın."

Doğru söylüyordu. Sahiden ağırdı. Demek madende dolanırken böyle ağır çekiçler taşımak da gerekiyordu.

"Nasıl, ağır mı?"

"Evet."

"Bu daha hafif olanı. Kimisi üç kilo geliyor... Sıkıca bağladın mı? Kıçını salla bakayım. Tamam mı? Tamamsa bunu da eline alman lazım," diyerek gaz lambasını uzattı.

"Bekle. Lambayı almadan önce sandaletlerini bağlamalısın."

Girişte bir çift yeni sandalet duruyordu. Bunlar muhtemelen az önce yaşlı kadının elinde gördüklerimdi. Ayaklarımı sandaletlere yerleştirdim. Bağcığı ökçelerimin etrafına dolayıp sıkıca

çekince "Beceriksiz. O kadar sıkma şunları. Parmaklarını biraz gevşek bırak," diyerek beni azarladı. O azarlamasına devam ederken ben bağcıklarını bağlamayı bitirdim.

Hatsu, "Eh, bu kadar yeter," diyerek bir amele şapkasını ve gaz lambasını bana doğru uzattı.

Şapka daha çok hapis yatan mahkumların taktığı türdendi, tepesi yuvarlaktı, ortadan ikiye kesilmiş manjuyu andırıyordu. Şapkayı uysalca başıma geçirip lambayı elime aldım. Bu lamba bu şekilde rahatça sarkıtılması için yapılmıştı. Gövdesi 350 mililitre kadar gaz alabilen bir tenekeden oluşuyordu ve üzerinde içine gaz doldurmak için bir ağız ile birlikte fitil için bir delik vardı. Deliğin üzerindeyse uzun ve ince bir boru yer alıyordu; borunun ağzı biraz yana kıvrılmıştı ve bir çeşit fincan sapına benziyordu. Bu sapa başparmağınızı geçirince tek parmak gücüyle bile taşınabildiği için, beş parmağın yapacağı işi tek parmakla yapmanızı sağlayacak kadar kullanışlı bir tasarımı vardı.

Hatsu "Böyle tutmalısın," diyerek kuru bir kestaneyi andıran başparmağını lambanın sapına geçirdi. Tastamam parmağına oturdu.

"İyi izle."

Hatsu lambayı tek parmağıyla taşırken kolunu bir duvar saatinin sarkacı gibi iki üç kez sallayıp gösterdi. Lamba düşecek gibi durmuyordu. Sonra ben de aynı şeyleri yaparak sol kolumu salladım ve lamba sahiden de düşmedi.

"İşte bu. Hemen kavradın. Eh, hadi gidelim artık, hazır mısın?"

"Sanırım evet."

Hatsu'nun peşinden dışarı çıktım. Hâlâ yağmur yağıyordu. İlk damla şapkama düştü. Yukarı bakınca –havayı kolaçan etmek için kafamı kaldırdım– çeneme, ağzıma ve burnuma damlalar düştü. Sonra omzuma düştüler. Daha sonraysa ayaklarıma. Henüz çok az yürümüştük ki bütün vücudum ıslanmıştı. Kıyafetlerimden geçip tenimle temas eden su ise cildimin enerjisiyle buharlaşıyordu. Fakat yağmur soğuktu ve vücut ısım giderek düşüyor gibi hissediyordum ama tepeyi arşınlayan Hatsu

absürt derecede hızla hareket ettiği için, çukurun girişine geldiğimizde gözeneklerim emdiği yağmur suyunu çoktan çıkarmaya başlamıştı.

Giriş, dev bir demir yolu tünelini andırıyordu. Rulo şeklinde bir pastanın sırtı gibi yükselen kemerin yüksekliği üç buçuk metreyi geçiyor olmalıydı. Girişte başlayan raylar da demir yolu tüneli havasını perçinliyordu. Dediklerine göre bu raylarda elektrikli tren gidip geliyormuş. Girişin hemen önünde dikilip derinlere doğru bir göz attım. İlerisi karanlıktı.

"Burası cehenneme açılan kapıdır. Girebilecek misin?" diye sordu Hatsu.

Benimle alay eden bir ses tonuyla konuşuyordu. Az önce aşevinden çıkışımızdan buraya gelene kadarki yol boyunca sıralanmış evlerin camlarından sarkan kafaların, "Aha dünkü eleman" ya da "Ooo, yeni gelen çocuk" gibisinden, durmadan sözlü tacizde bulunmalarının bu dağlara esir düşmelerinden kaynaklanan bir merakın getirisi olduğunu düşünmüyordum. Sarf ettikleri kelimeleri altan alta beni aşağılamak için seçiyorlardı. Konuyu biraz açmak gerekirse, mesela "Demek sen de bu leş yere tıkılıp kaldın, oh olsun, müstehaktır sana," diyorlardı ama aslında "Buraya gelmenin sana bir faydası olmayacak, o çelimsiz vücutla nasılsa çok dayanamayacaksın," demeye getiriyorlardı. İşte bu yüzden "dünkü eleman", "yeni gelen" diye tatava yapmalarının arkasında, onlarla aynı acıları paylaşmak zorunda kalacak kadar alçalmış olduğumu hissetmelerinin yanı sıra, beni, ne yaparsam yapayım bu acılara katlanamayacak kadar zayıf görüp küçümsemeleri yatıyordu. Yalnızca bir başkasını daha kendi seviyelerine indirmenin verdiği hazla coşmakla kalmıyorlar, düşene bir tekme daha savurup aynı aşağılık seviyede olmalarına rağmen, sahip oldukları acıya dayanma yeteneğinin verdiği özgüvenle tatmin olmayı da başarıyorlardı. Yol boyu ettikleri lafları her duyduğumda şapkamı biraz daha indirerek yüzümü saklaya saklaya çukurun girişine varabilmiştim. Bu sebeple, Hatsu da benimle

ilgili aşağılayıcı bir yorumda bulunduğunda ona hafif hırçın bir ses tonuyla "Elbette girebileceğim. Buradan elektrikli tren bile geçiyor," şeklinde yanıt verdim.

Hatsu ise "Demek girebilirsin. Bence bu kadar iddialı olma," dedi.

O noktada "Hayır, giremeyeceğim," diye af dileyecek olsam, "Bakın hele," diye bana küfretmeye başlayacağı dünden belliydi. Her iki yol da çıkmaza vardığından, verdiğim cevaptan pişman değildim. Hatsu aniden çukura daldı. Ben de ardından devam ettim. İçeri girince hava beklediğimden daha hızlı kararda. Tereddütle adım atar olmuştum. Dışarısı yağmur yağdığı halde aydınlık görünüyordu. Yetmezmiş gibi, demir yolunun her iki tarafı da çamur deryasıydı. Belli ki hâlâ verdiğim yanıta öfkesi dinmediği için Hatsu hızla ilerlemeye devam ediyordu. Ben de geri kalmamak için peşinden gidiyordum.

Hatsu karanlığın içinde aniden durup "Çukurda ağırbaşlı davranmazsan seni oyuğun dibine fırlatırlar. Dikkatli olursan iyi edersin," dedi.

Kuşağında keskisi ve üç kiloluk çekici vardı. Bense karanlıkta sinip "Olurum," diye yanıtladım.

"Anlaşıldı mı? Eğer sağ çıkmak gibi bir düşüncen varsa, çukura sululuk yaparak girmemen yararına olacaktır."

Hatsu eski ciddiyetini takınıp tekrar yürümeye başlayınca sanki benimle olduğu kadar kendisiyle de konuşuyormuş gibi oldu. Biraz şaşırmıştım. Çukurun içinde güçlü bir yankı vardı ve Hatsu'nun söyledikleri tekrar tekrar kulağımda çınlıyordu. Eğer Hatsu'nun söyledikleri doğruysa tam yerine düşmüştüm. Nihayetinde ölmeye çok benzer bir iş olduğu için madenci olmayı kafaya koymuştum ama gerçekten de öleceksem –ya iş dedikleri kadar korkutucuysa– ya da öldürülürsem, veyahut oyuğun dibine atılırsam... derken oyuğun tam olarak ne olduğunu düşünmeye başladım.

"Peki, oyuk nedir?"

"Ne?" diye sorarken Hatsu arkasını döndü.

"Oyuk diyorum, tam olarak nedir?"

"Delik."

"Yani?"

"Delik işte... Bulduğumuz cevheri içine attığımız, sonra yüklüce boşalttığımız delik. Sen de cevherle birlikte aşağı atlarsın..." diye kestirip atarak hızla yoluna devam etti.

Bense şöyle bir durup düşündüm. Arkama dönüp bakınca, tünelin çıkışı incecik bir ay gibi göründü gözüme. Girerken "Demek çukur burası, dedikleri kadar kötü değilmiş," diye geçirmiştim içimden. Ne var ki Hatsu tarafından inceden tehdit edilince, son derece sıradan bir tünel olsa da artık benim için çok farklı bir havaya bürünmüştü. Mahkum şapkama düşen soğuk yağmur damlalarını özlemiştim. Sonra arkamı dönüp bakınca, girişin küçük bir aya benzediğini görmüştüm. Ancak küçük bir ay gibi görünecek kadar derine indikten sonra arkama bakıp farkına varmıştım. Ne kadar bulutlu olursa olsun dışarısını özlemiştim. Kapkara tavanın üzerimde oluşturduğu baskı canımı sıkıyordu. Üstelik bu tavan giderek alçalıyor gibiydi. İç geçirdiğim sırada tren raylarını diklemesine keserek sağa döndük. Yol hafif bir eğimle alçalıyordu. Artık giriş tarafı görünmüyordu. Ardımda sadece koyu bir karanlık uzanıyordu. Medeni dünyaya uzanan küçük ay şeklindeki pencere sımsıkı kapanmıştı ve Hatsu'yla birlikte durmaksızın aşağı inmeye devam ediyorduk. İnerken elimi uzatıp duvara dokundum. Sanki üzerine yağmur yağmış gibi ıslaktı.

"Ne alemdesin? Arkamda mısın?" diye sordu Hatsu.

"Evet," diye yumuşak bir tonda cevapladım.

"Birazdan Cehennemin Ana Caddesi'ne varmış oluruz."

Bunun üzerine ikimiz de tekrar sessizliğe gömüldük. Çok geçmeden yolumuzun üzerinde bir ışık noktası belirdi. Karanlığın ortasında duran kara bir kedinin gözleri gibi parlıyordu. Gaz lambası ışığı olsa titrek görünmesi gerekirdi ama ışık hiç hareket etmiyordu. Aramızdaki mesafeyi de kestiremiyordum. Yol düz

devam etmiyordu ama ışık net bir şekilde görünüyordu. Eğer tünelin içindeki yol düz olsaydı Hatsu'nun da benimle birlikte oraya doğru gideceğine şüphem yoktu. Hiçbir şey sormadım ve herhalde bundan sonrası Cehennemin Ana Caddesi olsa gerek diye düşünüp yola devam ettim. Hafif eğimle alçalan yokuş nihayet bitmişti. Önümüzdeki yol düz bir biçimde kıvrılıyordu. Yolun sonunda ise bahsettiğim ışık parlıyordu; ışık ilk başta burun hizasının altında kalıyor gibi görünüyordu ama şimdi göz hizasındaydı ve çok yakın duruyordu. Çok yaklaşmıştık.

"İşte sonunda ana caddeye çıktık," dedi Hatsu.

Vardığımız yerde tünel dört beş metre kadar genişliyordu ve bir de bekçi kulübesi büyüklüğünde bir sundurma vardı. Sundurmada bir ampül yanıyordu. İçeride Batı tarzı kıyafetler giymiş iki memur sandalyeleri birbirine dönük vaziyette, bir masanın etrafında oturuyordu. Tabelada "1. Kontrol Noktası" yazıyordu. Burasının, madencilerin giriş çıkışlarının ve kaç saat mesai harcadıklarının kontrol edildiği yer olduğunu çok sonradan öğrendiysem de, ilk gördüğümde işlevini tam olarak bilmediğim için, sundurma önünde kapkara yüzlerle sıraya geçmiş sessizce bekleyen altı yedi madenciyi görünce tedirgin olmuştum. Vardiyalarını değiştirmek için burada bekliyorlardı. Benim de kuşağımda keski ve çekiç takılıydı, elimde de gaz lambası vardı ama Hatsu benim hızlıca kontrol noktasından geçmemi sağladı. Görünüşe bakılırsa, bu çukura bir madenci adayı olarak şöyle bir göz gezdirmeye geldiğimden ve henüz bir çırak olarak bile iş göremediğimden, diğerleriyle birlikte durup beklememe gerek yoktu. O sırada Hatsu başını kulübenin penceresinden içeri uzatarak memurlara benimle ilgili meramını kısaca anlatsa da memurlar bana doğru bakmaya tenezzül dahi etmedi. Onların yerine sıradaki madenciler dönüp baktı. Ancak muhtemelen memurların huzurunda bekleştikleri için, hiçbiri tek kelime etmedi.

Kontrol noktasından geçer geçmez tünelin görüntüsü aniden değişti. Şimdiye kadar ayakta dikilsem, hatta parmak ucunda

yükselsem bile değemeyeceğim tavan hızla alçalmış, dümdüz yürümeye devam ederseniz kafanızı sürtecekmişsiniz hissiyatı uyandırmaya başlamıştı. Tavan beş altı santim daha alçalırsa bir kayaya çarpıp alnımı yaracağıma kesin gözüyle baktığımdan, çamlıktaki gibi ferah ferah yürüyemezdim. Korktuğum için başımı omuzlarımın arasında eğip Hatsu'yu takibe devam ettim. Elbette gaz lambamı çoktan yakmıştım.

Yaklaşık bir metre kadar önümde ilerleyen Hatsu aniden dört ayak üzerine çömeldi. Yoksa kayıp düşmüş müydü? Arkadan gelip ona çarpmamak için ben de pat diye durdum. Yol eğimli olduğu için sabit durmak oldukça fazla çaba gerektiriyordu ve aksi halde bayır aşağı yuvarlanmak işten değildi. Ağırlığımı arkaya verecek şekilde eğilmiş, Hatsu'nun doğrulup kalkmasını bekliyordum ama Hatsu kalkacak gibi durmuyordu. Elleri hâlâ yerdeydi.

"Bir sorun mu var?" diye sordum. Hatsu yanıt vermedi. Acaba bir yerini mi incitti? diye sormaya niyetlenmiştim ki Hatsu umursamadan emeklemeye başladı.

"Her şey yolunda mı?"

"Emekle."

"Ne?"

"Emekle dedim!"

Hatsu'nun sesi giderek uzaklaşıyordu. Üstelik sesi şüphe vericiydi. Tamam, aksi yönde ilerliyordu ama aramızda normal şartlarda net bir şekilde duyulabilecek kadar mesafe olmasına rağmen sesi giderek boğuklaşıyordu. Sesi ince filan da değildi. Hatsu'nun normal sesiydi ama sanki bir çantanın içine hapsedilmiş gibi kulağa anlaşılması güç geliyordu. Sıra dışı bir şeyler olduğunu fark edip etrafa detaylıca göz atınca ne olduğunu anladım. Tünel buraya kadar dik pozisyonda yürümeye elverişliydi ama bu noktadan itibaren birden alçalıp daralıyordu ve ilerlemenin tek yolu emeklemekten geçiyordu. İşte o dar girişte Hatsu'nun ayakları sarkıyordu. Vücudunun üst kısmı ise içeri girmişti. Derken sarkan ayaklardan birisi içeri girdi. Hemen ardından öteki ayağı da

içeri girdi. O noktada ben de artık emeklemek dışında başka bir çarem kalmadığını kabullendim. Hatsu'nun bana eğil diye bağırması boşuna değildi ve ben de dediğini yapmıştım. En azından yapmaya çalışmıştım. Fakat yine de sağ elimle lambayı taşıyordum. Sol avcumu ise olabildiğince açıp buz gibi olan çamur mu, taşlık mı, balçık mı yoksa toprak mı olduğu belli olmayan zemine yaslayınca hissettiğim soğuk, üst kolumdan omuzlarıma geçmiş, ilerleyerek kalbime girmişti. O sırada lambayı yere düşürmemek için çaba sarf ederken, sağ elim neredeyse yüzüme değecek konuma gelmişti ve çetin bir sınav vermekteydim. Ne yapsam acaba diye düşünürken bir süre öylece kalakaldım. Sonra sağ elimde asılı duran lambaya baktım. Çok geçmememişti ki tavandan şıp diye bir şey damladı. Lambanın ateşi titredi. Yayılan duman çenemi ve yanaklarımı sıyırıp geçti. Gözüme de girdi üstelik. Ama alevi izlemeye devam ettim. Uzaklardan dan dan diye sesler geliyordu. Şüphesiz bir yerlerde madenciler iş başındaydı ama aramızdaki mesafeyi veya hangi yönde olduklarını anlamak mümkün değildi. Yön kavramının hiçbir anlam ifade etmediği türden bir sesti. Bu şekilde birkaç adım ilerlemeyi başardım. Şartlar çetin olmasına çetindi ama ilerlemeye engel sayılmazdı. Sadece arada sırada lambaya düşüp alevin titremesine sebep olan damlalar beni endişelendiriyordu. Hatsu arayı açmıştı. Lamba dışında güveneceğim bir şeyim yoktu. Lambanın alevi ise titriyor ve her an sönecekmiş gibi oluyordu. Söndü sönecek derken tekrar harlıyordu. Tam rahatlayıp oh çekiyordum ki tekrar şıp diye bir su damlası iniyordu. Tıslıyor, titriyor, sönüverecek gibi oluyordu. Oldukça can sıkıcıydı. Doğrusu tünelin başından beri ara sıra su damlıyordu ama şimdiye kadar ateşi hep bel hizamda taşıdığım için bu durum dikkatimi çekmemiş olmalıydı. Lambayı kulağıma yaklaştırıp çıkardığı tıslamayı duyunca sinirlerim aniden gerilmişti. Dolayısıyla emekleme hızım da epey düşmüştü. Henüz üç dört adım ilerlemiş olmalıydım ki Hatsu'nun sesi yankılandı:

"Hey, kendine gelsene. Ne yapıyorsun iki saattir? Bir an evvel buraya gel, yoksa güneş batacak."

Yanlış duymamıştım. Hatsu karanlığın ortasında güneşin batacağından bahsediyordu.

Bir yandan emeklerken bir yandan da boynumu âdeta gırtlağımı yerinden çıkaracak derecede uzatıp Hatsu'ya doğru baktım. İki metre kadar ötemde ayı inine benzeyen bir delik vardı ve delikten Hatsu'nun suratı –ya da suratına benzer bir şey– görünüyordu. Çok fazla oyalanmış olmalıydım ki Hatsu kafasını uzatmış, aşağıda beni izliyordu. Kalan iki metreyi nasıl geçtiğimi şu an hatırlamıyorum. Mümkün olduğunca hızlı bir şekilde çıkışa ulaşıp kafamı dışarı çıkardığımdaysa Hatsu geri çekilmiş, çıkışın kenarında dikiliyordu. Ayakları burnumun ucunda bitivermişti. Bu dar çukurdan bir şekilde çıktığım için mutluydum.

"N'apıyordun orada?"

"Aşağısı çok dardı."

"Dar yerlerden korkacaksan bir daha madene adımını atma. Burada açıktaki gibi ayakta dikilecek bir zemin olmadığını hangi aptala sorsan söyler."

Hayır, bu sefer yanlış duymamıştım. Hatsu bu kez de tünelin içinde dışarıdaki gibi ayakta dikilecek bir zemin olmadığını söylemişti. Bu adam bazen şaşırtıcı çıkışlar yaptığından doğruluğundan emin olun diye söylediği şeyleri vurgulama ihtiyacı duyuyorum. Kendimce mazeretler sunduğumda, Hatsu beni hep acımasızca topa tuttuğu için genelde susmayı yeğliyordum ama bu kez kendimi tutamayıp "Lambanın sönmesinden korktum," deyiverdim. Bunun üzerine Hatsu kendi lambasını burnumun dibine sokup yüzümü incelemeye koyuldu. Sonra bana şöyle emretti:

"Söndür."

"Ama neden?"

"Aması maması yok, söndür."

"Üfleyerek mi?"

Hatsu katılarak gülmeye başladı.

Şaşkınlıkla izliyordum.

"Şaka be şaka. İçinde ne var sanıyorsun sen? Kanola yağı bu, öyle bir damla suyla söner mi sandın?"

Böyle deyince nihayet rahatlamıştım.

"Rahatladın mı şimdi? Hahaha," diye bir kahkaha daha patlattı. Hatsu her güldüğünde bütün tünel inliyordu. Yanklar son bulunca ortalık öncekinden iki kat daha sessiz oluyordu. Kısa süre sonra dan dan diye birbirine vuran keski ve çekiç sesleri duyuldu.

"Duyuyor musun?" diye sordu Hatsu, çenesiyle işaret ederek.

"Duyuyorum," diye cevapladım kulağımı kabartarak. Ama Hatsu sabırsızlanıyordu.

"Hadi gidelim o halde. Bu kez mesafeyi çok açmamaya çalış."

Hatsu'nun keyfi yerindeydi. Muhtemelen onun insafına kaldığım için keyifliydi. Keyfi yerinde olduğu sürece bana ne kadar hakaret ettiğinin bir önemi yoktu. Böyle durumlarda fark etmez demek, şartların kendi çıkarınızdan yana olduğu anlamına gelir. Zaten alçalacağım kadar alçalmıştım ve Hatsu'nun kıçına takılmaktan da memnundum. Yol keskin bir dönüşle sola kıvrılıyordu ve tekrar dik bir eğimle alçalıyordu.

Hatsu arkasına dönmeden "Eğime dikkat et," diye seslendi. O an nedense Tokyo'da dik yokuşlara gelince yolcularını uyarma ihtiyacı duyan faytoncular aklıma geldi ve berbat bir durumda olmama rağmen beni bir gülme tuttu. Hatsu ise bunlardan habersiz, inişe geçmişti. Ben de geride kalmamak için peşinden indim. Yol boyunca toprak teraslanarak basamaklandırılmıştı. Dokuz on metre kadardı ama basamakların sayısını sayacak olsak Atago Tapınağı'ndaki[27] kadar çıkması muhtemeldi. Canımı dişime takıp Hatsu'yla birlikte inmeyi başarmıştım. İnince şöyle derin bir iç çekmiştim ki birden canımın yandığını hissettim. Fakat bu acıyı, burnun derin bir tünel olduğunu göz önünde

27 Tokyo şehir merkezinde dik bir tepede bulunan ve seksen altı taş basamağıyla ünlü bir Şinto tapınağı. -ç.n.

bulundurarak yeteri kadar temiz hava almayışıma yordum. Ama işin doğrusu, vücudum çoktan ızdırap içinde kavruluyordu. Acıtan nefes alıp vermeler eşliğinde bir elli altmış metre kadar daha ilerleyince, şartlar yine çok başka bir hal almıştı.

Bu kez Hatsu sırt üstü uzanmış, ellerini yere yaslayıp belden aşağısını delikten sarkıtmıştı. Delik o kadar dar ve alçaktı ki içinden geçmenin tek yolu belden aşağı girmekti.

"Ancak böyle yaparak geçebilirsin. Beni iyi izle."

Hatsu böyle der demez vücudu ve kafası pıt diye delikten geçerek gözden kayboldu. Yılların verdiği tecrübeyle nasıl da kıvrılarak geçti diye hayranlıkla iç geçirirken, ben de önden tek ayağımı sarkıtıp hasır sandaletimle aşağısını yokladım. Fakat ayağım havada süzülmekten ileriye gidemedi ve kendime bir dayanak bulamadım. Deliğin diğer tarafı ya dipsiz bir kuyuya ya da dik bir yamaca çıkıyor olmalıydı. Bu yüzden baş önde girecek olursanız kafalama çakılıp kendinizi yaralamanız muhtemeldi ancak ayaklarınızı umursuzca sallayıp kendinizi koyuverirseniz de yuvarlanıp düşebilirdiniz. Hal böyle olunca, ayaklarımı olabildiğince uzatıp ellerimi arkamda sertçe yere koydum. Ama bunu o kadar beceriksizce yaptım ki ellerimi yere koymamla kıçımın yere yapışması bir oldu. Şap diye oturdum. Kıçımın üzerinde bağlı duran saman mata rağmen biraz acı duymuştum, demek ki o derece sert biçimde yere yapışmıştım. Beceriksizliğime lanetler yağdırırken derhâl iki ayağımı birden aşağı sarkıttım. Ayaklarımı otuz santim kadar ileri geri oynattım ama hâlâ bir dayanak bulamamıştım. Çaresizce ellerimle kendimi ileri sürükleyip kalçamdan aşağısını biraz daha sarkıtarak ayaklarımı daha fazla uzatmayı denedim. Neredeyse bel hizama kadar içeri kaymıştım ki sandaletlerimin tabanı nihayet sert bir şeye değdi. Ne olur ne olmaz diye ayağımı sert şeyin üzerine pat pat vurup sağlamlığını kontrol ettim. Emin olunca da ellerimi serbest bırakıp üzerinde dikilmeye karar verdim.

Hatsu aşağıdan "Ne diye sadece ayaklarını sarkıtıp patırtı koparıyorsun? Korkacak bir şey yok, ağırlığını ver ve ayağa kalk, haydi," diye seslendi. Der demez vücudumun geri kalanı da delikten geçti ve dimdik yere bastım.

"Tastamam şemsiye canavarı gibisin," dedi Hatsu yüzüme bakarak. Bense şemsiye canavarının[28] ne anlama geldiğini bilmediğim için içimden gülümsemek bile gelmedi.

Kendisini sadece "Öyle mi? Ben mi?" diyerek ciddiyetle yanıtladım. Verdiğim cevap Hatsu'ya tuhaf gelmiş olacak ki tekrar yüksek sesle gülmeye başladı. Ve bundan sonra bana olan tutumunu değiştirerek, eskiye oranla daha kibar davranmaya başladı. Tesadüfen verdiğiniz bir tepkinin kimi nasıl etkileyeceği belli olmuyor işte. Aksine birisini etkilemek için özenle sarf edilen emekler çoğunlukla boşa çıkıyor. Yağcılığın şanstan daha fazla işe yaradığı bir meseleyle şimdiye kadar hiç karşılaşmadım. Ben de yıllar yılı kendi çıkarlarım için pek çok insanın suyuna gitmeye çalıştım ama asla tatmin edici bir sonuç alamadım. Karşımdaki ne kadar salak olursa olsun, günün birinde durumu fark etmesinden korkarım. Onca hazırlık yapıp verdiğim tepkilerden hiçbirisi şemsiye canavarına verdiğim cevap kadar başarılı olmadı. Çaba sarf ettiğim halde başarısız olmanın ne kadar saçma olduğunu fark edince, son zamanlarda insanlarla olan münasebetimi kaderci bir bakış açısıyla sürdürmeye karar verdim. Yine de zorlandığım iki nokta var: konuşma ve yazma. Her ikisi de şayet üzerinde çok çalışıp emek harcamazsam başarısızlıkla sonuçlanıyor. Hatta ne kadar emek harcarsam harcayayım, yine başarısız oluyorum. İki yöntemin sonucu da aynı kapıya çıkıyordu ama hazırlık yaparak başarısız olduğum zamanlarda karşımdakinin ilgisini kazanamasam bile en azından kendi zayıf noktalarımı açık etmediğimden, hazırlıklı olmaya gayret ediyorum. Bazen

28 Şemsiye canavarı, Edo döneminde yaygın görülen "Yüz Şeytan'ın Gece Alayı" (Hyakki Yagyō) gibi resim rulolarında tek bacaklı, tek gözlü ve dili dışarıda olarak tasvir edilen bir canavardır. -ç.n.

Hatsu'nun hoşuna gidecek bir şeyler anlatmak, bir şeyler yazıp çizmek istiyorum ama sonra yine aptal yerine konmaktan korkup yapmaktan vazgeçiyorum. Fakat bütün bunlar konumuzla son derece alakasız olduğu için, ben en iyisi Hatsu muhabbetine geri döneyim.

"Hey, böyle ciddi poz kesmeyi bırak da çabucak aşağı in, haydi. Günler kısa," dedi. Evet, elinde yanan bir gaz lambasıyla günlerin kısa olduğunu da söyledi.

Toprak basamakların üzerinde üç dört metre kadar daha inip Hatsu'nun beklediği yere varınca Hatsu sağa döndü. Sonra yine sekiz dokuz metre kadar daha aşağıya indik. Oradan sonra ise Hatsu bu kez sola döndü. Sonra yine aşağı indik. Bir sağa bir sola dönüp bir şimşek gibi zikzak çizerek ilerleyip basamakları arşınlıyorduk. Yerin kaç kat altına indiğimizi bilmiyordum. Bu yoldan ilk kez geçiyordum ve özellikle tünelin karanlığı bitmek tükenmek bilmez gibime gelmişti. Basamaklar nihayet bittiğinde, tam dış dünyayla olan bağımızı iyice koparmışız gibi hissetmeye başlamıştım ki yaklaşık on metrekarelik bir odaya çıktık. Her ne kadar oda dediysem de, tünel kendisinden daha geniş kazılmış, alt ve üstten basık, ortası ise yayvan bir yer olduğu için âdeta sake testisine düşmüş gibiydik. Sonradan öğrendiğime göre, buralara şantiye deniyormuş ve mühendislerin burada bir maden damarı olduğunu belirlemelerinin ardından bu yerlerin kazılmasıyla oluşuyormuş. İşte bu yüzden tünelin geneline kıyasla bu şantiyeler doğal olarak daha geniş kazılıyormuş ve burada üçerli takımlar halinde sözleşmeli madenciler çalıştırılıyormuş. Bazen en az iki haftalık işi var dedikleri yerlerin dört günde kazıldığı gibi, en fazla beş gün alır dedikleri yerlerin kazılmasının iki haftadan uzun sürdüğü de oluyormuş. Böylece çukurun içinde yollar açıyorlar, yol boyunca damar bulunca da derhâl orayı kazmaya başlıyorlarmış. İşte bu yüzden trenin gelip gittiği çukurun girişi hem düzdü hem de tek bir yolla bağlanıyordu ama aşağılara inip 1. Kontrol Noktası'na ulaşınca, her biri şantiye noktalarına

varan sağlı sollu yollar ortaya çıkıyordu. Bir şantiyede kazılacak yer bittiğindeyse başka damarlar bulup, damarın gittiği yere kadar kazmaya devam ettikleri için çukurun içi dar ve ince yollardan, karanlık tünellerden geçilmiyordu. Tıpkı karıncaların toprağı enine boyuna oymasına benziyordu. Ya da kurtların kitapları kemirmesine benzetmekte bir sakınca yoktu. Bir başka deyişle, insanlar toprağın altındaki bakır yiyor, onu yedikten sonra başka damarlar arayıp buluyor, böylece dikkatsizce darmadağınık yollar açılmış bulunuyordu. İşte bu yüzden ocak içinde istediğiniz kadar dolaşsanız bile şantiye noktalarından geçmediğiniz sürece tek bir madenciye dahi rastlamayabiliyordunuz. Dan dan diye sesleri duyuluyordu ama yalnızca seslerin gelmesi ortamın ıssız görünmesine engel olmuyordu. Anlaşılan Hatsu, ben sadece çukurun içine göz atma amacıyla buraya geldiğimden beni şantiyelerin etrafındaki yollara saptırmıştı ve haliyle, bu son basamakları inip buraya gelinceye kadar tek bir madenci bile görmemiştim. Şimşek gibi zikzaklar çizerek aşağı inerken gelişigüzel hareket ettiğimiz için yol bitecek gibi durmuyordu ve tek bir kimseyle bile karşılaşmadığım için umutsuzluğa kapılmıştım ama şantiyeye gelip ilk kez insanlarla kaşılaşınca son derece mutlu olmuştum.

Bir kütüğün üzerinde oturuyorlardı. Üç kişiydiler. Kütüğün kabukları soyulmuştu ve bir demiryolu traversini andırdığı için oldukça büyük ve ağır olmalıydı. Kimbilir buraya kadar hangi zorluklarla taşımışlardı. Kalemcacılar bunları, kazılan yer biraz genişleyince tavanın çökmesini önlemek amacıyla gerekli gördükleri şantiyelerde bırakırmış. Adamlardan ikisi kütüğün üzerinde oturuyor, bir diğeri ise yanında, yüzü kütüğe dönük bir şekilde çömeliyordu. Ortalarında ahşap bir fıçı vardı. Ters duruyordu. Birisi fıçının üstünden basıyordu. Üçü de tuhaf çığlıklar atıyordu. Adam bastırdığı fıçıyı çabucak kaldırınca altından zar çıktı... Tam o sırada Hatsu'yla birlikte içeri girmiştik.

Adamlar eş zamanlı olarak gözlerini kaldırıp Hatsu'yla bana baktılar. Toprak duvarda bir gaz lambası asılıydı. Yaydığı loş ışık

adamların gözünde parladı. Parlayan tek şey sahiden de adamların gözünden ibaretti. Oda elbette karanlıktı. Aslında aydınlatması gereken ışık bile karanlıktı. Kasvetle yanan ateşten çıkan duman, hareket eden bulutumsu bir sıvı gibi görünüyordu. Bulut haline gelmeden önce kararıyor, dumana dönüşür dönüşmez karanlık tarafından yutuluyordu. İşte bu yüzden içerisi loştu. Bir de hareket ediyordu.

Lamba adamların kafasının üzerinden sarkıyordu. Bu yüzden adamların yalnızca kafaları net olarak seçilebiliyordu. Ancak kafaların üçü de kapkara olduğundan bir bakıma görünmez sayılırlardı. Kafaların birbirine yakın durması ise başlı başına tuhaf bir olaydı ama ben içeri girer girmez ayrıldılar. Sonra aralarındaki fiçi açığa çıktı. Fıçının altından ise bir çift zar çıkmıştı. Ancak fıçıyı ve zarları fark edip tuhaf çığlıklarını işittikten sonra adamların suratlarını görmüştüm, çok seçemediğim suratlarını. Birinin suratında sadece elmacık kemiklerine ve burun bölgesine ışık vuruyordu. Bir diğerinin ise sadece alnı ve kaşları belli belirsiz aydınlanıyordu. Üçüncü ve son adamın yüzü loş da olsa tümüyle seçilebiliyordu. Ancak bu, yaklaşık bir buçuk metre kadar ötesinde, elimde tuttuğum lambanın aydınlatması sayesindeydi. Adamların üçü de parlayan gözlerini dikmiş bakıyordu. Bana bakıyorlardı.

Nihayet başka insanlarla karşılaştık diye neşem yerine gelmişti ki bu üç çift gözü görür görmez olduğum yerde kalıp taş kesildim. Aralarından biri "Sen de kims..." diyerek söze girdi ama devamını getirmedi. Diğer ikisi sessiz kalmıştı. Ben de taş kesmiş vaziyette kalıp cevap vermedim. Cevap veremedim. Akabinde Hatsu "Yeni eleman," diyerek benim adıma gür bir sesle cevap verdi. İtiraf etmeliyim ki üçlünün parlayan gözleri karşısında, bana "Sen de kims..." diye sorulduğu sırada Hatsu'nun varlığını tamamen unutmuş, sadece korku hissetmiştim. Donakalmak dedikleri böyle bir şey olmalıydı. Donakalmıştım ve baştan ayağa katılaşmak üzereydim ki arkadan bir ses, "Yeni eleman,"

demişti. Ses, sol kulağımın hemen arkasından çıkıp karşımdakilere ulaşınca yalnız olmadığımı hatırladım. Çok şükür, Hatsu yanıbaşımdaydı. Böylece katılaşmakta olan el ve ayaklarım çözülüp normale döndü. Hatsu benim önümde dursun düşüncesiyle bir adım yana kaydım. Nitekim Hatsu öne çıktı.

"Hiç değişmiyorsunuz ha."

Elinde tutmaya devam ettiği gaz lambasının ışığı sayesinde, üçlünün ortasına ters duran fıçıyla zarı görmüştü.

"Katılmak ister misin?"

"Bugün olmaz. Elemana etrafı gezdiriyorum," diye teklifi geri çevirdi Hatsu. Hemen sonra, derin bir of çekerek yontulmuş kütüğün üzerine oturup "Biraz dinlensek mi?" diyerek bana baktı. Korkudan âdeta –kelimenin tam anlamıyla– taş kesmiştim ki bu davet neşemi yerine getirmeye yetmiş, beni tekrar havaya sokmuştu. Hatsu'nun yanına oturuverdim. En yakın madenciyle aramızda iki metre kadar mesafe vardı. Saman oturma matının ne işe yaradığını ilk defa deneme fırsatı buluyordum. İnsanın kıçını yumuşak tutacak şekilde zekice konumlandırılmıştı. Üstelik soğuğu da kesiyordu. Doğrusu az önce biraz gözlerim kararmıştı –tünelin ortasında daha ne kadar kararacaksa artık– ve moralim bozulmuştu ama kıçımı yere koyup sakinleşince ziyadesiyle rahatladım. O sırada bizim dörtlü sohbet etmekteydi.

"Hiromoto'ya yeni bir kadın gelmiş, duydun mu?"

"Evet, duydum."

"Gittin mi?"

"Hayır, sen?

"Ben mi? Ben... Hahaha."

Kahkahanın sahibi, içeri girdiğimizde yüzü loş da olsa tümüyle seçilebilen adamdı. Yüzü şu an bile belli belirsiz görünüyordu. Durumu kanıtlarcasına, gülse de gülmese de yüz hatları değişmiyor gibi duruyordu.

Hatsu "Gezinmeyi seviyorsun sen de ha," diyerek hafifçe güldü.

"Eh, insan çukurda ne zaman öleceğini bilemiyor. Herkes gezmiyor mu zaten?" diye yanıtladı.

Bir diğeri de "Bence de hepimiz için geçerli," diye devam etti. Ses tonu tuhaf bir şekilde düşünce yüklüydü. Beni tamamen hazırlıksız yakalamıştı.

Bu sırada en yakınımda oturan adam birden benimle konuşmaya başladı.

"Nereden geldin?"

"Tokyo."

"Burada tek kuruş para kazanamazsın," diye lafa girdi bir diğeri.

Çozo kendisiyle tanıştığım ilk andan itibaren bana defalarca çuval dolusu para kazanacağıma dair vaatlerde bulunmuştu ama aşevine gelir gelmez, bu vaatlerin tam aksine, herkesin birbiri ardına gelip tek kuruş kazanamayacağımı söyleyerek üzerimde baskı kurmaya çalışmasından çok sıkılmıştım. En azından yerin altında bu sözlere maruz kalmam bari diyerek aşevinden buraya kadar inmiştim ama burada, madende karşılaştığım ilk insanların ağzından çıkan kelimeler de bana hiç para kazanamayacağımı söylüyordu. Aklımdan, saçmalamayı bırakın artık diye çıkışmayı geçirdiysem de hoşlarına gitmeyecek bir şey söyleyip kendi başımı yakmaktan çekindiğim için vazgeçtim. Fakat cevap vermediğim için de başımın yanma ihtimali vardı. Bu yüzden "Neden kazanamayayım ki?" diye sordum.

"Bu madende tanrılar vardır. Ne kadar para kazanırsan kazan, dışarı çıkarmana izin vermezler. O para bir şekilde buraya döner."

"Ne tanrısı?" diye sordum.

"Daruma."[29]

Dördü birden neşeyle güldü. Sesimi çıkarmadım. Akabinde beni boşverip derin bir Daruma sohbetine koyuldular. On dakika kadar devam etmiş olmalılar. Bense o sırada başka şeyler

29 Bodhidharma'nın Japonca karşılığı. Zen Budizmi'nin piri sayılan, iri gözlü ve sakallı bir rahip. -ç.n.

düşünüyordum. Aklımdan geçen düşünceler arasında en çok da "Tsukayo ve Sumie beni çamurlu kıyafetlerle karanlık bir tünelde böyle otururken görseler, acaba ne yaparlar?" sorusuna kafa yoruyordum. Bana acırlar mı, halime ağlarlar mı, yoksa ne kadar aşağılık birine dönüştüğümü görüp bana olan aşkları biter mi? Halime acıyıp ağlayacakları yönünde karara varmam çok uzun sürmemişti. O yüzden, içten içe bir anlığına bile olsa halimi görmelerini istedim. Sonra da, dün akşam yer şöminesinin etrafında benimle alay edişlerini hatırlayıp acaba Tsukayo ve Sumie o halimi görse ne yapardı diye düşündüm. Ancak bu kez ikinci ihtimalin daha olası olduğuna kanaat getirip, her ikisinin de yanımda olmamasına şükrettim. Yanımda olsalardı nasıl bir sahne olurdu diye gözümde canlandırınca, iki alımlı kadının o iradesiz ve ezik halime tanıklık etmesi son derece utanç verici gelmişti ve koltuk altlarımdan ter boşanacak gibi olmuştu. Yani aslında madenci olacak kadar alçalmış olduğum gerçeği beni o kadar rahatsız etmiyor, aksine içinde az da olsa gurur kırıntıları barındırıyordu. Yalnızca madenci olup dik bir duruş sergileyemediğimi görmelerini istemiyordum. Saygınlığımızı kaybettiğimizi herkesten gizlemek isteriz; özellikle de kadınlardan. Kadınlar bizlere bağımlı yaşayan aciz varlıklar olduğundan, onlar bize bel bağladıkça, bizlerin de her açıdan ne kadar saygın erkekler olduğumuzu ispatlama yarışına girdiğimizi düşünüyorum. Bu hissiyat, özellikle bekâr erkeklerde daha güçlü sanki. İnsanlar acı çekiyor olsa bile, hepsi bir şekilde kendini göstermeyi sever. Alabildiğine derin bir tünelin içinde, bir elimde gaz lambasıyla samandan yapılmış matın üzerinde oturmuş, dinlendiğim esnada aklımdan geçenler bu dramatikliğe bürünüyordu; başka bir deyişle, acı çekmeye bir süreliğine ara veriyordum. Halkın bir tür ara verme yöntemi olarak kabul ettiği sahne oyunlarının da benimkine benzer birtakım tecrübelere dayanarak ortaya çıktığını düşünüyordum. Derinlerimde bir türlü ilerlemeyen bir oyunda başrol olmayı kabul etmiş, yenilgiye uğramanın gururunu yaşıyordum.

Ciğerlerimi yerinden söktüğünü sandığım şiddetli bir ses duyuldu aniden. Hem kapkara tavan hem de üzerinde oturduğum kütük yerinden oynadığı için sesin ayaklarımın altından mı, başımın üstünden mi geldiğini anlayamıyordum. Baştan ayağa sarsılmıştım. Hani ayaklarınızı balkondan aşağı sarkıtmış otururken, bir şey aniden diz kapağınıza çarpınca ayağınızın dizden aşağısı birden öne doğru hamle yapar ya, ses duyulduğunda vücudum da işte böyle, ama çok daha büyük bir şiddetle sarsılmıştı. Üstelik yalnızca vücudum değil, ruhum da aynı şekilde sarsıntıya uğramıştı. Tek kişilik piyesime bir girip çıkmış, aniden kendime gelmiştim. Ses ise gürlemeye devam ediyordu. Sanki yerin altına yıldırım gömmüşler, hür yankılarına zincir vurmuşlar gibi bir tereddütte kalıyor, sabırsızlanıyor, tekrar yakalanıp esir düşüyor, öfkesini kayalara boca ediyor, geri çekilip tekrar kabarıyor; nihayet hezimeti kabullense de kederle gürlemeye devam ediyordu.

"Sakın korkma," dedi Hatsu. Sonra ayağa kalktı. Ben de ayağa kalktım. Diğer üç madenci de ayağa kalktı.

"Az kaldı. Hadi bitirelim," diyerek keskisini çıkardı birisi.

Hatsu ile ben şantiyeden çıkıyorduk. Çok geçmeden duman üzerimize hücum etti. Barut kokusu gözümüze, burnumuza ve ağzımıza girdi. Boğulacak gibi olup boş boş kendi etrafımda dönüp durdum. Gelen seslere bakılırsa şantiyedeki madenciler hemen çalışmaya koyulmuşlardı.

"Neler oluyor?" diye perişan bir halde Hatsu'ya sordum. Doğrusu az önceki sesi daha ilk duyduğumda madenin içinde bir yerde büyük bir patlama olduğunu fark ettiğim için, can güvenliğimizden endişe duyuyor ve bir an evvel buradan çıkmak istiyordum ama anlaşılan Hatsu daha da derine inmeye kararlıydı. Korkuyor olsam da, nasıl olsa gerek fiziksel olarak bunu yapabilecek güçte olmadığımdan, gerekse zihinsel olarak hür irademle hareket edemediğimden, her ne kadar benim üstüm olarak ne isterse yapabilse de, şartlar kaçmayı gerektirdiğinde ona güvenebileceğimi düşünüp peşine takıldım. İşte öfkeyle üzerimize

çullanan boğucu duman da o sırada gelmiş, korkudan daha da derine inemem artık diyerek kendi etrafımda döndüğüm esnada üç madencinin hep birden dumanın ortasında dan dan diye duvarı kazmaya devam ettiklerini duyunca, güvendeyiz herhalde diye ikilemde kalıp bu soruyu sormuştum.

Hatsu ise tozun dumanın içinde birkaç kez öksürüp "Korkacak bir şey yok. Dinamit attılar," diye beni bilgilendirdi.

"Her şey yolunda mı peki?"

"Her şeyin yolunda olup olmadığını bilmiyorum ama yapacak bir şey yok. Dinamitten korkarsan çukurda bir gün bile duramazsın."

Bunun üzerine bir şey demedim. Hatsu dumanı dağıtmak için elini havada sallaya sallaya hızla yürümeye devam etti. Hiçbir şeyden çekincesi yok gibi görünüyordu ama aslında yeni gelen birisine karşı durumu tüm gerçekliğiyle göstermeye çalışıyor olmalıydı. Ya da bir tünelden diğerine ilerleyen duman, açıklıkta olsak çoktan dağılmış olacağı yerde, gittiğimiz yollar her daim karanlık olduğundan sanki hâlâ bir yerlerde sinsi sinsi saklanıyor gibime geliyor, bu yüzden boğulacak gibi hissediyordum. Ama bu benim hatamdı.

Velhasıl, tüm olumsuz şartlara rağmen peşinden gitmiştim. Mağara ağzını andıran bir başka delikten daha geçip sekiz on metre kadar basamak indikten sonra biri sağa, diğeri sola devam eden iki yol ayrımına vardık. Ayrılan yolun sonundan birtakım patırtılar geliyordu. Ses, derin bir kuyuya taş atınca çıkan sesleri andırıyordu ama bu kez kuyu normalden çok daha derin olmalıydı. Demek istediğim, atılan şeylerin düşerken kuyunun iç yüzeyine çarpıp çıkardığı sesler net bir biçimde duyulabiliyor ve uzunca bir süre devam ediyordu. Son patırtı ise ta en dipten yükseliyor, bize kadar ulaşması epey zaman alıyordu. Fakat ne kadar zaman alırsa alsın, arada sapacağı bir kaçış yolu olmadığından yolu dümdüz takip edip kesinlikle bize ulaşıyordu. Yolun ortasında silinecekmiş gibi olunca duvarlardan destek alıp

yankılanıyor, ne kadar uzaktan geliyor olsa da dipte ortaya çıktığı halinden en ufak bir kayba uğramadan yükseliyordu. Kabaca böyle bir sesti işte. Tan tan tan...

Hatsu durdu.

"Duyuyor musun?"

"Duyuyorum."

"Oyuktan içeri maden atıyorlar."

"Haa, öyle mi?.."

"Sana oyuğu da gösterecektim zaten."

Sanki o an aklına gelmiş gibi bir tonla söyledi. Enerjisi yerinde olan Hatsu adımını geri çekerek topuklarını bir başka istikamete çevirdi. Bense kulağımı diğer seslere kaptırmış olduğumdan, daha ağzımı açamadan Hatsu sağa dönmüştü. Ben de onun peşine takılıp karanlığa girdim.

Ayrılan yol daha bir metre kadar gitmeden sona eriyor, dik bir eğimle tekrar sağa döndükten sonra iki metre kadar ileride aniden aydınlanıyor, hem yatay hem dikey olarak genişliyordu. Ortada iki kara gölge vardı. Onlara doğru yaklaştığımızda, gölgelerden bir tanesi sol ayağından destek alıp güçlü bir hamleyle kocaman bir harman sepetini dik bir açıyla arkasına fırlattı. Sepet adamın ayakları altındaki kalasın üzerine tepetaklak düştü ve içindekiler tangır tungur ederek uzaklara döküldü. Adamın otuz santim arkasında, iki tatami sığacak çapta bir delik vardı. Adam bir kazıcıydı ve sepetine doldurduğu işlenmemiş cevheri boşaltmıştı. Odanın karşı cephesi taş bir duvarla kaplıydı. Duvarın rengi gaz lambasının solgun ışığında tam anlaşılmıyordu ama yer yer ıslak olan kısımları ışıkta parlıyordu.

"Hadi, git bak bakalım," dedi Hatsu. Kalas deliğin ağzına yarım metre kadar uzanıyordu. Bense o yarım metrenin de üçte biri kadar adım atmıştım.

"Daha da ilerle," diyerek arkamdan baskı yaptı Hatsu. Tereddütte kaldım. Henüz bu kadarcık ilerlemişken düşsem bile soluğu kim bilir nerede alacaktım. İleri doğru bir adım daha

atacak olursam, tekrar ayağımın toprağa basması için bir adım daha atmam gerekecekti. Bir adım önemli değil gibi dursa da buradaki yüzey şartlarında on metreye bedeldi. İşte bu yüzden teredütte kaldım.

"İlerlesene. Korkak herif. Böyle yaparsan kazıcı filan olamazsın."

Bu ses Hatsu'nun değildi. Kara gölgelerden birine ait olmalıydı. Kafamı çevirip bakmadım. Ayaklarımı da yerinden oynatmadım. Sadece oyuğun karşısında, nemden parlayan karanlık duvara doğru gözlerimi yavaşça indirerek baktım. Sadece iki metre kadarlık bir görüş alanım vardı ve oradan ötesi zifiri karanlıktı. Öyle olduğu için de gözlerimin ne kadar algılayabildiğini bilmiyorum. Fakat derin olduğunu düşününce, bunun sonsuz bir derinlik olduğu da düşünülebilirdi. Düşmekten ödüm patladığı için sinirlerim iyice gerilmişti. O sırada birisi arkamdan dürtüyor gibime geldi. Ayaklarımı olduğu yerden oynatmadım. Ardından birisi "Yolu kapatma. Kenara çekil," diye seslendi.

Dönüp bakınca bir kazıcının, kollarında karşıdan ağır duran bir küfeyle öylece dikildiğini gördüm. Küfenin büyüklüğü pirinç çuvallarının yarısı kadardı. Fakat her iki eliyle altından tutmasının yanı sıra belinden de destek alarak soluk soluğa kalmış olduğuna göre küfe kesinlikle ağır olmalıydı. Görür görmez kenara, görece daha güvenli, kalas kırılsa bile toprağa zıplayabileceğim bir mesafeye çekildim. Kazıcının görüş alanı küfe tarafından kısıtlandığı için ihtiyatla ilerleyeceğini düşünmüştüm ama dikkatsiz, ağır adımlarla ilerlemeye devam etmişti. Delikle aralarında yarım metre kadar mesafe kalmıştı ve ayaklarını birleştirince artık duracak diye düşünmüştüm ama bir adım daha attı. Tek adımlık mesafesi kalmıştı. Ufak bir adımla kalan mesafeyi de yarılayıp durdu. Sonra hizasını düzeltti. Derin bir oh çekti. Göğsüyle beli aynı anda öne fırladı. Çok tehlikeliydi. Kesin düştü diye içimden geçirdiğim esnada ağır küfe, kazıcının ellerinden kurtulup taklalar atarak aşağı yuvarlandı. Kazıcı ise olduğu yerde duruyordu. Düşen küfenin sesi kısa süre sonra

kesildi. Bu sırada uzaklardan bir gümbürtü duyuldu. Anlaşılan küfe anca dibi boylamıştı.

"Ne dersin, altından kalkabilecek misin?" diye sordu Hatsu.

"Ne desem bilemedim," diyerek mahcubiyetle boynumu eğmiştim. Bunun üzerine Hatsu'yla kazıcı kahkahaya boğuldu. Bana kahkahayla gülmelerine boyun eğmeye devam ettim. Bunun üzerine Hatsu bana şöyle bir açıklama yaptı: "Bu da diğer işler gibi eğitim gerektiriyor. Sen eline alıp yapana kadar dışarıdan kolay görünüyor. Kazıcı olmak istiyorum diye geldin ama daha oyuğun ağzına gitmeye korkuyorsun. Oyukla aranda o mesafe varken döktüğün şeyler kalaslara çarpıp delikten içeri girmez ki. Üstelik madenin kendi ağırlığıyla seni aşağı çekme riski de var. Bu adamın yaptığı gibi göğsünle ileri itmezsen..."

Hatsu konuşurken diğer adam söz alıp "Bence birkaç kez oyuğa düşüp görmeli. Hahaha," diyerek güldü.

Ayak izlerimizi takip ederek geldiğimiz yola çıkıp elli metre kadar yürüdükten sonra kazıcılar sağa döndü. Hatsu ile ben bayır aşağı inmeye devam ettik. Dokuz on metre kadar indikten sonra bir geçite varınca Hatsu durdu.

"Daha aşağılara inebilecek misin?" diye sordu.

Doğrusu çok önceden beri inecek gücüm kalmamıştı. Fakat yarı yolda vazgeçersem sınavı başarısızlıkla bitireceğim kesin olduğundan, onca zorluğa göğüs gerip buraya kadar gelmiştim ve içimde çukurun dibine ulaşmamızın an meselesi olduğuna dair bir his vardı. Beni oraya kadar getirmişken pat diye durup hususi olarak bana, inebilecek misin diye açıkça sorduğuna göre, daha inmemiz gereken yüz elli iki yüz metre kadar yolumuz var demekti. Karanlıkta Hatsu'nun yüzüne bakıp acaba artık müsaade istesem mi diye düşündüm. Böyle zamanlarda birisinin yol haritası tamamen karşısındakinin inisiyatifine kalıyordu. Ne kadar aptal ya da zeki olursan ol, bu herkes için böyledir. Dolayısıyla ben de kalbimden geçenlere danışmaktansa, Hatsu'nun yüz ifadesine göz atarak daha çabuk bir karara vardım. Kısacası

kaderimi kendi karakterimden ziyade çevresel faktörlere göre tayin ettiğim, karakterimin hızla seviyenin altını boyladığı olaylardan biriydi. Normal şartlarda geliştirmekle övündüğüm karakterim, bu tarz durumlarda parça parça oluyordu; bu da en can alıcı örneklerden birisiydi. Bu aynı zamanda kendi yarattığım karakter namevcudiyeti teorimin de çıkış noktalarından birisiydi.

Dediğim gibi Hatsu'nun yüzüne bakmıştım. İneceğiz tabii ki diye sırıtan samimi bir ifade göremedim. İnmek senin yararına olacak diyen bir tavsiye de yoktu ortada, kesinlikle inmek zorundasın diyen tehditkâr bir ifade de. Bana inmek istediğini biliyorum dercesine takıldığı da yoktu. Hatsu'nun yüzünde sadece inemeyeceğimi varsayan küçümseyici bir ifade vardı. Bu benim için herhangi bir önem arz etmiyordu. Ama o ifadenin altında "testi geçememek" gibi ciddi bir sorun saklanıyordu. Eğer başarısız olursam, bu onurumun, karakterimin ve diğer her şeyimin aşağılanmasından daha büyük bir felaket olurdu. Boğularak ölmek pahasına bile olsa, aşağı inmeye devam etmeliydim.

"Hadi inelim," dedim. Anlaşılan beklediğinden farklı bir cevap vermiştim.

"Peki öyleyse. Fakat bundan aşağısı biraz tehlikeli," diye usulca uyardı.

Elbette tehlikeli olacaktı. Doksan derecelik açıyla bükülen dik bir kuyudan maymun gibi sarkarak dümdüz inmemiz gerekiyordu. Kuyunun bir duvarında merdiven asılı duruyordu, daha çok havada sallanan bir direği andırsa da ayakları yukarıdan bakınca görünmüyordu. Ne kadar derine indiği ya da hangi noktalardan duvara tutturulduğunu anlamak mümkün değildi.

"Ben önden ineceğim, sen beni takip et. Dikkatli ol lütfen," dedi Hatsu.

Hatsu'dan böylesine nazik kelimeler duymayı beklemiyordum. Belki de biraz isteksiz bir tavırla aşağı inmeyi teklif ettiğim için bana biraz acıyordu. Hatsu çok geçmeden kuyu deliğin ağzına gelecek şekilde arkasını döndü. Sonra çömeldi. Derken,

önce ayaklarından başlayarak kendini aşağıya doğru sarkıttı, adım adım ilerliyordu, en son yalnızca suratı kalmıştı. Hemen sonra suratı da görünürden kayboldu. En azından yüzü göründüğü sürece kendimi az da olsa rahat hissediyordum ama kara kafasının ucu da delikten içeri girince endişe ve çaresizliğe kapılıp yerimde duramaz olmuştum ve parmak uçlarımda dikilip yukarıdan aşağıya baktım. Hatsu inmeye devam ediyordu. Tek görebildiğim kara kafası ve gaz lambasıydı. İçine düştüğüm durum korkutucu olsa da Hatsu'nun silüeti henüz görünürken aşağıya indim, aksi takdirde inmeyi asla beceremem diye düşünmüştüm. Bu da benim için büyük bir utanç kaynağı olurdu. Arayı fazla açmamak için bir an evvel inmem gerektiğine karar verip arkamı döndüm ve tıpkı Hatsu gibi dizlerimi yere koyup ellerimle tutunarak kendimi sarkıtırken, hasır sandaletlerimin tabanıyla basamakları yokluyordum.

İlk basamağı iki elimle kavrayıp bir karides gibi kıvrıldım, ayaklarımı dayayabileceğim bir şeyin olacağını düşünerek gelişigüzel sarkıttım. Sonra da bacaklarımı yavaş yavaş gerdirdim. Dik durunca lambanın ateşi göğsüme geliyordu. Hareketsiz kalırsam boğulabilirdim. Kaçarı olmadığından tek ayağımı indirdim. Bu hamleyi tamamlamak için tek elimi de indirmem gerekiyordu. Sağ elimi de indirince başparmağımda asılı duran gaz lambası önceden kestirilemeyecek şekilde hareket etmeye başladı. Gelişigüzel salladığımda giysilerimi tutuşturacak gibi oluyor; özenle taşımaya çalışınca da duvara çarpıp sönecekmiş gibi geliyordu. Sapını parmağıma geçirip sarkaç gibi ileri geri salladığım ilk an son derece işlevsel bir tasarımı olduğunu düşünmüştüm ama bu durumda baş belası olmaktan öteye gitmiyordu. Üstelik merdiven çok dardı. Basamakların arasındaki mesafeyse oldukça uzundu. Bir basamak inmek, normalinden iki kat fazla çaba gerektiriyordu. Korkuyor olmam da işleri iyice zorlaştırıyordu. Ve her tuttuğum basamak giderek inceliyor gibiydi. Işık yetersiz olduğundan, âdeta burnumu yaslayacak kadar yakından

bakınca her birinin çamurla kaplı olduğunu gördüm. Bir inip bir çıkan sandaletlerden bulaşmış olmalıydı. Merdivenin ortasında boynumu uzatıp aşağıya baktım. Bakmaz olaydım. Başım aniden dönmeye, sımsıkı tuttuğum ellerim ise gevşemeye başladı. "Galiba ölüyorum, hayır ölmemeliyim," diye diye merdivene yapışıp ansızın gözlerimi kapattım. Kocaman bir sabun köpüğü girdabının içinde Hatsu inmeye devam ediyordu. Doğrusu, Hatsu'nun silüetini aşağıya bakınca görmüş olmalıydım. Yoksa gözlerimi kapatınca gördüğüm sabun köpüklerinin arasında olacak hali yoktu. Fakat sahiden de öyleydi. Aşağı inmeye devam ediyordu. Son derece tuhaftı. Şimdi durup düşününce Hatsu'yu henüz sersemlemeden önce görmüş olmalıyım diyorum ama başım dönmeye başlayıp ölüm korkusu etrafımı sarınca, Hatsu'nun çoktan retinalarıma kazınmış olan görüntüsünü, merdivenin basamağına tutunup gözlerimi yumduğum anda gözümde yeniden canlandırıncaya kadar unutuverdim. Ancak bu durumun bilimsel bir açıklamasının olup olmadığını bilmiyorum. O an her şey bir rüya gibiydi. Karanlık bir tünelde canımdan endişe ediyordum ve kafam allak bullaktı. Hayatta olup olmadığımı bile bilmiyordum. Hatsu'yu inmeye devam ederken gördüğümde, bunu kafamın içinde mi yaptığını yoksa gerçekten ayaklarımın altında mı olduğunu söylemesi güçtü. Fakat tuhaftır, gözlerimi açar açmaz tekrar aşağıya baktım. Hatsu beklenildiği üzere, inmeye devam ediyordu. Ancak bu kez de karşı duvardan aşağıya iniyor gibi görünüyordu. Belki de ikinci kez aşağıya baktığımdan, bu kez düşecekmiş gibi olmamıştım ve gözlerimi odaklayıp bakınca, sahiden de karşı duvardan indiğini gördüm. Gözlerime inanamıyordum, bu nasıl oluyordu? O sırada lambam tekrar tıslad. Sönmediği garanti edilmişti ama böyle yapınca beni tekrar endişeye sevk ediyordu. Hatsu hızla alçalıyor gibi görünüyordu. Bu şartlar altında, tam gaz aşağı inmenin benim de yararıma olacağını fark ettim. Akabinde, ince tahta basamakları birbiri ardına kavrayarak beş altı metre kadar inince

ayağım yere değdi. Ayak bastığım şey gerçekten de topraktı. Ne olur ne olmaz diyerek ellerimi merdivenden ayırmadan, zemini ayaklarımla kontrol edince merdivenin burada bittiğini anladım. Ama üzerinde durduğum toprak parçası da iki karış sonra bitiyordu. Sonrası yeniden dikey bir tüneldi. Ancak bu kez karşı duvarda farklı bir merdiven vardı. El uzatıp tutulacak mesafedeydi. Yapacak bir şey olmadığı için bu merdivene geçtim. Sonra olabildiği kadar hızla aşağıya indim. Uzunluğu önceki merdivenle aynıydı. Ve bittiği yerde, yine karşı duvarda bir başka merdiven daha vardı. Çaresiz, yine ona geçtim. Nihayet bu da bitti derken, karşı duvarda bir başka merdiven beliriyordu. Bitecek gibi de görünmüyordu. Altıncı merdivene ulaştığımda kollarım gücünü kaybetmişti, bacaklarım titriyordu ve nefes alış verişim tuhaflaşmıştı. Aşağıda Hatsu'nun varlığına dair en ufak bir ize bile rastlanmıyordu. Baktıkça daha da karanlıklaşıyordu. Gaz lambam, düşen su damlalarıyla tıslıyor, soğuk su sandaletlerime işliyordu.

Biraz soluklanınca kollarım kopacak gibi olmuştu. Tekrar inmeye kalkınca ayaklarımın basamakları bulamamasından korkuyordum. Fakat inmem gerekiyorsa da inecektim, yoksa tepetaklak aşağı düşüp kafamı kıracaktım. Böyle düşününce o veya bu şekilde bir yerlerden aşağıya kadar inecek bir güç çıkageliyordu. Ama nereden geldiğini kesinlikle bilmiyorum. Öyle bir kerede gelmiyordu; kollarıma, karnıma ve ayaklarıma azar azar sızıyordu ve böylece varlığından emin oluyordum. Hani sınavdan önceki gece uyumayıp yorgun düşene kadar çalıştıktan sonra hafiften dalarsınız da gözleriniz aniden açılır, kendinizi beş altı sayfa daha okumaya hazır hissedersiniz ya, işte aynen öyleydi. Bu tarz bir çalışma esnasında tam olarak ne okuduğunuzu anlamazsınız ama okuma eylemini sürdürmeyi de başarırsınız. Ben de aynı şekilde, tam olarak aşağıya indiğimi söyleyemezdim ama bir şekilde aşağıda olduğumdan şüphem yoktu. Ve tıpkı okuduğunuz kitabın içeriğini unutsanız bile sayfa sayısını hatırlamanız gibi, defalarca indiğim merdiven sayısını net olarak hatırlıyorum.

Tam on beş merdiven. On beş merdiven inmiş olmama rağmen hâlâ Hatsu'yu göremediğime şaşırmıştım. Neyse ki tek bir yol vardı. Telaşa kapılsam da dar geçitten emekleyerek çıkınca nihayet Hatsu'yu buldum. Ama her zamanki dayanılmaz şikâyetlerini dile getirmek yerine "Nasıldı? Yorucuydu, değil mi?" diye ilgiyle sordu.

Fena yorgun olduğumdan "Yorucuydu," diye yanıtladım. Devamında Hatsu "Biraz daha dişini sıkarsan tamamdır," diyerek beni cesaretlendirdi.

Akabinde "Yine mi merdiven ineceğiz?" diye sordum.

Hatsu da bunun üzerine "Yok yok, başka merdiven yok. Merak etme," diyerek bana kibarca gülümsedi.

Böylece ben de bu kadar dayanmışken pes etmek olmaz diyerek tekrar Hatsu'nun peşine takılıp aşağıya inmeye başladım. Biz derine indikçe, zemindeki su miktarı da artıyordu. Adım attıkça su sıçrıyordu. Yol, lambaların ışığı altında Şitaya'daki su kanalları taşınca olduğu gibi gri görünüyordu. Üstelik bu çamurlu su manasız derecede soğuktu. Âdeta parmaklarımın arasındaki eti kesiyorlar gibiydi. Tam ayağımı sudan çıkarıp rahatlıyordum ki her yer suyla kaplı olduğundan çaresizce tekrar suya sokmak zorunda kalıyordum. Tek ayağımı kaldırıp tıpkı bir gece balıkçılı gibi o şekilde durmak istiyordum. Ama yapacak bir şey yoktu, ayağımı yere indirmek zorundaydım ve tekrar indirdiğimde hasır sandaletim şap diye suya girer girmez, balık yüzgeci gibi dalgalar oluşuyordu. Yayılan dalgalar lambanın ışığında parladıktan kısa bir süre sonra hızla yitip gidiyordu. Çarşaf gibi dümdüz olan su, bir adım atmamla tekrar bozuluyor, dalgalar tekrar parıldıyordu. Bu şekilde daha derinlere doğru ilerledikçe su seviyesi giderek yükseliyordu. Burayı da geçince kuru yere çıkacağız diyerek, herhangi bir dayanağım olmadığı halde, kendimi motive edip bir sonraki dönemeci geçince, su aniden bilek hizamdan kaval kemiğime kadar yükseliverdi. Bir sonraki dönemeçte olacağını umut ederek sağa dönünce beklenmedik bir şekilde

derinleşiveren su, dizlerime kadar yükseldi. Hal böyle olunca da her hareketle birlikte foşur foşur ses çıkıyordu. Dizim suyu yararak küçük girdaplar oluşturuyor, bu girdapların yaydığı dalgalar ise uyluklarıma çarpıyordu. Artık tehlikede olduğumu biliyordum. Bir şeyler yanlış gidiyordu. Nihayetinde bir sebepten dolayı su seviyesi giderek yükseliyordu ve tünelin her an suyla dolma ihtimalini aklıma getirince sırtımdan karnıma doğru bir ürperti yayıldı. Ne var ki, Hatsu hiç istifini bozmadan çamurlu suyu yara yara yürüyordu.

"Her şey yolunda mı?" diye arkasından sordum ama Hatsu cevap dahi vermeden, suyu faşırdatarak ilerlemeye devam etti. Bana kalırsa, bakır madeni bile olsa bu yükseklikte olan suyun içinde çalışmanın mümkünatı yoktu. Suyun bu kadar yüksek olması, ya bir yerlerde arıza olduğu ya da benim terk edilmiş bir madene doğru sürüklenmiş olduğum anlamına geliyordu. Her iki ihtimal de felaket olacağından endişeye kapılıp Hatsu'ya tekrar seslenmek üzereydim ki su belime kadar yükseldi. Artık dayanamazdım. "Daha ilerleyecek miyiz?" diye Hatsu'ya bağırdım. Sesim pek de sıradan bir soru soruyor gibi çıkmamıştı. Kendi sağlığımın endişesine düşerek, canım sanki ağzımdan fırlayıvermişti. Fakat hâlâ Hatsu'dan biraz çekindiğim için, sesim tek sesli bir feryadı andırmaktan çok, korku yüklü bir soru kılığına bürünmüştü. Sesimi duyunca Hatsu bile suyun içinde durup arkasına bakma gereği hissetti. Lambasını yukarı kaldırmıştı. Karanlığın içinde gözlerimi gezdirince Hatsu'nun endişeyle çatılmış kaşlarını ve gülümseyen dudaklarını gördüm.

"Ne oldu? Bırakıyor musun yoksa?"

"Hayır ama bu su..." diyerek korku dolu gözlerle etrafıma baktım. Hatsu etkilenmişe benzemiyordu. Hâlâ gülümsüyordu. Sular altında kalmış bir yolda, neşeyle kimonosunun eteklerini toplayıp karşıdan karşıya geçen birisini andırıyordu. Bu sayede şüphelerimden arınmıştım ama içimdeki korkaklık sabit kaldığı için emin olmak adına "Her şey yolunda mı hakikaten?" diye

sorumu tekrarladım. Bunun üzerine Hatsu, iyice eğleniyor gibi bir ifade takındıysa da hemen ciddileşip "Burası 8. Tünel. Yani en dipteyiz. Burada su olması gayet normal, korkmana gerek yok. Haydi, beni takip et," dedi.

Her ne kadar tam anlamıyla rahatlamasam da istemeye istemeye kasıklarıma kadar ıslanarak peşinden gittim. Zaten kapkaranlık olan tünelde, şöyle özgün bir mecaz kullanacak olursam, tepeden tırnağa karanlıkla yıkanmıştım demekte sakınca görmüyorum. Üstelik gerçek suyla, tünelle aynı renk olan suyla ıslandığım için duyduğum tiksinti iki kat fazlaydı. Su da bilek seviyesinden beri yavaşça yükselmeye devam ediyordu. Şu an kalçama kadar suya batmıştım ve ben hareket ettikçe su dalgalanıyor, asıl yüksekliğinin üzerinde kalan yerlerimi de ıslatıyordu. Böylece ıslanmış yerler hiçbir şekilde kurumuyordu ve dalgalar daha yukarı kısımlara erişebildiği için üç santim, beş santim derken artık göbeğime kadar soğuğu yemiştim. Tavandan damlayan sularla üstten, göbeğime kadar erişmiş sularla alttan derken iki taraftan da soğuğa maruz kalmıştım ve bu bilinmez diyarlarda bir deniz hıyarı gibi oraya buraya sürükleniyordum. Sonra, sağ tarafta bir delik gördüm. Mağara ağzını andırıyordu ve içinden su çıkıyordu. Ağzında da tan tan şeklinde çınlama sesleri yankılanıyordu. Burası bir şantiye olmalıydı.

Hatsu deliğin önünde durup "İşte bak. Bu derinlikte bile birileri çalışıyor. Bunu yapabileceğini düşünüyor musun?" diye sordu. Göğsüm suya değinceye kadar öne eğilip delikten içeri baktım. İçerisi hafiften aydınlıktı, tabii buna aydınlık denirse. Dağınık, elle tutulur yanı kalmamış ve takatsiz bir ışığı, manasızca yaymaya çalışmışlar; çekiştirip savurmuşlar da sonunda ışığın kendisi karanlığa yenik düşerek kalan son demleriyle etrafı aydınlatmaya çalışıyor gibiydi. Çınlama sesi ortamdan bir derece daha karanlık bir nesnenin, keskisini eğimli bir açıyla kayalara vurduğu taraftan geliyordu. Mağaranın her tarafında yankılanıyor, gidecek bir yeri olmamasının verdiği çaresizlikle, suya çarparak yoğunlaşıp

mağaranın ağzından yayılıyordu. Su da aynı yerden çıkıyordu. Tavanın karanlığına kıyasla, su biraz olsun aydınlanıyordu.

"Girip bakacak mısın?" diye sordu. Bense soğuktan titredim.

"Bakmasam da olur," diye cevapladım.

Hatsu "Tamam, boşverelim. Fakat sadece bugünlük," diye şart koşarak yüzüme dikkatle baktı. Elbette oltaya gelmiştim.

"Peki yarından itibaren burada mı çalışacağım? Eğer öyleyse, kaç saat suyun içinde kalacağım –yani sadece suda mı çalışacağım?"

"Hmm," diye düşündü Hatsu.

"Günde üç vardiya çalışıyor," diye açıkladı. Günde üç vardiya demek, sekiz saatlik mesai demekti. Bakışlarımı siyah suya kaçırdım.

"Sorun yok. Endişelenme."

Hatsu aniden beni teselli etmeye çalıştı. Muhtemelen halime acıyordu.

"Ama sekiz saat boyunca çalışmak zorunda değil miyim?"

"Elbette mesaini çalışarak doldurmakla yükümlüsün. Ama sen canını sıkma."

"Neden peki?"

"Sıkma diyorum işte," diyerek yürümeye koyuldu. Ben de sessizce arkasından gittim. Suyu yararak birkaç adım attıktan sonra ansızın arkasını döndü.

"Yeni elemanlar genellikle 2. ve 3. tünellerde çalıştırılır. İşi çözmeden buraya yollamazlar kimseyi," deyip ağzını yayarak sırıttı. Ben de sırıttım.

"Rahatladın mı?" diye sordu. Kaçarım olmadığı için, yapabileceğim en iyi şeyi yapıp sorusunu "Evet," diye yanıtladım. Hatsu kendinden emin görünüyordu. Suyu yararak ilerlemeye devam edince su aniden diz hizasına düştü. Ayak uçlarımla yerde basamak olduğunu fark ettim. Bir, iki diye sayarken üçüncü basamağa geldiğimde su bileğime kadar alçalmıştı. Sonrasında düzlüğe çıktık. Yüksekliğe beklemediğim kadar çabuk çıktığımız için son derece mutluydum. Kuru zemine doğru ilerledikçe mutluluğum

katlanarak artıyordu. Sonunda artık su hışırtısı duyulamayacak bir yere geldik. O sırada Hatsu makineleri görmeyi isteyip istemediğimi sordu. Makinenin dört bir yandaki oyuklardan aşağı atılan cevherleri bir araya toplayıp 1. Tünel'e taşıdığını, oradan da elektrikli trenle çukurun dışına çıkardığını anlatınca hiç tereddüt etmeden beni mazur görmesini istedim. Ne kadar etkileyici bir düzende çalışıyor olursa olsun, bugünden sonra işime yaramayacak bir makineyi görmek niyetinde değildim. Ve eğer makineyi görmeyeceksem, maden turunun sonuna gelmiş olmalıydık. Rehberim Hatsu, dönmemiz gerektiğine işaret etti. Anlaşılan Hatsu da bir kez ıslanınca canına tak etmiş olmalıydı ki dönüş rotası olarak görece daha az ıslanacağımız bir yol seçmişti. Yine de yaklaşık yirmi metre boyunca baldırlarımıza kadar ulaşan sudan geçmemiz gerekiyordu. Bu yirmi metreyi geçerken, durumun farkında olmadan, tekrar az önceki derin noktaya geldiğimizden şüphelenip, göbek deliğimin az kalsın buz tutacak gibi olduğunu hatırlayınca üşümüş ayaklarımı sabırsızca sürüklüyordum. Ama aksine, bu kez biz ilerlemeye devam ettikçe su sığlaştı ve adımlarım hafifledi. Sonra nihayet tekrar kuru yola çıktık.

Hatsu'ya "Daha yolumuz var mı?" diye sorunca, sadece gülümsemekle yetindi. O sırada benim de keyfim yerindeydi ama çok geçmeden şu merdivenlerin olduğu yere vardık. Göğsüme kadar yükselen suya bile razıydım ama merdivenler... En azından dönüş yolunda merdivenlerden kaçmak mümkün olsaydı keşke ama işte, tastamam merdivenlerin dibine varmıştık. Birinin bana Şiçuan'daki tahta yoldan[30] bahsettiğini hatırladım. Bu merdivenler tahta yolun aksine, umursuzca eğim açısından yoksun bırakılmıştı. Oraya gelince ayaklarım aniden hareket etmek istemez oldu. Ansızın beriberi hastalığına yakalanmış gibi hissediyordum ve o an istemsiz olarak sanki birisi beni sırtımdan

30 Çin'in batı bölgesindeki Şiçuan ve Şensi'yi birbirine bağlayan, özellikle dağlık bölgelerde kalasların merdiven gibi kayalara saplanmasıyla yapılmış yol. -ç.n.

çekeledi sandım. Bazı okurlar çekeleyenin Hatsu olduğunu düşünebilir ama öyle değildi. Bana öyle gelmişti. İlla betimlemem gerekirse, tıpkı karın ağrısına yakalanıp iki büklüm olmak gibiydi. Bir türlü doğrulamıyordum. Elbette tahta yolun laneti yüzünden böyle olduğumu iddia edecek halim yoktu ama bir süredir bana rehberlik eden Hatsu'nun neşesi yerindeydi ve anlayışlı tavırları sayesinde ipleri biraz gevşetmiş olmam yadsınamaz bir gerçekti. Her neyse, yürüyemiyordum.

Halimi gören Hatsu "Yürüyebilecek gibi durmuyorsun. Belini doğrultana kadar biraz dinlen. Ben birini görüp geleceğim," der demez karanlığa karıştı.

Sonrasında tahmin edeceğiniz gibi bir başıma kaldım. Şöyle bir esneyip kıçımı yere koydum. Altımdaki saman oturağım böyle durumlar için biçilmiş kaftandı. Bu sayede taşlar kıçıma batmıyor, kıyafetlerimi çamura bulamaktan endişe etmeme gerek kalmıyordu. Sefaletin içinde mutluluk verici şeyler bulmak hâlâ mümkündü. Taş kesmiş sırtımı duvara yasladım. Artık kılımı kıpırdatacak takatim yoktu. O şekilde otururak karşı duvara göz gezdirdim. Ya bedenim hareket etmediği için zihnim de donmuştu ya da zihnim biraz durulduğu için bedenim de gevşemişti, yahut her ikisi birden olmuştu. Ölümle yaşam arasında gezinip duvarı izlerken, bir süreliğine her şey bulanıklaştı. İlk başta canım, birkaç nefeslik de olsa ciğerlerimi açık havayla doldurmak istemişti ama sonra zihnim giderek kararda. Ardından tünelin karanlığına karıştım. Aklımın karanlığıyla tünelin karanlığı tek vücut olmuş, hangisi hangisiydi ayırt edemez hale gelmiştim. Fakat kesinlikle uyumamıştım. Bilincim zayıf düşmüştü sadece. Ne var ki, zayıflayan bilincim on kat suda çözülen dünyevi duygulardan olduğu için, ne kadar bulanıklaşsa da asla tam olarak kaybolmuyordu. Birisiyle yüz yüze konuşmak yerine telefonda konuşmak gibi, hatta ondan bile daha belirsizdi. Yerin kat kat altında zihnimin bulanıklaşması demek, fani dünyanın güneşine tahammül edemeyen bana; ne Tokyo'da ne kırsalda barınabilen

bana; acılarını dindirecek bir derman arayan bana; sinir sisteminin en uç noktalarına kadar uzanan aşırı uyarıcıyı dağıtmak zorunda olan bana; bir ihtiyaç, arzu ve ülkü demekti. Kuşkusuz Çozo'nun peşinden sürüklenirken hayalini kurduğum madenci hayatından çok daha cazip bir cennet demekti. Kaçmak, kendini heba etme yolundaki birinci duraksa, içinde bulunduğum bu âlemin tam olarak kaçıncı durak olduğunu bilmiyordum ama son duraktan çok uzakta olmayan bir istasyon olduğuna eminidim. Hatsu tarafından bir başıma bırakılıp kısa süre istirahat edeyim derken, kendimi beklenmedik bir şekilde yok oluşun eşiğine sürüklenmiş bir halde bulduğumda nasıl hissediyordum dersiniz? Açıkçası mutluydum. Ama mutluluk denilen duygu da on kat suyun içinde eritilmiş bilincimin bir parçası olduğundan, bu mutluluk hali ancak diğer dünyevi duygularımın yoğunluğu kadar bile açığa çıkamıyordu. Yoğunluğu kesinlikle seyreltilmişti. Fakat yok da denemezdi. Bir insan tamamen kafayı yemediği sürece mutluluk duygusunun farkında olmaması katiyen mümkün değildir. İçinde bulunduğum ruh hali, hareket özgürlüğünü kısıtlayan kusurlu psikolojik vakalardan farklıydı. Hâlâ istediğim her fiziksel hareketi gerçekleştirebilecek iradeye sahiptim ama hareketlerin kendi yoğunluğu azaldığı için her zamanki halimle şu anki halim arasında ince bir perde var gibiydi. Bu kısacık zaman diliminde solgun bir keyif gizliydi.

Bu durum bir saat sürecekse, yaşadığım tatmin duygusu da bir saat sürecekti. Şayet bir gün sürecekse gün boyu tatmin olacağımdan adım gibi eminidim. Yüzyıl sürse bile bundan mutluluk duyacaktım herhalde. Fakat... o sırada yeni bir zihinsel aktiviteyle tanıştım.

Demek istediğim, içinde bulunduğum hal beklentimi karşılayacak kadar stabil kalmayı becerememişti. Hareket etmişti. Yağı bitmek üzere olan lamba gibi oynaşıyordu. Bilincimi numarayla derecelendirecek olursam, on üzerinden beşe düşmüş olmalıydı. Çok geçmeden dörde düştü. Sonra üçe. Bu gidişle sıfıra inmesi

kaçınılmazdı. Bu sürece eşlik ederek gittikçe solan mutluluğun da bilincindeydim fakat aynı sürece eşlik ederken, giderek bulanıklaşan bilincimin el verdiği ölçüde bilincindeydim. Mutluluk ne durumda olursa olsun mutluluktu. O halde mantık olarak, bilincim ne kadar kaybolursa kaybolsun, mutluluktan duyduğum tatmin duygusu varlığını sürdürmeye devam etmeliydi. Ama tam dibi boylamak üzereydim ki karanlığın ortasında aniden bir şey fırladı. "Ölmek üzeresin," diyen bir düşünceydi fırlayan. Bunu "Ölemezsin" diye bir başka düşünce peşi sıra izledi. Eş zamanlı olarak gözlerimi açtım.

Ayaklarım kopmak üzereydi. Dizimden belime kadar kan akıyor, etimi buz kesiyordu. Karnım sanki suyla doluydu. Sadece göğsümden yukarısını insan olarak hissediyordum. Gözlerimi açıp az önce olanları düşününce, "Ölmek üzeresin"den "ölemezsin"e kadarki gidişatın birbiriyle olan bağlantısını görebiliyordum ama ondan sonra aniden kesiliyordu. Kesintiden sonra ise derhâl gözlerimi açıveriyordum. Bir başka deyişle, "Ölmek üzeresin" düşüncesi hayatımda bir dönüm noktasıydı ve ondan sonra ilk yaptığım şey gözlerimi açmak olduğu için bu ikisi birbirinden tamamen bağımsızdı. Ama bir o kadar da birbirlerine bağlıydılar. Gözlerimi açıp etrafıma baktığımda, "Ölmek üzeresin..." diye bağıran sesin hâlâ kulağımda çınlıyor olması bunu kanıtlar nitelikteydi. Hâlâ duyabiliyorum. Yazarken ses, kulak gibi kelimeler kullanıyorum çünkü yaşananları başka türlü ifade etmemin bir yolu yok. Kaldı ki neyi nasıl ifade ettiğimden daha önemlisi, birinin sahiden gelip bana "Ölmek üzeresin..." filan deyip beni uyarmış olmasına inanıyor olmamdı. Fakat elbette kimsenin gelip gittiği yoktu. Bir kişi bile... Belki de Tanrı... Hayır, tanrılardan nefret ederim. Muhtemelen paniğe kapıldığım için kendi zihnimde birini canlandırmış olmalıydım ama bir insanın ölümden bu kadar çekineceğimi rüyamda görsem inanmazdım. İnsan böyle intihar filan edemez ki. Bu gibi durumlarda ruh her zamankinden farklı davrandığı için, içgüdüler kontrolü ele geçirse

bile insan bunun farkına varmaz. Bence dikkat edilmesi gereken bir husus. Başımdan geçenleri, bir tanrının gelip beni kurtarması diye yorumlamak mümkün olduğu gibi, yanımdan ayrılmayan birisinin –genellikle sevgili kısmı oluyor– ruhunun gelip beni kurtarmış olduğuna yormak da mümkündü. Yaşımdan beklenmeyecek bir olgunlukla, bu sesi Tsuyako veya Sumie diye yorumlamadığım için kendimi beğenmişliğime hayran kalmıştım. Şairlik yeteneğinden yoksun doğmuştum anlaşılan.

Hatsu aniden çıkageldi. Onu görür görmez bilincim önemli ölçüde yerine geldi. Ondan sonra, merdivenleri tırmanmak zorunda olduğumu da, yarından itibaren kesiye çekiç vurmak zorunda olduğumu da, yediğim berbat pilavı da, tahtakurularını da, yaygarayı da, Daruma'yı da aynı anda hatırlayıverdim ve son olarak kendi yozlaşmamı tam olarak idrak ettim.

"Daha iyi misin?"

"Evet, biraz daha iyiyim."

"Öyleyse haydi, yavaş yavaş tırmanalım."

Kendisine teşekkür edip ayağa kalktım. Hatsu gayretle basamağı kavrayıp tek ayağıyla merdivene çıktıktan sonra "Tırmanmak biraz zor gelecek. Bunu aklından çıkarmasan iyi olur," der demez arkasını dönüp dikkatle tırmanmaya başladı. Aşağıdan Hatsu'nun tırmanışını izlerken içimi ürpertici bir kasvet sarmıştı. Kendisi bir maymun gibi tırmanıyordu. Bana yardımcı olmak adına işleri ağırdan alacakmış gibi de görünmüyordu. Elimi çabuk tutmazsam tekrar geride kalmam kaçınılmazdı. Ben de cesur bir hamleyle merdivene atıldım. Sadece iki üç basamak çıkmak bile Hatsu'yu haklı göstermeye yetmişti. Tıpkı söylediği gibi, tırmanmak çok meşakkatliydi. Yalnızca yorgun olmamdan kaynaklanmıyordu. Aşağı inerken, göğüsten yukarısını öne çıkararak vücut ağırlığının bir kısmını merdivene aktarmak mümkündü. Fakat tırmanırken, tam tersine, vücut kendini sarkıtmaya meylediyordu. Sarkan ağırlığı ise ellere yayarak telafi etmek zorunda kaldığınızdan, her basamak kol ve omuzlara fazladan yük bindirmek

anlamına geliyordu. Dahası, tüm yükü avuç içi ve beş parmağınızla çekmeniz gerekiyordu. Daha önce de dediğim gibi basamaklar kaygandı. Tek bir merdiveni tırmanmak bile kolay sayılmazdı. Ve toplam on beş merdiven vardı. Hatsu çoktan gözden kaybolmuştu. Tek yapmam gereken, ellerimi bırakıp tepetaklak karanlığa karışmaktı. Tırmanmaya devam edersem omuzlarım yerinden çıkacaktı. Yedinci merdiveni yarıladığımda ateş soluyordum ve ameleliğin ne kadar zor bir iş olduğunu iliklerime kadar hissetmiştim. Gözlerimden sıcak yaşlar süzülüyordu.

Göz kapaklarımı iki üç kez kavuşturup açtım ama hâlâ bulanık görüyordum. Gözlerim on beş santim önümdeki duvarı bile net seçemiyordu. Gözlerimi elimin tersiyle ovuşturmayı düşündüm ama her iki elim de doluydu. Sinirlendim. Nasıl böyle maymun işleriyle uğraşacak kadar dibe vurduğumu düşündüm. Düşecek gibi olan vücudumu mümkün olduğunca öne çıkarıp merdivene sımsıkı yaslanıp düşünmeye başladım. Ya da dinlenmeye başladım desem daha isabetli olur belki. Tırmanmayı yarı yolda bıraktım diyerek kestirip atmak da mümkün. Her neyse, hareket etmiyordum. Edemiyordum. Öylece asılı kaldım. Ne gaz lambasının tıslaması ne de ayaklarımın altından süzülen su umrumdaydı. Öylece kaç dakikanın geçtiğini fark etmedim. Sonra tekrar sıcak gözyaşları doldu gözüme. Alışılanın aksine, zihnim son derece berrak olmasına rağmen, gözlerim bulanmıştı. Defalarca kapatıp açsam da fayda etmedi. Sanki gözlerimi sıcak suya batırmak gibiydi. Darmadağın olmuştum. Öfkem kabarmıştı. Nevrim dönmüştü. Sinir katsayım giderek yükseliyordu. Ve vücudum istediğim gibi tepki vermiyordu. Dişlerimi sıkıp iki elimle tutmakta olduğum tahta basamağı birkaç kez sarsmaya çalıştım. Elbette hareket etmedi. Acaba ellerimi bıraksa mıydım? Belki de kafalama yere çakılıp paramparça olmak, bu işe bir son vermek gerekiyordu. Dayanılmaz bir ölüm arzusu kabardı içimde. Merdivenin dibindeyken ne pahasına olursa olsun ölümden kaçmaya kararlı olan adamın, merdivenlerin ortasına gelince aniden

sığ bir düşüncenin esiri olup ille de ölmeliyim diye tutturması, başımdan geçen ruh hali değişikliği vakaları arasında en akılda kalıcı olanıydı. Psikolog olmadığım için, bu tarz değişikliklerin nasıl izah edileceğini bilmiyorum ama bana göre psikologlar bizzat pratik tecrübeden yoksun kimseler olduğu için, tutarsız olsa bile yine de kendi naçizane görüşlerimi toparlayıp aktarmak isterim.

Saman matı yere koyup oturduğumda aklımdan geçen tek şey biraz dinlenmekti. İçim rahattı. Uyarıcılar düşüktü. O durumda sırtımı duvara vermiş otururken, durum usulca değişmeye başlamıştı ve doğal gidişata kapılan bilincim uzaklaşmaktaydı. Ruhum batıyordu. Bu gibi durumlarda zihinsel aktivitelerin seyri bellidir. Pozitif olandan çıkıp giderek negatif olana doğru ilerleyen bir rotayı takip eder. Bu olağan rota tükenecek olursa, ruh büyük bir çıkmaza girmek üzereyken şu iki alternatiften birisini seçer: Birincisi esen rüzgâra yelken açıp dibe vurana kadar tam güç ileriye gitmektir, ki bu durumda ölürsünüz. Diğer alternatif ise son perdeye kadar gidip aniden ters yöne doğru sıçramaktır. Negatif istikamette ilerleyen ruh, ansızın ters dönerek yüzünü pozitife çevirir. Hayatla olan bağınız birden sıklaşır. İşte merdivenin dibinde başımdan geçenler bu ikinci alternatife denk düşüyor. Bu yüzden istifamı bozmadan ölüme yaklaşıp Sanzu Nehri'ne[31] doğru ilerleyen ruhum, gittiği yolu geri dönme zahmetine girmeyip doğrudan gerçek dünyaya atlamıştı. Buna "ölümden geçip hayata dönme deneyimi" adını verdim.

Fakat merdivenin ortasına gelince bunun tam tersi bir olguyla karşılaştım. Canımı dişime takıp Hatsu'nun peşinden tırmanmam gerekiyordu. Hatsu ise çoktan gözden kaybolmuştu. Aklım acele ediyor, kalbim ters düşüyor, ellerim ayrılmayı reddediyordu. Maymundan bile aşağılık bir haldeydim. Zavallı. Acı

31 Japon Budist inancına göre bedeni terk eden ruhun ebedi yolculuğuna devam edeceği üç kollu nehir. Kişinin hayattayken işlediği günahlara göre sığ veya derin olan koldan ilerleyeceğine inanılır. Yunan mitolojisindeki Stiks Nehri'ne benzetilir. -ç.n.

içindeydim. Her şey tam bir işkenceydi. Özbilincim giderek yoğunluğunu artırıyordu. Bu gibi durumlarda zihinsel aktiviteler negatiften pozitife doğru ivmelenmeye meyilli olur. Söz konusu durum gidebildiği kadar ilerleyip maksimum yoğunluğa ulaşınca tekrar iki farklı sonuca varmak mümkündür ki bunlardan birini özellikle ilgi çekici buluyorum: pozitifliğin zirvesinden tepetaklak yuvarlanan ruhun, aniden negatifliğin dibini boylaması. Daha sade konuşmak gerekirse, hayatta olduğunuz gerçeği tüm çıplaklığıyla açığa çıkar çıkmaz, hayatı fırlatıp atma kararlılığından bahsediyorum. Buna da "hayattan geçip ölüme girme eylemi" adını verdim. Bu bir çelişki gibi algılanabilir ama pratikte, ruhun doğasında olan bir eylem olduğundan şaşırtıcı bir doğallıkta gerçekleşir. Laf yerine kanıt isteyenlere, uyanmış olarak ölüme gidenler ölümü güzelce kabullenirken, ayak direyenlerin doğru düzgün ölmeyi bile beceremememesini gösterebilirim. Bilhassa ben başlı başına iyi bir kanıtım. Merdivenlerdeyken öfkeyle acaba ölsem mi diye düşündüğümde ellerimi bırakmaktan hiç korkmuyordum. Elbette olması gereken korku emarelerinden hiçbirisi yoktu. Fakat tam ölüm arzusuyla ellerimi bırakmak üzereyken yine tuhaf bir psikolojik olguyla tanıştım.

Esasen romanlarda karşılacağınız bir insan değilim ama o zamanlar çok gençtim ve ne zaman intihar etmeyi tasarlasam, bunu hep görkemli bir biçimde yapıp başkalarına göstermem gerektiğini aklımdan geçirirdim. Bir tabancayla veya bıçakla, yani insanların övgüsüne layık olacak şekilde ölmeliyim derdim. Hatta mümkünse Kegon Şelalesi'ne gitmem gerektiğini düşünürdüm. Fakat tuvalette veya erzak odasında kendimi asmak hiç bana yakışmazdı. İşte kibrim yine aniden meydana çıkmıştı. Nereden çıktığını bilmiyordum ama çıkmıştı. Çıkmasına elverişli bir boşluk bularak çıkmış olmalıydı ve bu yüzden kendimi öldürme kararlılığımı korusam bile, o kadar da acelesi olmadığını düşünmeye başlamıştım. Fakat ölümü kafaya koyup, ellerimi gerçekten merdivenden çekmek üzereyken ortaya çıktığına göre kibrim içimde

ta derinlere kadar kök salmış olmalıydı. Ama ölünce bronz heykelimin yapılmasını isteyen ruhumla arasındaki fark atla deve değildi ve beni sıradan insanlardan ayrıştıracak kadar belirgin bir etmen olduğunu da düşünmüyordum, fakat yine de mevcut şartlar altında biraz lükse kaçıyordu. Ne var ki, bu lüks merakı sayesinde bir anda kendimi kaptırıp ölmeyi istemekten vazgeçtim de bugünlere kadar gelebildim. Varlığımı kesinlikle o sırada açığa çıkan bu zayıflığıma borçluyum.

İşte böyleydi. Ölmeye karar vermiş, vücudumu sarkıtıp ellerimi bırakmak üzereydim ki madem öleceğim, bari burada ölmeyeyim diye düşündüm. "Dur bekle, buradan çıkınca Kegon Şelalesi'ne gidersin," diyen bir emir –komik kaçtığını biliyorum ama gerçekten de emri andıran bir ses– kafamın içinde yankılanmıştı. Gevşeyen ellerim birden sımsıkı olmuştu. Bulutlu gözlerim aniden berraklaştı. Lambamın ışığı yanıyordu. Yukarıda, çamurla kaplı merdiven karanlığa karışıncaya değin uzanıyordu. Ne pahasına olursa olsun tırmanmalıydım. Eğer yarı yolda ölecek olursam, hayatım heba olurdu. Tek bir kimsenin bile olmadığı, gün ışığı girmeyen karanlık bir tünelde bir öbek maden gibi tepetaklak düşersem, varlığım unutulacak –rehberim Hatsu'nun bile aklına gelmeyecek– bulunacak olursam da yarı insan-yarı canavar madenciler tarafından aşağılanmaya devam edecektim ve bu, büyük bir hayal kırıklığı olurdu. Buna izin veremezdim. Ne pahasına olursa olsun, tırmanışı tamamlamak zorundaydım. Lambam yanıyordu. Merdivenler devam ediyordu. Medivenlerin ötesinde tüneller devam ediyordu. Tünelin ucundaysa güneş parlıyordu. Geniş ovalar, yüksek dağlar vardı. Ovaların ve dağların ardında Kegon Şelalesi vardı... Ne olursa olsun tırmanmaya devam etmeliydim.

Sol kolumu başımın üzerinden olabildiğince uzattım. Tahta basamağı parmaklarımın izi kalacak kadar sıkı kavradım. Islak bedenimi doğrulttum. Eş zamanlı olarak sağ ayağımı bir basamak yukarı kaldırdım. Lambanın ateşi karanlıkta yukarı doğru hareket

ederek parlıyor, tüneli kademe kademe aydınlatıyordu. Ayağımı kaldırdığım her basamak, geride kalıp giderek karanlığa gömülüyordu. Ağzımdan çıkan nefes karanlık duvara çarpıyordu. Nefesim sıcaktı ve bazen beyaz görünüyordu. Sonra ağzımı kapattım. Hava burun derinliklerimden gürültüyle çıkıyordu. Merdivenlerin henüz ucu bucağı görünmüyordu. Yukarıdan su damlıyordu. Lambayı hafifçe sallayınca yay çizerek uçurumun duvarını teğet geçen ateş tıslıyor, elimi oynatmayı bırakınca sakinleşip tekrar dümdüz duman çıkarmaya devam ediyordu. Tekrar sallıyordum ve ateş eğilip bükülüyor, duvarla merdiven arasındaki iki karışlık boşluğu aydınlatıyordu. Boşluğa bakmak içimi ürpertiyordu. Gözlerimi kapatarak tırmandım. Ne duvarı ne de ateşi görebiliyordum. Alabildiğine karanlıktı. El ve ayaklarımı hareket ettiriyordum. Hareket eden el ve ayaklarımı da göremiyordum. Sadece dokunup hissederek yaşıyordum. Yaşayarak tırmanıyordum. Yaşamak tırmanmak demekti, tırmanmak da yaşamak. Yine de merdivenler bitecek gibi değildi.

Daha sonrasındaysa neredeyse kendimden geçmiştim. Kendi başıma mı tırmanmıştım yoksa ilahi bir güç mü bana yardım etmişti bilmiyorum doğrusu. En başa kadar tırmanıp artık tutacak bir başka basamağın kalmadığını fark edince kıçımı yere koyup oturdum.

"Ne oldu? Tırmanabildin mi? Çok uzun sürdü. Yarı yolda öldün filan sanmıştım... Gelip sana bakmayı düşünüyordum ama bir başına ürpertici olurdu. Her neyse, başardın işte. Aferin sana!"

Sabırsızlıkla yolumu gözleyen Hatsu, beni bu sözlerle ve coşkuyla karşıladı. Merdivenlerin sonunda beklerken oldukça endişelenmiş görünüyordu.

Sadece "Kendimi biraz kötü hissettiğim için yolun yarısında biraz dinlenmek istedim," dedim.

"Kötü mü hissettin? Senin için oldukça zorlayıcı olmalı. Yolun yarısı derken, merdivenlerin yarısını mı kastediyorsun?"

"Evet, aynen."

"Hmm. Sanırım bu haldeyken yarın çalışamazsın."

Bu dediğini duyunca, "Bok ye!" diye geçirdim içimden. "Kim geçti o kadar köstebek deliğinden? Belki öyle görünmüyor olabilirim ama iki güzel kızı kendime âşık ettim. Bu tünellerden çıkar çıkmaz dosdoğru Kegon Şelalesi'ne gidiyorum. Sonra görkemli bir şekilde öleceğim. Son olarak, senin gibi bir yaratığı muhatap alıp harcayacak bir saniyem bile yok," dedim kendi kendime.

Sonra Hatsu'ya dönüp sadece "Hazırsan gidelim mi?" diye sordum. Hatsu kuşkulu gözlerle bana baktı.

"Gidelim mi? Sen de amma cengaver çıktın ha."

Aslında "Sen ne sanmıştın? Kendin gibi aşağılık bir yaratık mı?" demek istiyordum, ama kibarca tek kelimeyle "Evet," diye cevaplamakla yetindim. Hatsu hâlâ ağırdan alıyordu. Şaşırmış olmaktan çok, benimle kafa buluyor gibi bir hali vardı.

"Sahiden iyi misin? Şaka yapmıyorum. Rengin solmuş."

"Eh, önden ben gideyim madem," deyip somurtarak yola koyuldum.

"Hayır, hayır. Önden gidemezsin. Beni takip edeceksin."

"Öyle mi?"

"Elbette öyle. Çok bilmiş seni. Ben sana rehberlik ediyorum. Sen benim önümde gidemezsin."

Hatsu beni kenara itip önüme geçti. Öne geçer geçmez aniden hızlandı. Belini büküyor, dört ayak olup emekliyor, sırtını sağa sola yaslıyor, başını öne eğiyor; tünelin durumuna göre şekilden şekile giriyordu. Ve son derece acele ediyordu. Âdeta toprakta doğup bakır madeninde büyütülmüş gibiydi. Bir anlık öfkeyle onu acele etmeye zorladığım için kendime küfürler ediyor, altta kalmamak için de kendimi zorluyordum ama yalnızca kararlı olmak yeterli değildi. Beş ya da altı dönemecin sonunda bir indik, bir çıktık; bir sağa döndük bir sola derken Hatsu'yu kaybetmiştim. O sırada, "Tey tey tey tey tey," şeklinde şarkı gibi bir şey mırıldanmaya başladığını duydum. Kendisi ortalıkta görünmüyordu ama sesi tünelin duvarlarında yankılanıyor, içeride

tutsak kalmışçasına kendini tekrarlıyordu. Bana nispet olsun diye yapıyor olmalıydı. İlk başlarda yakalayıp ona gününü göstereceğim diyerek tüm gücümle emekliyor, eğilip bükülüyordum ama ne yazık ki Hatsu'nun şarkısı da giderek uzaklaşmaya başlamıştı. Öyle olunca yakalama fikrinden vazgeçip Hatsu'nun "tey tey tey tey tey"ini kendime rehber yapıp ilerlemeye karar verdim. Bir süreliğine işe yaradıysa da sonunda mırıldanmalar da gücünü yitirmeye başladı ve artık hiçbir ses duyamaz olduğumda kaybolmuştum. Tek bir yol olsa Hatsu'ya muhtaç olmadan, bir başıma gün ışığına çıkana kadar yürüyebilirdim ama nihayetinde yıllar boyu kazılan bir tünel olduğu için âdeta bir örümcek ağı gibi pek çok kola ayrılıyor; bu kollar beklenmedik yerlere çıkabiliyordu. Gelişigüzel bir yola saparsam, tekrar belime kadar suya gömülebilir veya soluğu meşhur merdivenlerde alabilirdim.

Karanlıkta durmuş dikilerek gaz lambasının ışığına bakıp düşündüm. 8. Tünel'e kadar inmiş olduğuma göre, dönmek için ne yapıp edip trenin geçtiği yola çıkana kadar tırmanmalıydım. Yukarıya doğru ilerlediği sürece hangi kola saptığım fark etmezdi. Olur da aşağıya inen bir tünel çıkarsa bu noktaya geri dönecektim. Yoldan sapacak olursam da illa bir yerde karşıma şantiye çıkardı. Böylece madencilere yolu sorabilirdim. Bu kadarına karar verdikten sonra hangi yöne gittiğini bilmediğim rastgele bir yola girdim. Heyecana kapılıp soluk soluğa kalmıştım ama koşturarak yürüdüğüm için en azından ayaklarım artık üşümüyordu. Fakat yolu bir türlü bulamıyordum. Aynı yol üzerinde bir ileri bir geri yürüyorum gibime geliyordu ve bu durum canımı sıktığından duvara kafa atıp ikiye ayırasım geliyordu. Acaba hangisi ikiye ayrılırdı derseniz, elbette kafam ayrılırdı ama duvarda da ufak bile olsa bir delik açacak kadar öfkeliydim. Yürüdükçe alçalan tavan engel teşkil ediyordu. Sağlı sollu duvarlar engeldi. Sandaletlerimin altında kalan engebeler birer engeldi. Beni içinde hapsedip ne yaparsam yapayım çıkmama müsaade etmeyen tünelin kendisi başlı başına bir engeldi. İşte bu engelin bir kısmına kafa atıp

ufak bir çatlak bile açsam yanıma kâr kalırdı. Sonuçta böyle bir şey yapmadım ama bir an evvel Kegon Şelalesi'ne gitmek istediğim için bunu aklımdan geçirmeyi sürdürdüm. Bu esnada karşıdan yalnız bir kazıcı çıktı. Oyuğa götürmek üzere cevherle doldurduğu şu küfelerden taşıyor, lambasını sallaya sallaya bana doğru yaklaşıyordu. Lambanın ışığını görünce o kadar sevinmiştim ki kalbim yerinden çıkacak gibi olmuştu. Artık sorun olmaz deyip kendi kendimi cesaretlendirip ben de yürümeye başlamıştım ama o da bana yaklaştığı için acele etmeme gerek yoktu. İki lamba arasındaki mesafe iki metreden aza inince, beklentiyle madencinin yüzüne baktım. Yüzü mora çalıyordu. Tünelin içinde olduğumuz için öyle gibi görünen bir morluk değildi bu. Gün ışığına çıkıp mavi göğün altında baksınca da değişmeyecek türden bir morluktu. Bu yüzden adamla konuşmak istemedim. Böyle sefil bir kölenin gelip benimle alay edebileceğini, beni aşağılayıp utandırabileceğini düşününce, ona yolu sormaya katlanamazdım. Öleceğimi bilsem, yine de tek başıma madenden çıkmaya çalışırdım. İçimden "Sizin gibilere itibar edecek kadar alçalmadım," diyerek yanından geçip gittim. Adam elbette bunlardan habersiz olduğu için sessizce geçti beni. Şimdi önüm kararmıştı. Artık tek lamba vardı. Sabrım giderek tükeniyordu. Ama bir türlü çıkar yol bulamıyordum. Etrafım uzayıp giden başka başka yollarla çevriliydi. Sağım solum, her tarafım yoldu. Hem sağdakilere hem soldakilere hem de önümdekilere girip çıktım. Çıkış yoktu. Acaba çıkamayacak mıyım diye giderek paniğe kapıldığım sırada, hemen burnumun dibinde dan dan diye birkaç çekiç sesi duydum. Beş altı adım sonra duvarla karşılaşıp içeri kıvrılınca küçük bir şantiyeye vardım. Yalnız bir madenci, çekicini durmaksızın kaldırıp indirerek keskisine vuruyordu. Her vuruşunda duvardan maden parçaları dökülüyordu. Yanında küfesi vardı. Küfe daha önce oyuktan aşağıya boşaltılanla aynı ebatlardaydı ve ağzına kadar cevherle doluydu. Bir kazıcının gelip kendisini omuzlamasını bekliyordu. Bu kez fırsatı değerlendirip yolu

sormalıydım. Fakat muhterem kişi, kendisini var gücüyle çekiç sallamaya kaptırmıştı. Üstelik yüzü de pek görünmüyordu. Hazır dolu bir küfe varken biraz dinleneyim madem dedim. Tam üzerine oturmalıktı. Hemen saman oturağını küfeye yerleştirdim. Derken çekiç sesi aniden durdu. Madencinin gölgesi hızla büyüyüp uzadı. Keski hâlâ elindeydi.

"Ne yapıyorsun hey?"

Güçlü sesi tünelde dolu dolu yankılandı. Kulaklarımı çınlatan cinsten bir yankıydı. Uzun gölge büyük adımlarla yaklaşıyordu.

Bacakları uzun, göğsü geniş, sağlam yapılı bir adamdı. Suratı ise boyuna kıyasla küçük sayılırdı. Adamın hatlarını biraz olsun açıkça görebileceğim mesafeye gelince durdu. Sonra bana baktı. Ağzını açmadı. Çift katlı gözkapaklarının altından kocaman gözleri beni izliyordu. Burnu dümdüzdü. Rengi koyu kırmızıydı. Sıradan bir madenci değildi. Aniden konuştu:

"Sen şu yeni gelensin."

"Aynen öyle."

Bu zaman zarfında kıçımı çoktan küfeden kaldırmıştım. Ne de olsa karşıdan korkutucu bir madenci geliyordu. Şimdiye kadar on bin madencinin her birini hayvan yerine koyup hor görmüş olmama rağmen, ölmeye ant içmiş olmama rağmen, adam büyük adımlarla bana yaklaşınca birden korkuya kapılmıştım.

Ne var ki "Burada ne dolanıyorsun? Kayboldun mu yoksa?" diye sorunca, biraz olsun rahatladım. Halimi görünce, hasır küfenin üzerine oturmamda bir art niyet olmadığını anlamıştı sanırım.

"Doğrusu aşevine dün geldim ve tünelin neye benzediğini görmek için de buraya girdim."

"Tek başına mı?"

"Hayır, ustabaşı yanımda birini yollamıştı..."

"Öyle olmalı. Burası tek başına girilecek bir yer değil. Eee, rehber nerede peki?"

"Önden gitti."

"Önden mi gitti? Seni öylece bıraktı mı yani?"

"Sanırım evet."

"Vay namussuz. Tamam tamam, ben seni şimdi hemencecik çıkaracağım. Az bekle," dedikten sonra tekrar dan dan diye çekicini vurmaya başladı. Bense söyleneni yaparak bekledim. Bu adamla karşılaştıktan sonra, tek başıma madenden çıkmaktan vazgeçmiştim. Ölme pahasına bile olsa bir başıma çıkıp onlara göstereceğim diye kabaran azmim, birden kaybolmuştu. Bu değişikliğin farkındaydım ancak utanılacak bir şey değildi. Kimseye böyle bir vaatte bulunmadığım için fark etmez diye düşündüm. Bundan sonra sırf birilerine vaatte bulundum diye yapmak istemediğim şeyleri bile atlamadan yaptım. Birilerine söyledikten sonra yapmamakla söylemeden yapmamak arasında dağlar kadar fark var. O sırada çekiç sesi kesildi. Madenci tekrar bana doğru yaklaşıp bağdaş kurarak oturdu.

"Az daha bekle. Tütün içmem lazım," diyerek tütün torbasını çıkardı. Kahverengi, deri veya kâğıttan yapıldığı tam belli olmayan bir keseydi ve iş pantolonuyla kuşağı arasına sıkıştırıp üstlüğünün sarkan kısmıyla üzerini kapatıyordu. Madenci büyük bir iştahla içine çektiği dumanı burun deliklerinden çıkardığı esnada, kısa pipo sapının ortasına silindir şeklindeki kalıfıyla hafifçe vurdu. Piponun ağzından parlayarak çıkan küçük ateş topları uçarak, madencinin ayak parmaklarına düşüp söndü. Adam içi boşalmış pipoya üfledi. Sapın içinde kalmış olan duman bir kerede piponun haznesinden çıkıverdi. İşte madenci o zaman benimle konuşmaya başladı.

"Nerelisin sen? Böyle bir yere ne demeye geldin ki? Çok çelimsiz görünüyorsun. Daha önce çalışmadın hiç, değil mi? Neden geldin bakalım?"

"Evet, daha önce hiç çalışmadım. Bazı olaylar olduğu için buraya geldim..."

Bu kadarını söyleyebildim ama madencilerden tiksindiğim için geri dönmeye karar verdiğimi söylemedim. Hele ölme planımdan hiç bahsetmedim. Fakat şimdiye kadar diğerlerine içimden

küfürler ederek yaptığımdan son derece farklı olarak, bu adamla kibar bir üslupla konuşuyordum. Sadece her aklımdan geçeni söylemekten geri duruyor, söylediklerimde ise samimiyetten kaçınmıyordum. Biraz olsun iki yüzlülük etmedim. İçimden geldiği gibi saygıyla cevapladım. Madenci bir süre sessiz kalıp piponun haznesini inceledi. Sonra içine tekrar tütün koydu. Burnundan duman çıkarmaya başladıktan sonra konuşmaya başladı.

Madencinin ağzından çıkanları dinleyince beni en çok şaşırtan, eğitimli birisi olmasıydı. Eğitimli olmasından ileri gelen nazik ifadelere, fikirlere ve dürüstlüğe sahipti. Son olarak, Çince kökenli kelimeler kullanıyordu. Sıradan bir madencinin rüyasında bile göremeyeceği bu Çince ifadeleri, rahatlıkla ve sanki daha dün evinden ayrılıp buraya gelinceye kadar sürekli kullanıyormuşçasına bir doğallıkla telaffuz ediyordu. O anki hali şu an bile gözümün önüne geliyor. Kocaman gözlerini bana dikmiş yüzüme bakarken başı önde; bağdaş kurup oturduğu için sivrilmiş dizlerine elini çaprazlama dayayıp sol omzunu hafifçe yükseltmişti sağ eliyle piposunu tutuyordu. İnce dudaklarının arasından ara sıra düzgün dişlerini göstererek anlatmaya başladı. Söylediği kelimeleri sırasıyla ve harfiyen aklıma kazıdım. Ancak ses tonunu kaydetmek konusunda elimden bir şey gelmezdi...

"Bilinenin aksine akıl başta değil, yaştadır. Böylesine pislik bir işle uğraşıyor olsam bile, senden yaşça büyük olduğum için bana kulak vermen yararına olacaktır. Gençlik duygusal bir dönemdir. Benim de ne hatıralarım var. Ve insan duygusal olduğu zaman hata yapmaya meyillidir. Sen de öylesin. Ben de öyleydim. Şüphesiz bu herkes için geçerli. Seni anlıyorum. Yani senin başından geçenlerle benimkiler ne kadar benziyor bilmiyorum ama bir şekilde anlıyorum. Seni eleştirmiyorum. Sadece empati kuruyorum seninle. Derin mevzular herhalde. Dinleyip sana akıl vermek isterdim doğrusu ama bu çukurdan asla çıkamayacağıma göre, dinlesem de fayda etmeyeceği için senin de anlatmaman daha iyi olacaktır. Ben de..."

Konuşmasına devam edemediği sırada adamın gözlerinde garip bir parıltı olduğunu fark ettim. Güçlü bir duygunun esiri olmuş gibiydi. Fakat dediği gibi çukurdan asla çıkamayacağı için mi yoksa az önce yarım kalan cümlesinin devamı yüzünden mi böyle olduğunu anlamak güçtü ama gözleri bariz bir şekilde tuhaflaşmıştı. Üstelik bu keskin gözler bana odaklanmış, içime işliyordu. O keskinliğin altında nostalji mi dersiniz, hüzün mü, artık ne derseniz, insanı çeken bir özlem vardı. Bu kapkara tünelin içinde bütün insanlık bu madenciye, madenci ise gözlerine indirgenmişti. Bütün ruhum ansızın bu gözlere kapıldı ve böylece söylediklerini dikkatle dinledim. İlk kez "Ben de..." diye tekrar etti.

"Bir zamanlar ben de öğrenciydim. Hatta lisenin de üzerinde eğitim gördüm. Fakat yirmi üç yaşıma girdiğimde bir kadınla münasebetim oldu; bütün detaylarıyla anlatmayacağım ama bu ilişki sebebiyle suç işlemiş bulundum. İşlediğim suçun farkına vardığımdaysa iş işten geçmişti; toplumda artık bana bir yer kalmamıştı. Bir anlık hevesle yaptığım bir şey değildi, şartlar öyle gerektirdiği için, gerektirdiği gibi suça bulaşmıştım ama toplum denilen şey merhametsizdir. Günahlarını içinde saklamayı becerirsen seni her zaman bağışlar fakat açık ettiğin an daha fazla görmezden gelmez. Ben doğrucu bir adamım, kıvırmaktan hazzetmem. Artık ok yaydan çıktığı için suç işlemek durumunda kalmıştım. Eğitim hayatımı yarıda bırakmak zorunda kaldım. Saygınlığımı da yitirdim. Her şey mahvoldu. Çok can sıkıcıydı ama elimden bir şey gelmiyordu. Üstelik adaletin eli peşimdeydi. (Kasten mi yoksa tesadüfen mi bilmem, özellikle "adaletin eli" ifadesini kullanmıştı.) Fakat suçun hâlâ bende olmadığını düşünüyordum. Öylece suçu üstlenemezdim, doğama aykırıydı. Çareyi kaçmakta buldum. Kaçabildiğim kadar uzağa kaçarak buraya geldim ve sonunda bu çukura tıktım kendimi. O günden beri altı yıl geçti ve bir gün bile gün ışığı görmedim. Her gün ama her gün, tünele inip dan dan diye çekiç sallıyorum. Tam altı yıl doldu. Seneye yedi yıllık süre dolacağı için artık çukuru terk

etsem de olur. Ama yine de çıkmam, çıkamam da. Adaletin eli peşimi bırakacak olsa da çıkmam. Neye faydası olacak ki? Dış dünyaya dönünce dünyada yaptıklarım silinip gitmez ki. Geçmişi içimde taşıyorum. Ve sen de kendi geçmişini içinde taşıyor olmalısın. Öyle değil mi?.." diye kendi sözünü kesip bana soru yöneltti.

Bu apansız gelen soruya verecek hazırda bekleyen bir cevabım olmadığı için şaşırıp kalmıştım. İçimde geçmişimden başka her şey vardı. Bir iki yıl öncesinden başlayıp ertesi güne kadar uzanan güncel bir geçmişti bu. Acaba bu adama açıkça içimi döksem mi diye düşündüm. Derken, âdeta beni engellemek istermişçesine konuşmasını sürdürdü:

"Burada geçirdiğim altı yıl boyunca insanların bütün pisliklerini gördüm. Ama yine de çıkasım gelmiyor. Ne kadar öfkelensem, ne kadar midem bulansa da çıkasım gelmiyor. Ama toplumda –güneşin aydınlattığı toplumda– buradan bile daha acı verici şeyler var. Onları düşününce sabredebiliyorum. Sadece buranın karanlık ve sıkışık olduğunu düşünmek bile içimi rahatlatıyor. Artık vücudum bile bakır kokuyor ve lambadaki gazın kokusunu içime çekmeden bir gün bile geçiremiyorum. Ama... Ama burada benden bahsediyoruz. Senden değil. Sana da böyle olmasına izin veremeyiz. Yaşayan bir insan bakır gibi kokmamalı. Hayır, buraya nasıl bir kararlılıkla ve ne amaçla gelmiş olursan ol, olmaz, buna izi veremeyiz. Kararlılık ve amaçlarının silinmesi en fazla iki üç gününü alır. Yazık olur. Hem de ne yazık! Hiçbir amacı, beklentisi olmayıp keskiye çekiç vurmak dışında bir halt bilmeyen piçlerden olsan tamam da. Ama senin gibi... Sen okula gitmiştin, değil mi? Hangi okula gittin? Ha? Aman boş ver. Üstelik gençsin. Çukura düşmek için de fazla gençsin. Burası insan artıklarını fırlatıp attıkları bir yer. Gerçek bir insan mezarlığı. Diri diri gömülürsün burada. Bir adım atıp yakalanırsan, ne kadar mükemmel olursan ol bir daha asla çıkamayacağın bir tuzak. Tabii sen bunlardan bihaber, pezevengin tekinin

söylediklerine inanıp buraya sürüklenmiş olmalısın. Senin adına çok üzüldüm. Bir insanın mahvolmasına önayak olmak son derece dehşet verici. Öldürmek bile yanında hafif kalır. Mahvolanlar da bir o kadar zarar verir etrafa. Başka insanların canını sıkarlar... Doğrusu ben de onlardan birisiyim. Fakat buraya düşüp yozlaşmak dışında yapabileceğim bir şey yoktu. Ne kadar ağlarsam ağlayayım, ne kadar pişman olursam olayım başka yolu yoktu. İşte bu yüzden bir an evvel geri dönmelisin. Burada kendini mahvedersen, olan sadece sana olmayacak... Söylesene, annen, baban var mı?"

"Var," diyerek tek kelimeyle cevapladım.

"İşte sana gitmen için yeterli bir sebep. Ayrıca Japonsun değil mi?.."

Cevap vermedim.

"Eğer bir Japonsan, Japonya'ya faydası olacak bir işle uğraşmalısın. Eğitimli birinin gelip madende çalışması Japonya için bir kayıp olur. Bu yüzden derhâl dönmelisin. Tokyoluysan Tokyo'ya dön. Dön ve –hem kendin hem de ülken için– güzel ve faydalı bir şeyler yap. Ne olursa olsun burada kalma. Gidecek paran yoksa ben veririm. Ne olur dön. Anlıyor musun? Ben Yamanaka Çetesi'ndenim. Yamanaka Çetesi'ne gelip Yasu'ya bakmıştım dersen gösterirler. Ama kesin gel. Yol paranı ben bir şekilde halledeceğim."

Yasu'nun söyledikleri böylece son buldu. Burada on bin madenci olduğunu duymuştum. Ve her birinin insani değerlerden yoksun, hayvana dönüşmüş birer yaratık olduğuna kanaat getirdiğim sırada bu adamla karşılaşmam ancak romanlarda olabilecek bir şeydi. Tünelde Yasu'ya rast gelip ondan öğüt almak yaz ortasında kar yağması gibi bir mucizeydi. Gecenin en karanlık anının, şafak sökmeden az önce olduğunu biliyor, "talihi yaver gitmek" deyimini bir yerlerden hatırlıyordum. "Cefa çekmeden sefa sürülmez" atasözünü de öğrenmiştim ama bu sözler bende yalnızca, başım sıkışınca birinin gelip yardım edeceği intibası

uyandırmış, daha önce pek çok kez başım sıkıştığında olaylara biraz dram eklemekten öteye gidememişti. Ama bu kez bambaşkaydı. On bin kişinin birden hayvan olduğuna kanaat getirip, bu hayvanların her birini en yoğun hiddetle kendime düşman bellediğimi kaybetmemem gereken öfkemin alevleriyle aklıma kazıdığım sırada Yasu'yla karşılaştığıma çok şaşırmıştım. Ayrıca Yasu'nun verdiği öğütler tek seferde esas amacımı değiştirecek kadar güçlüydü ve hepsi zihnime işlemişti.

Bir süre ikimiz de sessiz kaldık. Yasu aklına gelen hemen her şeyi söylediği için daha fazla konuşacak bir şeyi yoktu ama ben karşımdakine bir şeyler söyleyip cevap verme zorunluluğu hissediyordum. Zorunluluk yazdığım için Yasu'dan özür dilerim. En içten şükranlarımı sunmak, kendi aklımdan geçenleri anlatıp bir sürü konuda fikrini almak istiyordum ama gelin görün ki burnumun tıkanacağı tutmuştu. Dahası, kendimi konuşmaya zorlayınca kelimeler ağzımdan değil, burnumdan çıkacak gibi oluyordu. Sonrasında dudaklarım altlı üstlü kaşınıyor, burun deliklerim seğirmeye başlıyordu. Burun ve ağzımda tıkılı kalan düşünceler, çıkma şansını kaybedince gözlerimde birikiyordu. Kirpiklerim ağırlaştı. Göz kapaklarım yanmaya başladı. Fena batırmıştım. Yasu da garip bir ifadeyle bakıyordu. İkimiz de durumdan rahatsız olmuş, karşılıklı bağdaş kurmuş otururken sessizlik bir süre daha devam etti. Sonra yanımızdaki şantiyeden maden yontma sesi duyuldu. Şimdi düşününce, sesimizi çıkarmadan yüz yüze oturduğumuz bu yerin, toprağın kaç kat altında olduğunu tam olarak ölçüp bilmeyi isterdim. Şehirlerde bile bu tarz tesadüflere az rastlanır. Madenin ortasında ise hayal dahi edilemezdi. Gün ışığı girmeyen bir tünelin dibinde, dünyanın, insanların, tarihin, hatta güneşin bile varlığını unuttuğu iki adamın, minnetle öğüt bahşettiği, değerli gözyaşlarını akıttığı bir sahneyi canlandırmak, bağdaş kurmuş sessizce birbirinin yüzünü inceleyerek oturan adamların kendileri dışında kimsenin idrak edemeyeceği bir durumdu.

Yasu tekrar tütün doldurdu. Öbek öbek duman çıktı. Öbekler birbiri ardına süzülüp karanlığa karışmaya devam ettiği sırada nihayet sesim kendine geldi.

"Anlattığın her şey için çok teşekkür ederim. Buranın insanlara göre bir yer olmadığı konusunda sana katılıyorum. Seninle karşılaşıncaya kadar, ben de bugünümün madendeki ilk ve son gün olacağını düşünüyordum..."

Madenden çıktıktan sonra kendimi öldürmeyi planladığımı söyleyecek halim olmadığı için devamını getiremedim.

"Çok iyi edersin. Bir an evvel dönmelisin," diye vurguladı. Karşılık vermedim. Bunun üzerine Yasu "Zaten yol paranı ben ayarlayacağım," dedi.

Deminden beri yol parası, yol parası diye tekrar etmesini iyi niyet göstergesi olarak yorumluyordum ama hiç de parayı alma niyetinde değildim. Dün aşevindeki ustabaşının teklifini reddetmekle aynı nedenle mi derseniz, hayır derim. Dün o parayı almayı çok istiyordum, yere kapanmayı göze alacak kadar çok hem de. Ne var ki, ufak bir meblayı kabul etmektense madenci olmanın kendi yararıma olacağını hesap ettiğim için el uzatmayı güçlükle de olsa reddettim. Yasu'nun teklifini ise başından beri istemiyordum. İyiliğini küstahça geri çevirirsem, parayı almadığım için duygularını incitecektim. Madenciliği bırakacaksam da almak yararıma olacaktı ama ne olursa olsun almak istemiyordum. Şimdi kafa yorunca tavrımın, parayı alırsam karşımdakinin karakterine hakaret etmiş, kendimi de küçük düşürmüş olacağım endişesinden kaynaklanmış olması muhtemel görünüyor. Karşımdaki gerçekten mükemmel bir insan olduğu için, ben de mümkün mertebe mükemmel olmaya çabalayacak ama başaramazsam gururumu incitmiş olacaktım. İyiliğini kabul ederek adamın önemli ölçüde tatmin olmasını sağlayıp kendimi de mutlu etmem mümkündü ama almak için geçerli bir sebebi olmadığı halde, kendi çıkarlarını gözeterek para almayı kabul eden birisi dilenciden farksızdır. Son derece saygıdeğer Yasu'nun huzurunda,

aslında bir dilenci olduğum, dilenciden öte bir şey olmadığım gerçeğini ifşa etmeye katlanamazdım. Gençliğin verdiği aptallığı beklenmedik bazı güzellikler dengeliyor.

"Parayı kabul edemem," diyerek reddedim.

Yasu birkaç nefes daha çekip piposunu kılıfına koymak üzereyken bana kaçamak bir bakış atıp "Kabalık ettiysem kusuruma bakma," deyince kendimi çok kötü hissettim.

Israrla teklifini yineleyecek olsaydı kesin alırdım. O günden sonra dikkat ettim ki insanlar birisinden para alacağı vakit, ilk önce reddedip genellikle sonrasında ceplerine koyuyorlar. Bu muhakkak o sırada benim de tecrübe ettiğim ruh halinin yansıması olan bir davranış biçimiydi. Neyse ki Yasu üstün bir adamdı ve kabalık ettim diyerek beni bu davranış biçimine sürüklenmekten kurtardı.

Yasu para konusunu derhâl kapatıp "Ama Tokyo'ya gideceksin, değil mi?" diye sordu.

Kendimi öldürme arzum yavaş yavaş sönmeye başladığı için, gidecek kadar para biriktirirsem duruma göre gidebilirim düşüncesiyle "Etraflıca düşüneceğim. Bir ara tekrar fikrini almaya gelirim," diye cevapladım.

"Tamam öyleyse. Ben de sana yolu göstereyim," diyerek tütün torbasını kuşağına sokuşturup üzerini üstlüğüyle kapattı. Lambamı alıp ayağa kalktım. Yasu önden gidip yolu gösterdi. Tünel şaşırtıcı derecede tırmanmaya elverişliydi. Dört beş basamaklı yoldan geçip iki kez de emekledikten sonra yüksek tavanlı, dik olarak yürüyebileceğimiz bir yola vardık. Kıvrılan yolu takip edip sağa doğru tırmanınca, birden 1. Kontrol Noktası'nın önüne çıkıverdik. Lambaları görebileceğimiz bir noktaya gelince Yasu durdu.

"Eh, burada ayrılıyoruz. Şuradaki kontrol kulübesi. Önünden geçip sağa doğru ilerlersen rayların geçtiği yola çıkarsın. Oradan sonra zaten tek yol var. Mesaim henüz bitmediği için biraz daha çalışmam gerekiyor. Akşam olunca aşevine gidiyorum. Saat beşten sonra vaktin olursa gelebilirsin. Kendine dikkat et. Hoşça kal."

Yasu'nun gölgesi kaşla göz arasında karanlığa karışmıştı. Yüzümü dönüp teşekkür etmeye fırsat bulamadan gaz lambası çoktan köşeyi dönmüştü. Tek başıma çukurun girişine vardım. Sendeleyerek barakaya döndüm. Yolda aklımdan pek çok şey geçmişti. Yasu denen şu adam, makul bir toplumda kendini geliştirmiş olsaydı acaba şu an hangi mevkide olurdu? Bir madenciden çok daha üstün olacağına şüphem yoktu. Toplum mu Yasu'yu öldürmüştü yoksa Yasu toplumun affedemeyeceği bir şey mi yapmıştı? Öylesine zihin açıcı bir adamın düşüncesizce şiddet eylemlerine başvurmasını kabullenmek güç olduğu için, suçlu muhtemelen Yasu değil, toplumdu. O sıralar yaşımın verdiği toylukla, daha toplumun ne olduğunu bile tam olarak bilmiyordum; ne var ki, Yasu'yu dışlayan bir toplum çok da makul sayılamaz diye düşündüm. Belki de Yasu'dan taraf olmanın getirisiyle, Yasu'nun nihayetinde kaçmak zorunda kalacağı bir suç işlemiş olacağına inanamıyordum. Kendimi, toplumun Yasu'yu öldürmüş olmasına inandırmaktan alamıyordum. Ancak dediğim gibi, toplumun kimlerden oluştuğunu bilmiyordum. Toplumun salt insanlardan oluştuğunu düşünüyordum. İnsanların neden Yasu gibi iyi kalpli birisini öldürmüş olabileceğini bir türlü anlamıyordum. Böylece toplumun suçlu olduğuna hükmettiysem de toplumdan nefret edecek raddeye gelmemiştim. Sadece Yasu'ya üzülmüştüm. Keşke onun yerine geçebilseydim. Ben buraya kendi irademle, kendimi öldürmek için gelmiştim. Olur da fikrimi değiştirirsem gitmeme mani olacak bir şeyim yoktu. Yasu ise insanlar tarafından öldürülüp çaresizce buraya gelmek zorunda bırakılmıştı. Dönmek istese bile gidecek bir yeri yoktu. Yasu'nun durumu çok daha acıklıydı.

Yasu mahvolmuş bir adam olduğunu söylemişti. Yüksek öğrenim görmüş birinin madenci olması mahvolmak demekti şüphesiz. Fakat bu mahvoluşun yalnızca toplumsal statü olarak bir çöküş değil, kişilik olarak da bir yozlaşma anlamına gelebileceğini düşünmek canımı sıkıyordu. Yasu parasını Daruma adına

sadaka olsun diye mi veriyordu? Yoksa o da tünelin içinde zar mı atıyordu? Hasta adamlara zorla cenaze alayını izletip eziyet mi etmişti, yoksa karısını teminat gösterip... Yok, hayır, Yasu yapmazdı. Dün buraya ayak bastığımdan beri benimle dalga geçmeyen tek bir kimse bile yokken, sadece Yasu karanlık bir tünelin dibinde bütünüyle beni adam yerine koymuştu. Yasu madencilik yapıyordu ama özünde bir madenci değildi. Buna rağmen kendini çökmüş olarak görüyordu. Dahası, ömrü boyunca böyle kalacağını, çöküntünün dibinde yaşayan bir ölü olduğunu söylemişti. Bu denli çökmüş olduğunun bilincinde, çalışmaya ve yaşamaya devam ediyordu. Yaşıyor ve çekiç sallıyordu. Yaşıyor... ve beni kurtarıyordu. Yasu hayatta olduğu sürece ölemezdim. Ölmek ucuz kaçardı.

Karar vermiştim. Her ne yapacaksam, madenci olduktan sonra yapacaktım ve bu yüzden mümkün mertebe hızlı adımlarla yürürken, barakaya elli metre kala Hatsu'yu bir taşın üzerine oturmuş beni beklerken buldum. Yağmur dinmişti. Hava hâlâ kapalıydı ama artık ıslanmayı dert etmiyordum. Dağdan aşağıya doğru rüzgâr esiyordu. Soğuk da olsa yeryüzünün aydınlığına kavuştuğum için mutluydum. Yorgun ayaklarımı sürüyerek de olsa Hatsu'ya neşeyle yaklaşınca bana tuhaf bir bakış atarak "Ooo, çıkabildin demek. Yolu bulabilmişsin," dedi.

Bulabilmiştim, evet. Kendisi bana rehber tayin edilmiş olmasına rağmen beni terk edip, bir şekilde bana hakaret olsun diye "tey tey tey tey tey" diye şarkı tutturmuştu ve ben tünelin duvarlarına kafa atıp delmeyi düşünecek raddeye gelinceye kadar halkalar çizip dolanırken güç bela Yasu'ya denk gelip dışarı çıkmayı başarınca da "Yolu bulabilmişsin," diyerek salağa yatıyordu. Yine de ustabaşından korktuğu için yarı yolda bekleyip beraber dönmek istemiş olmalıydı. Onu öylece taşın üstünde oturmuş, şapşal gibi sırıtırken görünce başının üstüne tükürmek istedim. Fakat artık, dakikalar önce, ölmekten vazgeçmiştim. Bir süreliğine bile olsa burada yaşamam gerekiyordu. Tükürürsem kavga

çıkardı. Kavga çıkarsa kaybederdim. Kaybetmekle kalmaz, oyuğun dibini boylardım ve böylece ölümden vazgeçme planım suya düşerdi. Bu yüzden gülerek şöyle dedim:

"Bir şekilde yolu bulmayı başardım."

Ancak Hatsu daha da meraklanmıştı.

"Demek öyle. Şaşırdım doğrusu. Tek başına mı buldun?" diye sordu.

Yaşımı göz önünde bulundurursak durumu iyi kotardığımı düşünüyorum. Yani kotardım derken, sadece aleyhime işlemeyecek bir yanıt vermiştim, aman aman övünülecek bir şey değildi ama on dokuz yaşında birisi için kayda değer bir kurnazlık sergilemiştim. Demek istediğim, bana öyle sorduğunda Yasu'nun adı dilimin ucuydaydı. Ve ben söylemeden geçiştirebildiğim için kendimle gurur duyuyordum. Gururlanmak için son derece saçma bir bahane gibi görünebilir ama böyle düşünüyordum. Yamanaka Çetesi'nden Yasu'nun madenciler arasında şüphesiz belirli bir ağırlığı vardı. Ve Yasu'nun işi gücü bırakıp hiç tanımadığı bana 1. Kontrol Noktası'na kadar nazikçe eşlik ettiği duyulursa, bu rehberim itibarını kaybederdi. Sorumluluğunu terk edip tünelden önden çıktığı, üstelik bir de bunu art niyet gözeterek yaptığı açıkça kanıtlanırsa, adam ustabaşının gözünde biterdi. İşler böyle olursa da kesin beni düşman bellerdi. Sorumsuzluğunun açığa çıkmasını çok isterdim –kesinlikle bağışlayıcılık kavramlarına esir düşmüş iki yüzlü bir Hıristiyan değildim– ama intikam almak bana pahalıya patlayabilirdi. Doğrusu, başının belaya girmesi düşüncesi beni dizginliyordu.

"Hayır, ara sıra yolu sorarak buldum," diye uysal bir şekilde cevapladım.

Hatsu hem hayal kırıklığına uğramış hem de rahatlamış görünüyordu. Çok geçmeden ayağa kalkıp "Hadi patrona gidelim," diyerek yola koyuldu.

Sessizce peşine takıldım. Dün ustabaşıyla aşevinde tanışmıştım ama başka bir yerde yaşıyordu. Barakaların yanından bir elli

metre kadar tırmanınca, iki taraftan taş duvarlarla desteklenmiş bir düzlük üzerinde yükselen iki katlı bir ev vardı. Evin görüntüsü çok kötü sayılmazdı ama etrafında ağaç ya da bahçe namına hiçbir şey yoktu. Diğer evlerde olduğu gibi, bu ikinci katın penceresinden bir şeytan kafasını çıkarmıştı. Girişe gelince Hatsu içeriye seslendi. Alt katın penceresi gıcırtıyla açıldı ve ustabaşının yüzü göründü. Örgü içliğinin üzerine doterasını geçirmişti, bizim için üstünü değiştirmeye gerek duymamıştı. "Geldiniz demek. Sana da zahmet oldu. Git dinlen hadi," der demez, Hatsu ortalıktan kayboldu. İkimiz kalmıştık. Ustabaşı pencereden, ben dışarıdan konuşmaya başladık.

"Nasıldı?"

"Epey bir dolaştık."

"Nereye kadar indiniz?"

"8. Tünel'e kadar."

"8. Tünel mi? Fenaymış. Ne kadar berbat değil mi? Ee, ne diyorsun?" derken ilgiyle başını öne çıkardı.

"Kalmak istiyorum. Öyle olsa bile."

"Öyle olsa bile," diye tekrar ederek dik dik yüzüme baktı. Sessizce dikiliyordum. Üst kattaki kafa duruyordu. Hatta iki kişi daha katılmıştı. Suratlarını görmeye katlanamıyordum. Aşevine dönünce bu suratların etrafımı çevireceğini hatırlayınca ürperdim. Yine de kalacaktım. Nelere katlanmak zorunda olursam olayım kalacaktım. Fakat "Kalmak istiyorum," diye cevap verdikten sonra kafamı kaldırıp üst kattakilere bakınca kendime üzülmeme mani olamadım. Bu adilerle aynı yerde kalabilmek için el pençe dilenecek kadar alçaldım mı diye düşündüm. Hem bedenen hem ruhen, tuza batırılmış bir deniz hıyarından farksızdım. Ustabaşı nihayet etkin ve anlaşılır bir tonda konuşmaya başladı.

"Peki, işe alındın. Ama kurallar gereği ilk olarak başhekime görünmen gerekiyor. Sağlık raporu alman lazım... Bugün... Bugün artık geç oldu. Yarın sabah halledersin... Doktorun yeri ise... Güneyde kalıyor. Gelirken görmüş olman lazım. Mavi boyalı ev.

Neyse, bugünlük yeter. Aşevine dönüp şöyle güzelce bir uyku çek," deyip pencereyi kapattı.

Kapatmadan önce başımı hafifçe öne eğip aşevine doğru döndüm. Ustabaşının sıcak bir ifadeyle güzelce bir uyku çekmemi önermesi hoşuma gitmişti ama bu gerçekten mümkün olsaydı zaten bu kadar acı çekiyor olmazdım. Uyumasam yabani tayfasıyla, uyusam tahtakurularıyla uğraşacaktım. Şans eseri bir pirinç tenceresi filan bulursam, kapağın altından ağza sürülmeyecek balçık çıkacaktı. Ama kalacaktım. Kalmaya karar vermiştim ve ne olursa olsun kalacağımı gösterecektim. En azından Yasu yaşadığı sürece kalacaktım. Tünele girip çıkan herkes tahtakurusuna dönüşse bile, Yasu hayatta kalıp çalışmaya devam ettiği sürece, ben de hayatta kalıp çalışmaya karar vermiştim. Aklımdan böyle şeyler geçerken, elli metrelik yolu yürüyüp aşevine dönmüş, üst kata çıkmıştım. Kalabalık, tıpkı düşündüğüm gibi yer sobasının etrafına çöreklenmiş, beni bekliyordu. Elbette canım sıkılmıştı ama mümkün olduğunca çaktırmamaya çalışıp uygun bir yer bulup oturdum. Ve işte başlamıştı. Küçümsemeler, dalga geçmeler, sıfat yakıştırmalar, şakalar... bitmek bilmeksizin devam etti.

Her birini tek tek hatırlıyorum. Ömrüm boyunca unutamayacağım kadar narin duygularımı incittikleri için onları çok iyi hatırlıyorum. Ancak her birini burada tekrar anma gereği duymuyorum. Dün söyledikleriyle aşağı yukarı aynı şeylerdi demem yeterli olacaktır. Birden Yasu'yu görmek istedim. Kendimi zorlayıp akşam yemeğinden iki tabak dolusu yedikten sonra kimseye çaktırmadan aşevinden sıvıştım.

Yamanaka Çetesi'nin yeri, yaygaranın geçtiği taş duvarlı yol boyunca aşağı indikten sonra köşeden sağa dönüp biraz yokuş tırmanınca karşıma çıkan büyük sofora ağaçlarının altındaydı. Alacakaranlıkta giriş kapısına şöyle bir göz atınca, yalnız bir kazıcının gaz lambası ışığında iş elbiselerini temizlediğini gördüm. İçerisi şaşırtıcı derecede sessizdi.

"Acaba Yasu işten dönmüş müdür?" diye kibarca sordum. Kafasını kaldırıp bir süre bana baktıktan sonra içeriye dönüp "Hey Yasu, biri seni soruyor," diye seslenir seslenmez, sanki hazırda beni bekliyormuş gibi Yasu'nun ayak sesleri duyuldu. "Vay be, geldin demek. Girsene içeri."

Yasu lacivert üzeri açık kırmızı ve sarı şeritleri olan bir kimono giymişti ve havlu kumaşına benzeyen, benekli bir kuşak bağlamıştı. Âdeta Tokyo'daki seyislerin giydiği kıyafetleri andırıyordu. Biraz şaşırmıştım. Yasu da benim üzerimdekilere göz gezdirdikten sonra başını yana yatırıp "Şimdi anladım, sahiden de Tokyo'dan kaçıp öylece gelmişsin. Ben de eskiden öyle şeyler giyerdim. Ama artık böyleyim," diyerek her iki kolunu da yana açtı.

"Ne dersin? Faytonculara benziyorum, değil mi?" diye sorunca, yanıtlamaya çekinip sırıtmakla yetindim.

Yasu "Ha-ha ha-ha, özümde bundan bile yoz birisiyim. Şaşılacak bir şey yok," dedi.

Ne diyeceğimi bilemediğimden çareyi sırıtmaya devam etmekte buldum. Hayatımın o evresinde, tereddütte kaldığım durumları bu şekilde atlatıyordum. Bu gibi durumlar söz konusu olduğunda, Yasu benden bin kat daha cevvaldi. Halimi görüp "Deminden beri gelmeni bekliyordum. Gir hadi içeri," diyerek imdadıma yetişti. Bu adamın kendi dünyevi tecrübelerini kullanıp tecrübeden yoksun insanlara yardımcı olmasına hayran kalmıştım. Şimdiye kadar tam tersine, sürekli alaya alınmaya maruz kaldığım için özellikle hayranlık duyuyordum. Sonra dediğini yaparak içeri geçtim. Bu oda da elbette genişti ancak dün gece kaldığım oda kadar değildi. Elektrik lambaları yanıyordu. Yer sömineşi de vardı. Sadece daha az insan vardı; beş altı kişi kadar. Ancak onlar odanın öbür ucunda toplandıkları için yalnızca ikimiz kalmıştık. Tekrar konuşmaya başladık.

"Ne zaman dönüyorsun?"

"Dönmemeye karar verdim."

Yasu öyle şaşırmıştı ki yüz ifadesinden bir "salaksın" demediği kaldığı anlaşılıyordu.

"Bana anlattıklarını çok iyi anlıyorum. Ancak ben buraya heves olsun diye gelmedim ve istesem bile dönecek bir yerim yok."

"Yani sen de insan içine çıkamayacak bir şey mi yaptın?" diye keskin bir tonla sordu. Soruyu sorduğuna, benim duyduğumdan daha çok şaşırmış görünüyordu.

"Çıkamamak değil de... Ben insan içine çıkmak istemiyorum diyelim," diye cevaplayınca her hareketime, her mimik ve vurguma dikkatle yaklaşan Yasu birden kahkahalara gömüldü.

"Şaka mı yapıyorsun? O nasıl bir bahane? Ne demek insan içine çıkmak istemiyorum? Keşke yerinde olup bir gün bile olsa öyle bir lükse sahip olabilsem."

Olanca ciddiyetimle "Mümkünü olsa ben de senin yerinde olmak isterim," deyince Yasu bir kahkaha daha patlattı.

"Senden adam olmaz. Bir düşün bakalım. Şayet insan içine çıkmak istemiyorsan, bu çukurda ne yapmayı planlıyorsun?"

"Burada da gözükmek istemiyorum. Ama elimden bir şey gelmiyor ki. Sabah akşam benimle kafa buluyorlar."

Yasu bir kez daha güldü.

"Piç kuruları. Kim yaptı? Gencecik çocukla kafa bulmak ne demek! Bunu onların yanına bırakmam ama sen de döneceksin."

Kendimi acayip güvende hissettim. Kalma isteğim giderek artmıştı. Yasu varken o yabanilerden bile korkmama gerek kalmaz, aksine zamanla onlarla baş edecek cesarete kavuşurdum. Yasu'ya intikam almasına gerek olmadığını ve bir süreliğine kalmama izin vermesini söyledim. Yasu bu aptallık karşısında şaşkınlıktan donakalıp acıyan gözlerle bakarak, "Tamam kal... Ama benden izin almana gerek yok ki. Bu senin bileceğin iş. Bana danışacağın bir şey değil," dedi.

"Olsun ama senin olurunu almadan kalamam."

"Eh öyle diyorsan, kal madem. Bir süreliğine. Fazla uzatmak yok ama."

Yasu'nun öğüdünü tevazuyla karşıladım. Zaten ben de öyle düşündüğüm için kibarlığı kesinlikle abartmadım. Sonra çeşitli şeylerden bahsettik ama en çok çukurdaki anılarını anlattı. Fakat ağabeyinin Nagasaki'ye kıdemli memur atandığını duyunca çok sarsılmıştım. Hem Yasu hem de ağabeyi için ne kadar zor olduğunu hesaba katınca, kendim ve ailem hakkında düşüncelere dalmış, canım sıkılmıştı. Dönme vakti gelince Yasu beni kapıya kadar geçirdi ve ne zaman akıl danışmak istersem gelebileceğimi söyledi.

Dışarıda, biz farkında olmadan bulutlar dağılmıştı ve gökyüzünde ince bir ay vardı. Yol şaşılacak derecede aydınlıktı ancak hava fena soğumuştu. Madenin girişini andıran ayın soğuk ışığı, kimonomu aşıp içliğimden geçerek ta derime işliyordu. İki kolumu çaprazlama göğsümde birleştirip omuzlarımı olabildiğince kabartarak kafamı öne eğip yürüdüm. Bedenim soğuktan katılaşıyor olsa da içten içe hiç olmadığım kadar zengin hissediyordum kendimi. Bir süreliğine kalacaktım. Alıştıktan sonra çok koymayacaktı zaten. On bin adam bir araya gelmiş, her gün birlikte çalışıp birlikte yemek yiyor, birlikte yatıp birlikte kalkıyordu. Bir hafta çabalasam, şüphesiz ben de onlar kadar yozlaşabilirdim (o sırada aklımdan üç hece, yoz-laş-mış geçivermişti). Ancak yalnızca duruma uygun bir kelime olduğu için kullanmıştım ve bu durum, kelimenin asıl anlamını kesinlikle yansıtmadığı için çok da gözümü korkutmamıştı. Böylece, neşe içinde aşevine geldim. Girişe dokuz on metre kala içeriden yükselen kargaşa sesini duydum. Dışarıda ay yalnızdı. Evden gelen yaygarayı dinleyerek yalnız aya bakıp bir süre dikildim. Hiç içeri giresim yoktu. Fakat aya bakıp dikilmek de zordu. Acaba dönüp Yasu'ya geri gitsem beni ağırlar mı diye düşündüm. Tam dönüp geriye doğru bir adım atmıştım ki biraz daha düşünüp ağır adımlarla aşevine girdim. Yan tarafta geniş bir kapı vardı ve girişten kâğıt bir kapıyla ayrılıyordu. Lamba ışığı, kâğıt kapıya herhangi bir insan gölgesi yansıtmıyordu ama yaygaranın içeride

koptuğu kesindi. Sandaletlerimi çıkarıp kâğıt kapının yanından parmak ucunda geçerek üst katın yolunu tuttum. Merdivenleri çıkınca kocaman odaya şöyle bir göz atıp derin bir oh çektim. Odada kimsecikler yoktu.

Yalnızca Kin, pirinç krakeri gibi yassılaşmış uyuyordu. Bir de pencereyle karşısındaki sütun arasındaki beyaz kumaşa sarılı duran adam vardı. Ancak her ikisinin de varlığıyla yokluğu bir, çıtları çıkmıyordu. Geniş oda da olabildiğine sessizdi. Odanın tam ortasına gelince durup düşündüm. Yere yorgan sererek mi uyumalı, yoksa sadece üzerimdekilerle döşemeye uzanıp mı uyumalıydım? Ya da dün geceki gibi sütuna dayanarak mı geceyi geçirmeliydim? Yorgansız soğuk olur, sütuna dayansam canım acırdı. Yorganım olsa iyi olurdu. O kadar yorgundum ki muhtemelen tahtakuruları umrumda bile olmazdı. Kaldı ki temiz bir yorgan seçersem belki hiç sorun olmazdı. Ayrıca tahtakurularının sayısı gününe göre değişiyor da olabilirdi. Birtakım teoriler ürettikten sonra, iki yorgan çıkarıp aralarına daldım.

O gece başımdan geçenleri olduğu gibi yazacak olursam, ne kadar aptal olduğumu ilan etmekle kalmaz, kimseye bir faydası olmayacağı için canınızı da sıkmış olurum. Kabaca, önceki gece yaşadığımla aynı bedbahtlığın daha da beterini tecrübe ettim desem yeterli olacaktır. Yatağa yatmamla kalkmam bir olmuştu. Kalkınca tahtakurularına yem olacağımı bile bile ne demeye tekrar yorganların arasına girdiğimi düşünüp pişman oldum. Biliyorum, kendi düşen ağlamaz ancak aklıselim olan biri bu hale düşmekten kaçınması gerektiğini bilir, bilmelidir de. Sefil bir ahmak olduğum için kendimden nefret edip yorganın üzerinde bağdaş kurmuş düşünürken şiddetli bir iğne daha saplandı. Kıçıma, bacaklarıma, dizlerime aynı anda hücum ettiler. Yorganların üstünde gece balıkçılı gibi tek ayak üstünde dikilmeye başladım, etrafıma bakındım. Sonra da ağlamaya başladım. Çaresizce kuşağımı çözüp dörde katladıktan sonra, çıplak vücudumda vurmadık yer bırakmadım. Sonra yine giyindim. Dün geceyi geçirdiğim

sütunun oraya gittim. Sütuna yaslandım. Evi özlemiştim. Babamdan çok, annemden çok, Tsuyako'dan, Sumie'den çok evdeki altı metrelik odamı özlemiştim. Dolaptaki pamuklu yorganı ve siyah kadife yakalıklı, o hoş çarşafı özlemiştim. Yarım saatliğine bile olsa, o çarşafı serip üzerine yorganı yayarak rahat bir uyku çekmeyi çok isterdim. Acaba şu an odamda kim uyuyordu? Yoksa benim kaçmamdan bu yana, çalışma masam bıraktığım gibi dururken odamı kimse kullanmaz mı olmuştu? Öyleyse yorgan ve çarşaf da katlanmış, dolapta öylece duruyor olmalı. Ne ziyanlık! Babam da annem de Sumie ve Tsuyako da tahtakuruları tarafından ısırılmadıkları için çok şanslılar. Şimdi horultuyla uyuyordur hepsi. Kıskandım. Fakat belki de uyuyamayıp bir o tarafa bir bu tarafa dönüp duruyorlardır. Hele babam uyuyamayınca huzursuzlanıp gece yarısı küllüğe tak tak vurur. Sigara içmek için kalktığını söyler ama bu sadece bir bahanedir; esasen öfkesini bastırmak için yapar bunu. Belki şu an yine tak tak diye vuruyordur küllüğe. Peki ama vururken benden tiksiniyor muydu, yoksa benim için endişeleniyor muydu? Zavallı babam. Ne var ki, ben babamı o kadar düşünmediğime göre belki o da beni düşünmüyordur. Annem uyuyamayınca lavoboya diye kalkar. Bahçeye bakan ufak pencereyi açıp ellerini yıkadıktan sonra kapatmayı unutur ve ertesi sabah babamdan laf işitir. Kesin dün gece de bu akşam da böyle olmuştur. Sumie eminim horul horul uyuyordur –ne olursa olsun uyur çünkü. Ben varken şekilden şekile giriyor, beni ağına düşürmek için türlü numaralar deniyordu ama ben ortalıktan kaybolunca beni çoktan unutmuştur. Üç öğün yemek yiyip uykusuna devam ettiğinden şüphem yok. Şimdiye kadar okuduğum roman ve gazete sayfalarında bir benzerine rastlamadığım için, ilk başlarda gizemli birisi olduğunu düşünmüştüm ama sonradan ne olduğunu çözdüm. Böyle bir kadına vurulduysam eğer, bu işin arkasında şüphesiz kaderimin parmağı olmalıydı. Kendisinden ölesiye nefret etmiş, nefret ettiğimi düşünürken bir o kadar da âşık olmuştum. Can sıkıcı işler.

Şu an bile bembeyaz suratı burnumda tütüyor, o sinir bozucu suratı! Tsuyako ise uyanıktır. Muhtemelen ağlıyordur zavallım. Çok acıyorum ona. Ama ne yapabilirim ki? Ona karşı hiçbir şey hissetmediğim gibi onu kendime âşık etme çabasında da bulunmadım. Ne kadar uykusuz kalırsa kalsın, ne kadar ağlarsa ağlasın yapabileceğim bir şey yok. Ne kadar acısam da elimden bir şey gelmez ki. Umursamayacağım... En nihayetinde, bütün bunları bir yana koyarsak, tek istediğim huzurlu ve güzel bir uyku çekmekti. Tabii ki o adi beyaz pirinç lapasından yemeyi de isterdim ama içinde tahtakurusu olmayan bir yatağa girmek daha cazip gelirdi. Yarım saatliğine bile olsa uyumak isterdim. Sonra karnımı kessem bile fark etmezdi...

Derken yine sabah olmuştu. Düşüncelerle boğuşurken uyuyakalmış olmalıydım, uyandığımda artık bir şey düşünmüyordum. Sonrasında alt kata inip yüzümü yıkadım ve balçıktan yedim. Dün yaptıklarımla birebir aynı olduğu için daha fazla detaya girmeyeceğim. Saat dokuz olsun da sağlık ocağına gitsem diye dört gözle bekliyordum. Sağlık ocağının, evvelsi gün dağdan buraya gelirken gördüğüm mavi boyalı bina olduğunu söyledikleri için bina ve yol konusunda bir zorluk yoktu. Aşevinden çıkıp iki yüz metre kadar yürüdükten sonra hemen yol kenarında kalıyordu. Tahtadan yapılmıştı ama son derece şık bir yapıydı ve bizim yabani tayfası için lüks olduğu gözden kaçmıyordu. Bu ilkel varlıkların hasta olabildiği düşüncesi bile başlı başına şaşırtıcıydı ancak, madenin, hasta olanları tedavi etmek amacıyla türlü teçhizat, ilaç, doktor ve bina sağladığını görünce, dünyanın ne kadar tuhaf bir yer olduğunu düşünmekten kendimi alıkoyamadım. Hırsızların paralarını birleştirip ilkokul yaptırması ve çocuklarını o okula göndermesi gibiydi. Medeniyet ve cehalet gibi iki uç kavramın bu mavi boyalı binada bir araya gelerek bir tarafın diğeriyle etkileşime girmesiyle, cehalet daha güçlü bir biçime bürünüp çıkıyordu. Bir de ortaya çıkan istenmeyen sonuçları düşünün. Aklımdan böyle şeyler geçirip yürüdüğüm esnada,

şeytan kafalar yine pencereden çıkmış beni izliyordu. Bu iğrenç suratları görmek bile, kıymetli düşüncelerimi çökertmeye yetiyordu. Aralarında Yasu'ya benzer birini görsem, neşeyle canlanmaya hazırdım ama her biri, sanki ağız birliği etmişçesine, yabanilik çıtasını daha da yükseğe çıkaran türdendi. Bu tiplerin sağlık ocağına filan ihtiyacı olmadığına kanaat getirmiştim.

Neyse ki hava güzel ve açıktı. Kızıl toprağı yararak yükselmişcesine dağların cephesine güneş vuruyordu. Dün ve önceki günlerin yağmuruyla sulanmış toprak, doğudan yükselen güneşin ışığıyla henüz kuruyacak gibi durmuyordu. Aksine, üzerine vuran bütün ışığı içine çekiyordu. Manzara havadaki neme karışıyor, aşevlerinin arasından aşağıya doğru uzanan dağlar koyu bir maviye bürünüp, üst üste yükseliyordu. Rüzgâr dinmişti. Dün geceyle bu sabah arasında neredeyse on beş derece fark vardı. Yol kenarında yalnız bir karahindiba çiçek açmıştı. Burada ziyan olduğunu düşündürecek kadar güzeldi rengi. Yabaniler bunu bile hak etmiyordu.

Sağlık ocağına vardım. Yerle hemen hemen aynı hizadaki on metrelik beton koridorun sonunda "Muayene Odası" yazılı bir tabela asılıydı. Onun hemen önünde, sağ tarafta "Bekleme Odası" yazıyordu. İki metre genişliğindeki koridordan dönüp bekleme odasına girdim. Buranın da zemini betondu ve iki adet bank vardı. Ufak pencerenin üzerinde matbaa yazısıyla "Danışma" yazıyordu. Pencerenin önüne giderek üzerinde adımın ve soyadımın yazdığı kâğıt parçasını uzattım. Pencerenin ardında oturan yirmi iki-yirmi üç yaşlarındaki genç adam kâğıdı aldıktan sonra varla yok arası kaşlarını çatıp dikkatle inceledi.

"Sen misin bu?" diye ukala bir üslupla sordu. Tavrı hoşuma gitmemişti. Beni hor görmesine ne gerek vardı sanki? Bunun üzerine ben de sadece olabildiğince donuk bir ifadeyle "Evet," diye cevap verdim. Sanki benden kibar birkaç ifade daha beklercesine bir süre yüzüme baktı ama ekleyecek bir şeyim olmadığı için ben sessizce dikilmeyi sürdürünce "Biraz bekle," dedikten sonra

sertçe pencereyi kapatıp çıktı. Terliklerini şaplatarak yürüyordu. Ne demeye gürültü çıkarmak zorundaydı ki?

Banklardan birine oturdum. Danışmadaki adam pek dönecekmiş gibi durmuyordu. İçim geçmiş beklerken, birden gözümün önünde bir yaygara sahnesi belirdi. Omuzlarda Kin'i taşıdıklarını gördüm. Sağlık ocağına getirmelerine gerek var mıydı? Bu insanlara neden ilaç verip tedavi uygulanıyordu? Hepsi anlarını yitirmişti. Böyle riyakârlık görmemiştim. Hastalara eziyet ediyor, cenazelerde eğleniyorlardı. Gelgelelim, adamı yine de doktora göstermeye getirmişlerdi. Medeniyet zirvedeydi.

"Sen, şuradan devam et!" diye aniden bağırdı danışman. Danışman pencerenin ardında küstahça dikiliyor, aşağılayan gözlerle bana bakıyordu.

Bekleme odasından çıktım. Sağa dönüp koridor boyunca ilerleyip muayene odasına girince ilaç kokusuyla çarpıldım. Koku bana, yakında öleceğimi hatırlattı. Ölünce burada toprağa karışmak çok garip olurdu. Kader dedikleri bu olmalı. İki heceden ibaret sandığım kader kelimesini eskiden beri biliyordum ama anlamını tam kavrayamamıştım. Bilsem bile idrak etmesi güçtü. Batılı bir insanın bambu filizini hayalinde canlandırması gibi sadece tanımını anlasam bile yeterdi. Ama insanlığın en ciddi meselelerinden biri olan ölüm gerçeğiyle yarı hayvan madencilerin barındığı çukuru bir araya getirip daha birkaç gün öncesine kadar bir dediği iki edilmeyen çocuğun tekini tutup aniden ikisinin ortasına asıverin. İşte bu çocuk, kaderin esrarengiz, büyülü güçlerini kullanarak talihsiz genç bir adamla oyun oynadığını hayatında ilk kez anlayacaktır. Böylece bugüne kadar hep dağ olan bir şey, artık yalnızca dağ değildir. Toprak artık yalnızca toprak değildir. Uçsuz bucaksız mavi gökyüzü artık yalnızca mavi gökyüzü değildi. Bu sağlık ocağı, bu muayene odası, bütün bu ilaçlar, bu kokulara varıncaya kadar her şey, artık bir rüyanın gizemine bürünmüştü. Öncesinde bu sandalyede oturan adam kimdi? Ne olduğunu ifade etmek kesinlikle mümkün değildi. Adam,

dışındaki dünyayı istisnasız tüm çıplaklığıyla görebiliyordu ama o dünyayı bir türlü anlamlandıramıyordu. Hem muayene hem de ecza odası niyetine kullanılan bu tek göz yerde, sandalyeye oturmuş halıyı, masayı, ilaç şişelerini, pencereyi ve pencerenin dışındaki dağları inceliyordum. Keskin bir yetiyle hepsini görebiliyordum ama hepsi resim rulosu gibi göründüğü için, tam olarak ne olduklarını seçmek mümkün olmuyordu.

O sırada kapı açıldı ve doktor içeri girdi. Suratı tıpkı madencilerle aynı türdendi. Üzerinde siyah bir frak vardı ve çizgili pantolon giymişti. Çenesini yakasına yaslayıp sordu:

"Sağlık raporu almak isteyen sen misin?"

Sesindeki vurgu, bir ata veya köpeğe karşı olsa bile, kesinlikle içinde tutması gereken bir saygısızlık barındırıyordu.

"Evet," diyerek sandalyeden kalktım.

"Ne iş yapıyorsun?"

"Herhangi bir işim yok."

"İşsiz. Peki, şimdiye kadar hayatta kalmayı nasıl başardın?"

"Sadece aileme yük olarak."

"Ailene yük olarak demek. Asalaklık mı yaptın yani?"

"Sanırım evet."

"Asalaksın yani."

Cevap vermedim.

"Üzerindekileri çıkar."

Üzerimdekileri çıkardım. Doktor stetoskopuyla göğsümü ve sırtımı kısaca dinledikten sonra ansızın burnumu tuttu.

"Nefes ver."

Nefesim ağzımdan çıktı. Doktor elini ağzıma yaklaştırıp "Ağzını kapatarak ver," dedi.

Elini burnumun altına koydu.

"Ne dersiniz? Madenci olabilecek miyim?"

"Asla."

"Bir şeyim mi var?"

"Şimdi yazacağım sana."

Doktor kare bir kâğıda bir şeyler yazıp fırlatır gibi bana uzattı. Bronşit yazıyordu.

Bronşit denilen şey, veremin öncüsüydü. Bir kez verem olunca da geri dönüşü yoktu. Az önce ilaçların kokusunu duyduğumda ölecek olduğumu hatırlamama şaşmamalıydı. Demek sahiden ölecektim. Birkaç hafta sonra tıpkı Kin'e yaptıkları gibi beni de cam kenarına sürükleyip yaygara izletecekler, derken sonunda benim de yaygaram yapılacak, eksiksiz bir şekilde marşlar ve leğen tangırtıları eşliğinde... –tamam belki yeniyim diye marş söyleyen, leğen tangırdatan olmazdı– yani, kısacası ne olacağını ben de bilmiyordum. Bilmesem de olurdu. Şu an hayatta ve hareket halinde olmama rağmen bilmiyorum. Dünya durmak bilmez devinimini sürdürdüğü müddetçe canlı renkler de akıp gitmeye devam edecek. Madencileri dünyadaki en pis varlıklar olarak görüyordum ama her şeye durmadan değişen bir renk silsilesi olarak bakarsak, asıl mevzu hiçbir zaman kirli olup olmamaları değildi. Hiçbir şeyin önemi olmadığı için isteyen istediği gibi davranmakta özgürdü. Her şeye boşverip elim cebimde gezsem bile kader bir yolunu bulup icabına bakacak nasılsa. Ölsem de fark etmezdi, yaşasam da. Kegon Şelalesi'ne gitmek birden gözümde büyüdü. Tokyo'ya mı dönsem? Neden zahmet edeyim ki? Ne de olsa iki üç öksürüklük ömrüm kalmıştı. Beni buralara kader attığına göre, bir başka yere atana kadar burada kalmak, en basit, en elverişli ve en uygun seçim olacaktı. Burada kalıp yozlaşma alanında kendimi geliştirsem bile ölene kadar oyalanmış olurdum. Başka türden talimler veremli birisi için zor olabilir belki ama yozlaşmak...

Derken, biraz önce giderken fark ettiğim karahindiba çıktı karşıma. Öncesinde burada ziyan olduğunu düşünmeme sebep olan rengi, artık o kadar da güzel görünmüyordu. Bir süre dikilip neden hoşuma gitmiş olabileceğini düşündüm ama artık güzel değildi işte. Sonra tekrar yürümeye başladım. Giderek yükselen yokuşu tırmanırken, doğal olarak başımı yukarı çevirdim.

Yol boyu sıralanmış barakalardan madenciler sarkmış, elleri çenelerinde beni izliyordu. Az öncesine kadar tiksindiğim o suratlar, kilden yapılmış küçük heykel başlarını andırıyordu. Çirkin, korkutucu veya iğrenç değildi hiçbiri. Sadece surattı. Tıpkı Japonya'daki en güzel kadının suratı gibi, madencilerin suratları da sadece surattan ibaretti. Ve ben de onlar gibi et ve kemikten ibaret olan sıradan bir insandım. Tamamen boş ve anlamsız bir insan.

Böyle bir ruh haliyle, ıssız bir çölü geçiyormuş gibi bir hisse kapılarak ustabaşının evine geldim. Geldiğimi duyurmak için seslenince, on beş-on altı yaşlarında bir kız kâğıt kapıyı sürüyerek açtı. Normal şartlarda burada böyle bir kızla karşılaşınca çok şaşırmam gerekirdi ama o sırada hiçbir şey hissetmedim. Bir makine gibi durumu izah edince, kız tek eli kapının üzerinde, arkasını dönüp içeriye seslendi:

"Baba. Biri seni soruyor."

Öyle deyince ustabaşının kızı olduğunu anlamıştım ama sadece anlamakla kalmış, kızın öylece karşımda dikiliyor olmasına rağmen, varlığını çoktan unutmuştum. Ustabaşı çok geçmeden geldi.

"N'aptın?"

"Doktora gittim."

"Sağlık raporu getirdin mi? Hani nerede?"

Sağ elimde tuttuğum rapor tamamen aklımdan çıkmıştı ve nereye koydum acaba diye aranmaya başladım.

"Elinde tutuyorsun ya işte," dedi ustabaşı. Sahiden de elimdeydi. Kırışıklarını düzeltip ustabaşına uzattım.

"Bronşit. Hastasın sen."

"Evet, kabul edilmedim."

"Kötü olmuş. Ee, ne yapacaksın?"

"Yine de işe alın beni."

"Yapamam, biliyorsun."

"Evet ama, geri dönemem artık. Lütfen işe alın. Ayak işleri olsun, temizlik olsun. Ne olursa yaparım"

"Ne olursa yapar mısın? Hastayken ne yapabilirsin ki? Çok zor. Ancak buraya kadar geldiğine göre, bir düşüneyim. Yarın olsun gidişata bakarız. O zaman gelirsin."

Taş kesilip aşevine geri döndüm. O akşam şöminenin etrafındakilere katıldığımda oldukça sakindim. Madenciler ne derse desin duymazdan gelmiştim. Aksini yapma gereği de hissetmedim. İstedikleri kadar alay etsinler, istedikleri kadar dalga geçsinlerdi. İnceltilmiş bir ağaç tabakasına oyulmuş bir grup insan figüründen ötesi değildik hiçbirimiz. Sıra uyumaya gelince dolaptan yorgan çıkarmadım. Ateşin başında bağdaş kurup oturmaya devam ettim. Herkes uykuya çekilince ben de oracıkta biraz kestirdim. Şöminenin ateşini kömürle besleyecek kimse kalmadığı için, ateş giderek ferini kaybedince üşüyüp gözlerimi açtım. Yakamdan içeri sızan soğuk içimi titretiyordu. Kalkıp dışarı çıktım ve göğe baktım. Bir sürü yıldız vardı. Yıldızların nasıl böyle parlak olabileceğini düşünüp tekrar içeri girdim. Kin her zamanki gibi dümdüz olmuş, uyuyordu. Acaba Kin'e ne zaman yaygara yapacaklardı? Acaba hangimiz daha önce ölecekti, ben mi Kin mi? Sönmüş şöminenin yanına oturup şafak sökene kadar düşündüm. Zihnimde birbiri ardına bitmek bilmez düşünceler filizleniyordu ama hepsi kupkuruydu. Gözyaşlarından, duygulardan, renklerden ve kokulardan yoksundu hepsi. Korku yok, tiksinmek yok, bağ yok, pişmanlık yoktu.

Güneş doğunca her zamanki kahvaltıdan ağzıma tıkıştırıp ustabaşını görmeye gittim. Ustabaşı neşe dolu bir sesle "Geldin mi? Tam sana uygun bir şey ayarladım. Doğrusu biraz uğraştırdı. İlk başta bir şey bulamadığım için canım sıkıldı... Ama sonunda güzel bir iş buldum. Aşevinin kâtibi olacaksın. Yani kâtibimiz olmadan da işler yürüdü. Şimdiye kadar bizim yaşlı kadın hallediyordu o işleri ama madem burada çalışmayı çok istiyorsun. Ne dersin, yapmak istersen senin için gerekli ayarlamayı yapacağım."

"Çok teşekkür ederim. Ne olsa yaparım. Kâtip ne iş yapar?"

"Zor işler yapmaz. Sadece hesap kitap işlerini takip edeceksin. Aşevine bağlı bir sürü adam var ve kimisi gelip sandalet alıyor, kimisi fasulye, yosun filan. Her gün illa bir şey alıyorlar. Senin tüm yapman gereken, o gün kim ne aldıysa bir bir hesap defterine işlemek. Siparişleri yaşlı kadın verecek zaten. Sen sadece okunur biçimde yazsan yeterli. Ben de hesap defterine bakıp yevmiyelerinden keseceğim sonra. Ağır bir iş değil sonuçta, herkes yapabilir aslında ama senin de bildiğin gibi buradakilerin okuması yazması yok. Şayet kabul edersen bana da faydan dokunmuş olur. Ne dersin, kâtipliğe?"

"Uygundur. Kabul ediyorum."

"Maaşı yüksek değil ama, gerçekten üzgünüm. Ayda dört yen. Yemekler hariç."

"Bana fazla bile," dedim.

Ancak mutluluktan havalara uçuyor değildim. Rahata erip derin bir oh da çekmedim. Ne var ki madendeki mevkim nihayet karara bağlanmıştı.

Ertesi gün mutfağın köşesinde tezgâh kurup kâtiplik yapmaya koyuldum. Akabinde, şimdiye kadar benimle her türlü dalgasını geçmiş olan madenciler, birden bana farklı davranmaya başlayıp üstüne yağcılığa soyundular. Ben de vakit kaybetmeden yozlaşma talimlerine başlamıştım. Adi pirinç yedim. Tahtakuruları da beni yedi. Pezevenkler her gün kasabalardan yeni sığırcıklar getirdi. Her gün daha çok çocuk getirmeye devam ettiler. Dört yenlik maaşımın bir kısmıyla çocuklara tatlı alıyordum. Ancak bir süre sonra Tokyo'ya dönme kararı alınca bıraktım. Kâtip olarak beş ay boyunca azimle çalıştım. Sonra da Tokyo'ya döndüm. İşte madencilik tecrübelerim bundan ibaret. Ayrıca söylediğim her şey doğru, zaten bunu kitabımın bir romana dönüşemediği gerçeğinden pekâlâ anlayabilirsiniz.

HARUKİ MURAKAMİ

SOĞUKKANLI BİR CEHENNEM YOLCULUĞU

1867-1916 yılları arasında yaşamış olan Natsume Soseki, Japonya'nın en büyük modern romancısıdır. Eserlerinin karton kapaklı ciltsiz baskılarını Japonya'da hemen hemen bütün kitapçılarda bulmak mümkündür; buna daha bir tuhaf ve Soseki'nin edebi üslubunu pek de yansıtmayan *Madenci* de dahildir. Genel okurlardan kaç tanesinin –Soseki araştırmacıları ya da Soseki'ye sadık olan okurlar veya maden çıkarma işiyle profesyonel anlamda ilgilenenler dışında– yolunu kendisine sahiden de *Madenci*'yi başlangıç noktası alarak çizdiği belirsizdir; fakat bu kitap büyük yayınevlerinin yayın kataloglarından hiç çıkarılmamış olup muhtemelen hiçbir zaman da çıkarılmayacaktır. Zira Soseki modern Japon edebiyatının önde gelen romancısı olmakla birlikte, eserleri 1868 yılına denk gelen Meiji döneminin başlangıcından sonra gelişmiş olan edebiyatın tonu ve yapısı açısından bir emsal teşkil etmektedir. Japonların tamamı için (kendimi de kesinlikle buna dahil ediyorum) henüz kırk dokuz yaşındayken mide ülserinden hayatını kaybeden bu yazarın bütün eserlerini korumak kutsal bir edebi göreve –hatta bir nevi inanç meselesine– dönüşmüştür. Şunu da söylemekte fayda var: Yazarın can çekişip duran parça parça olmuş midesiyle işlevlerini son ana kadar sürdürmeye devam eden karmaşık beyni, Tokyo İmparatorluk Üniversitesi Tıp Fakültesi'ne bağışlanmıştır. "Japon edebiyatı" dendiğinde aklıma hemen Soseki'nin midesiyle beyninin tuhaf kaderi gelir –ki bu arada ortalama bir ağırlıkta oldukları anlaşılmıştır.

En naif şekliyle söyleyecek olursak *Madenci*, en sıra dışı romanların başında gelir; Soseki külliyatının en sadık okurları için bile bu romanı diğerlerinin arasında bir yere "koymak" pek mümkün değildir. Zira kendisinden önce veya sonra gelen hiçbir eserle bir benzerlik taşıyor gibi durmaz. Bu kitabı Soseki'nin çirkin ördek yavrusu olarak nitelendirmek muhtemelen aşırı basitleştirmeye girecektir ancak boyut, biçim ve renk açısından diğerlerinden farklı olduğu da aşikârdır. Soseki'nin bütün eserlerini tek bir kutunun içine koyup güzelce dizebilirsiniz ama bu tek romanı da işin içine girince, hepsinin aynı kutuya düzgünce sığması mümkün olmayacak, haliyle kutunun kapağı da kapanmayacaktır. Peki bu kitabı diğerlerinin yanına koymayı böylesine zorlaştıran nedir?

Belki de ilk olarak bu kitabın okurlara yaşattığı hüsrandan bahsedilebilir. Kitabın sonunu getiriyorsunuz ve tek yapabildiğiniz Soseki'nin neden bunu yazmak için böylesine zahmete katlandığını (şüphesiz bütün bunları bir araya getirip yazmak için pek çok zahmete girdi) merak etmek oluyor. Amacı neydi? Yazar bu kitabın bir roman olduğu önermesini gözü pek ve alengirli yollarla çürütme görevini üstlendiğinde kendisi bile bu tür şüpheleri ve hayal kırıklıklarını başından savmaya çalışıyor gibi görünüyor. Sonunda da başkahraman, roman biterken okura son sözünü fırlatıveriyor: "İşte madencilik tecrübelerim bundan ibaret. Ayrıca söylediğim her şey doğru, zaten bunu kitabımın bir romana dönüşemediği gerçeğinden pekâlâ anlayabilirsiniz." Tam da bu noktada, pek çok okur pes edip şöyle bir soru sorabilir: "E peki, bu bir roman değilse, neden onca zamanımı bunu okuyarak harcadım?"

Yazarı (ya da romanın başkahramanı) bu kitap için ne tür bahaneler bulmaya çalışırsa çalışsın *Madenci* bir kurmaca ürünüdür, –ya da dahası, kurmacadan başka bir şey olamaz. Şöyle bir şey var, Soseki hiçbir zaman bir bakır madeninin yakınından bile geçmedi. Kendisi böyle bir maden ocağında çalışmış bir genç adamla tesadüfen tanıştı ve bu genç ona tecrübelerini anlattığı

esnada not tuttu. Sonrasındaysa bu tecrübeleri gerçeğine az çok sadık kalarak yeniden üretmeye başladı ama bunlar Soseki'nin başından geçen olaylar değildi; ayrıca açık açık betimlenen sahnelerin ve karakterin psikolojisinin anlatıldığı kısımların çoğu, sanki yazar kendisi gözlemlemişçesine canlı canlı aktarılmış olsa da, yazarın hayal gücünün bir ürünüydü. Bir başkasının hatıralarına sırtını dayayarak yarattığı bu özenle betimlenmiş üç boyutlu dünyanın "röportaj" ya da "kurmaca dışı" olarak adlandırılması da zordur. Belki de en iyisi "gerçeklerden esinlenerek yazılmış bir kurmaca" şeklinde tanımlamak olacaktır.

Nasıl ki *Moby Dick* balina avcılığı üzerine yazılmış bir roman değilse, *Madenci* de bakır madenciliğine dair teknikler ya da madencilerin çalışma koşulları üzerine bir roman değildir. Bu kitap etten kemikten bir insanın iç dünyasının işleyişine dairdir. Soseki'nin bu konuya yaklaşmak için romancıya özgü tekniklerin bulunduğu depodan alıp kullandığı yöntem belki de en iyi tabirle –en azından kendisi için– deneysel olarak adlandırılabilir. Ancak kendisi de kitabın sonunda bir taşra nezaketsizliğiyle "kitabının hiçbir zaman bir romana dönüşemediği"ni beyan ettiğinde zaten okurlarına bunu az daha ilan ediyordu.

Ancak Soseki'nin de bu deneyin sonuçlarından tam anlamıyla mutlu olmadığını düşünüyorum. Bu eserin bütününe sirayet etmiş memnuniyetsiz bir hava da hafif hafif hissediliyor. Ayrıca bu romanın *Asahi Shimbun* gazetesinde tefrika halinde yayımlandığı dönemde de okurların tepkileri yine yazarın umduğu gibi olmamıştır. (Bu noktada kimse okurları da suçlamıyor elbette. Sonuçta kitap olay örgüsü denebilecek bir öğeden yoksundu.) Bana kalırsa bunu bitirdiğinde Soseki bu edebi deneyin kendi amacını az çok gerçekleştirdiğine ve bir yazar olarak özel bir şey yarattığına inanarak içten içe memnuniyet duyuyordu. Benim vicdani kanaatime göre Soseki'nin külliyatının oluşturduğu bir edebi abidenin ortasında *Madenci*'nin doldurduğu boşluk hiç de küçük değildir; haliyle göz ardı edilemez ve edilmemelidir. İtiraf

etmeliyim ki bu kitap benim favorilerimden biridir ve benim gibi, çok fazla olmasa da, başka okurların da kendilerini *Kokoro* (1914, birebir çevirisiyle, Kalp) ya da *Meian*[32] (1916) gibi yazarın son dönemlerini temsil ettiği varsayılan eserlerden ziyade *Madenci*'ye daha yakın hissettiğini tahmin ediyorum.

Romanın deneysel niteliklerine değinmeden önce kitabın ortaya çıktığı, tartışmalarda oldukça önemli bir unsur olarak kabul edilen tarihsel arka planına dair kısa bir bakış sunmak isterim. *Madenci* 1 Ocak 1908 yılında yayımlanmaya başladı ve kitabın bel kemiğini oluşturan notlar da Soseki tarafından 1907 yılının kasım ayının sonlarına doğru kendisine anılarını anlatan bir gencin ziyareti esnasında tutulmaya başladı. Ama onun da öncesinde, Şubat 1907'de bütün ülkeyi etkisi altına alan bir olay patlak verdi: Âdeta *Madenci*'deki mekânın aynısı olan Aşio Bakır Madeni'nde çalışan işçiler büyük bir isyan başlattı. Soseki de malzemelerine karar kılıp romanını yazmaya koyulduğunda, kısa zaman içinde haber sayfalarını dolduran bu sarsıcı olayları da muhakkak hatırında tutuyor olmalıydı. Metninde bir kez olsun kitaptaki bakır madeninin Aşio'daki maden olduğundan bahsetmemesi (şimdi coğrafyayı, bahsi geçen şehirleri ve madenin büyüklüğünü filan düşününce, başka bir yer olmadığı bellidir) bir yana, madencilerin isyanları ya da maden kirliliği gibi toplumu böylesine sarsan konular üzerine neredeyse anormal derecede sessiz kalmıştır. Bu durum şüphesiz ki Soseki açısından gayet açıktı. Aşio, Tochigi tepelerinin derinliklerinde; yayılmakta olan Tokyo şehrini de içine alan Kanto Ovası'nın kuzeyinde ve doğusunda yer alıyor.

Kuş uçuşu mesafeyle Tokyo'nun sadece 110 kilometre kuzeyinde kalıyor ama oraya arabayla gitmek yine de dört beş saat sürüyor. Bakır madeninin damarı ilk olarak 16. yüzyılda keşfedilmiş, bunun ardından da Aşio iki yüzyıl boyunca açık ocak madeni olarak gelişim göstermiştir. 1600-1868 yılları arasına rastlayan

32 İngilizceye *Light and Dark* olarak çevrilmiştir. -ç.n.

Edo Dönemi'nde tedavülde olan bakır sikkelerin çoğu, buradan çıkarılmış bakırlardan dökülerek yapılmıştır. Bu damarın tükendiği düşünülmüş ve maden ocağı 19. yüzyılın ortalarına kadar terk edilmiştir. 1877 yılında bu vilayet, madenin mülkiyetini Furukawa Maden Şirketi'ne (sonraları Furukawa Endüstri adlı özel bir kuruluşun parçası olmuştur) devretmiştir fakat kısa zaman sonra, Batı'nın getirdiği yeni teknolojiyi kullanarak, yüzeyin çok altında zengin bir bakır damarının öylece yatmakta olduğu keşfedilmiştir. Şirket son model madencilik malzemelerine büyük yatırımlar yapmış ve madeni büyük ölçekte geliştirmeye devam etmiştir.

O günlerde Japonya, çok kanlı geçen iki büyük dış savaşta zaferler kazanarak (1894-1895 yılları arasında Çin'e karşı ve 1904-1905 yıllarında Rusya'ya karşı) ve yerli sanayiyi olağanüstü derecede geliştirerek, henüz modernleşmekte olan bir ulusun temellerini güçlendirmeye devam ettiğinden, hem özel işletmeler hem de mühimmat endüstrisi için bakır madenine gelen talepler hızla artıyordu. Aşio Bakır Madeni de milli hükümetten destek alan bir "stratejik şirket" olarak refah seviyesini yükseltti. Bir süre Japonya'nın bakır üretim miktarının yüzde kırkı kadarını üretti. Dağların arasında madenin üzerine kurulmuş büyük bir kasaba gelişti. Kasabanın kendisine ait bir demiryolu yapıldı ve bağlı olduğu Utsunomiya iliyle rekabet ederek nüfusu en yoğun olduğu döneminde neredeyse kırk bin kişiye ulaştı. Yeraltı maden tüneli labirenti toplam uzunluk olarak Tokyo'dan Fukuoka arasındaki mesafeye denkti, yani yaklaşık olarak 900 kilometre ediyordu.

Fakat Aşio Bakır Madeni'nin göz alıcı gelişimi birçok karanlık, hatta trajik yan etkileri de tarihe bir miras olarak bıraktı. Bunların başında da maden kirliliği gelir. Döküm aşamasında çıkan atık su, yakınlardaki Watarase Nehri'ne dökülürdü ve oradan gelen güçlü toksinler balıkları ve akıntı yönünde kalan pirinç tarlalarını yok etmişti. Bölgenin toprağı bugüne kadar hep çok verimli olmuştu ama ipek böceği kültürü için gerekli olan dut ağaçları burada yetişmemeye başladı ve maden işlemleri sırasında yükselen

dumanlar dağ eteğinde kalan toprakları etkisine maruz bırakıp çok kez nehir taşmasına sebep olarak etraftaki sık ormanları yok etti. Yöre halkı da elbette ciddi sağlık sorunları yaşadı.

Madenin alt taraflarında yaşayan çiftçiler, 1890 yılında bir adım atıp madenin kapatılması için başvurularda bulundular ama ulusal hükümet bu bakır üretimini Japon ekonomisinin cankurtaran halatı olarak gördü ve zararlarla ilgili ortada kesin bir sebep sonuç bağlantısı kurulamadığı gerekçesiyle yapılan protestolara kulaklarını tıkadı. Sonunda 1897'de Diet[33] üyesi Tanaka Şozo tarafından verilen mücadeleler etkili olmaya başladı ve hükümet madenle çevresel felaketler arasındaki bağlantıyı resmen tanıyarak Furukawa Madencilik'e filtre yatakları ve durulama havuzları inşa etmelerine ve bacalarına kükürt giderme malzemesi yerleştirmelerine dair talimat verdi. Bunlara rağmen, bölgedeki insanlar maden kirliliğinin etkilerinden yıllarca muzdarip oldular. Birkaç köy âdeta varlığını sürdüremez oldu, oralarda yaşayanlar ülkenin başka bölgelerine dağıldı. İşte bu olay, modernleşmekte olan Japonya'nın, "Aşio" ismini 1960'larda devasa bir toplumsal soruna sebep olan cıva kirlenmesinin merkezi Minamata'yla eşit derecede korkunç bir çevresel kirlenmeyle eş anlamlı kılarak, tarihindeki ciddi endüstriyel kirlenmelerin ilk vakalarından birisiyle nasıl baş ettiğini göstermiştir.

Aşio Bakır Madeni'nin bir diğer ciddi sorunu da çalışma şartlarının acımasızlığıydı. Madencilerin ücretleri çok düşüktü, işlerin dağılımında rüşvetçilik kol geziyordu, çalışma denetimleri çoğu zaman sertti, yetersiz güvenlik önlemleri sık yaşanan göçüklere sebep oluyordu ve kazalarda ölmeyen madenciler de silikoz olarak bilinen akciğer hastalığından dolayı kırkını zar zor görebiliyordu. Hijyenik koşullar zayıftı ve tıbbi tesislere ihtiyaç vardı; bu yüzden de hastalığa yakalanmış birinin yere uzanıp ölmeyi beklemekten başka yapabileceği pek fazla bir şey yoktu. Ve artık madenci olan birisinin kendisini "aşevi sistemi"nin du-

33 Japon yasama organı. -ç.n.

şında tutması neredeyse imkânsızdı; yönetim, etrafa yurtlardan ya da bu aşevlerinden kurmuş ve işçileri şart koştuğu bağlayıcı sözleşmeler ve insanın belini büken "krediler"le, her birinin âdeta öleceği o güne kadar kelimenin gerçek anlamıyla "bu şirket dükkânına ruhumu borçluyum" diyeceği bir sistem kurmuştu. Görünüşe bakılırsa madencilerin çoğu ya başarısızlıkla sonuçlanmış bir hayattan kaçıp kurtuluşu dağlara sığınmada arayan adamlar (en azından bir öğün yemeğin ve yatacakları bir yerin verildiği "aşevleri"nde yaşayanlar) ya da kanun adamlarından kaçmak için madene saklanan suçlulardı. Burası *Madenci*'nin sayfalarında en canlı haliyle anlatıldığı gibi gerçekten de toplumsal sınıfın en alt basamaklarındaki erkeklerin bir araya gelip kurduğu bir dünya, kaybedenleri bir araya getiren haşin bir yerdi.

Fakat 1907 yılının şubat ayında madencilerin âdeta emre amade köleymiş gibi muamele görmelerine yönelik memnuniyetsizlikleri patlama noktasına geldi ve bir şekilde büyük ölçekli bir isyan baş gösterdi. Madenciler gözetim ve koruma tesislerini dinamitleyip Furukawa Madencilik personelinin kaldıkları yerleri yakıp kül ettiler. Mucize eseri can kaybı yaşanmamış olsa da madenciler Aşio kasabasının tamamını ele geçirdi ve orada yaşayan şirket personelinin can havliyle dağdan aşağıya doğru kaçıp gitmelerine neden oldular. Şiddetin boyutu yerel polisin baş edebileceğinden çok daha fazlaydı ve buraya silahlı birlikler gönderildi. Kasabayı işgal eden madencilerden 628 tanesi tutuklandı. Bunun ardından çalışma bölgesinde bazı iyileştirmeler yapıldı ama madencilik her zamanki gibi sert ve ölümcül olma riskini korumaya devam etti.

Daha önce de bahsedildiği üzere Soseki, Aşio Bakır Madeni'nde çalışmaya giden (ya da daha doğrusu çok hızlı konuşan bir tedarikçi tarafından işe alınan) Arai isimli bir gencin anlattıklarını not aldığında tarihler 1907'nin kasım ayını gösteriyordu, yani söz konusu isyandan dokuz ay sonrasıydı. Ancak Arai'nın tecrübeleri isyandan öncesine denk düşüyordu; kitapta gördüğümüz maden koşulları da deyiş yerindeyse tam da patlamadan öncesini anla-

tıyordu. Arai'nin ünlü bir romancıya, güncel olaylarla ilgili özel aktarımlarını taze ve bir o kadar değerli bir birincil kaynak olarak romanında kullanması için önerdiğini ve bunun karşılığında bir ödeme almayı umduğunu varsaymamız doğal olacaktır.

Fakat Soseki'nin bir söyleşideki beyanına göre durum tam olarak böyle değildi. Arai esasen Soseki'ye kendisinin Tokyo'dan dağlara kaçmasına sebep olan karmaşık aşk ilişkisini anlatmak istemişti ama Aşio Bakır Madeni'nde yaşadığı çeşitli tecrübelerin yanında bu hikâye, küçük bir dipnot olarak kalmıştı. Soseki bu teklifi, böylesine kişisel meseleleri bir başkasının gönül ilişkisi olarak kusursuzca aktarmanın imkânsız olduğunu gerekçe göstererek hemen oracıkta reddetti. Fakat Soseki bu olaydan neredeyse hemen sonra *Asahi Shimbun*'da bir roman tefrika etmesi için beklenmedik bir teklif almıştı; meğer yazar Shimazaki Toson kendisinden yazması talep edilen eseri yazamayacağını söylemiş gazeteye. Soseki yeni bir roman yazmak için hazırlıksızdı ama Asahi kadrosunun özel bir üyesi olduğu için gelen ricayı geri çevirecek konumda değildi. Soseki de belki son bir çare olarak Arai'den onun malzemesini kullanmak için izin istedi; bir aşk hikâyesi değil ama madendeki tecrübeleri üzerine bir roman yazacaktı. Arai bunu kabul etti ve Soseki de *Madenci*'yi 1908 yılının yılbaşı gününde tefrika etmeye başladı. Anlayacağınız, Arai'den notları alıp romanı yazmaya başlaması arasında bir aydan biraz daha fazla bir zaman vardı. Malzemenin kendi zihninde mayalanmasına şans tanımadan neredeyse doğaçlama yaparak yazmaya koyuldu.

Elbette bir romancının yazmasıyla ilgili kıssaları ya da sırları öylece göründüğü gibi kabul edilemez. Kendim de bir romancı olarak, bu tür şeyleri gayet iyi biliyorum. Her bir eserini nasıl yazdığı konusunda doğruyu, sadece doğruları ve doğrudan başka hiçbir şeyi anlatmayacak bir romancının dünyanın herhangi bir yerinde var olduğunu hiç sanmıyorum. Her birimiz uygunsuz gerçekleri saklamak için buzlu cam kullanıyoruz ve biraz renk

katmak için de kimi bölümleri uyduruyoruz. Kendileriyle ilgili küçük efsaneler yaratmaktan hoşlanan bazı romancılar da olsa gerek. Bunu bilinçli yapmasalar da eserlerini yaratmakla meşgulken anıları da anlık değişimlerden geçebiliyor sanırım.

Ama Soseki, dediğine göre, genç adamın Aşio Bakır Madeni'ndeki tecrübelerinin çizimli anlatımına ilk başta en ufak bir ilgi göstermedi. Bunu oldukça tuhaf, hatta neredeyse akılalmaz buluyorum. Yaşayan bütün romancılar, yakın zaman önce neredeyse tüm bir toplumu etkisi altına alan olaylarla ilgili gerekli bilgilere ilgi gösterecektir. Belki Soseki de hakikaten ilgilendi, hatta bu derece fevkalade ayrıntılı notlar alması da böyle açıklanabilir (bu notlar olmasaydı romanı yazamayabilirdi), ama bu ilgisini açıkça söylemeye tereddüt etti.

Peki Soseki neden bu genç adamın bakır madeniyle ilgili anlattıkları karşısında kayıtsızmış gibi davranmak zorunda kaldı? Benim bir romancı olarak bu konudaki tahminim şu ki, romanının doğrudan ciddi bir toplumsal sorunla özdeşleştirilmesini istemedi. 1907 yılının mart ayında Tokyo İmparatorluk Üniversitesi'ndeki profesörlük vazifesinden istifa etmiş ve yolunu profesyonel bir romancı olarak daha yeni çizmişti; bu başlı başına, uçurumdan atlamakla eşdeğer olan cesur bir adımdı. Artık kurmacayı saygın bir üniversite profesörünün aşkın konumunun yanında bir hobi olarak yazamayacaktı. *Asahi Shimbun*'un özel bir üyesi olduğu için artık kendisini her yıl bir roman tefrika etmeye adamıştı. Bu durum olgun bir yazma üslubu belirlemesini ve yaşam tarzında büyük bir değişime gitmesini gerektirecekti. Şöyle de diyebiliriz: Kendisi için oldukça hassas bir dönemdi, bunun yanında ağır mide hastalıklarından muzdarip olan gergin bir kişiliğe sahipti. Böyle bir zamanda büyük bir toplumsal sorunla burun buruna gelmeyi tercih ederek kendi edebi üslubunu tehlikeye atamazdı -ya da belki de bana öyle geliyor. O zamanlardaki ilgisi bireylerin zihinsel aktivitelerine yöneldiği kadar toplumsal sorunlara yönelmemişti. Bana kalırsa Soseki için (en azından o zamanlarda) toplumun,

bireylerin akıllarında çeşitli kimyasal değişikliklerin ortaya çıkması için onlara farklı oranlarda baskı uygulayan kaçınılmaz bir dış etken olduğunu dahi söylemek mümkündür. Bu manada, Aşio Bakır Madeni'ni çevreleyen gerçek toplumsal sorunlar, içselleştiremeyeceği kadar çok ciddi, çok sarih gelmiş olmalıdır.

Dahası, Soseki muhtemelen sempati duyamayacak kadar ya da toplumun alt tabakalarında yaşayan Aşio madencileri gibi işçileri anlayamayacak kadar elitist bir duruşa sahipti. Haliyle, böylesine basit bir tavrın bile birdenbire üstesinden gelmek onun için pratik bir imkânsızlıktan ibaret de olabilirdi.

Ama yine de Soseki genç adamın tecrübe ettiği haliyle Aşio Bakır Madeni'nin nasıl olduğuna ve ne hissettirdiğine içtenlikle ilgi gösterdi. Bu bir romancı olarak onun yaradılışının doğal yanıydı. Onun bu ilgisi yaratıcı bir yazar olmasını son derece sağlıklı ve zengin bir biçimde besliyordu ki kendisi de zaten bu sebeple ayrıntılı notlar almıştı. Genç adamın kendisine satmaya çalıştığı o basmakalıp aşk hikâyesiyle daha az ilgilenemezdi. Madenin aşağısında gerçekten neler olduğunu bilmek istiyordu; yeraltında dipte bulunan şaftların ve geçitlerin siyah peteklerini; sonsuza kadar aşağılara inen tehlikeli merdivenleri; sefil şartlarda mücadele vermeye çalışırken karanlığın ortasında kıpırdanan vahşi, şiddetli, çamura bulanmış adamları merak ediyordu: Soseki bunların hepsini yazdı.

Ama mesele bütün bu malzemeyi bir romana dönüştürmeye geldiğinde Soseki'nin önünde birkaç somut seçenek vardı. Elbette "işçi" romanı yazmayacaktı. Ya da Zola'nın toplumsal natüralizminin alanına girecek değildi. Bu tür ihtimaller Soseki'nin görüş alanına girmiyordu zaten. İşte bu yüzden roman kahramanı olarak eğitimli, iyi bir ailede yetişmiş, şehir görgüsü almış, on dokuz yaşındaki bir genci seçti (diğer madencilerin gözünde aristokratik, tecrübesiz bir madenci) ve onun tecrübelerini yeraltında karanlık "cehennemin halkaları" biçimine dönüştürüyordu. Böyle bir karakter kullanarak yazar, göreceli bir kolaylıkla hayal gücüne

tam yetki veriyor ve böylelikle becerikli bir biçimde romanının daha büyük bir "toplumsallaşma"ya dönüşmesinden kaçınarak ve teknik açıdan da toplumun en düşük rütbesindeki üyeleriyle belirgin bir karşılaşmayı defederek kitabındaki olayları özel bir uç tecrübe olarak gösteriyordu. Soseki tam da bu yüzden metninde hem "Aşio"nun adını hem de orada gerçekleşen isyanı anmaktan kaçınmak zorunda kaldı.

Romanı okudukça daha iyi görülecektir ki roman kahramanının muhatap olduğu karakterler, ufacık da olsa bir zekâya ve insanlığa sahip olanlardır; bu kişiler oldukça eğitimli olup şartlar dolayısıyla madenci olmaya kadar düşmüş (ve diğer madencilerin kendilerinden üstün gördükleri) Yasu ve madenci toplumunda saygınlık kazanmış biri olan aşevi patronudur. Diğer bütün madenciler cahil barbarlar ya da insani duygulardan yoksun olan hayvanlar şeklinde çizilmiştir. Soseki de bu iki tür arasında keskin, neredeyse eğlenceli bir farkı, bir bakıma kendisinin 1906 yılında yazdığı kitabı *Botchan*[34]'daki şehirli bir başkahraman ile etrafını saran görmemiş cahil kasaba ahmakları arasındaki farkı anımsatıcı bir üslupla öne çıkarmaktadır. Belki de bu, Soseki'nin toplumsal duruşunu yansıtmaktadır.

Bu görüşlerin, yani bir romancı olarak bir başka romancıyı değerlendirirken kendime göre pervasız sonuçlar çıkardığımın altını çizmek isterim. Bir sonraki neslin bakış açısından hareket edip Soseki'yi eleştirme niyetinde değilim. Herhangi bir dönemde bir romancının temel rolünün *siyaseten doğruluğa* değil, kendi fikirlerine sadık kalmak olduğunu söylememe gerek bile yok. Elbette ki Soseki'nin zamanında siyaseten doğruluk fikri neredeyse daha ortada yoktu.

Yazarın, malzemelerini toplamasıyla onları bir roman şekline getirmesi arasında kalan hazırlık sürecinin büyük eksikliğinden

34 Türkçede *Küçük Bey* adıyla yayımlanmıştır. (Çevirenler: Mariko Erdoğan, Hüseyin Özkaya, Oğlak Yayınları, 2003) -ç.n.

başlarda bahsetmiştim. Bu konuyla ilgili görüşümü beyan edecek olursam (belki de biraz küstahça olacak), bu zaman sınırlaması kitap için hem iyi hem de kötü olmuş gibime geliyor. İyi tarafından bakılırsa Soseki'ye malzemelerinin romanlaştırılması için şöyle enikonu hazırlanma şansı verilmemişti. Bu da romanını içinden geldiği gibi yazmasını gerektirdi, neredeyse romanın dayandığı bilgileri alır almaz eseriyle ilerlemek zorunda kaldı. Bu sayede kitabın eşsiz biçimde canlı bir üslubunun olmasını sağladı ve onun deneysel niteliğini de derinleştirdi. Bir başka, daha sıradan bir romancı bu işi üstlenseydi ortaya toplumsal bir soruna odaklanmış bir roman mı yoksa geleneksel bir *Bildungsroman* mı; yani genel halkı eğitmeye ve aydınlatmaya niyet eden bir aracı mı, yoksa on dokuz yaşında olan zeki bir gencin olgun bir yetişkin olarak gün ışığına çıkmak için pek çok acayip ve vahşi tecrübeleri yaşadığını gösteren bir hikâye olarak mı çıkardı, merak ediyorum. Başkahramanın bireysel duruşunu sonuna kadar inatla sürdüren ve kahramanın tarafında topluma herhangi bir etkin katılımdan kaçınan (ya da olumlu anlamda bunu reddeden) *Madenci* gibi toplumsal bir romanı başka hiç kimse kesinlikle yazmazdı. *Madenci*'yi burada "toplumsal roman" olarak nitelendiriyorum çünkü roman, Aşio Bakır Madeni'nde çalışan son dönem Meiji işçileri için hayatın nasıl olduğunu gösteren birinci sınıf bir tarihsel belgesel olarak pratik bir değer de taşımaktadır. Bu roman yazılmasaydı, bakır madeni dünyasını böylesine somut ayrıntılarla hiçbir zaman öğrenemeyebilirdik. Bu su götürmez bir gerçek.

Kötü tarafından bakıldığında ise romanın, olgunluğa erişmesi için gerekli olan "mayalanma süreci"nden yoksun olduğu gerçeği öne çıkmaktadır. Genelde romancılar yazmak istedikleri malzemeyi bulduklarında, bu malzemenin bir roman olup olmayacağını görmeye başlayıncaya kadar kafalarında mayalanmasını beklerler ve eğer roman olabilecek bir malzemeyse de ne tür bir biçim alacağını düşünebilmek için biraz daha zaman tanırlar. *Madenci* söz konusu olduğundaysa Soseki'ye verilmeyen şey tam olarak

zamanın kendisidir. Eser tam anlamıyla olgunlaşmadan önce onu halka sunmak zorundaydı, şüphesiz bu edebi bir kusurdur. Ancak diyelim ki Soseki'nin malzemelerinin mayalanması için bol bol zamanı olsaydı, bu romanı hiç yazmayacağını (bu tabii ki basit bir tahmin) ve biz de *Madenci* adlı bu sıradışı kitapla tanışma şansına sahip olamayacağımızı düşünüyorum. Bunun da sebebini şöyle açıklayabilirim: Soseki'nin kullanması gereken malzemeler sonunda onun edebi dünyasıyla bağdaşmayacaktı. Yazdıklarını mayalanması için bıraktıkça bunların hiçbir zaman bir romana dönüşmeyeceğini daha açık bir şekilde görecekti ve muhtemelen notlarını bir daha açmamak üzere çekmeceye kaldıracaktı. Bu bakımdan düşününce, romanının şekil alması için kendisine yeterince zaman tanınmaması noktasında belki de şanslıyızdır.

Madenci'yi ilk okumaya başladığımda bir Bildungsroman'a döneceğini sandım. Ben sayfaları çevirdikçe genç adam zahmetli pek çok deneyim yaşıyordu, romanın sonunda bir tür kişisel dönüşüm yaşayacağından ve deneyimlerinde bazı derin anlamlar keşfedeceğinden emindi. Fakat son cümleye geldiğimde hayretler içinde kaldım. O noktaya kadar, genç kahraman hayatının beş ayını madende geçirmeyi başardı (toprağı kazıp duran bir madenci olarak olmasa da); bu cehennemî dünyaya şahit oldu ve bu sayede kendi geçidinden sağ salim çıkabildi ama yine de bir insan olarak ufacık da olsa bir değişime uğramış gibi görünemedi. Bilinmedik bir şekilde de değişim geçirmiş olabilirdi (böylesine bir çileyi düşünmek bile hoş olmazken hiçbir şekilde değişmemiş olmalı) ama yazar bununla ilgili de bir şey söylemiyor. Görünüşe göre roman kahramanı dağdan, oraya ilk geldiği andaki gibi bir soğukkanlılıkla, aklında en ufak bir düşünce olmaksızın ayrılıyor. Her şeyi akışına bırakarak gidiyor. Madene girme akışıyla içeriye doğru ilerlemişti, şimdi de buradan ayrılırken bu sefer bir akışla ayrılıyor. Bu yaban dünyada beş ayını geçiriyor ama yazar, buradaki tecrübelerin onu bir insan olarak nasıl büyüttüğüne ya da dünya görüşünün nasıl değiştiğine veyahut toplumsal bilincinin

nasıl değiştiğine dair hiçbir şey söylemiyor: hiçbir şey. Bir boşluk. Bu yaban dünya hiç olmadığı kadar yaban, hiçbir şeye ve hiçbir yere bağlı değil. Okurların çoğu bunu oldukça tuhaf bulacaktır. Ben de üzerine daha fazla düşündükçe, Soseki'nin genç adamın olgunlaşma hikâyesiyle alakalı olan alışılmış romana özgü öğeleri kitaptan bilerek çıkardığına ikna oluyorum.

Peki neden böyle bir şey yapsın? Bu öğelerden birkaçını dahil etseydi, *Madenci* daha romansı bir romana dönüşecekti ve kahraman da romanın sonunda "bu kitap bir romana dönüşemedi" gibisinden münasebetsiz mazeretler sunmak zorunda kalmayacaktı. Ama Soseki böyle bir yaklaşımı neredeyse kesin bir tavırla reddediyor. Kahramanının ayrık duruşunu son cümlesine kadar inatla sürdürüyor ve bu noktada yaban dünya sadece bir yaban dünya olarak kalıyor.

Romanın bu özelliği yıllarca yapısal bir zayıflık olarak görülegeldi ve *Madenci*'nin diğer Soseki kitapları arasında büyük beğeni görmemesinin gerekçelerinden biri sayıldı. Kısacası, kitapta romansal katarsis mahiyetinde çok az nokta bulunmaktadır.

Benim de *Madenci*'de en çok dikkatimi çeken onun bu tatmin etmeyen sonu, zayıf katarsisi, inatçı tarafsızlığı. Kitabı yıllar önce ilk kez okuduğumda da böyle hissetmiştim, bu önsöz için tekrar okuduğumda da aynı şeyi düşündüm. Sanki karanlığın ortasındayken merdivenin bir sonraki basamağına çıkmak ve boşluğa adım atmak gibi bir şeydi bu. Kitap sona erdiğinde "Burada neler oluyor yahu?" diye düşünüyorsunuz, sanki yazar sizi bilerek bir kenara atıyor ve sizin çıkmazda, yabancılaşmış ve boşlukta hissetmenize neden oluyor. İyi bir post-modern romanın size verebileceği o kuru duygunun benzerini hissediyorsunuz. Bunu belki de anlamın tam yokluğunda var olan anlam duygusu olarak adlandırabiliriz.

Bütün bunlar benim *Madenci*'de neyi sevdiğimi ve neyi kıymetli gördüğümü muhtemelen özetliyor. Yazarın malzemelerini elde etmesi ve onları bir eser olarak biçimlendirmesi arasında geçen fazlasıyla kısa bir hazırlık süreci sayesinde, Soseki içinde

saklı duran romansal bilinçdışılığı gerçek manada kazıp ortaya çıkarmak zorunda kaldı ve kendisini dahi şaşırtacak şekilde açıkça ve etkili bir üslupla yüzeye taşıdı. Az çok somut bir biçimde, bu dumanı üstünde olan sürpriz, *Sanşiro*'dan *Meian*'a kadar mürekkebinden damlayan başka büyük romanları da etkilemeye devam etti. Ben de bir romancı olarak, bunu *Madenci*'nin Soseki için ifade ettiği önem olarak düşünmekten kendimi alamıyorum ve romancı Natsume Soseki'yi bu yönden düşündüğümde âdeta çağdaşımmış gibi kendimi ona daha yakın hissediyorum.

Bitirmeden önce, kişisel bir not olarak, Aum Shinrikyo mezhebi tarafından 1995 yılında Tokyo metrolarına yapılan sarin gazı saldırısıyla ilgili kurmaca dışı bir çalışma olan *Andāguraundo*[35]'u (1997) yazarken *Madenci*'nin de aklımın bir köşesinde olduğunu söylemek isterim. Saldırının altmış dört mağduruyla (ve kurbanların aile fertleriyle) söyleşiler yaparak ve devasa *deşifre* yığınını kalın bir ciltte toplayarak bir yıl geçirdim. O yıl gerçekten başka hiçbir şey yapmadım. Onların anlattıklarını dikkatlice dinledim, cümlelerini yazdım ve olayın sahnesini ve atmosferini mümkün mertebe canlı ve sadık bir biçimde yeniden yaratmak için elimden gelen tüm çabayı gösterdim. Bunu yaparken aynı zamanda yaratıcı tarafımı da bastırmak ve hayal gücümü mümkün olduğunca sıkı çalıştırmak zorunda kaldım. Bu görev benim bir yazar olarak büyümeme katkı sağladı.

Elbette ki *Madenci* kurmaca, *Andāguraundo* kurmaca dışı bir eser; bu yüzden de her ikisi farklı türde kitaplar ama ben yine de derinlerde bir yerde ikisinin de aynı ruhsal paylaşımda olduklarını hissediyorum. Her ikisinde de "Ben bir yazarım ve akıl sağlığıma zarar vermeden ve ona kendi ışığımı tutarak, diğer cehennemî dünyayı dürüst bir şahit (aktif bir gözlemci) sıfatıyla ziyaret etmek için elimden gelenin en iyisini yapmayı deneyeceğim" tarzında bir duruş kendini gösteriyor. Benim tarafımdan

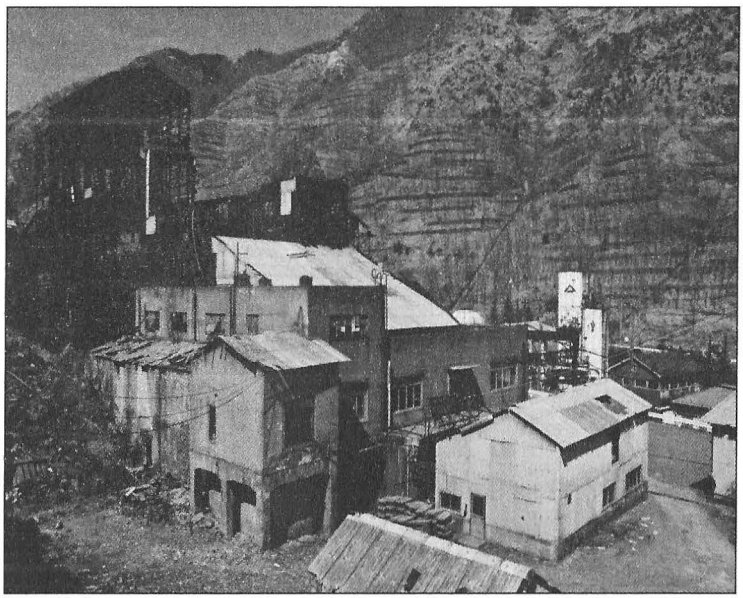
35 *Jap.* Yeraltı. -ç.n.

bir başka önemli amaç da kendi metnimi güvenilir bir birincil malzeme olarak kurmaktı. Bu duruş uygun ya da değil, ortaya koyduğum eser başarılı ya da değil, buna uzun vadede tarih karar verecek. Ben sadece zamana bırakabilirim.

Bu bağlamda, yüz yıldan fazla bir zaman önce yazılmış olan bu romanı, sanki bugün yazılmış gibi okuyabildiğimi bilmek ve bundan derinlemesine etkilenmek beni inanılmaz mutlu ediyor.

Aralık 2014

İngilizceden Çeviren: Cansu Canseven

Aşio Bakır Madeni

Bir madenci, Soseki'den yaşadığı aşk macereasını yazmasını ister ve ona hikâyesini anlatmaya başlar. Fakat bu aşk macerasından çok, gencin Aşio Bakır Madeni'ne dair anlattıkları Soseki'nin daha çok ilgisini çeker. Bugün kullanılmayan ve metruk haldeki Aşio Bakır Madeni, zamanında ağır çalışma koşullarıyla biliniyordu.

"Burası cehenneme açılan kapıdır. Girebilecek misin?"

Madenci'nin isimsiz anlatıcısı, kafasında tehlikeli düşünceler ve ayağında hasır sandaletlerle ormanda yürürken, hiç tanımadığı Çozo'nun "İş lazım mı genç adam?" çağrısına kulak verir. Bu sese niye karşılık verdiğini pek anlayamaz aslında, neden sonra "Ne tuhaftır ki insan ruhu sonsuzluğa sürüklenmeye hazır da olsa, birisi seslenince hâlâ bir yerlere bağlı olduğunu fark ediveriyor," diyerek açıklar bu durumu. Fakat tuhaflıklar bununla sınırlı kalmaz ve kendisini Çozo'nun ardından bakır madenine doğru giderken bulur. Tokyolu kibar bir ailenin iyi yetişmiş çocuğu, kir pas içindeki işçilerin yanında yaşamaya başlar artık. Ve sıra, maden ocağı ile tanışmaya gelir.

1908'de yayımlandığında, hem konu hem de anlatım tekniği açısından zamanının oldukça ilerisinde bir roman olan *Madenci*, birçok edebiyat tarihçisine göre Beckett ve Joyce'un modernist ve absürt ögelerini fazlasıyla barındıran bir yapıt. Modern Japon edebiyatının kurucusu kabul edilen Natsume Soseki'nin bu *öncü romanını*, Sinan Ceylan'ın Japonca aslından çevirisi ve Haruki Murakami'nin son sözü ile sunuyoruz.

"Natsume Soseki, Japonya'nın en büyük modern romancısıdır. [...] Yüz yıldan fazla bir zaman önce yazılmış olan bu romanı, sanki bugün yazılmış gibi okuyabildiğimi bilmek ve bundan derinlemesine etkilenmek beni inanılmaz mutlu ediyor."

–Haruki Murakami

"Mutlu azınlığa!"

Kapak Tasarım David Drummond